

अन्येषामिष्टमाचार्यो होमश्चा समाचरेत् ।
स्वार्थं च यजमानार्थं दद्यादर्थं पराङ्मुखम् ॥

व्याहृतं पूजयित्वाग्ने शिवं व्याहृतिमाचरेत् ।
तत्रैव रक्षयेजित्यं वावत्कर्म समाचरेत् ॥

प्रत्यहं जन्तवेदाय स्थण्डिले होमकर्मणि ।
अन्तर्बहिर्बलिं दत्त्वा समाचम्याणुमिग्रहः ॥ 155

गत्वा कुम्भान्तिकं कर्म विद्याप्येशोऽस्त्रकर्मणि ।
ततस्तत्कुम्भानीयैः स्नापयेत् परमेश्वरम् ॥

गन्धपुष्पसगाद्यैश्च नैवेद्यान्तैः प्रपूजयेत् ।
संप्राप्य वाञ्छितं देवाङ्गुष्ठाभ्यामुक्षः प्रसादयन् ॥

भस्मापि यजमानाय दातव्यं होमकर्मणि ।
अत्राप्यव्ययं मन्त्रजपं शान्तिवदाचरेत् ॥

मूर्तिहोमः समाख्यातः प्रायश्चित्तार्थमीरितः ।
अन्योऽपि मूर्तिहोमस्य विशेषस्तत्र कथ्यते ॥

यजेत् कुम्भाग्रवर्धन्योर्ध्वमे शिवमन्त्रिकाम् ।
संयजेन्मूर्तिमूर्तेशानङ्गकुम्भेषु वावातः ॥ 160

अष्टदिक्षु च शर्वादिमन्त्रैर्होमं समाचरेत् ।
स्थण्डिलेऽथ कुम्भेषु वेदिकसहितेषु वा ॥

समिदायस्त्रिधक्षीरयैरष्टोत्तरं शतम् ।
पञ्चाशत्संख्यकं वापि तदर्थं वा पृथक् पृथक् ॥

पञ्चाशदुन्मयस्यैव वा दिक्षु विविक्ष्य ।
शम्यपामार्गश्रीशुक्लश्याससमिध ईरिताः ॥

क्षीरस्येन्द्रहीनैर्वा पञ्चकुम्भवटैस्तु वा ।
पञ्चपक्षेऽथ पक्षे वा स्थण्डिलं पूर्वदिगन्तम् ॥

विधाय सर्वं मन्त्रैस्तु होमं तत्र समाचरेत् ।
पूर्वस्मिन्नीशकुम्भे वा गुरुस्संहितयाहुतिम् ॥ 165

पूर्णाहुतिं ततो दत्त्वा यतोर्ध्वं स्नापयेच्छिवम् ।
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः प्रार्थयेद्विष्टसिद्धये ॥

एवं श्रेष्ठविभेदेन मूर्तिहोमविधा मतः ।
कर्तव्यो मूर्तिहोमोऽयं मूर्तीर्वाचनहोमयुक् ॥

संशोभणप्रतिष्ठादौ निष्कृत्य नापमीरितः ।
शान्त्युक्तदिनसंख्याया वरोनैतः समाचरेत् ॥

मूर्तिहोम इति प्रोक्तो वृत्तस्नानादिकः पुरा ।
यतो मया सगादिष्टस्ततो नाद्यापि कथ्यते ॥

एकसंख्यादिभेदेन नित्यपूजाविधौपने ।
द्वारेर्वाचनलोपे च पञ्चशुद्धिविधौपने ॥ 170

लोपे चासनसंस्कारोपचाराणामथाहुतेः ।
पाथादीनां चतुष्के चाभ्यङ्गकोर्तनेऽपि च ॥

निमज्जनविहीने वा तैर्वाचस्तयुते शिवे ।
अर्चिते पञ्चगव्ये वा लुप्ते पञ्चाभ्युतेऽपि वा ॥

गन्धेऽदत्तेऽथवा स्वरूपे पुष्पे दत्ते विपर्ययात् ।
दीपे चारात्रिके लुप्ते धूपारात्रिकयोरेव ॥

नीराजनस्य वा दीपमाख्यायेनाहुतेन वा ।
मृषिकाद्यैस्तु दीपेन वह्निना वा द्विजोत्तमाः ॥

लिङ्गवेरागमादौ तु स्पृष्टे दृष्टेऽन्यकर्णकैः ।
लिङ्गादिस्थेऽम्भरे दग्धे दग्धे सग्नानि वा तथा ॥ 175

दीपे च रक्षादीपे वा हविष्यामन्त्रणात्मके ।
हीने कण्डवटे गन्धे पुष्पे नैवेद्यादिषु ॥

कुम्भिकीटनस्यस्त्रिधक्षीरयोर्वादिदर्शने ।
देवाय दत्तव्येषु नखरोमादिदर्शने ॥

स्तेष्वाश्वरुधिराशक्तव्यैरन्यर्चिते शिवे ।
सामान्यप्राणिस्तभूतमलमुक्तिरथापि वा ॥

नैवेद्याहरणे काले तोयस्त्रेके विधौपिते ।
तदाहने वा लङ्घ्य निवने वा तदुज्जिते ॥

प्राणैव निश्चितद्वयविहीने तस्य कर्त्तव्ये ।
लिङ्गे वेरादिके शून्यमस्तके पूर्वकल्पिते ॥ 180

मालायेऽवस्थिते स्थाने लिङ्गाये पूजिते सति ।
बलावदत्ते नित्ये वा वह्निकर्मणि नित्यके ॥

काम्ये वा त्वक्ते कुण्डवह्निसंस्कारलोपने ।
अशैवान्नी कृते होमे वेदिकादिक्रियाकृतौ ॥

केवले सशिवे वाग्नौ निर्वाणे तु द्विजोत्तमाः ।
होमस्येऽथवा हीने नित्योत्सवविधौपने ॥

वेरं विहाय वा तस्मिन् पुष्पलिङ्गादिभिः कृते ।
वृष्टिपातादिभिर्वापि राष्ट्रशोभादिहेतुभिः ॥

गर्भोहे कृते तस्मिन्नावकाले दीपलोपने ।
आतोषचतुष्करणे विज्ञानस्य विधौपने ॥ 185

बलिप्रदानकाले वाचदीपविधौपने ।
पादुकाराधने हीने तद्याने वा विधौपिते ॥

अयोजितेऽज्ञनाथे वा लिङ्गे पाद्यपसाहये ।
उक्तप्रदक्षिणे हीने वैपरीत्यप्रदक्षिणे ॥

वेरादौ पलिते वाजलिङ्गे पात्रेऽथ पादुके ।
सौख्येऽह्ने तदङ्गे वा पञ्चाचार्याधिपोजिते ॥

सौख्यश्लोकविहीने तु गणिकापतनेऽथवा ।
तदा दीपेऽथवा गाने विहीने तु द्विजोत्तमाः ॥

आतोषचतुर्धकाल्ये नीराजनविधौपने ।
तदङ्गे वाच्यदत्तायां रक्षायां भस्मस्तथा ॥ 190

अदत्ते दर्पणे छत्रचामरादौ सति प्रभोः ।
कृते पशुमितपुष्पाद्यैरर्चने गर्भोदके ॥

सनिर्माह्वेऽथवा विप्रा वन्यैरीशे प्रपूजिते ।
निर्माह्वसङ्करोपेतैः क्षपकुण्डादिरोमिभिः ॥

वधिरैः पापरोमातिरपस्मारादिसंयुतैः ।
दुष्टलक्षणयुक्तैश्च हीनाङ्गैर्वाधिकाङ्गिभिः ॥

विशिलैर्वाचिते देवे सन्ध्यातिक्रमणे तथा ।
आदिशैवकुलोद्भूतव्यतिरिक्तेशिवेऽर्चिते ॥

अधिकारविहीनैर्वा देवैर्वाचिते शिवे ।
एवं नित्यविधौ प्रोक्तः प्रायश्चित्ते अनुक्रमः ॥ 195

अनुक्रमानुरूपेण नित्यनिष्कृतिरुच्यते ।
एकसंख्यार्चनाहीने पूजयोत्तमया युते ॥

स्नानराशोर्निरोधः स्याद्विशालोऽहोमं तदा नयेत् ।
मध्यमा मूर्तिहोमस्याहीनया शान्तिहोमकम् ॥

विधाय पूजा दिगुणां द्विगुणां वा समाम्भ ।
उपसन्ध्यर्चने हीने हीनोक्तं निष्कृतिं गुरुः ॥

नयेदोषपञ्चारायं द्विसन्ध्यालोपने ततः ।
कञ्जैर्नैवर्द्धितं संस्नाप्य तदनन्तरम् ॥

प्रायश्चित्तं ततः कुर्यात् प्रागुक्तं देशिकोत्तमः ।
त्रिसन्ध्यार्चनलोपे तु स्नपनं पञ्चविंशति ॥ 200

चतुस्तन्ध्यार्चने हीने पञ्चाशत्स्नपनादिकम् ।
प्रायश्चित्तं प्रकर्तव्यमेकाहे तु विहीनके ॥

अष्टोत्तरशतं स्नानादिकं कार्यं पुरोदितम् ।
दिनद्वये विहीने तु द्विदिने चैतदाचरेत् ॥

तत्रापि सन्ध्यालोपश्चेत्तदुक्ता निष्कृतिर्मता ।
दिनानि यानि हीनानि पूजया नित्यसंख्या ॥

तदहस्तसंख्यया कुर्यात् प्रायश्चित्तं पुरोदितम् ।
एकमासावधि यावत्तत्संप्रोक्षणे नयेत् ॥

नान्यथा देवदेवस्य सन्निधिर्द्विजसत्तमाः ।
द्वारपालार्चने हीने विज्ञवाधा द्विजोत्तमाः ॥ 205

तदर्थं संहिताहोमं समाम्य द्वारपालयजेत् ।
पञ्चशुद्धिविहीना या सा पूजा त्वक्ता नयेत् ॥

आसनसकन्धहीने तु दुस्स्मिर्त्सुमि जायते ।
शिवसंस्कारहीने तु नद्यः सुदुष्टचारिणः ॥

अधोपचारवैकल्ये क्षुत्पिपासादिभिर्नराः ।
पीडयन्ते कमभोजे तु साङ्कर्यं भुवि जायते ॥

विद्यादावृत्तिभङ्गे तु श्रेण्याणां दुस्मितिं गुरुम् ।
शान्तिहोमं तदा कृत्वा यथाकसर्वमाचरेत् ॥
नित्ये नैमित्तिके काम्ये पाद्यादिद्रव्यहीनके ।
तदङ्गे वा भवेत्लोके तत्तद्द्रव्यविनाशनम् ॥ 210

पाद्यद्रव्ये तदङ्गे वा विहीने पादरोगता ।
तद्वदाचमनेऽङ्गे वा मुखरोगो भविष्यति ॥
शिरस्पर्शे तदङ्गे वा हीने रोगो भवेद्भुक्त्वा ।
दूर्वापुष्पाक्षतैर्हीने तदङ्गे तत्फलं भुञ्जन् ॥

अन्यज्जादिबिहीने तु भवेद्युक्तसंज्ञा मराः ।
पञ्चगव्यविहीने ॥ हीने पञ्चासृतेऽङ्गे ॥
तत्तद्द्रव्यविनाशस्तु भवेत्लोके न संशयः ।
गन्धादानेऽङ्गवैकल्ये पुण्यादाने तदङ्गे ॥

तत्तद्द्रव्यविनाशो हि भवेत्लोके मुनीश्वराः ॥
भूपेऽदत्ते तदङ्गे वा हीने स्वाद्योरोगता ॥ 215
कण्ठापास्ताब्धने हीने पिशाचि राक्षसादिभिः ।
पीडयन्ते सोपसर्गाश्च जायन्ते तन्निवासिनः ॥

दीपप्रदाने हीनेऽङ्गलोपे वा दृष्टिरोगता ।
आमन्त्रणद्विकल्पे तद्विज्ञानामपापि वा ॥
नैवेद्यस्य तदङ्गत्वाप्रदाने सत्यनाशनम् ।
ताम्बूलानामभावेऽङ्गे हीने वा वक्त्ररोगता ॥

अथ कण्ठपटे हीने देवानां संनिधिर्लभ्यः ।
भवेदिति गुरुकृत्वा प्रायश्चित्तं तदाचरेत् ॥
देवं संपूज्य तद्द्रव्यं द्विगुणं दापयेच्छिवे ।
शान्तिहोमं ततः कुर्यात् स्नपनं वा गुरुर्नयेत् ॥ 220

तत्तद्द्रव्यविहीने च द्विगुणं दापयेच्छिवे ।
कर्तव्यसंहिताहोमशताबोरजोऽथवा ॥
द्रव्याणामेव चैतेषामर्थे पादे तदर्धके ।
प्रदत्तेऽभोरमन्त्रेण द्विचतुष्टयं कृत्वा ॥

अप्या देवाय तद्द्रव्यं द्विगुणं दापयेत्ततः ।
द्रव्याप्येतान्यमन्त्रेण दत्तानि यदि शङ्करे ॥
अस्तमेव तद्द्रव्यं देवमभ्यर्च्य देशिकः ।
दद्यादन्ते स्वमन्त्रेण द्रव्यं वा द्विगुणं समम् ॥

स्नपनं कारयेद्विष्टं शतं घोरजपं तु वा ।
नित्ये नैमित्तिके काम्ये पाद्यादिद्रव्यलोपने ॥ 225
सप्तोष्मातनरेशानाञ्चान्धावर्च्य देशिकः ।
पाद्यादि द्विगुणं दद्यात्तद्द्रव्यं केवलं तु वा ॥

दूर्वापुष्पाक्षते हीने शतं जापो हृदा मत्तः ।
प्रवर्तमानेऽन्यङ्गे बोद्धव्यं निर्मलनादिके ॥
हीने हृदा शतं जप्या द्विगुणं दापयेत्ततः ।
संस्तितेऽन्यज्जादिद्रव्ये पूजया संहितावृत्तिः ॥

नित्ये नैमित्तिके काम्ये पूर्ववद्व्युत्ते शरावृत्ते ।
विद्युन्ते संहिताहोमं कृत्वा द्विगुणमाचरेत् ॥
अनेन विधिना कुर्यात् पञ्चगव्यं च निष्कृतिम् ।
पूर्वसंकल्पिते गन्धे क्षुब्धे सप्तशतं जपेत् ॥ 230

शुद्धपादाय तद्द्रव्यं द्विगुणं सममेव वा ।
अपुष्पकले विहीने वा पुष्पे दत्ते विर्ययात् ॥
शतवारं जपेद्दीशं तदद्याद् द्विगुणं ततः ।
भूपे चारात्रिके घोरं जप्यन्ते द्विगुणं ततः ॥

भूपारात्रिकपोर्दानकाले नीराननस्य च ।
दीपमाकाशितेनाथ मृत्तिकापादलेन वा ॥
बहिना यदि संस्पृष्टे विष्णवेरागमादिके ।
अशुना मृता काप राक्षो रोगो भविष्यति ॥

संशोष्य बहिना दुष्टं स्नापयेत्परमेष्ठिनम् ।
पञ्चासृतसमायुक्तं नालिकेरोदकान्वितम् ॥ 235
संपूज्य देवदेवेशं मूर्तिहोमं समाचरेत् ।
अशुमात्रो भवेद्दुर्लभं यदि शान्तिं समाचरेत् ॥

विष्णवेरादितस्थानि वासांसि यदि बहिना ।
निर्दग्धानि तदा कुर्यात् कर्म संशोक्षणादिकम् ॥
दग्धानि चेत् प्रदेसेन तदा शान्तिं समाचरेत् ।
दहने सद्यः कुर्यात् सप्त संशोक्षणात्मकम् ॥

देवाय स्नपनं कुर्यात् धामन्त्रेदादितमवे ।
तदुत्थं निष्कृतिं कुर्यात् संधानादिसमन्वितम् ॥
बहिना विष्णवेरादावन्यर्णमुपागते ।
मानुषं चेत् परित्यज्य मांसं स्वयंशुभादिकम् ॥ 240

प्रतिक्रियाशुक्रमोक्षया कार्या संशोक्षणाश्रिता ।
पुस्तको यदि छेदेन दग्धः शान्तिं समाचरेत् ॥
सकले विकले कुर्याच्छिष्टस्य स्नपनं महत् ।
प्राण्यङ्गपूजने च पञ्चमस्य शतं जपेत् ॥

दीपानामथ वैकल्ये जपेद्घोरशतत्रयम् ।
दीपानि द्विगुणं पञ्चाद्वेकदेवे प्रदापयेत् ॥
रक्षादीपस्य निष्कृतेऽप्येवं द्विगुणमापयुक् ।
हविष्यदत्ते देशाय स्नपनं तु विधाय च ॥

द्विगुणं दापयेत्पञ्चादामन्त्रणद्विध्यादि ।
अथ कण्ठपटे हीने कवचं विद्यतं जपेत् ॥ 245
गन्धपुष्पनिषेधादिद्रव्येभ्यो तथा भवेत् ।
कृमिकीटनराक्षसिनखरोमादिदशनैः ॥

जपेत् स्वर्यं तु तद्द्रव्यं महत्त्वेन परित्यजेत् ।
शिवाय दग्धद्रव्येषु नक्षरोमादिदशनैः ॥
पञ्चगव्यैः सुसंस्नाप्य जपेद्घोरं शतत्रयम् ।
स्नेहमाशुक्रविराजकद्रव्यैश्चेत् पूजितः शिवः ॥

स्नपनं देवदेवाय कल्पयेत् कर्तुरिच्छया ।
सामान्यप्राणिसम्भूतमशुक्ते तथाचरेत् ॥
नवेद्याहरणे पाकरथानाद्योपेन सेवनम् ।
हीनं वा शङ्क्यं तत्र यदि जायेत दोषप्रम् ॥ 250

अर्घ्याभ्युता तदा प्रोक्ष्य नैवेद्यं गुरुरूपिणा ।
शतं जपेद्विष्णुर्धर्मं हीने वा शङ्कमिश्रणे ॥
आलोचयन्निषेधे स्थाने पुरुषाणां शतं जपेत् ।
प्रागेव निश्चितद्रव्यहीने तद्दोषकारकम् ॥

तदा मूलं शतं जप्यं द्विगुणं दापयेच्छिवे ।
प्रागेव निश्चितद्रव्यवर्धनं धनवर्धनम् ॥
नित्ये नैमित्तिके काम्येऽप्येषा निष्कृतिरीरिता ।
विष्णवेरादयश्शून्यवस्तुका यदि दोषदाः ॥

तदाघोरे शतं जप्यं पुण्यादेरर्धयेत्ततः ।
पूर्वसंस्मार्चितं गन्धपुष्पाद्यैस्तमवस्थिते ॥ 255
पूजिता विष्णवेराद्या यदि दोषकरा दृष्ट्याम् ।
अघोरेण शतं जप्यं पुनः पूर्णं समाचरेत् ॥

बहिदानविहीनं चेद्द्रव्यस्य विच्छेदेन ततः ।
तत्स्नानविमुक्तास्तासां पुन्यार्थं द्विगुणं नयेत् ॥
दद्याद्दोषं विहीनं चेत् स्वाशुनापि शतावृत्तिः ।
नित्ये नैमित्तिके काम्ये त्वष्टते बहिरुर्मणि ॥

अथमहो भवेत्तत्र शान्तिहोमं समाप्य च ।
पुनस्तत्रिगुणं कार्यं तन्मात्रं वा द्विजोत्तमाः ॥
यदि देशिकसामर्थ्यं हिसन्ध्यादौ समाचरेत् ।
होमकार्याणि यावन्ति परित्यक्तानि देशिकैः ॥ 260

तत्तद्द्रव्येषु तावन्तं मिश्रित्वा दिनवृत्तितः ।
प्रमाणहीनं तत्कुण्डं स्पष्टिकं चारिद्विदम् ॥
शान्तिहोमं तदा कृत्वा यथाकपुनराचरेत् ।
कुण्डसंस्कारद्वये तु शिवाग्निर्नैव सिद्धयति ॥

तथाविधे कृते होमे कुण्डे वा स्पष्टिकेऽपि वा ।
अनिष्पन्ने शिवाग्नी वा तयोस्तंस्कारपूर्वकम् ॥
होमः पुनरपीहस्यान्यायया देवसन्निधिः ।
अहीवाग्नौ कृतो होमश्चैवो व्याधिप्रदो भवेत् ॥

शिवाग्निरेव शवे स्यान्मान्योऽग्निः शिवमन्दिरे ।
 वेदिकाभिक्रिया या तु नैव्यते शिवमन्दिरे ॥ 265

पुण्यादायं कयं चोक्तमिति चेष्टैवधोदितम् ।
 इत्यत्र क्रियते नैव स्वमनीषाप्रवर्तितम् ॥

शिवाख्ये प्रकर्तव्यमित्यादि ध्रुविधोदितम् ।
 अस्ति चेद्वेदिकं कर्मैवेतस्मिन्मन्त्रकार्यना ॥

कारिकादिप्रभेदेन स्थापिते पूजितेऽपि वा ।
 नोच्यते वेदिकं वाच्यं पुराणधृतिचोदितम् ॥

किमु पादुपतादीनां प्रवेशो नेति तद्विज्ञाः ।
 रक्षितेऽग्नौ तु निर्वाणे यजमानविनाशनम् ॥

तदा घोराशुना कुर्यात्सहस्रं जपतर्पणे ।
 सशिखेऽपि हि निर्वाणेष्वुप्तं घोराशुनाहृतिम् ॥ 270

तत्संस्कारजपतर्पणं निष्कृष्टार्थं समाचरेत् ।
 होमश्चपिहीने स्यात् तद्व्यवहितमुणाहृतिः ॥

निष्कृतोऽसौ निहीनश्चेत् सर्वदोषकरो वृणाम् ।
 तदा देवं समन्वय्यघोरेणैव शतं हुनेत् ॥

संश्लिप्तयेऽपि हीने तु शान्तिहोमं समाचरेत् ।
 अहोरात्रे विह्वले तु स्नपनं कारयेच्छिवे ॥

पञ्चाहः तु तदेव स्यादघोरशतहोमयुक् ।
 दशाहे स्नपनं शान्तिहोमसंयुक्तमाचरेत् ॥

तस्य पञ्चकविच्छेदे शान्तिः स्यात् स्नपनेन तु ।
 एकमासान्तरे हीने स्नपनं च शताहृतिः ॥ 276

शान्तिस्तद्वर्धं स्यात् किं तु त्रिदिनं मासगोचरम् ।
 पश्चान्तरं ततोऽन्यथ यदि निष्कृतिः शुद्धकम् ॥

वर्धयेद्युगसंख्यातं पक्षपक्षावसानकम् ।
 निलोऽसवश्च कर्तव्यो निष्कृतेस्तु देशिकैः ॥

निर्वर्धमाने घेरेण तस्मिन्निर्लोऽसवे यदा ।
 बेरं विहाय पुण्यावैलिङ्गिर्निर्वर्तिते सति ॥

तदाघोरे जपेन्मन्त्री त्रिशतं द्विशतं तु वा ।
 वृद्धिपातादिमिवापि राष्ट्रक्षोभादिहेतुभिः ॥

गर्भगेहे कृते निलोऽसवेऽप्येव जपोऽर्धभाक् ।
 तत्काले दीपविच्छेदे राष्ट्रमन्थतमो भवेत् ॥ 280

तदाघोरशतं जपत्वा दीपद्विगुणमाचरेत् ।
 एवं स्थापयि वाधे वा तुते वा दोषकारकम् ॥

कृत्वा तु संहिताहोमघोरजपमेव वा ।
 सहस्रं द्विगुणं पश्चान्नुप्तं याधं समाचरेत् ॥

तदा वितानवैकल्ये तृतीयं त्रिशतं जपेत् ।
 एवं स्थापयिद्विदनेऽपि वाधदीपविलोपने ॥

पादुकाराधने हीने याने वा पादरोमता ।
 कुर्यादा संहिताहोमं सहस्रं दक्षिणं जपेत् ॥

अवोजितेऽस्त्रनाथे वा लिङ्गे पादुपताह्वये ।
 निम्नबाधा अपेक्षोरे कुर्यादा संहिताहृतिम् ॥ 284

वस्तवे कृत एवं स्याद्वेपरीत्यप्रदक्षिणे ।
 सक्रमदक्षिणे हीने संहिताहोम इत्यते ॥

बेरादिपतने यामकाले स्नपनसरोकम् ।
 तद्व्यवहितमुणाहृतिं च अभ्यर्चयित्वादिपातने ॥

हीने तु पक्षिते कुर्यादक्षिणोर्ध्वनिष्कृतिम् ।
 पादुके पक्षिते राष्ट्रसहस्रसंनिर्वाये ॥

अजाधिरासरीत्या तु कुर्मं संस्थाप्य गव्यमे ।
 पादुकं च समन्वय्य सपुरस्कारान्तिहोमकम् ॥

मिषाय कुम्भन्यासं च कृत्वा स्नानमाचरेत् ।
 मेदादावनुकर्माक्या निष्कृतिस्त्याद्विजोचमाः ॥ 290

सौख्यं चेन्न कृतं विद्यातदा तल्लोकदुःस्थितिम् ।
 पञ्चविंशतिभिः कुर्यात्स्नपनं कल्योत्तादा ॥

नवभिः कल्योर्वाय गव्यस्नपनमेव वा ।
 सौख्यानि यानि हीनानि तःसौख्यं द्विगुणं जपेत् ॥

पञ्चाशद्व्यवहाराण्यं स्यादनेकदिनलोपने ।
 सौख्यान्ने तु विहीने वा द्विगुणं तु तदा नयेत् ॥

पञ्चाचार्याः स्वकर्माणि न कुर्वन्ति तदा यदि ।
 तदा मर्त्याः स्ववृत्तिस्था न गच्छन्त वासिनः ॥

ईशास्याघोरवामाजास्त्रपेन्मन्त्राश्शतं शतम् ।
 सर्वाभावे नयेच्छान्तिहोमं बहुदिनेऽपि च ॥ 295

सौख्यलोकाविहीने स्यात् सप्तौख्यमकृतं भवेत् ।
 अघोरेण शतं जपत्वा पुनस्तद्विगुणं नयेत् ॥

सौख्यकाले तु गणिकापतने राष्ट्रदुःस्थितिः ।
 याधैव तदा कुर्याच्छान्तिहोमं तदुक्तम् ॥

स्नपनं वा स्वघोरेण सहस्रजपमेव वा ।
 सौख्यदीपस्य विच्छेदे घोरेणैकशतं जपेत् ॥

गानाभावे च तदाष्टमीतिस्तीर्णं यथोदितम् ।
 प्रायश्चित्तं तदा कार्यं तद्विधितिनिर्दिष्टम् ॥

आतोद्युतार्थकल्ये संहिताहोम इत्यते ।
 सहस्रं वा जपेदघोरे द्विगुणं दापयेत्ततः ॥ 300

नीराजने तदङ्गे वा हीनेऽग्निभयमादिशेत् ।
 देवं संस्थाप्य गव्येन समन्वय्यदरावृणुः ॥

द्विगुणं तु नयेत्पश्चाद्यानि हीनानि तानि च ।
 शान्तिहोमस्तु वा कार्यो मूर्तिहोमोऽप्यत्र मतः ॥

अदत्ता भस्मरक्षा चेदघोरेण शतं जपेत् ।
 अदत्ते दर्पणछत्रवामरादौ तदा नयेत् ॥

अघोरजपसाहस्रमथ पञ्चाशतं तु वा ।
 कृतेऽप्युपितपुण्याघोरर्पणे राष्ट्रभयम् ॥

स्नपनं देवदेवाय कृत्वा शान्तिं त्र्यहं नयेत् ।
 गर्भगेहे सन्निर्माल्ये देवानां नात्र सज्जिभिः ॥ 305

स्थलशुद्धिं तदा कृत्वा देवं संपूज्य यत्नतः ।
 अघोराख्यं जपेन्मन्त्रं सहस्रं दोषशान्तये ॥

निर्मात्यसङ्करोपेतैर्द्वैतीशे मृज्जिते ।
 तदाष्ट्यासिनो मर्त्याः पीडयन्ते शत्रुभिस्तदा ॥

अथकुष्टादिरोगार्तेर्बधिरः पापरोगिभिः ।
 अपसारादिभिर्मर्त्यैर्दुष्टलक्षणभक्षितैः ॥

हीनाधिकाङ्गैर्बध्यायां कृतायां विदिगीस्तु वा ।
 राष्ट्रक्षोभाय सा पूजा भवेत्पुनश्चिह्नपले ॥

सकृदशुतेऽर्चने घोरशतमेकं नयेद्युगः ।
 तदूर्ध्वं शतद्वयं तु कालमेदाजपं नयेत् ॥ 310

पक्षोर्ध्वं संहिताहोमो मासोर्ध्वं शान्तिहोमकः ।
 वाण्यासोपरि शान्तिस्त्यागमूर्तिहोमसमोपरि ॥

स्वदेशकाख्योरेव यथा इष्टकलप्रदाः ।
 अन्यदेशेऽन्यकाले च त एवानिष्ठेततः ॥

सम्प्रातिप्रमणे घोरसहस्रजपमाचरेत् ।
 सा च पञ्चविधा प्रोक्ता शास्त्रे बाधदिमेदतः ॥

पाठासिवाका युक्तीर्द्विद्वत्तिश्रेयसी मता ।
 अतिपालातिवृत्त्याभ्यां तास्सार्धचटिका मताः ॥

मार्ताण्डस्येदपार्धास्तु मध्यमात् पूर्वगामिनी ।
 अतिवाका च माला च नास्ति मासक्षिप्तृषि ॥ 316

सन्ध्यास्तपृष्टगामिन्यो युक्तायास्समीरिताः ।
 तास्वेव प्रारमेय्यां पूर्वाह्णादिषु सर्वदा ॥

श्रेयस्यामुच्यते तस्याः पार्श्वेने मय्यमे मते ।
 अतिवालातिवृत्त्या च गर्हितारम्भकर्मणि ॥

भारुधा चेदयोः पूजा पूर्वोक्ता निष्कृतिर्मता ।
 सन्ध्यारम्भे तद्व्यवसं संहिताहोममाचरेत् ॥

आदिशैवकुलोद्भूतव्यतिरेकिदिशार्चने ।
 कृते परार्थे दोषाय सकृदसन्ध्यावर्धने कृते ॥

आचरेत्संहिताहोमं तद्व्यवसं दिनवर्धने ।
 पक्षोर्ध्वं शान्तिरियुक्ता मासोर्ध्वं शान्तिहोमकः ॥ 320

हिमासे मूर्तिद्वयः स्थापयितुमिति दिशः ।
 वाष्पमासोर्ध्वे विधातव्यं कर्म संप्रोक्षणं द्विजाः ॥
 वाष्पमासात्परतो यस्मादतो देवकाम्ये ।
 अधिकारोऽनुवैवेऽस्ति धूम्रं न भवेद्यदि ॥
 मध्यदेशोऽथवा चैवसाय तत्राधिकारिता ।
 चण्डिकाप्रतिष्ठायां दीक्षायां सर्वदेवाः ॥
 विन्यासेर्दक्षिणे सङ्घातुचरे वैष्णवमन्त्रान् ।
 सान्त्वनिकस्य सर्वत्र न च शङ्क्य कोर्तिता ॥
 अधिकारविहीनेनानुष्ठितं तद्वत् भवेत् ।
 कृते देवकाम्येन स्थापनादीं गुरुतमाः ॥ 325
 पुनस्तत्रापापं कृत्वा विधिनाथां समाचरेत् ।
 अधिकारविहीनेनानुष्ठितं तद्वत् भवेत् ॥
 एवं निधिविधौ प्रोक्तं प्रायश्चित्तं द्विजोत्तमाः ।
 अथवादिशिक्षेदे निष्पृष्टिक्रम उच्यते ॥
 अथवा तु निष्पृष्टे लिङ्गे वा प्रतिमादिके ।
 रिपुणा संगृहीते वा देवी वा केवला द्विजाः ॥
 देवी विधाय देवो वा केवलो रिपुणा हतः ।
 तत्रापि धाम्नि स्फुटिते महत्स्वप्नादिभेदतः ॥
 स्थूपाथवापचष्टेदे स्वकाधो जलमिस्रये ।
 स्थलेऽथःपतिते वापि तदङ्गे बाधिलेऽपि वा ॥ 330
 पिण्डिकापतने वायः परिवारविधौपने ।
 बलिपीठविहीने तु तर्ज्जिर्णे स्फोटनेऽपि वा ॥
 तदाक्षपतनादौ च प्राकारे गोपुरे तथा ।
 जीर्णेऽपि पतिते प्राप्ति स्फोटनादिसमन्विते ॥
 कपिकुम्भकुटकादीर्वा कपोतैस्सुकदैश्चरभिः ।
 स्रक्कगुम्भकाकैश्च ऋतुबीचोरगर्दभिः ॥
 पक्षितैः प्रेतकैर्वापि पातकैस्तुलकैश्च ।
 गूढजैः पापरोमैर्वापि प्रतिष्ठोन्मजैः ॥

गुर्वादिद्रोहसंपुर्णैर्दक्षिणैर्द्विजासिभिः ।
 चतुष्पादेरुभान्वैश्च पक्षिभिर्वा सरीसृपैः ॥ 335
 द्वीनजातिभिरन्यैर्वा नरैर्दीक्षान्तरस्थितैः ।
 शिल्पिभिः पाणवण्डालरजकाधैरपि वा ॥
 स्फुटे पीठेऽथ लिङ्गे वा वेरादी गर्भगेहके ।
 प्रविष्टे वायु पूर्वे तु मण्डपे प्रतिमाद्वये ॥
 परिवाराख्ये वास्तवमण्डपे वा द्वितीयके ।
 महानसे प्रविष्टे वा बलिपीठेषु वा द्विजाः ॥
 निर्वाणदीक्षया हर्नैस्तत्राधौस्तमयस्थितैः ।
 परार्थे स्थापिते लिङ्गे स्फुटे गर्भे प्रवेशिते ॥
 अन्तर्मण्डलसाध्यदौ माळिकादौ च मण्डपे ।
 कविते वा चिरं मन्त्रे अष्टाधिकोऽप्यपि वा ॥ 340
 गर्भेऽर्धमण्डपे वेरमण्डपे वाद्यदेशके ।
 विद्याप्रमत्तप्रवेशादौ मन्त्रमन्त्रादिसेवने ॥
 आशौचिभिरिषादीस्तर्मण्डलवेदाने ।
 प्रासादे गर्भगेहेऽर्धे प्रतिगमण्डपादिके ॥
 साले वा माळिकायुक्ते केवले गोपुराङ्गणे ।
 वेरे पीठे हृत्पादौ वा तदाक्षि बलिपिण्डके ॥
 परिवाराख्ये कूपे पञ्चमाख्ये एव वा ।
 आस्थानमण्डपेऽथवास्मिन् द्वावेशमनि वा गृहे ॥
 सभायां चूलिकायां वा कर्मके समुपस्थिते ।
 शिपिलीतमवे वायु मधुपञ्जरमवे ॥ 345
 वृद्धत्विपीठिकाशुभारक्तर्क्षक्षुद्रजन्तवः ।
 एतेषां वा समुपलौ डारे वा शयनाख्ये ॥
 शैलाभ्यहविषःस्थाने द्वारमालेऽत्रिण्डालये ।
 अजगोमहृषादीनां स्थाने वा प्रायमयमे ॥
 दार्वादिलिङ्गे वेरादौ वीथ्यां वा कैयशरणि ।
 मठे प्रपादिके वापि आरामदायापि वा ॥

लिङ्गमूलेऽथवा तेषां बस्मीकादौ समुद्रवे ।
 म्रिये नैमित्तिके काम्ये लुप्ते स्नपनकर्मणि ॥
 वैकल्ये वा तदङ्गस्य स्थण्डिले वा तदङ्गके ।
 कुम्भादीनां बिलोपे च कुम्भादौ मानवर्जिते ॥ 350
 स्थापिते शिखकुम्भे वा करके कलशेऽपि वा ।
 मेढादिसहिते दत्ते स्फुटे वा द्विजसतमाः ॥
 शाङ्खेमादिपात्रैर्वा वज्रशङ्खद्वयोर्वा ।
 स्नपने कल्पिते वेरे स्तम्भेऽथवावर्जिते ॥
 स्तम्भेन तन्तुना वायु वेष्टिते कलशादिके ।
 विधानगुर्वल्लोपे वा वत्कुर्वकमलोपने ॥
 रत्नहेमाभ्यरादीनां बिलोपे च घटादिषु ।
 गम्भादिद्रव्यलोपे च पुण्याहे वा विवर्जिते ॥
 कुम्भादाद्वर्धनापेते मन्त्रापासाप्रकल्पने ।
 आपाटादिषु भासेषु कृतिकाग्नौ पञ्चसु ॥ 355
 पवित्रारोहणे द्वीने दनमारोहणेऽपि वा ।
 कृतिकादीपविष्णवे राक्षशोमादिहेतुभिः ॥
 वेरादौ भुवि तोये वा गुहायां वा सुरक्षिते ।
 पुष्पशय्यशिरोलिङ्गे वृष्टिपातादिसंचिते ॥
 भद्रधामस्थिते वापि मृगपक्षिसरीसृपैः ।
 पशुभिर्वापि लिङ्गे देवतान्तरवाधिते ॥
 एवमादिषु कृत्येषु प्रायश्चित्तं विधीयते ।
 अथवा तु निष्पृष्टे राष्ट्रे शेषिरयमादिशेह ॥
 अथवा त्रिबन्धे वा ह्रस्वान्ते स्नपनं नयेत् ।
 पुरातनं परिष्कृत्य शास्त्रेणाखं समुचरन् ॥ 360
 अक्षरेण शतं होमं समिदाग्नितिलैर्दने ।
 रिपुणा संगृहीतं चेच्छिङ्गं वा प्रतिमादिकम् ॥
 तदाष्टनाशो नृपसिंहशङ्खभिः परिपीडयते ।
 सर्वयत्नात् तदाह्वय तद्वैव स्थापनाय च ॥

कथं चेच्छिङ्गवेराखं गुप्तदेशे निधाय च ।
 लिङ्गोत्पाटनदोषस्य शान्त्यर्थं चोरमन्त्रतः ॥
 सहस्रं होमयेदाग्नितिलैर्वा वरुणा शतम् ।
 मधुरज्यसंतुक्तं सहस्रं दूर्ययाहुतिम् ॥
 ह्रस्वान्ते स्थापनोक्तया तु स्थापयेत्पूर्वभूतले ।
 लक्ष्मणोत्थारणं दृष्टिमोचनं जलवेशनम् ॥ 365
 विद्यापान्यत् प्रकर्तव्यं स्थापयेत् तत्त्वदर्शितः ।
 अथवा लिङ्गवेराखं यदाग्नयत् स्थापयेन्नयम् ॥
 मासाद्वर्षात् तदूर्ध्वं चेष्टावग्यासप्रयागधि ।
 प्रसहं शान्तिहोमश्च कर्तव्यः स्थापनान्तकम् ॥
 तदूर्ध्वं स्थापनं बाळलिङ्गादेवाश्च नोदितम् ।
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन मासत्रितयमप्यमे ॥
 संस्थाप्य बाळलिङ्गाखं पाठस्यापनवर्धना ।
 किर्गुहीतं च चोरायाः न च लिङ्गं कीदृशं तु तत् ॥
 प्रतिमा सुवलिङ्गं वा पाणलिङ्गादिकं तु वा ।
 प्रसहं चैश्वर्यवेद्य स्थितमन्त्रप्र चैदुभयम् ॥ 370
 तदा गुह्येन जित्वा वा निसे दशायनादगात् ।
 आहूतं लिङ्गवेराखं स्थापने स्थापयेद्दृष्टम् ॥
 संवत्सरप्रवादार्कं संवत्स्रं बहुयत्नतः ।
 संवत्सरप्रवादूर्ध्वं गच्छेत् चेन्मुनीश्वराः ॥
 मूलस्थाने यथापूर्वं तदक्षयैस्तत्रागतः ।
 संस्थाप्य मूललिङ्गायमर्चयेदर्वनोक्तवत् ॥
 अस्मात् पूर्वमानं चेदावृत्तिर्वा गुरुतमैः ।
 तस्मादासुररूपेण यजमानात्सुखतः ॥
 लिङ्गमाप्य विधिना स्थापयेदुक्तवर्धना ।
 पाणलिङ्गं तु वा तत्र स्थापयेत् सर्वसिद्धये ॥ 375
 वेराखं पीठिका वापि न्यायेनानेन कारयेत् ।
 देवी विधाय देवो वा देवी वा केवला यदा ॥

शत्रुभिस्तृप्ता चेत् स्थितस्यैकनुरूपतः ।
 संग्रह्यं चेतत् तस्य प्रतिष्ठां च समाप्य च ॥
 कल्याणं कारयेदन्ते विधिना देशिकोत्तमः ।
 स्थापनान्ते तु वेराद्यपानीतं चेतदधिके ॥
 देशे संस्थाप्य विधिना पूजयेन्नित्यमादरात् ।
 पीठं चेत् सम्प्रलेखितं वा ध्यायेन योग्येत् ॥
 प्रासादस्फुटितः पूर्वं यदि राज्ञो भयं भवेत् ।
 आग्नेयामग्निदाहः स्यादक्षिणे कलहो भवेत् ॥ 380
 नैर्ऋत्या धनमाशस्याद्वाहण्या भूयनाशनम् ।
 वायव्या शत्रुवृद्धिस्त्याहुतरे पुत्रनाशनम् ॥
 ऐशायां दुःखमप्राजा क्रमेणैव फलं भवेत् ।
 उत्तमादिविभेदेन कृत्वा शान्तिं पुरोदिताम् ॥
 शान्तिहोममुत्तमते सन्धानं धात्र आचरेत् ।
 प्रासादमनुकर्मोक्त्या कारयेद्वा यथाविधि ॥
 स्वस्वमेवादियुक्तश्चेच्छान्तिहोमं समाचरेत् ।
 प्रासादार्धे त्रिपादे वा पादेऽष्टांशेऽथ भग्नके ॥
 कुर्याद्दाम्नीऽथ सन्धानं षट्पञ्चगुणविजम् ।
 प्रायश्चित्तं प्रकर्तव्यं पूर्वोक्तं भावितारमभिः ॥ 385
 स्थूपाद्यक्षयवर्जितेऽप्येतदेकाहमाचरेत् ।
 स्थलाधो जलनिःप्राये जलेऽथः पतितेऽपि वा ॥
 तदङ्गे वा निमग्ने तु भूमौ दोषः प्रजायते ।
 शान्तिहोमं तदा कुर्यात् रुद्धिले पतिते त्र्यहम् ॥
 कुम्भस्य वायु देशे कृत्वा कुर्यात् स्थलकिंवाय ।
 प्रोक्षयेद्वास्तोत्रेण स्नानार्थं प्रतिसम्पकम् ॥
 पुण्याक्षप्रोक्षणोपेतं शिल्पिभिः कारिते स्थले ।
 ततस्तत्प्रोक्षणं कुर्यात् स्थलकर्मावसानके ॥
 विण्मिका पतितश्चेत् स्वस्थानां मुनिपुत्राः ।
 पीडारिभिर्भवेत् कुम्भध्वन्योश्च शिवं शिवाम् ॥ 390

सन्निवेशं समावाह्यं पिण्डी स्थानगतां नयेत् ।
 नयेत् प्रदिने शान्तिं मन्त्रन्यासपुरस्सरम् ॥
 ततस्तत्प्रोक्षणं कुर्यात्स्थलन्यासि स्थाने यदि ।
 परिवारविहीने तु भूयवर्गस्य नाशनम् ॥
 परिवारं समावाह्यं प्रतिष्ठां कारयेत्ततः ।
 बलिपीठे विहीने तु सर्वदोषावहं भवेत् ॥
 संकल्प्य पूर्वकपीठे ततस्तत्स्थापनं नयेत् ।
 तन्मूर्तिं स्फुटिते दाहे पतनादौ सति द्विजाः ॥
 शान्तिहोमं तदा कृत्वा संप्रोक्षणमयाचरेत् ।
 प्राकारे गोपुरे जीर्णे पतिते स्फोटनादिके ॥ 395
 राज्ञो भयकरं प्रोक्तं शान्तिहोमं तदा नयेत् ।
 ततस्तत्प्रोक्षणं कुर्यात् सन्धानं स्फोटनादिषु ॥
 कृत्वा गव्येन संप्रोक्ष्य शान्तिमेकाहमाचरेत् ।
 कपिकुक्कुटकावैर्वा कपोतैस्सुकैः श्वभिः ॥
 लङ्ककगृध्रकावैश्च शत्रुक्षीचोरगर्दभिः ।
 पतितैः प्रेतकैर्वापि वातकैस्सुतकैरथ ॥
 गृहजैः पापरोगातैर्वाप्यैर्वा प्रतिलोभजैः ।
 शुर्वादिदोहस्युक्तैर्वाहीनैर्दिजातिभिः ॥
 चतुष्पादैरधान्यैश्च पक्षिभिर्वा सरीसृपैः ।
 हीनजातिभिरन्यैर्वा नरैर्वाक्षान्तरस्थितैः ॥ 400
 शिल्पिभिः पाणचण्डालरजकाधैरथापि वा ।
 स्पृष्टे पीठेऽथ लिङ्गे वा वेरादौ तत्र वासिनः ॥
 राष्ट्रं शत्रुजनेर्मर्त्याः पीडयन्ते सर्व एव ते ।
 मृदाण्डांस्तु लज्जेदतैः स्पृष्टानासमकानपि ॥
 गोमयालेपनं कृत्वा पुण्याहं च गुरुरेतमः ।
 गव्येन स्नपनं कृत्वा संप्रोक्षणमयाचरेत् ॥
 शत्रुक्षीपातकाशौचकारकैः स्पर्शिते सति ।
 शान्तिहोमादिकं कार्यं प्रागुक्तं रजकैरपि ॥

चण्डालपाणकावैश्चेच्छान्तिकर्मादिकं नयेत् ।
 गर्भगेहे प्रक्षिपेत् तु स्नपनं शान्तिहोमयुक् ॥ 405
 संप्रोक्षणं विना कुर्वात् कपिकुक्कुटकादिभिः ।
 शत्रुक्षीपातकावैश्चेत् प्रक्षिपेत् गर्भगेहकम् ॥
 तदा संप्रोक्षणं कुर्वात् केवलं प्राक् प्रचोदितम् ।
 चण्डालरजकावैश्चेच्छान्तिहोमसमायुतम् ॥
 संप्रोक्षणं विधातव्यं कदाचैव त्रिधा मतम् ।
 शान्तिकर्म दिशाहोमं कमास्तत्प्रोक्षणं नयेत् ॥
 त्रिप्रकारैः कमादर्थमष्टपदं प्रवेशने ।
 प्रथमे च द्वितीये च चण्डालविहितं तु यत् ॥
 प्रायश्चित्तमृतुक्षीणां रश्मिनादौ विधीयताम् ।
 प्रतिमामण्डपावेष्टे त्रिप्रकारैः क्रमेण वै ॥ 410
 शान्तिहोमं च मूर्त्त्यादयं दिशाहोमं कमाचरेत् ।
 दीक्षाहीनान् द्विजातींश्च हित्वा दीक्षान्तरानपि ॥
 परिवाराख्यावेष्टेऽप्येतदेव समीरितम् ।
 कपोतकाकसर्पादिप्रवेशो नात्र दोषभाक् ॥
 चण्डालरजकावैश्चेदन्तर्मण्डलवेशनम् ।
 कृतं चेन्मूर्तिहोमस्याच्छान्तिहोमो द्वितीयके ॥
 गोमयाद्योपायं च सन्धानं सर्वकर्मसु ।
 परिवाराद्यप्रोक्तं प्रायश्चित्तं मृदानसे ॥
 मृदानससमा ह्येषा बलिपीठेषु निष्कृतिः ।
 निर्वाणदीक्षया हीनाश्शूद्रायास्तमयस्थिताः ॥ 415
 परार्थं स्थापितं लिङ्गं सुस्थिरं संप्रशान्तिं चेत् ।
 कर्तव्यं स्नपनं शान्तिहोमो गर्भप्रवेशने ॥
 अर्धमण्डभ्रेशादौ तस्य दोषो न भिद्यते ।
 अन्तर्मण्डलसाधदौ मालिकादौ च मण्डवे ॥
 चिरं चेदुपितं मयैरक्षुचिक्षेपणं तु वा ।
 कृतं संशोध्य भूमिं तु क्षात्र्येद्गोमयादिभिः ॥

उपधातानुरूपेण पुण्याहं शान्तिमाचरेत् ।
 गर्भेऽर्धमण्डवे चैरमण्डवे वाह्यतः कमात् ॥
 विष्टाभ्यप्रसवोद्गाहस्तैश्चमयादिसेचने ।
 संप्रोक्षणं दिशाहोमं मूर्त्त्यादयं शान्तिहोमकम् ॥ 420
 कुर्याद्गोमयशुद्ध्यादि पूर्ववत् कथितं द्विजाः ।
 आशौचिनां त्रिकर्णानामन्तर्मण्डलवेशनम् ॥
 दीक्षितामां न दोषाय भवेदेवं मुनीश्वराः ।
 ततोऽन्येषां प्रवेशे ॥ पञ्चगव्येन सेचयेत् ॥
 तद्वचिर्वेशनं तेषां न दोषाय प्रकल्पते ।
 मन्त्रिधारिणो वायु शूद्रा वा येऽनुलोभिनः ॥
 दीक्षिता वा त्रिवर्णश्च सदशास्त्रपुरदीक्षितैः ।
 दीक्षिता मन्त्रहीना वा रुद्रकायासमा मताः ॥
 पञ्चाचार्याश्च विष्टावैर्दीक्षिताश्चेददीक्षितैः ।
 प्रासादे गर्भगेहेऽर्थे प्रतिमामण्डपादिके ॥ 425
 साले वा मालिकाशुक्ते केवले गोपुरेऽङ्गणे ।
 वेरे पीठे शूपादौ वा सद्गामिनि बलिपीठके ॥
 परिवाराख्ये कूपे पचनालय एव वा ।
 आस्थानमण्डवेऽप्यस्मिन् मृपवेशमनि वा गृहे ॥
 समायां चूलिकायां वा वल्मीके समुपस्थिते ।
 शिथिलीसम्भवे वाथ मधुपञ्जरसम्भवे ॥
 बृहत्पिपीलिकाक्षुद्रारक्तस्त्रीक्षुद्रजन्तवः ।
 समुत्पिताश्चेद्भूयादौ सर्वदोषावहो कृणाम् ॥
 पूर्ववितः क्रमेणैवा फलं च शृणुत द्विजाः ।
 रोमो भयं वह्निदाहो बन्धुमाशो धनागमः ॥ 430
 पुत्रनाशस्तुह्यप्राप्तिर्वायमर्धविनाशनम् ।
 मयादीशामपर्वन्तं वल्मीकस्य च दर्शने ॥
 शिथिलीसम्भवे मये उत्पद्यन्ते सुखं भवेत् ।
 तदर्थं प्राणिनास्तस्यदिनभागे भयं भवेत् ॥

सुहृदागमनं वही भवेदादौ द्विजोत्तमाः ।
 राजकोमस्तदूर्ध्वं स्यादर्धलाभो यमे भवेत् ॥
 तदूर्ध्वं चैव भार्याया मरणं स्वामिनो भवेत् ।
 वृद्धिर्निर्गतिकाष्टायामनर्थं स्यात्तदूर्ध्वतः ॥
 बारुण्यं घनलाभस्यादादौ चोरभयं पुनः ।
 वायुदिक्स्था तु कन्यायाः सोमे स्याच्छुभिर्भयम् ॥ 435
 तदूर्ध्वं धान्यलाभस्यादीशाने स्यान्महाभयम् ।
 गृहनाशो भवेद्द्वारे शयनस्थानके वृत्तिः ॥
 सैलाग्रहविपःस्थाने चतुष्पादाशाने भवेत् ।
 द्वारनाले भवेद्वापारमाणं भूलाहारिणी ॥
 तिलस्थानगता गोऽजमहिषायाख्याधिताः ।
 दहिरोगो भवेत्सामन्ये देवाकषाधिके ॥
 तदङ्गभूते राष्ट्रस्य भयं लिङ्गे नृपस्य तु ।
 सभायां वैराग्ये वा महावीर्या गटेऽपि वा ॥
 प्रपारामादिके कूपे वायु राष्ट्रस्य दुःस्थितिः ।
 लिङ्गभूले तु जाताश्चेन्मृपतेर्मयमादिशेत् ॥ 440
 मधुनीहसमुत्पत्तायेवमेव फले भवेत् ।
 कल्मीकरक्षनेऽप्येवं द्वारादादीरितं फलम् ॥
 प्लवतयोगं खनिस्त्रादावापूर्य लक्षणादिभिः ।
 छद्मपूरणकसहितैर्म यथा पुनरुद्भवः ॥
 पुष्पाहप्रोक्षणं कृत्वा प्रोक्षयेत् पञ्चगव्यतः ।
 संस्थाप्य कलशैर्देवं मूर्तिहोमं समाचरेत् ॥
 बाललिङ्गादिके लिङ्गे घेरे पीठेऽपि धामिनि वा ।
 गर्भोहेऽप्यवा द्वारि सप्ताहं चैवमाचरेत् ॥
 जातेऽर्धमण्डपे वेरमण्डपे त्रिदिने नयेत् ।
 कुर्यादन्यत्र मूर्त्याद्यं शान्तिहोममधिकम् ॥ 445
 राजवाग्निं दिशाहोमं द्विसप्ताहं समाचरेत् ।
 मधुनीहं तु चैतत्स्थं मधुनीहं विसर्जयेत् ॥

संशोध्य गोमयाम्भोभिस्तप्रोक्ष्यान्नजशरिणा ।
 देवेशस्नपनं कृत्वा दिशाहोमं तदा नयेत् ॥
 कल्मीकस्य पुरा मोक्षदिनसंख्यामशेन तु ।
 जित्ये नैमित्तिके काम्ये छुत्ते स्नपनकर्मणि ॥
 महाव्याधिर्भवेत् कर्तुंशान्तिहोमं तदा नयेत् ।
 पुनश्च स्नपनं कुर्यादित्येकले पुरोक्तवत् ॥
 वैकन्ये वा तदङ्गस्य राष्ट्रं पापरतं भवेत् ।
 अघोरं त्रिशतं जपवा सम्पूर्णस्नपनं नयेत् ॥ 450
 विहीने स्थण्डिलाले वा दुःस्थितिर्भुवि जायते ।
 कुलाघोरं सदर्शनं तु यथोक्तं स्थण्डिले नयेत् ॥
 कुम्भारयो विहीनाश्चेत् प्रमाणविहिताश्च वा ।
 जायते फलहो राष्ट्रे जपवाघोरं सहस्रकम् ॥
 पुनश्च स्नपनं कुर्यात् कुम्भाजकरकेरः ।
 यदि तन्मात्रकेरं द्विगुणमयस्तुतैः ॥
 यदा मानोविश्रुताः कुम्भाः पूर्यावोऽशतश्रयम् ।
 दिशतं च शतं कुम्भे वर्ष्या कलशेषु च ॥
 क्रमाजपेत् गुरुर्मन्त्रं तेषां गानमासिद्धये ।
 स्वापितस्त्रिंशयकुम्भो वा वर्षनी फलशोऽप्यवा ॥ 455
 मेधादिसहितोऽदण्डपूछो वा यदि जायते ।
 तदा राहो महिव्याश्च कर्मिणा दीपदो भवेत् ॥
 तदा पञ्चशतं मन्त्री त्रिशतं च शतं क्रमात् ।
 जपेदघोरमन्त्रेण सवेले द्विगुणं जपेत् ॥
 कुम्भाजमयमादाय सप्तद्वययुतं न्यसेत् ।
 शरावशङ्खहेमादिपत्रे वा महाशुभे ॥
 संस्थाप्य स्नापयेद्देवं शतघोरजगन्निधम् ।
 सुत्रैरेहिताः कुम्भपूर्वाश्चेष्टस्तु त्वनम् ॥
 अघोरेण जपः पञ्चात् कर्तव्यश्शतसंख्याया ।
 तथैव वेहितास्तत्पतन्तुना लिङ्गसिर्मता ॥ 460

विधानलोपे घोरेण शतसंख्यं जपेद्गुरुः ।
 कूर्ध्वं विहीने देवानां सन्निभिर्नात्र विधत्ते ॥
 उत्कृष्टादिभिर्प्राप्ते तद्देवं फले मत्तम् ।
 तदा ह्वा जपेन्मन्त्री त्रिशतं त्रिशतं तु वा ॥
 रत्नहेमयभावे तु निर्धनः स्वपतिर्भवेत् ।
 तथैव वललोपे च सख्यं तु जपेद्गुरुः ॥
 पुनश्च स्नपनं कुर्यात्कुम्भारनादिभिर्वया ।
 गम्मादिह्यलोपे तु राष्ट्रे कलहमादिशेत् ॥
 तदाघोरशतं जपवा तद्द्वयं योजयेच्चिह्ने ।
 पुष्पाहप्रोक्षणे हीने जपेद्घोरं शतं पुनः ॥ 465
 कुम्भारावहोम्या चैरहतं स्नपनं भवेत् ।
 शान्तिहोमं तदा कुर्यान्मन्त्रस्यासेऽकृते यदि ॥
 जपेद्घोरशतं मन्त्री देवसन्निभेऽन्ते ।
 आवागविदु मासेषु कृत्तिकाश्लेषे पञ्चतु ॥
 पवित्रारोहणे हीने वर्तन्ते तत्र याः क्रियाः ।
 तास्तर्वा निष्कला एव प्रासादे वा गृहादिके ॥
 देवं संपूज्य विधिम् दिशाहोमं तु कारयेत् ।
 इष्टमासे ततः कुर्यात् पवित्रारोहणं परम् ॥
 वनमारोहणेऽप्येवं कीर्तितो विधिरममाः ।
 दीपावलिर्विहीना चेत् पीठवन्ते शत्रुभिर्नराः ॥ 470
 मूर्तिहोमं तदा कृत्वा नयेत् लम्पमासके ।
 राष्ट्रकोमेऽरिचोराद्यैः परस्परविरोधतः ॥
 वेरादिवाधवाङ्मायां गुहायां वा जसेऽपि वा ।
 भूतो वा रक्षयेत्तस्मिन् क्रियामेतां विधाय च ॥
 संपूज्य केरं गन्धाधैस्तदग्रे स्थण्डिले कृते ।
 कुम्भे च वर्षनीयुक्तं कलशैराकृतं न वा ॥
 सूत्रादिसहितं न्यस्यवावाद्य सोमं महेश्वरम् ।
 विधेयसमोपेतं स्वस्वमन्त्रैस्समर्चयेत् ॥

तत्पूर्वं स्थण्डिले कृत्वा शिवाग्निं शिवमन्त्रतः ।
 शतमर्थं शोन्मन्या नमामिस्वस्त्यस्तुतैः ॥ 475
 विधेयसमायुक्तं प्रत्येकं शतहोमयुक् ।
 सन्निदाज्यामसंयुक्तमन्ते पूर्णाहुतिं नयेत् ॥
 कुम्भे च करके पीठे मृदादिपरिकल्पिते ।
 इष्टकारचिते पीठे लिङ्गे वा विन्यसेन्मनुष्यम् ॥
 तत्कुम्भस्यजलेनैव पीठाद्यं स्नापयेद्गुरुः ।
 पीठस्याधःस्थले देवीं पिण्डिकायां तु वा न्यसेत् ॥
 तदर्थं प्रत्यहं पूजां लिङ्गे पीठेऽप्यवा नयेत् ।
 एतद्विधानं वेराणां भवेत्सन्निभिकारणम् ॥
 पुष्पशर्मशिरोलिङ्गं यस्य राष्ट्रे न्यवस्थितम् ।
 क्षयं तस्यामहेनित्यं वृद्धिमातातपादिभिः ॥ 480
 सेवितं भगवामयं सुगपक्षिसरीसृपैः ।
 पशुभिर्गन्धितं लिङ्गं देवतान्तरवाधितम् ॥
 कर्तारं बाधते नित्यं शतश्रमवि च बाधते ।
 तस्मात्प्रोक्षणकर्माद्यमधिराकारयेन्मनुष्यः ॥
 ततः प्रभृति पूजां च कारयेत्स्वल्प पूजये ।
 ७तर्वा मध्यमां हीनां कलिष्ठामधवा दिजाः ॥
 एककालं द्विकालं वा त्रिकालं जपसंयुतम् ।
 गन्धोपेतं निशिष्टं स्यात् संपूर्णं तत्परं मत्तम् ॥
 सदीपं चेत् ततश्चिह्नं सनैवेद्यं ततश्चाया ।
 सताम्बुलं ततः श्रेष्ठं सयच्छिदरावृते ततः ॥ 485
 सामिकायं ततः पूज्यं सोत्सवेभ्या ततो वरा ।
 ससौख्या ततः सकृष्टा आसवे प्रत्यहं नयेत् ॥
 जले पुष्पं च पत्रं वा प्रत्यहं परिकल्पयेत् ।
 वृष्ट्यादिवाधिते लिङ्गे तस्य प्रासादमाचरेत् ॥
 भग्ने प्राप्तिं नवीकुर्यान्मृगादीर्वाधितेऽपि च ।
 कवाटागळयोगाद्यैस्तस्य रक्षां समाचरेत् ॥

पूर्वस्थितस्य लिङ्गादेर्वाधिके स्थापितं यदि ।
 अक्षादिभिरं तत्तस्मादन्यत्र स्थापयेत्सुधीः ॥
 शिखरे शिखारामे शिखरामे द्विजोत्तमाः ।
 लिङ्गुर्विरिञ्चिस्तथा बुद्धत्वादित एव वा ॥ 490
 अन्यदेवाद्यो ये च स्वप्रधाना द्विजोत्तमाः ।
 न स्थाप्याः स्थापिताश्चापि दूरदेशे निवेशयेत् ॥
 तेन राज्ञो भवेच्छान्ती राष्ट्रस्यापि अमल्य च ।
 व्यतिरिक्तं शिखरेष्वपि स्थापयेद्वैष्णवादिकम् ॥
 तस्यानं देशदेवस्य शिवस्यामिततेजसः ।
 योग्यमेवेति निर्दिष्टं शिखरसर्वाधिपो यतः ॥
 वैष्णवं वाप वैरिञ्चं बौद्धमाहृतकं तथा ।
 सौरं वा शाकमेवं वा शङ्खैः स्थानं यमस्य वा ॥
 निर्जलेर्वैष्णवस्यापि वायोर्वैश्रवणस्य वा ।
 पार्वत्या वायु दुर्गायाः क्षेत्रपत्येन्दुमूर्तिनः ॥ 495
 ज्येष्ठयाश्च श्रियश्चैव भूम्या वा च स्मरस्य च ।
 गणपस्कन्दमन्दीशवसूनां नामपस्य च ॥
 सुनीनां च मनुष्याणामसुराणां द्विजोत्तमाः ।
 कल्पितं स्थानमीशस्य योग्यमेव न संशयः ॥
 सर्वस्मादधिकं येन प्रवदन्ति पिनाकिनम् ।
 साधारणं स्मरन्त्येनं ते यान्ति नरकार्णवम् ॥
 अक्षा च भगवान् लिङ्गं रुद्रश्चेति समा इति ।
 ते तु दुर्गतयः प्रोक्तास्तुचिरं संवरन्सलम् ॥
 रौरवादिषु नैतेषां मोक्षस्तर्वात्मना मतः ।
 मदैकशरणा ये तु तैः पूज्योऽहं न चापरेः ॥ 500
 अक्षितैरुर्ध्ववर्षो वा बाहो वाप्यूनपोकशः ।
 प्रायश्चित्तार्धमर्हन्ति द्वियो वा व्याधिपीडिताः ॥
 तत्रापि च परिम्लेशं ह्यत्कार्धार्धं प्रयोजयेत् ।
 सुदुष्करं स्वयं कर्तुमशक्यं द्विगुणोऽन्यतः ॥

वेशं कालं वयश्शक्तिं जातिं भक्तिं क्लियाकमम् ।
 सुविचार्य प्रदातव्यं नोपवासो रुजाम्बिते ॥
 प्रायश्चित्तसमर्थस्य पितृभ्रात्रादिवान्धवैः ।
 तद्विमल्य विधातव्यं द्विगुणं च परैर्जनैः ॥
 बालकानां वृद्धानामातुराणां च पादतः ।
 प्रायश्चित्तं प्रदातव्यं यदि भक्तास्तदाशिवे ॥ 505
 ऊनैकादशवर्षस्य पञ्चवर्षापरस्य च ।
 प्रायश्चित्तं चरेद्भ्राता पिता बान्धवः सुहृन्मनः ॥
 अतो बाह्वनस्यास्य नापराधो न पातकम् ।
 राजदण्डो न चैवास्ति प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥
 देश आदिश्यते येन देशिकस्त्विति कथ्यते ।
 देशाश्च बहुव्ययशब्दैः सुकित्त्यानां परं मतम् ॥
 भोगस्थानं च वेदस्थानं च स्थानान्तराणि च ।
 ह्यव्यक्तानि भूमिर्धर्मभारम्भं क्रमाद्वेत् ॥
 नाभिर्मेदस्य मूलस्य स्थानं देशोऽत्र कथ्यते ।
 सकृत्सन्ध्याविलोपे तु सद्योजातं शतं जपेत् ॥ 510
 प्रतिसन्ध्यं शतं धातुसन्ध्यालोपे त्वक्कमतः ।
 काशस्तत्पवासश्च लुप्ते देवार्चने यदा ॥
 एककालार्चके वापि द्विकालार्चकेऽपि वा ।
 ऐकाहोऽधोऽसाहस्रजपस्तु ज्ञानतो भवेत् ॥
 उपवासोऽपि विज्ञेयः कामतत्त्ववसुष्ठिते ।
 बहुकालार्चकस्यापि द्विकालादिविलोपने ॥
 लुप्तसंख्यावशेनैव प्रायश्चित्तं समाचरेत् ।
 द्विदिनादिविलोपे तु बहुरूपसहस्रतः ॥
 प्रत्यहं त्रिशतार्धं स्यात् पक्षपूजाविलोपने ।
 अयुताधोरजापस्पर्शात्तद्वद्वया प्रतिपासकम् ॥ 515
 संवसरात्तदूर्ध्वं तु दीक्षायाश्चद्विदिन्यते ।
 स्वेष्टलिङ्गे परिभष्टे मष्टे दग्धे हतेऽपि वा ॥

नखानरकाकायैः स्पृष्टेऽधोऽरजपाततः ।
 लिङ्गात्तरं प्रतिष्ठाप्य भवेच्छुद्धो न संशयः ॥
 हस्तादेः पतिते लिङ्गे त्वङ्गुलात्तु द्विद्वितः ।
 सहस्राधोऽवृद्धिस्थात् सहस्रात् प्रभृति क्रमात् ॥
 साधारं पतिते लिङ्गे ताले तालेऽसुतं जपेत् ।
 द्विगुणं निराधारे कल्पनीयं गुरुतमैः ॥
 एकहस्ताद्विहस्तान्तं पतने त्वेवमीरितम् ।
 जप्या दशसहस्रादि पञ्चगव्यामृतादिना ॥ 520
 संस्थाप्य पूजयेद्देवं विज्ञेयेणार्चयेद्बुधः ।
 अव्यक्तत्वे तदुद्दिष्टं लिङ्गादौ द्विजसत्तमाः ॥
 द्विहस्तादूर्ध्वतः पाते त्वङ्गुले लक्षत्रापतः ।
 संस्कारेण विशुद्धिः स्यात् प्रतिष्ठा यात्र संमता ॥
 अकामतो यदा लिङ्गं विज्ञेयं पिण्डिकायवा ।
 प्रागुक्तद्विगुणं कुर्यात् कामतो निश्चिर्तिर्निहि ॥
 मातृणावैस्तु संस्पृष्टे शिवसंस्कारवर्जितैः ।
 क्रमाजपेदधोरस्य शतहृद्वया नरोत्तमः ॥
 लिङ्गे पादेन संस्पृष्टे लङ्घिते बाहुतद्वयम् ।
 पादलभ्रजःस्पृष्टे बहुरूपायुतं जपेत् ॥ 525
 स्लेष्माशुपहृते लिङ्गे तत्तद्युक्तोदकादिभिः ।
 त्र्ययुतं द्रवयुतं कुर्याद् बहुरूपं नरोत्तमः ॥
 मूत्रोदकेन संस्पृष्टे जपेत् सार्धायुतद्वयम् ।
 रक्तमूत्रजश्लुक्लक्षितेऽयुतपञ्चकम् ॥
 तत्संयुक्तोदकस्पर्शात् पादहीनं जपेद्विदम् ।
 विष्टादिगर्ते तु लक्षं स्यात् पादहीनं तदम्भसा ॥
 तद्विर्माज्यगर्ते तु पतनाच्छुद्धिमादिशेत् ।
 विष्टादिगर्ते पाते तु लक्षमर्धाधिकं जपेत् ॥
 स्पृष्टेऽनुलोमजैर्लिङ्गे कुर्यान्मात्रं कुलोचितम् ।
 प्रतिलोमादिभिः स्पृष्टे लक्षमार्क्यं शुद्धयति ॥ 530

वामदक्षादिमार्गस्यैः स्पृष्टे लिङ्गेऽयुतं जपेत् ।
 चण्डालपाणकायैश्च स्पृष्टे शुद्धिः प्रतिष्ठया ॥
 लक्षेण स्थिरमुन्मूल्य स्थापयेत् तदेव हि ।
 नित्याहोमे विलोपे च प्रायश्चित्तं तु नित्यम् ॥
 अष्टम्या वा चतुर्दश्यां पूर्वपञ्चमयोरपि ।
 विषुवद्वर्णयोर्नित्यलोपे कुर्याच्चतुर्गुणम् ॥
 अन्यपुण्यदिनेष्वेव तच्चतुर्गुणमाचरेत् ।
 प्रागुक्तनिश्चितं बहिर्निर्वाणे तां समाचरेत् ॥
 अदत्ते च वटौ कुर्याच्छिवस्याष्टाधिकं शतम् ।
 ततस्यान्यक्रियायाश्च नियमस्य च लोपने ॥ 535
 गायत्र्यष्टशतेनैव विशुद्धिमधिगच्छति ।
 भविष्य पवित्रं तदावादादिषु पञ्चसु ॥
 अक्षयमधोरस्य जप्या चान्द्रायणं चरेत् ।
 पवित्रारोहणस्याग्रे प्रायश्चित्तमिदं मतम् ॥
 अन्यभासे हृते तस्मिन्पमात्रं विधीयते ।
 जपोऽपि लक्षमात्रं स्थानात्र चान्द्रायणं मतम् ॥
 शतद्वयजपाच्छुद्धिरर्धपात्रे विमुञ्जिते ।
 सहस्रेण विनाशे तु तदर्धात् परिवर्तिते ॥
 स्फोटे वा स्वक्षसूत्रस्य शुद्धिर्लिङ्गोत्पादतः ।
 नवसूत्रस्य विच्छेदे सहस्रं जपमाचरेत् ॥ 540
 शतं स्याज्जीर्णसूत्रस्य हस्तपातात्तथा मतम् ।
 अक्षमालां कराद्वध्वां आख्येदुगन्धशरिणा ॥
 गायत्र्याः शतजापोऽपि सैव प्रागुक्तकर्म्मणि ।
 चण्डादोपे तु लिङ्गोत्पाददृष्टमाशाच्छुचिर्भवेत् ॥
 पूजोपकरणं पञ्चधा स्पृष्टं पीडादिकं यदा ।
 शतद्वयमधोरस्य कामतत्त्वयुतं जपेत् ॥
 प्राण्यङ्गध्वदाने च पञ्चमस्य शतं जपेत् ।
 केशमांसास्थिकीटादिदुष्टनैवेद्यदर्शने ॥

अधोऽस्यायुतं कामादकामात् शतं जपेत् ।
 नित्यनैवेद्यमानस्य हासे नैमिषिकस्य वा ॥ 545
 अयुतं धोरमन्त्रस्य जपत्वा शुद्धिमवाप्नुयात् ।
 पादोक्तकामतः सृष्ट्या गुरुं देवं शिवागमम् ॥
 द्वायुतं धोरमन्त्रस्य कामतः सृष्ट्या जपेत् ।
 महेशगुरुचण्डाभ्यां लक्ष्मणं शुद्धयति ॥
 एतदर्थं जित्प्रभयभक्षणात् पादवर्जितम् ।
 निर्माल्यभक्षणे चोर्ध्वं प्रमादाद्भुतं जपेत् ॥
 भक्षणेन समं दानं स्यात् तदर्थमुपेक्ष्य ।
 अथवा भक्षणे कामात् प्रजपेद्भक्तपञ्चकम् ॥
 यावत्सहस्रमध्यर्धं कामतो दीक्षया शुचिः ।
 निर्माल्यकृद्भक्तं कृत्वा दक्षिणार्धायुतं जपेत् ॥ 550
 लङ्घनेन समं तर्पणं समं विक्रयभक्षणे ।
 देवस्य देवताद्रव्यं नैवेद्यं च निवेदितम् ॥
 चण्डद्रव्यं च निर्माल्यं निर्माल्यं पञ्चविधं स्मृतम् ।
 प्रमादीशस्य देवस्य देवद्रव्यं पटादिकम् ॥
 नैवेद्यं कल्पितं तस्मै देवोच्छिष्टं निवेदितम् ।
 चण्डद्रव्यं तु तदन्तं निर्माल्यं प्रेरितं नदिः ॥
 पिण्डिकास्थं न निर्माल्यमपि देवे विसर्जिते ।
 कल्प्यादौ जायते दानान्मातङ्गस्तस्य भक्षणात् ॥
 लङ्घने सिद्धिदानिश्च विक्रये शत्रो भवेत् ।
 स्पर्शने जायते स्त्रीत्वं निर्माल्यस्य न संशयः ॥ 555
 यन्निर्माल्येन संसृष्टं तद्भुजा पुरुषेण वा ।
 पादोक्तं तत्र पूर्वोक्तं त्वर्शकृद्भक्तभक्षणे ॥
 भक्षणं द्विविधं प्रोक्तमनिवेद्य तदन्यथा ।
 देवदेवाय तत्रायं देवग्रामादिसम्भवम् ॥
 श्रीवादि येन केनैवोपाधिनादाय भक्षणम् ।
 करोति यस्त संसृष्टो मद्भक्तस्तोयकृतमतः ॥

मदर्थं कल्पितं वाच तण्डुलं चौदनं तु वा ।
 यः प्रयच्छति वा मुहूर्त्ते सोऽपि स्तेयकृद्भुज्यते ॥
 स एवातीव दुष्टा मद्रक्षितादपि शेषदाः ।
 तथैवेति चतुष्काष्टा मद्भुक्तिस्त्वतिदोषदा ॥ 560
 नैवेद्यं कल्पयित्वा तु शिवायेति तदूर्ध्वतः ।
 निवेद्य मद्यं तच्छिष्टं मुहूर्त्ते प्रत्यहमादरात् ॥
 सोऽयं मसदृशः प्रोक्तश्चरुभुज्यस्तथा भवेत् ।
 मद्भुक्तं चण्डभुक्तं वा यो लोमाश्रययेन्नरः ॥
 स पापी दुर्मतिः प्रोक्तः पूर्वार्थ्यां नातिरिच्यते ।
 भक्षयेद्यो नरो भक्त्या पवित्रमिति संसितम् ॥
 शुद्धात्मा मादणस्तस्य पापं क्षिप्रं विनश्यति ।
 अशुद्धात्माशुचिर्लोभान्मद्भुक्तं पावनं नरः ॥
 भक्षणे नाशमायाति रसभोक्ता यथा द्विजाः ।
 मदेहधारिणो लोके देशिका मत्परायणाः ॥ 565
 मदेकशरणास्तेषु योग्यं नैवान्यजन्तुषु ।
 तस्मान्मदीयं निर्माल्यं भुक्त्वा निष्कृतिमाचरेत् ॥
 सर्वेषां देशिकादीनां चातुर्वर्ण्योद्भवत्पनाम् ।
 प्रायश्चित्तमहं वक्ष्ये श्रूयतां द्विजसत्तमाः ॥
 मौनं त्रिवर्ण्यज्ञानं शिवाग्निगुरुभूजनम् ।
 अधोरायुतजापश्च गोमयाक्षिसमण्डले ॥
 पञ्चगव्यं चरुं दन्तधावनं च क्रमाद्भजेत् ।
 प्रतिपन्नं चरेदेतद्भक्तं पापविशुद्धये ॥
 अग्निकार्यं विना वापि जपमात्रं विधीयताम् ।
 एतद्भक्तं समाख्यातं दशशुद्धमनुव्रतम् ॥ 570
 उपव्रतं तथा तस्मादशुद्धं महाव्रतम् ।
 महापातकिनां प्रोक्तं महाव्रतमिहागमे ॥
 अन्वादिपातकानां तु व्रतमन्वाद्यमीरितम् ।
 महाव्रता सुरापानं स्तेयं गुर्वृजनागमः ॥

महान्ति पातकान्ध्वज तत्संयोगेन पञ्चमः ।
 कामतस्तेष्वेवमाख्यातमहानादर्धमिष्यते ॥
 मद्रक्षयतापार्थं तु क्षत्रियस्य वने कृते ।
 तदर्थं वैश्यजातेस्तु तदर्थं शूद्र इष्यते ॥
 अनुलोमिषु सर्वेषु मातृप्रोक्तं समाचरेत् ।
 गूढजेषु च तेष्वर्थं तदर्थं प्रतिलोमिषु ॥ 575
 दीक्षितेषु च सर्वेषु द्विगुणं समुदाहृतम् ।
 अभिषिक्तस्य हनने दीक्षितोक्तं व्रतं सतम् ॥
 पानसं वाक्षमाधुके खार्जूरं गौलमैक्षवम् ।
 माध्वीखण्डकमृद्वीकमैरेयं नालिकैरजम् ॥
 सामान्यानि विजानीयाद् मयान्येकादशैव तु ।
 द्वादशेष्वेव सुरा पैष्टिसर्वेषामधमा स्मृता ॥
 पीत्वा पैष्टिं सुरां विप्रो महाव्रतमयाचरेत् ।
 एकादशसुरापाने कुर्याद्भक्तदशांशकम् ॥
 सहस्रपैष्टिं प्रमादेन पीत्वा विप्रो द्विजोत्तमाः ।
 गोमूत्रयक्काहारो दशरात्रेण शुद्ध्यति ॥ 580
 द्विवारादिप्रयोगेण दिनवृद्धिः प्रशस्यते ।
 सर्वेषां क्षत्रियादीनां पूर्वोक्तन्याय ईरितः ॥
 शुष्कगन्धपहारेण शतादन्त्यधिके वधः ।
 क्षत्रियादिषु संप्रोक्तो विप्रस्य न वधः कश्चित् ॥
 निष्कस्तेष्वेऽयुतं पञ्चनिष्कान्तं लक्षमीरितम् ।
 दशलक्षं जपान्तं ॥ तदूर्ध्वं दशचक्षितः ॥
 शतलक्षान्तमुरिष्ठं वाक्पणे क्षत्रियादिषु ।
 शतमर्धविहासेन वर्ण्यस्तेष्वे समीरितम् ॥
 रजतस्थापहारेण धान्यस्य द्विगुणं मतम् ।
 सुवर्णं रजते धान्ये शतमेकादशोत्तरम् ॥ 585
 दरिद्रस्यानुसूयेण द्विगुणाधिकमेव वि ।
 गुरुतल्पे विहावाग्न्यस्त्रीयोगे नैव पातकम् ॥

याजनं योनिसंबन्धं स्वाध्यायं सहभोजनम् ।
 पातकेऽसह चेत्कुर्यात् सोऽपि तत्सम इष्यते ॥
 कसिरान्तं तदूर्ध्वं चेदर्थं पादं समाचरेत् ।
 अनुपातकशुद्धयर्थं भुज्यतमुदाहृतम् ॥
 मातृभ्रता च भगिनी स्वभुता च पितृभ्रता ।
 भासां च गमनं विप्रास्त्वनुपातकमीरितम् ॥
 विप्रस्त्रीगमनं कन्धोराश्रितस्य च यो वधः ।
 चण्डालपाणरजस्तोच्छिष्टभोगेऽनुपातकम् ॥ 590
 लिङ्गस्य पिण्डिकावाक्ष प्रतिमादेर्द्विजोत्तमाः ।
 द्वेष्टेणोत्पादनं कृत्वा पातकादधिको भवेत् ॥
 तदुक्तं द्विगुणं कुर्यादाजवोरभवादिषु ।
 दुःस्वानन्निम्नदोषादौ परिहर्तुं तदुद्वृतम् ॥
 संस्वाप्य विधिनाघोरं लक्ष्मणार्थं शुद्ध्यति ।
 देवक्षेत्रापहरणं देवोपहरणादितिः ॥
 शिवागमापहारश्च शिवलिङ्गापहारणम् ।
 शैवादीनां चतुर्णां तु दण्डनिर्णय एव च ॥
 उपपातकशुद्धयर्थं भुज्यतमुदाहृतम् ।
 पितृभ्रतसखिशिष्यस्त्रीरनुषाश्च शरणागताः ॥ 595
 राक्षी प्रव्रजिता धात्री साध्वी वर्गोत्तमा च या ।
 सगोत्रा मातृदानी च समानमवरा च या ॥
 सासां संगमनं चोपपातकं समुदाहृतम् ।
 परिषितिः परिषेवा तयोर्वाजनमेव च ॥
 तयोर्दानं च कल्प्यायाः शिवाग्न्यागमनिन्दनम् ।
 गुरोश्च प्रतिकूलत्वं तथा निश्चितप्रदः ॥
 पितृभ्रातृगुरुत्यागः कूटसाक्ष्याभिशापने ।
 उचितत्वं पतितश्चेति तद्वीनं वाच तण्डुलम् ॥
 भूचेश्वररत्नवापीनां कुजनामपहर्तृना ।
 कापीकृतदण्डकचर्दणं दूपातकम् ॥ 600

गजासनरजसुधमहिषाणां खरोक्षयोः ।
 कपते बवे कुर्यात्तदर्थं हरणे भवेत् ॥
 तन्मांसमक्षणेऽर्धे स्वात्तद्विष्टासृष्टिभक्षणे ।
 तत्पादं स्वात्तदादीदृशार्थादी स्नानमाचरेत् ॥
 तदाक्षीडाभमुक्तौ च विष्टासृष्टपदमाचरेत् ।
 नमोभास्यादिसंघर्षे स्नानमेव विधीयते ॥
 उपपत्तस्य द्विगुणं गोम्रः कुर्यात्तदर्थकम् ।
 गोहर्ता तस्य मांसाक्षी तत्समानं समाचरेत् ॥
 गोष्ठे वसन् गोऽनुगामी गोपदानेन शुद्धयति ।
 गवाममले तन्मूत्रं दातव्यं पुष्कलं तथा ॥ 601
 गर्मिणी कपिली दोग्ध्री होमधेनुं च सुव्रताम् ।
 रोधादिना सादयित्वा द्विगुणं व्रतमाचरेत् ॥
 पादमेकं चरेद्रोधे द्वी पादौ मन्थने चरेत् ।
 योजने पादहीनं स्याच्चरेत् सर्वं निपातने ॥
 औषधं लवणं चैव स्नेहस्निग्धाकभोजनम् ।
 अतिरिक्तं न दातव्यं काले स्नानं तु दापयेत् ॥
 न नातिकेररञ्जना च न च मौञ्जेन वञ्चयेत् ।
 मलाभावादिपथेन गौश्वरन्ती कर्षयन् ॥
 जले वा पल्लवे मग्ना मेघविषदतापि वा ।
 जले वा पतिताकस्माच्छूयपचेनापि भक्षिता ॥ 610
 शीतवाताहता चोत्प्लावन्धनेन मुक्तापि वा ।
 सृन्वागारे खट्व्या वा गृह्णाद्देऽपि पादपाद ॥
 उपेक्षावैस्तु सविष्टामक्षणाद्यं परं मतम् ।
 कन्यानां दूषणे चैव परमार्वात्प्रविक्ष्यौ ॥
 नास्तिक्यमभिचारश्चायाज्ययजनमेव च ।
 प्रसिद्धोमान्स्वजोष्ठिभोजनं चोपपातकम् ॥
 मद्यमाण्डस्थितं द्रव्यं मद्यसृष्टं तु वा भवेत् ।
 तस्य पानादिना विप्रास्तेतद्विगुणमाचरेत् ॥

मुक्त्वा शङ्ख्य वाशीचे विप्रस्तपस्तार्धभाक् ।
 वैश्याशीचेऽर्धभागविप्रः क्षत्राशीचे तदर्थभाक् ॥ 615
 सुपशुद्विडाशीचे मुक्त्वा विप्रोऽर्धमाचरेत् ।
 वैश्यस्तपस्रगृहे मुक्त्वा क्षत्रियोक्तार्धमाचरेत् ॥
 स्वाशीचभोजने कृत्स्नमन्येष्टावेव कीर्तितम् ।
 स्वोक्तडाशीचमुक्त्या तु भगृहाशीचमुक्तिः ॥
 पादोनं च द्विपादोनं त्रिपादोनं क्रमाचरेत् ।
 शङ्खवेन तदग्नौ चेत कुर्यात्तां विधिनामुना ॥
 विष्णुप्रभक्षणे विप्रः कुर्यादेतदुपपन्नम् ।
 रजस्वामुखास्वादे तथा चण्डालज्योषिताम् ॥
 रजकादेश पैशुन्यं कृत्वा तद्वदुपपन्नम् ।
 विप्रपातकशुद्धयर्थं व्रतमम समीरितम् ॥ 620
 चण्डालपाणरजकक्षीगमे द्विगुणं मतम् ।
 व्रतमात्रमुदकयागु शुद्धयर्थं विप्र आचरेत् ॥
 विप्रक्षीगमने विषोपपन्नं तु समाचरेत् ।
 पादपादविहीनं तु कृत्वादिजितं चरेत् ॥
 माहणी शृङ्गसंयुक्ता पतिता सप्रजा यदि ।
 विप्रजोषवतार्धं तु सकृदागमने चरेत् ॥
 उपपत्तं तु मासोर्ध्वं षण्मासोर्ध्वमनुव्रतम् ।
 मद्यापत्तं समोर्ध्वं स्वात्तयन्धोर्ध्वं पतितैव सा ॥
 एतदर्थं तु राक्षी चेद्देव्यस्त्री चेत्तदर्थकम् ।
 शृङ्गक्षी शृङ्गसंयोगात् तदर्थं तु समाचरेत् ॥ 625
 शृङ्गसंयुक्ता तथा कुर्यात् प्रापश्चित्तं विष्णुद्वये ।
 कन्यासंगमने कुर्यात् प्रागुक्तं द्विगुणं द्विजाः ॥
 वैश्यश्चेदर्थभाक्स्मादर्थभाक् क्षत्रियो यदि ।
 तदर्थमायु द्विजः प्रोक्तो विप्रादिक्षीसमागमे ॥
 अनुलोमाः स्वमायुक्तमाचरेयुः स्वशुद्धये ।
 प्रसिद्धोऽपि निर्दिष्टं शृङ्गोक्तद्विगुणं मतम् ॥

अमाशुधीषु पुत्रवः प्रसिद्धोऽपि चोनिषु ।
 रेतसिस्तवा जले वापि व्रतममं समाचरेत् ॥
 नदीशैलविकीर्षेणुजीवनीगमने व्रतम् ।
 पतितान्यस्त्रियं गत्वा चण्डालस्पर्धमाचरेत् ॥ 630
 अन्नवल्ली भवेत् स्त्री चेत प्रापश्चित्तमहाकृतः ।
 गर्भे विनिःसृते कुर्यात् द्विगुणं प्रागुदीरितम् ॥
 न प्रचारं गृहे कुर्यात् क्षमादिप्रसाधनम् ।
 न शयीत समं भर्ता न च मुक्तीत मधुमिः ॥
 न च स्नात्वा च मुक्त्वा च गत्वा चैव दिवा क्षिप्य ।
 श्लोकं कथायसायैश्च व्रतमेतत्समाचरेत् ॥
 उच्छिष्टं प्रसिद्धोमानां मुक्त्वा कुर्याद्ब्रतं द्विजाः ।
 उच्छिष्टं तु सगानां मुक्त्वावोष्य विष्णुद्वयति ॥
 सहस्रमयुतं चैव जपो गणमहीनयोः ।
 द्विविराशोपवासश्च सवर्णोच्छिष्टभोजने ॥ 635
 जपश्चोच्छिष्टस्तर्कादेवं शतगुणं भवेत् ।
 जपोपवासश्च द्विःस्यादेकरात्रादितः क्रमात् ॥
 शैवमाहणमोर्निन्दा मद्यपक्षीनिषेधनम् ।
 स्त्रीहिंसोपशृङ्गा च मार्दुन्यं मूत्रकर्म च ॥
 सर्वकार्येष्वधीकारो महायन्त्रप्रवर्तनम् ।
 स्वाध्यायामिमुतानां च परिस्वागश्च पातकम् ॥
 तिष्ठन्निष्ठिगुल्लयानां शालीनां मुद्गमापयोः ।
 निष्ठाशकशिम्यानां सर्वपस्य वनस्य च ॥
 कङ्कूमियद्गुनीवारकोदवादेर्हिजोतगाः ।
 सख्यं निषेधो वापि हरणेऽर्धं व्रतस्य च ॥ 640
 यानशय्यासनानां च कात्स्न्यीतिशिलावसानम् ।
 श्रुतीतकताम्रादेर्वस्त्रस्य हरणे कृते ॥
 व्रतमात्रं समुद्दिष्टं द्विगुणं स्तेपमोक्षणम् ।
 वानस्पृगाणां च विष्टाशनवरणयोः ॥

दुष्टादुष्टप्राणां च शिवाय वा ध्वे कृते ।
 शशस्य विष्टामारस्य शङ्खस्य मकरस्य वा ॥
 हमने च व्रतं कुर्यात् तत्पापस्य विष्णुद्वये ।
 सङ्ककङ्कगृहाणां काकस्य जलवर्हिणः ॥
 कुक्कुटश्चैनभासानामथ हंसमयूरयोः ।
 पिङ्गलरत्ननेत्र्योश्च सरदाशतपद्मयोः ॥ 645
 कपोतस्य वकस्याथ टिट्ठिस्य जगज्जिणः ।
 पिङ्गल्याधकवाकस्य कौशिकस्य ह्यकस्य च ॥
 मण्डूको गौश्व गौधा च कृत्स्नस्य मृषिकाः ।
 नागरशुक्लदरी मारयः कूर्मः कर्कटकाह्वयः ॥
 रुक्मिकर्षेव शम्भुकशरामो मक्षिका तथा ।
 पिपीलिका च भूनागो खनाया ये च कीर्तिताः ॥
 भूगता जलजा वाय ये चान्ये स्वन्तरिक्षगाः ।
 तेषां कृत्वा वपं विप्रो व्रतपादं समाचरेत् ॥
 अमस्विमस्तु धैतेषु शताघोरजपो मतः ।
 अन्येनापि प्रकारेण प्रापश्चित्तमिहोच्यते ॥ 650
 हत्वाकामावृद्धिजस्तयो गवां गोष्ठे जपेत्तदा ।
 पीत्वाकामात् सुरां वामं शिवहृदये जपेत्तदा ॥
 कृत्वा स्तेपमकामाश्च घोरं पितृवने जपेत् ।
 गुरुक्षीगमने वक्त्रमकामात् जपेदने ॥
 योगं कृत्वा समस्तैस्तु नगाग्रे पञ्चमं जपेत् ।
 प्रकाशे कामतस्तस्मिन्नुक्तमावर्त्य शुद्धयति ॥
 अकामाश्च रहस्ये च सहजाश्चुष्टिरिष्यते ।
 कामतस्तरहस्ये च जपेत्प्रायुतं द्विजाः ॥
 अकामतः प्रकाशे च तत्राप्युक्तकथम् ।
 गुरुदोहाद्वे शुद्धिः कामतोऽपि मवेदिह ॥ 655
 दद्याद्वा देशिकस्तस्य तदा कृच्छ्रपुरस्सरम् ।
 पुनर्वागः प्रकर्तव्यश्चुद्धिस्तस्यान्यथा न हि ॥

पातकप्रसङ्गोऽस्मान्मन्यो ब्राह्मणादितः ।
 मद्यपानं यदा शूद्रेऽदीक्षिते स्वल्पकं भवेत् ॥
 निषेधाभावस्तस्य दोषस्तत्र न जायते ।
 नियमाद्विजापस्य प्रकर्तव्यं शतं त्रिकम् ॥
 गुरुश्रीगणनं यच्च ननुनां सदृशं भवेत् ।
 गुरुदोहः शिवदोहस्तस्मात्तत् पातकं भवेत् ॥
 काष्ठादिपार्थिवस्तेषु तेजोद्वयं विना हिनाः ।
 सञ्जोपातजपावच्छुद्धिरकामादिह कथ्यते ॥ 660
 पञ्चविंशतिको जापः कर्तव्योऽकामतत्प्रशतम् ।
 वृत्तं वापि गृहीत्वा तु क्वणं शर्करादिकम् ॥
 कामतोऽकामतो वापि जपेद्वामं तु पूर्ववत् ।
 रीतिकेतरकास्मादि गृहीत्वा तेजसं च यत् ॥
 येनै वा धृतवच्छुद्धिः कामाकामासु पूर्ववत् ।
 पुष्पं गन्धादिकं कृत्वा पुरुरं शिष्यमेव वा ॥
 अनन्तरं राजाभ्यादिवस्तुनां तु पूर्ववत् ।
 क्षीरं जलं वा शस्त्रं वा ह्यथैव पूर्ववज्जपेत् ॥
 अमस्यमश्रुणे जाते शुद्धकस्य शतं जपेत् ।
 अकामात् त्रिशतं कामाजपेगम्यादिकर्जितान् ॥ 665
 सदव्याजासने मोहाजपेद् शुद्धायुतं शुभः ।
 दशोर्ध्वं त्रिंशतादधोर्ध्वं जप्त्वा स्नानेन शुद्धयति ॥
 तदूर्ध्वं पञ्चकं पावच्छतं तर्कं विधीयते ।
 तदूर्ध्वमुपवासस्यात् त्रिशतमुत्तोर्यतः ॥
 स्वजातिदीक्षितं स्पृष्ट्वा तदावम्य विशुद्धयति ।
 आचम्यादीक्षितेनापि सजातीशशतं जपेत् ॥
 सदीक्षदीक्षितस्पर्शात् प्रायश्चित्तं तु पूर्ववत् ।
 तस्मिन्दीक्षिते स्पृष्टे जपेत् स्नात्वा शतद्वयम् ॥
 इदमेतान्तरस्पर्शादीक्षितस्येतरस्य तु ।
 शतत्रिकं जपेत् स्पर्शात् सोपवासः शुचिर्भवेत् ॥ 670

भवेत्तदेव शूद्रस्य स्पर्शनादीक्षितस्य तु ।
 स्पर्शनादीक्षितस्यापि शतं पञ्चायुषोचितम् ॥
 इतरे पादहीनं तु कुर्वीरभारमशुद्धये ।
 त्रिशतमस्त्रजस्पर्शात्सदृशाणि दक्षिणं तु ॥
 पञ्चमस्य ॥ मन्त्रस्य जपेत्तत्राविचारतः ।
 कृच्छ्रो घोरजपः कार्योऽयुतं चण्डालसङ्गमात् ॥
 गृहादौ पातकावेको ह्यकत्वा भाण्डान् प्रलिप्य च ।
 कृच्छ्रं च शुद्धिर्भवेद्भुक्तौ तप्तं च सगवरेत् ॥
 श्राव्या भुक्त्वा तु पादेन तदासौ सत्समो भवेत् ।
 रजकादिप्रवेष्टादाशुतार्धमजानतः ॥ 675
 बहुदेवैर्लभ्योऽङ्गे कृच्छ्रचान्द्रायणाच्छुद्धिः ।
 हेमकृष्णादिपात्राणां वारिणां शुद्धिरिष्यते ॥
 शङ्खादीनां भवेच्छुद्धिरुपेक्षां मयितेन वा ।
 भस्मना कांस्यशुद्धिः स्यात् ताम्रमात्रेण शुद्धयति ॥
 उच्छिष्टल्लिप्तपात्राणां शुद्धिरेषा प्रकीर्तिता ।
 प्रोक्ष्य शुद्धयत्यस्यैव दुच्छिष्टसृष्टभाजनम् ॥
 तुम्बादिवेषुपात्राणां गोशर्करोपवर्षणात् ।
 क्षारं लोहजोषुषं वारिणां तद्विशुद्धयति ॥
 चर्मणा रज्जुवज्जानां शुद्धिः स्यात् क्षारवारिणां ।
 शुद्धिश्चोदकमाण्डानां पर्यग्निकरणात्मिका ॥ 680
 तुणादिकं च यद् किञ्चित् काष्ठं वा प्रोक्षितं शुचिः ।
 उल्लेखाद्भूमिशुद्धिः स्यात् तथा गोमयवर्षणात् ॥
 विष्टाशुपहतं भाण्डं खाम्ये स्वाद्रेणुपुष्पम् ।
 तद्वन्निर्मल्यसंपृष्टं रजसा श्री विशुद्धयति ॥
 शेषस्य पूर्ववच्छुद्धिर्वैद्यशुद्धिर्जलाद्वेत् ।
 हारावप्रपुटकप्रभृतीनां च भोजने ॥
 शुद्धिप्रोपयुक्तानां परिष्ठागो विधीयते ।
 सत्येन मनसश्शुद्धिरिन्द्रियाणां वमादिभिः ॥

गर्वस्य शमता दृष्टा ह्युप्यर्थमविचारतः ।
 बुद्धेरपि मुनिव्याघ्रास्तङ्गत्वागात् प्रकीर्तिताः ॥ 685
 प्राणाश्चुष्यन्ति विधिवत् प्राणावागमकात्सदा ।
 प्यानाच्छुद्धिस्तमुद्दिष्टा प्रधानस्य गुणात्मनः ॥
 निवेकाच्छुष्यते ह्यारमा नात्र कार्या विचारणा ।
 यमार्जारेखरादीनां विलेहे स्नानमाचरेत् ॥
 नामेकध्वन्यस्तादा मृद्धिश्चुष्यति सप्तभिः ।
 कृत्वा मङ्गलानेन स्नात्वा विद्यापञ्चकम् ॥
 जलस्य शतमेकं स्याद्द्विगुणं मन्त्रवादिना ।
 अदीक्षितेन संपृष्टे स्नानमाग्नेयमाचरेत् ॥
 निर्मल्यसंकरे कामात् संपूज्यश्चण्डनायकः ।
 तस्यैव देवदेवस्य जपस्तान्नस्य वै शतम् ॥ 690
 अकामतो वा संपर्कात् केवलस्य शतं भवेत् ।
 वारिणा त्वदमजातीनां मयितेनापि मस्तुता ॥
 जलजानां च सर्वेषां वेणवानां त्वान्मसा ।
 जिग्मसां कृष्णाच्छुद्धिः पात्राणां परिकीर्तिता ॥
 शुद्धिः स्यादध्यक्षुद्धानां प्रोक्षणादेव केवलात् ।
 यधुनः पाकतरुक्षिप्तविषेक्षुरसस्य च ॥
 फलाणां क्षाकनाच्छुद्धिर्द्वयैव निरीक्षणात् ।
 नवयितं शुष्यते क्षीरं पक्वानां प्रोक्षणादपि ॥
 जप शिवगुरोस्य शुचिर्वाचा विधीयते ।
 परेभ्यो दुःखमापाय ब्राह्मणः कायकर्मभिः ॥ 695
 प्रमादतः परित्राय शुद्धिश्चक्रिणपासदा ।
 समयानां प्रमादे तु शक्तिजापः प्रशस्यते ॥
 वक्त्राव्यासनादीनां स्तेये गायत्रिकाशतम् ।
 गुरुदेवाग्निकार्येषु गृहितस्य निवेदनात् ॥
 शुष्यते नीयमानस्य खन्यायान्मुनिपुङ्गवः ।
 स्नानेभ्यो व्याधितेभ्यो वा यतिभ्यः क्षिप्रिदीपधम् ॥

सर्वेभ्यस्तर्पेदा माघं न दोषो ह्यत्र शासने ।
 पुनः पाकेन संशुद्धिर्लक्षणस्य सङ्गमस्ता ॥
 अन्यायेन गृहीतस्तु न्यायमर्थयते तु यः ।
 यमुद्दिश्य स्वजेष्माणान् मन्त्रहा स तु कीर्यते ॥ 700
 देवायै गुरुपित्रर्षयभार्यमथवा तु वः ।
 यमुद्दिश्य स्वजेष्माणान् मन्त्रहा स च कीर्यते ॥
 अग्निदो गरुदश्चैव शरुपाणिर्धनापहः ।
 क्षेत्रदारहरश्चैव यजेते आततायिनः ॥
 आततायिनगायान्तपि शस्त्रान्तर्गं रणे ।
 जिघांसन्ते जिघांसेषु न तेन भुण्क्ता भवेत् ॥
 युवानं याजुद्यूधौ वा ब्राह्मणं वा यदुधुतम् ।
 आततायिनगायान्ते हन्याद्देवाविचारतः ॥
 असुर्या नाम ये लोका अभ्येन तमसा वृताः ।
 तांस्ते प्रेक्षाभियच्छन्ति ये चागमननाजनाः ॥ 705
 न च दुःखसमुत्पत्तौ कृततो देवसुखजेत् ।
 यदा निर्वेदमाधातः प्राप्तमोगोऽपवा पुनः ॥
 प्यानधारणायोगेन शिवकीममनास्वजेत् ।
 शिवादिप्रवनिन्दास्तु धृत्वा देहं स्वतः स्वजेत् ॥
 तं वा हन्यान् दोषस्थाच्छिवार्थं च समाप्नुयात् ।
 शीवं पाशुपते काष्ठासुखं कापाकवारिणम् ॥
 यदि हन्याजगत्सर्वं इतं तेन दुरात्मना ।
 मन्त्रस्य कृतमथ विशुद्धायपि कर्मतः ॥
 हारणागतहस्ता च योऽपिदमश्चापि पापिनो ।
 तथा चागमनिष्कावी स्रग्जस्तेयसमो भवेत् ॥ 710
 अश्वरत्नमनुयन्त्रीभूवेनुहरणं तथा ।
 निक्षेपस्य च सर्वं हि स्रग्जस्तेयसमं भवेत् ॥
 देवप्रासगहृत्तिश्च कूटसाक्ष्यं शुद्धयः ।
 तथैवेह समुद्दिष्टमभिशापो महात्मनि ॥

औषधं स्नेहमाहारं दत्तो बन्धकस्य च ।
प्राणिनां प्राणवृत्त्यर्थं तत्र दोषो न विद्यते ॥
अतिस्नैहिकं मासं तिथियुक्तं तु तीर्थं भव ।
निश्चित्य वर्तते पूर्वमुत्सवो वैदिनैः पुरा ॥
नवाहर्षियुतो मेरीताहनादिपुरस्सरः ।
तद्दिनत्रिगुणे वापि त्रिगुणे वाप तद्दिने ॥ 716
तदन्यथाकृते राष्ट्रराष्ट्रोर्दोषावहो भवेत् ।
तत्र शान्तिर्विधेयादौ प्राग्वदुत्सवमाचरेत् ॥
किं तु मासान्तरे ॥ स्यात् तस्मिन्मासेऽप्यवा भवेत् ।
त्रिगुणे तद्दिने वाप मूर्तिहोमं दिशाहृतिम् ॥
क्रमद्विधाय कर्तव्यमुत्सवं तद्विधानतः ।
अजरोद्गणपूर्वं तु त्रिगुणाऽप्यकल्पिते ॥
विधानमेतदाख्यातं त्रिगुणेऽप्येवमूह्यताम् ।
लिङ्गं स्वायम्भुवं चेत्तु विधानमिदमीरितम् ॥
मानुषे बाणलिङ्गादौ दैविके वार्षिकेऽपि वा ।
मासमे तीर्थनक्षत्रमन्यथा वा नयेत्पुनः ॥ 720
उत्सवो यो दिनैर्हीनस्तस्य बुद्धिः फलप्रदा ।
राष्ट्रक्षेत्रे च दुर्मिक्षे राजचोरभयादिषु ॥
विचाभावेऽन्यहेतुभ्यः प्राग्वक्तृमुत्सवता ।
यदि आयेत तत्रापि शान्तिं पूर्वं विधाय च ॥
दिनहीनं तु वा कुर्यादुत्सवं पूर्वमार्गतः ।
सर्वलोपात् प्रशस्तस्यादल्पाद्वैर्निर्मितोत्सवः ॥
सर्वलोपे कृते तस्य महादोषः प्रजायते ।
शान्तिं च शान्तिहोमं च मूर्तिहोमं तदा नयेत् ॥
अनेन विधिना येन सर्वो नैमिषिकादितः ।
विष्णुस्यैव हीनः प्रारब्धो राष्ट्रनाशनः ॥ 725
शान्तिहोमं तदा कुर्याच्च पुनरुत्सवमाचरेत् ।
वृषाधिवासने हीने चक्रे आरोपिते सति ॥

गामो नश्यन्ति तत्कुर्याच्छान्तिहोमं तदुत्सवम् ।
वृषयाम् नयेत्तत्र चक्रेऽद्वयं मूलतः ॥
किन्तुर्विषयकं मन्त्रस्यासाद्यं मनसाचरेत् ।
अजरोपे विहीने तु वृषतेर्भक्त्यादिशेत् ॥
शान्तिं कृत्वा तदा मन्त्री पुनराशेषेद् चक्रे ।
अजस्य भ्रमणे हीने ग्रामादावशुभाग्रहः ॥
शान्तिहोमं तदा कुर्यात् सर्वदोषनिवृत्त्यै ।
वेदी विहीना वा हीनलक्षणा वाशुभप्रदा ॥ 730
शान्तिहोमं तदा कृत्वा वेदी कुर्यात्सलक्षणां ।
दण्डो लक्षणहीनश्चेत् प्रधानस्याशुभाग्रहः ॥
मूर्तिहोमं तदा कुर्याच्छान्तिहोममथापि वा ।
स्वलक्षणविहीनश्चेदुपदण्डो भयप्रदः ॥
स्वल्पमानस्य वै हानौ शान्तिहोमं तदा नयेत् ।
दण्डोपदण्डस्वल्पदोर्मेदभक्तादिसंभवे ॥
शान्तिहोमं तदा कुर्याद्भूमे शान्त्यन्तरं नयेत् ।
चक्रो लक्षणहीनश्चेद्वाष्ट्रस्यास्य भयंकरः ॥
सलक्षणं चक्रे चान्यं रोहणार्थं समाचरेत् ।
शान्तिकर्म नयेद्दीर्घाच्छान्त्यन्तरोद्गमम् ॥ 735
एवमेव वृषे कुर्यात्त्रिगुणं दोषहानये ।
ऊर्ध्ववेगविहीनश्चेद्दक्षवस्येष्टं शतं जपेत् ॥
अधोवेगविहीनश्चेन्नैव दोषाय कल्पते ।
रज्जुछेदेऽरिभिर्वाधा शान्तिहोमं समाचरेत् ॥
आस्वादित्ये वक्ष्यते शान्तिहोमं तदाचरेत् ।
पताका पतिता भूमौ यदि राष्ट्रस्य दुःस्थितिः ॥
शान्तिहोमं तदा कृत्वा विधिनारोपयेद्चक्रे ।
चक्रे मेदादिसंयुक्ते शान्तिकर्म तदाचरेत् ॥
पताकां रोपयेदस्यां सप्ताहमन्यतरं दिवा ।
पूर्वं पूर्वं प्रशस्तं स्यादल्पदानीर्यदि विजाः ॥ 740

मूर्तिहोमं तदा कुर्याच्छान्तिहोममथापि वा ।
केतावाहनाग्रेऽस्मिन्पञ्चाशमिभवेत् च ॥
कश्चित् दोषदर्शान्यै शान्तिहोमं समाचरेत् ।
दर्भमात्रा विहीना चेच्छान्तिहोमं तदाचरेत् ॥
दण्डं सलक्षणं दर्भमात्रायां वेष्टयेत्ततः ।
रज्जुर्वा दर्भमात्रा वा प्रदक्षिणविधानतः ॥
दण्डेऽस्योजिता सा चेज्जन्वाघोरं सलक्षणाः ।
प्रदक्षिणकमादमादर्भमात्रादिकां नयेत् ॥
उपदण्डो विकूर्चश्चेज्जपेद्घोरं शतत्रयम् ।
अजघण्टा विहीना चेन्न स्याद्दृष्टमसन्निधिः ॥ 745
आकर्तयेदघोरेण त्रिशतं देशिकस्तदा ।
कण्टायाः पतने भूमौ दक्षिणं त्रिशतं जपेत् ॥
आरुह्य बन्धनं नेष्टं दण्डमापदिशो यथा ।
अजरोद्गणकाले तु कुम्भस्यासौ न ज्ञेयः ॥
सुषुम्भमिमेदादिकारणात् केतुरोद्गमम् ।
हृत्पान्ते शान्तिहोमं च कुम्भं संस्थाप्य पूर्ववत् ॥
अन्त्रन्यासं ततः कुर्यान्मनसोर्ध्वं हृदमुज्जे ।
उदापरणकुम्भाम्भोऽभिवेको न कृतो यदि ॥
एकैकं स्वल्पमन्त्रैस्तु जपं कुर्याच्छतं शतम् ।
आरोपिते चक्रे तस्मिन् पञ्चाद्वलम्बिते ॥ 750
एकद्वित्रिचतुर्मात्रैर्न दोषाय प्रकल्पितः ।
ततोऽघो रविमात्रान्तमघोरं त्रिशतं जपेत् ॥
तदघो लम्बिते केतौ शान्तिहोमं विधाय च ।
आरोपयेदक्षजं पञ्चाद्वृषभार्चनसंयुतम् ॥
मेरीसंताडने हीने लोको मूकः प्रजायते ।
शान्तिहोमं तदा कृत्वा मेरी संताडयेत्ततः ॥
सप्तवारम्भतः पूर्वं वेक्ताह्वानसंयुतम् ।
देवतावहने हीने देवादीनामसन्निधिः ॥

शान्तिहोमं नयेत्प्राग्वदेवताह्वानमाचरेत् ।
ईशान्याकन्दविष्णेशमानुचण्डेश्वरादयः ॥ 755
अनाहुतास्तदा दोषो नान्यानाहृतिरापदि ।
पताकारोपणोपेते देवानावाहयेत् च ॥
मेरीताडनकार्यं तु तदर्थेव समाचरेत् ।
मेरीचर्मादिमेदादौ कोणच्छेदादिसंभवे ॥
अघोरं त्रिशतं जपत्वा मेरीमन्थामथाचरेत् ।
तथैव कोणमन्त्रं च गृहीत्वा प्राग्वदाचरेत् ॥
कोणे वा पतिते भूमावघोरं त्रिशतं जपेत् ।
तत्काले वलिकाले वा वादके पतिते भुवि ॥
शान्तिहोमं तदा कुर्याद्वाष्ट्रदुःस्थितिहानये ।
मेरीकापतने भूमौ भवेद्वाष्ट्रो भयं महत् ॥ 760
शान्तिहोमं तदा कृत्वा मेरी संपूजयेद्दृष्टा ।
यागशाखादिदण्डा वा विहीना लक्षणैस्तु वा ॥
विमानं कुण्डवेदी वा राष्ट्रदुःस्थितिमावहेत् ।
कुर्याच्चथावत्सर्वमुत्सवं तत्सवे यदि ॥
प्रत्यहं शान्तिहोमस्यावावृत्तीर्वर्दिनं भवेत् ।
ज्ञात्वा चेद्दुस्त्वान्ते च यागशाखां विलक्षणम् ॥
शान्तिं कुर्याच्चवेकाहं तदोषविनिवृत्त्यै ।
विधानमेतस्यामान्यं प्रतिष्ठायां च निष्कृतौ ॥
अपने प्रोक्षणे मासपूर्वादौ सूत्रोपणे ।
असवाग्ने च वान्यस्मिन्नीर्णोद्गारेष्टकाविधौ ॥ 765
नित्ये नैमित्तिके काम्ये कर्मण्यन्यत्र योज्यताम् ।
यागोपकरणेऽप्येवं किं तु यागावसनाके ॥
शान्तिहोमो विधेयस्तथाष्टकादमुत्सवेऽपि च ।
प्रधानाधममन्यानां करणानां लोपोपेने ॥
शान्तिहोममघोराणां त्रिशतं त्रिशतं जपेत् ।
विहीने स्पण्डिलेऽङ्गे वा शान्तिहोमं तदाचरेत् ॥

पूर्वकालजिह्वं कुर्यात् सत्यनाशमिवृत्तये ।
शिक्षुम्भेषु वर्षेन्यामावृत्तेषु घटेषु च ॥

सत्सवाग्नेषु चान्येषु कञ्चेषु यदा भवेत् ।
मेदो वा सुचिरमेदो वैलक्षण्यं क्रमेण तु ॥

770

शान्तिहोममवोराणुजपं पञ्चशतं चतुः ।
शतं त्रिशतमित्येवं कुर्यादोपापनुत्तये ॥

कुम्भाद्यं मन्मनीयं प्राग्वत् संस्वापनं नयेत् ।
कर्षणी वापं कुम्भो वा घटा विधेयराधिपाः ॥

स्वर्णानुजविहीना वा स्वल्पवणसमन्विताः ।
कुर्युः कर्तुं च दारिद्र्यं जपेत्करोरं सवृत्तकम् ॥

शास्त्रसिद्धं पुनर्वात् तददोषविनिवृत्तये ।
कुम्भाया कच्छीनाश्चेद्वातरोमो भवेन्नुणात् ॥

अपवाधोरसहस्रं दद्यात् पुनर्गुरुः ।
पञ्चरत्नादिवैकल्येऽप्येवमेव समाचरेत् ॥

775

सूत्रकूर्चविधानादेरभावेऽप्येवमाचरेत् ।
हीने कौतुककवे तु तदङ्गे वा पुरोदिते ॥

स यामो निष्कलः प्रोक्तस्तस्मात्तददोषहान्ये ।
शान्तिहोमं तदा कुर्यात् कौतुकं कथयेत्ततः ॥

जपेद्वोरं त्रिशतं तदङ्गानां विजोषने ।
तद्वद्विहते तस्मिन् ह्यवा सद्योऽधिवासनम् ॥

पूर्वस्थानस्थिते देवे प्रोक्तं कौतुकवन्धनम् ।
ध्यानीते मण्डपादौ वा जपवाधोरं शतार्धकम् ॥

वलितालाधभावे तु सहस्रं दक्षिणं जपेत् ।
त्रिशतं दीरहानौ च द्विगुणं दीपमाचरेत् ॥

780

सरसवो यानहीनस्येत् सर्वदोषाश्चो नृणाम् ।
अपनं शान्तिहोमं प्रतिपानं समाचरेत् ॥

वृष्टिकाले महाभासे राष्ट्रक्षोमे महाभये ।
भामप्रदक्षिणे नैष्ठमिष्टे धामप्रदक्षिणम् ॥

स्नपनं शान्तिहोमं च तदा कर्षणी विजोत्तमाः ।
एकपात्तुनि विष्टेन्द्रा कर्षमाने शिवोरसवे ॥

अन्यदेवोऽसवस्तत्र कृतघ्नेद्वयमधिधमः ।
तद्दोषविनिवृत्तये शान्तिहोमं समाचरेत् ॥

785

तथैव मातृशान्तौ च प्रायश्चित्तं समाचरेत् ।
अङ्गारकवलिद्वयेन यामजोको न दोषदः ॥

शमभैरवसिद्धश्चेद्द्विर्गोमशयो भवेत् ।
वलिः प्रमादादुत्तरेच्छान्तिहोमं समाचरेत् ॥

तथैव मातृशान्तौ च प्रायश्चित्तं समाचरेत् ।
रूप्यमार्गं समाश्रित्य वलियाने प्रकल्पिते ॥

तदा राष्ट्रकथं विवात् कृतं चेष्टान्तिमाचरेत् ।
आलये वलियाने वा तस्यां देशाद्यावृत्तौ ॥

देवाङ्गवास्तौ शास्त्रस्यात् परवास्तोविशेषतः ।
तथैवासनवास्तुश्च दूरवास्तौ द्विजोत्तमाः ॥

नानावृक्षसमायुक्तोऽनेकवेदसमन्वितः ।
इतरस्मात् प्रशस्तस्वादपिरीते त्रिपत्करम् ॥

790

प्रसन्नप्रविशो वास्तुः श्रेष्ठ इत्यभिधीयते ।
अनुकल्पो ह्यशकानामन्यत्रैव समाचरेत् ॥

अनुलोमाधिवासो वा कौदो वा मध्यमो भूतैः ।
तद्विनाधिष्ठितो वास्तुहीन इत्यभिधीयते ॥

अन्तर्वास्तोर्विशिष्टसमादुर्ध्वासुवलिधमः ।
एकत्र वलियाने च श्रेष्ठमिलमिधीयते ॥

अनुकल्पो ह्यशकानामन्यत्रैव समाचरेत् ।
अनुकल्पप्रयुक्तानां शान्तिहोमो जपोऽप्यवा ॥

हीने क्षिताने वोरानोः शतसंख्यं जपं नयेत् ।
अजे विहीनेऽप्येवं स्याज्जपोऽत्र शतसंख्यया ॥

795

अजे विहीने रात्रौ तु दोषो नास्ति द्विजोत्तमाः ।
वलिद्वये विहीने तु क्षुद्राया जायते नृणाम् ॥

तद्विनाधिवन्धेन जपेद्विनाशसंख्यया ।
वलिद्वयसमायुक्तं द्वापयेदन्यसन्धिके ॥

वलिदाने विहीने च क्षुद्राया जायते नृणाम् ।
मूर्तिहोमं ततः कृत्वा यानांते वा वलिं नयेत् ॥

देवालये वलिहीनो यदाधोरं शतं जपेत् ।
यस्यां दिशि वलिहीनो ग्रामादौ संहिताहुतिम् ॥

तदादिशापतेर्मन्त्रं शतजापसमन्वितम् ।
विधाय यानकाले वा तदन्ते वा वलिं नयेत् ॥

800

अमलिङ्गे विहीने तु दुर्मिष्टं जायते सुम्भि ।
शान्तिहोमं ततः कृत्वा सामन्त्रिङ्गं वलिं नयेत् ॥

तच्छेदमेदपातादौ तथैव फलमादितेत् ।
तच्छिङ्गं सुदृढं कृत्वा पञ्चदशं तु तद्गतम् ॥

विधाय संहिताहोमं तस्मिन्स्थानेऽप्यनन्तरम् ।
नयेद्वारम्भं तच्छिङ्गपातस्वानात्प्रदक्षिणम् ॥

पतितं चेत्तज्जपेदसं संपायाधे समर्चयेत् ।
समान्यं पूर्ववधानं संहिताहोममाचरेत् ॥

वलिपात्रे तु पतिते स्ववोरेण शतं जपेत् ।
मेदाश्चाकन्यदादाय वलिद्वयं तु निक्षिपेत् ॥

805

दशायुधानि वा भूमौ संभूतानि पतन्ति चेत् ।
निर्वाणानि तदा कुर्याच्छान्तिहोमं तदा नयेत् ॥

छेदमेदादियुक्तानि यदि दाहमयानि वा ।
तयान्यानि समापाद्य संभूतानीतराणि वा ॥

तत्कृत्वा स्वस्वमन्त्रैस्तु सावधानं समाचरेत् ।
छेदजन्यनुकर्मोक्त्या नीत्वांते स्थापनं नयेत् ॥

शूलस्त्रे पतिते रात्रौ सद्यं भवति तत्र च ।
ग्रामादौ वा दिशाहोमं नयेदस्त्रार्चनास्तितम् ॥

छेदमेदादिके जाते त्वपाधेयानुकर्मवत् ।
रत्नसं पूर्ववत् कुर्यादन्त्येनास्त्रेण वा द्विजाः ॥

810

सामान्योत्सवकार्यं तु तत्संधायानुकर्मवत् ।
संप्रोक्षणं ततः कुर्यादस्त्रराजप्रसिद्ध्या ॥

यानकालेऽन्यकाले वा बेरादौ पतिते सति ।
राजा मरणमाप्नोति सद्यः कुर्यात् प्रतिक्रियाम् ॥

अप्यङ्गे पतिते बेरे पतिते वा कराद्वधः ।
द्विकरात् त्रिकराद्यापि तदुत्थं च क्रमाभावेत् ॥

संहिताशान्तिहोमौ च शान्तिं मूर्तिदिशाहुती ।
स्नपनं च जपेद्वोरमन्त्रेण शतसहस्रकम् ॥

नैवेद्यमपि सामान्यमुत्सवं होयमाचरेत् ।
अङ्गहीनेऽनुकर्मोक्त्या सन्धानार्धं च निष्कृतिम् ॥

815

अधिवासदिकं कर्म सद्य एव समाचरेत् ।
मासर्क्षेतिविचारविशेषां द्विजैव देशिकः ॥

पुनश्च कौतुकं श्रुत्वा उत्सवाधं प्रकल्पयेत् ।
उत्तमाङ्गादिहीने चातुकर्मोक्त्या समाचरेत् ॥

तत्राप्यप्येन बेरेण सन्धानान्तं हि चोत्सवम् ।
कारयेदेशिको धीमान् प्रसहं शान्तिहोमयुक् ॥

वापान्तरगतेनाथ कर्तव्यो वा द्विजोत्तमाः ।
गर्भदादिमानेष्टमानयुक्तेन मान्यया ॥

ततो बेरे समापायातुकर्मोक्त्या तथैव हि ।
प्रसिद्धां च विधायान्ते चाहुकुरार्षणपूर्वकम् ॥

820

उत्सवं कारयेदेवे नवाहाणुसवेषु च ।
छिङ्गेऽप्येवं समानं स्थाप्य कर्म हे शिष्यदीक्षितः ॥

उत्सवे ग्रामवाधे तु रुद्रप्रतिसरे द्विजाः ।
बेरेऽस्त्रिनिन्दिते दोषो रात्रौ भवति शान्तवे ॥

शान्तिहोमं तदा कुर्यात् संहिताहोमेन वा ।
कुर्यात्तत्रैव क्रियाभूमौ पतितो देशिकस्तदा ॥

ग्रामानवलिधिर्धिया तदर्थं बहुस्वपिणम् ।
जपेत्पञ्चशतं मन्त्री पतितेऽप्येवमेव हि ॥

बलिदातरि तत्काले पतिते ते शतं जपेत् ।
 आध्यात्मिकशिक्षणार्थे पतिते भुवि ॥ 825
 गुरुशतं जपेत्पुनरिदं शंकराख्योः ।
 पूज्याश्चैव सन्मादितिभिर्माया विधेयने ॥
 पायादीनां च गन्धस्य पुण्यानां धूपदीपयोः ।
 अग्निर्वायुप्रदीपस्य वैशेषादेर्विधेयने ॥
 प्रागुक्तविधिना कुर्यात् प्रायश्चित्तं गुरुतयाः ।
 तिलुप्ते षड्विधे वा होमस्यविधेयने ॥
 निर्वर्णोऽग्नौ शिकोषेतेऽप्यशिके वायु पूर्ववत् ।
 एगारोहो विहीनस्येभीवास्त्वर्जुना भुवि ॥
 शान्तिहोमं तदा कृत्वा रथारोहणमाचरेत् ।
 वानकाले रथादीनां मङ्गं मङ्गो ह्यसौ भवेत् ॥ 830
 सम्भानयोग्यं सन्धानं कृत्वा शान्तिं समाचरेत् ।
 तद्देवो भाषि वा कुर्यात्प्राजापत्यं दोषशान्तये ॥
 सन्धानमभययोग्यश्चेदप्यन्तरमभयवेत् ।
 आनीय शिषिकांश्च वा तत्प्रागेव गृह्येत् ॥
 पूर्ववत्देवदेवो रथारोहो विनिवेशयेत् ।
 विनोददर्शने काले जातश्चेत् कलहो मन्त्रात् ॥
 शान्तिहोमं तदा कुर्यादघोरस्यापुनं जपेत् ।
 विनोददर्शने हीने संहिताहोममाचरेत् ॥
 नीराजनाधिपौ हीने प्रायश्चित्तं तु पूर्ववत् ।
 वानान्तस्मरणे हीने शान्तिहोमविधेयते ॥ 835
 देवसन्निधियेकस्य मूर्तिहोमः प्रतिक्रिया ।
 स्नपनं शान्तिहोमं च नयेत् सन्निधिसिद्धये ॥
 हीमाभिहितदेशे वा देवयाने प्रवर्तिते ।
 प्रचुरस्नपनं कुर्याच्छान्तिहोमं महत्तरम् ॥
 तैलभ्यङ्गे विहीने तु शिरोरोगो दृग्गामिह ।
 शान्तिहोमं तदा कृत्वा तैलाभ्यङ्गं समाचरेत् ॥

दृक्पशुसवे हीने पूर्वसंकल्पिते नराः ।
 भवन्ति पापिनस्तर्पे तदर्थं शान्तिमाचरेत् ॥
 मरेशभरणं पश्चाद्विधेयं समाचरेत् ।
 यावादानस्य निष्पद्ये सा यात्रा निष्फला भवेत् ॥ 840
 शान्तिहोमं तदा कृत्वा पूर्ववदानमाचरेत् ।
 सुगयायास्तु वैकल्ये सुपत्यापजयो भवेत् ॥
 शान्तिहोमं तदा कृत्वा सुगयानिष्टमे नयेत् ।
 हीने कौतुकतीर्थे स्नानेन गङ्गादिसन्निधिः ॥
 तद्देवोऽप्युदयात् पश्चात् तीर्थकार्ये कृते सति ।
 निष्पत्तिस्तथा कुर्याच्छान्तिहोमो वा संहिताहोमः ॥
 एतत् कौतुकतीर्थे स्नादुपचारोऽपि कृते सति ।
 अभयं कौतुकस्नानं कल्पयेद्वर्जयेत् वा ॥
 चूर्णसवे तदङ्गे वा हीने रथारोहणीयम् ।
 शान्तिहोमो भवेदङ्गिभ्यो स्नात्संहिताहोमः ॥ 845
 तिलुप्ते धाम्नि वा स रथातीर्थाननेऽप्यत्र पुनः ।
 चूर्णसवधमे हीने संहिताहोममाचरेत् ॥
 रथातीर्थे तिलुप्ते स्नात्स यागो निष्फलो हिजाः ।
 शान्तिं कृत्वा तदर्थं तु तीर्थकार्यं ततो नयेत् ॥
 पूर्वं नद्यादिके तस्मिन्वर्तमाने तदवस्था ।
 कृते तद्दोषशान्त्यर्थं शान्तिहोमं तदाचरेत् ॥
 तीर्थाङ्गलोपे कर्तव्यस्तंहिताहोम इष्टः ।
 मासाये मधुजे जाते मृते राहो मये मन्त्रः ॥
 पुतादि तत्प्रवेशेषु विद्युष्य ॥ कृत्स्नतः ।
 प्रोक्षयेद्गोमयाम्भोभिर्देव देवो न ते गताः ॥ 850
 तद्देवो तु ततः कुर्यात् पुण्याहप्रोक्षणं च वै ।
 मृतप्रसूतवेशं तु खानयोग्यं स्ननेचदा ॥
 परित्यज्य हृदोऽङ्गुला मृत्त्रिंश परिपूरयेत् ।
 प्रक्षान्यासश्चकुम्भार्थं गोमयास्नपनं स्वले ॥

पुण्याहं तत्र गन्धेन प्रोक्षणं च कर्माकरोत् ।
 शैवसंभोजनं चान्ते जलसंभोजनं नयेत् ॥
 स्नपनं शान्तिहोमं च यदि गर्भगृहे भवेत् ।
 शान्तिहोमोऽपि कुर्यादर्थमप्युक्तं सति ॥
 प्रतिमाभ्यर्चये शान्तिहोमं च स्नपनं विना ।
 अन्तरसाक्षात्तरे चेद्दि जलसंभोजनं नयेत् ॥ 855
 अन्तरसाक्षात्तरेऽपि स्नपनं शान्तिहोमवत् ।
 गन्धेन प्रोक्षयेत्तत्सर्वीक्षणं विद्युष्ये ॥
 काज्येऽप्यर्चये माण्डानि क्षालयेद्वारं जलैः ।
 अन्तरसाक्ष्यं यात्रे चेत् स्नपनेन दिशाहोमः ॥
 पाकस्थानादिवेशेषु मन्त्रादी च संभवे ।
 पूर्ववत्पुण्याहमात्रं पर्यगच्छेत् नयेत् ॥
 शान्तिहोमं ततः कुर्यात्पूर्तिहोममवापि वा ।
 प्राकारव्याघ्रं चेच्छान्तिहोमं समाचरेत् ॥
 धाम्नो द्वादशदण्डास्तवास्ती मर्यो मृतो यवि ।
 परित्यज्यैव तत् कुर्यात्तस्मै गणिकादिकम् ॥ 860
 कृतपश्चेद्गामनाशस्तथा तदर्थं स्नपनं नयेत् ।
 सतः वापि मृता धाम्नि पक्षिणः पशवो वृगाः ॥
 सर्पो वा जायते राष्ट्रमणाभिह दुःस्थितिः ।
 गोमयास्नपनं तत्र प्रोक्षयेत् पञ्चगव्यतः ॥
 स्नपनं गर्भगृहे चेच्छान्तिहोमं च कारयेत् ।
 केवलस्नपनं चार्धमप्युक्तं परिकल्पयेत् ॥
 देवताभ्यर्चये तत्पश्चेदपि संप्रोक्ष्य गन्धतः ।
 संपूज्य गन्धपुष्पाभ्यर्चनां शान्तिहोमं च कारयेत् ॥
 एतत्सर्वं तु सामान्यमुत्सवेऽनुत्सवेऽपि च ।
 उष्णीषमुत्तरीयं वा वसनं यत्रैवकम् ॥ 865
 शिरो वा बहिता दन्तं स्यादाचार्यस्य सुभताः ।
 अरवाधा भवेद्ग्राहे तद्दोषशमनाय च ॥

गुरुस्नात्वा सुविभूता शान्तिहोमं च कारयेत् ।
 एवमेव भवेत् कर्तृहोमदीनां सुनीचराः ॥
 वस्त्राभ्यासमादीनां दाहश्चेददिसंभवे ।
 एते वा मृत्पिकायैश्च कर्मात् फलमिहोप्यते ॥
 कोणे वा भोगवृद्धिसंयात् प्राप्तेऽपि प्रकीर्तितम् ।
 पुत्रोत्पत्तिर्विशेषैश्च दशापाशास्तमभ्यसे ॥
 प्राप्तेऽपि सन्धानं रोगो वा मृत्युरप्यतः ।
 नर्तनं वा शिशुणं कृत्वा श्लेष्मन्मन्त्रविदुः ॥ 870
 मन्त्रादोषशमनाय दोषो नाप्यत्र कल्पते ।
 एवमेव नराणां च तदा स्नानं विधाय च ॥
 जन्माघोरसङ्गतं तु दमयस्त्राणि दापयेत् ।
 नराणां शिवभक्तानां दीक्षितानां शिवाय वा ॥
 वस्त्राद्यं देविकं चेद्दि प्रोक्ष्य गन्धेन पुनरेव ।
 कारयेत्संहिताहोममघोरं वा जपेत्तथा ॥
 मदीक्षिते च शूद्राद्यैः प्रविष्टे यागमप्युक्तं ।
 तमोक्षयाश्चामुनाघोरं दशवारं जपेत्तनुम् ॥
 तत्सङ्ग्रेहे तु कुम्भादी तदव्यं विनिवेशयेत् ।
 संहिताहोमपूर्वं तु आदीनां च प्रवेशने ॥ 875
 गोमयास्नपनं चैव पुण्याहप्रोक्षणाभ्युक्तम् ।
 गन्धसंभोजनोपेतं प्रतिक्रियाभ्युक्तं वै ॥
 सुतकैः प्रेतकायैर्वा कुम्भादीस्तद्वृत्तास्तप्येत् ।
 गोमयास्नपनं कृत्वा पर्यगच्छेत् नयेत् ॥
 मूर्तिहोमं विधायान्ते कुम्भादीन् पूर्ववत्पश्येत् ।
 आदीनां स्पर्शनेऽप्येव निष्कृतिः परिकीर्तिता ॥
 चण्डालाद्यैः प्रविष्टश्चेदेवं कृत्वा तदन्तिके ।
 स्नपनं कारयेच्छान्तिहोमं च कारयेत् ॥
 तैः सृष्टाः प्रतिमायाश्चेत् प्राग्वन्निष्कृतिमाचरेत् ।
 यागशाखाभिदग्धाचेन्नयं स्यात्तान्नेष्यते ॥ 880

व्योहं पूर्वकुम्भादीन् संपूज्य द्रुपमन्त्रजम् ।
मूर्तिहोमं विधायास्ते पूर्वव्यागमपठनम् ॥

इत्या सप्तोऽभिवाहं तु पूर्ववत्सर्वमाचरेत् ।
कुम्भसंस्थापनोपेते विदग्धे व्यागमपठने ॥

महाभस्मोऽपवास्यामपठये गोपुरादिके ।
विदग्धे शान्तिहोमे तु इत्या पूर्ववदाचरेत् ॥

प्रपायामष्टिरथावां संहिताहोममाचरेत् ।
विदग्धे गर्भोद्देशेऽपठये प्रतिमादिके ॥

अन्तस्तस्यास्तरे बाहो साले च कमणो भवेत् ।
स्नपनेन दिशाहोमो मूर्तिहोमस्तथाविधः ॥ 888

शान्तिश्च शान्तिहोमश्च संहिताहोम एव च ।
बुधे तु विष्णवेराक्षी तदुक्ता निष्कृति मयेत् ॥

परिवाराख्ये कुर्वात् प्रतिगामपठनोक्तम् ।
अक्षयेऽपुनस्तवेत्येतत् सामान्यं कर्म संवत् ॥

ग्रामादिभेददाहे तु संहिताहोममाचरेत् ।
महादाहोद्वेगे मासे शान्तिहोमे समाचरेत् ॥

प्रतिक्रियाद्वयं चेशसं चोत्तरीयकम् ।
सोष्णीयं वैशिकद्रव्यं द्वैपद्याङ्गभूषणम् ॥

अङ्गुलीयकमार्गं वा तानि यासीष्टमानतः ।
अक्षयसमाख्यं दद्यात्पञ्चदशगुरोः ॥ 890

आकर्षितकरो राष्ट्रं राजानं नाशयत्यथ ।
एकाचार्येण कर्तव्यमेकदेवात्मस्थितम् ॥

कर्माभ्येन कृतं तप्तेत् तस्यादाचार्यसंकरः ।

अथ कथं—

अलायाहरणं गन्धपुष्पधूपदिकल्पनम् ॥

इति उत्तरकामिकाख्ये महात्मने प्रायश्चित्तविधिः त्रिंशत्तमः पटलः ॥

दीपनैवेद्यसंस्कृतिर्द्वे निष्कार्पणं च यत् ।
सकलाराधनं यच्च परिवाराद्यर्चनादिकम् ॥

नित्योत्सवश्च गानार्थं रण्यताद्यङ्गकल्पनम् ।
वासवाद्यङ्गकसंविदां देवतावाहनादिकम् ॥

सत्काले मूलविष्ठादिपूजनं निष्काहोमकम् ।
अनेकनानिवर्त्य कथमेकः करोत्यहो ॥ 896

शिवः—

साधकस्य महाप्राज्ञः समाधि कथयाम्यहम् ।
नित्ये मेमिषिके काम्ये याकर्तकाल्ये स्थितम् ॥

एकाचार्येण कर्तव्यमिति साधुदितं मया ।
वैशिकस्यास्य पुत्रो वा पौत्रो वा तस्य नाश्ववाः ॥

तदीक्षितास्त्रादेशसमाविधाश्च ये नराः ।
आदिशैवकुले जाताः काश्याः क्षत्रिया विराः ॥

गृष्टा वा येऽनुजोनास्ते गन्धर्वा नर्तकादयः ।
उदकस्याश्च महात्मसदाङ्गापठका यदि ॥

नैरव्यनुष्ठिते कर्म वैशिकानुष्ठिते भवेत् ।
यथा राक्षा निधुसैस्तु सामन्तप्रमुखायि ॥ 900

यत्कृते राजकार्यं त्याग्यैवात्रापि संगतम् ।
अभ्यया सति कर्तव्ये शान्तिं तत्र समाचरेत् ॥

तत्र संकरदोषोऽपि फलमेव च निष्कृतिः ।
क्रिया वा कर्तते पूर्वं शास्त्रसिद्धा पुनः पुनः ॥

सर्व क्रिया प्रकटीय्याशास्त्रसिद्धा परिलजेत् ।
अभ्यया सति कर्तव्ये राहो ध्वंस उदाहृतः ॥

शान्तिसदृशं कर्तव्यं तद्दोषमिति वृत्तये ।
वात्सल्यसिद्धेयं पूर्वमपि ततो वृद्धिस्तुल्यप्रदा ॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन पूर्वमप्यधिकं चरेत् ॥

अद्भुतशान्तिविधिः ॥

अभ्येऽद्भुतानां शान्तिं तु सर्वारिहनिवारिणीम् ।
रज्यां दर्शने भानोः परराजभवं भवेत् ॥

विप्रभोजनमण्डलां तत्र शान्तिं समाचरेत् ।
दर्शं चाभ्युदिते चन्द्रे परो राजा भविष्यति ॥

पूर्ववत् कर्तव्येऽर्चनं मत्प्रेममाधमेन वा ।
संभवे भूगिकामे तु द्रुपमहो भवेद्भुवम् ॥

मधुशीरदूतेस्तानं सहस्रपत्न्यसमितिः ।
तदर्थं तदर्थं शतप्रप्रेक्षादर्थतः ॥

स्नपनोक्तमा शिवे कुर्वात् त्रिसप्तदं द्विसप्तम् ।
सप्तदं वा पूजयिष्येः श्रेष्ठमार्गेण कारयेत् ॥

प्रासादमण्डपादिभण्डोऽप्येवमाचरेत् ।
नदीतटाङ्गमृगविष्टोमे दुर्मिष्टता भवेत् ॥

तर्करे मण्डपं इत्या तन्मये स्थण्डिले शिवम् ।
साम्यं कुम्भे च कर्ष्या परितोऽचमयेत् ॥

ससूत्राङ्गद्वयेषु सप्ततीर्थे च कल्पया ।
पूजयेद्गन्धपुष्पादीर्दिशाहोमं समाचरेत् ॥

कुम्भाम्भः प्रक्षिपेत्पु पञ्चाङ्गं शेषमाचरेत् ।
प्रतिमारोदने रथेदे द्रुपत्य मुक्तिमाचरेत् ॥

सर्वेषां प्राणिनां न शं सद्यः कुर्वात् प्रतिक्रियाम् ।
इत्या तु प्रतिगामुद्धिं भेदां शान्तिं समाचरेत् ॥ 10

शान्तिहोमं च विप्रानां भोजनं निष्काचरेत् ।
तदग्ने चोत्सवं कुर्वाद्यथावितं हुनीचराः ॥

कृते शोणितवर्षे तु सर्वेषां नाशनं भवेत् ।
प्रासादमण्डपादीनि वृथिकाकानि शोभयेत् ॥

गोपपालेनं इत्या पर्यङ्गिकरणं नयेत् ।
पुण्याङ्गं वाचमिता तु मन्वाद्यैः श्रवणं नयेत् ॥

भूमिपूजोक्तमार्गेण शान्तिहोमं तु कारयेत् ।
सप्तदमेवं कुर्वात् द्वित्रिसप्तदमेव वा ॥

मधुशीराङ्गदूतादी राष्ट्रभोमे समादिशेत् ।
सुखैवाभ्यासुगाद्यैर्वा कर्षयेत्तददेव द्वि ॥ 15

तद्दोषस्तपनं कुर्वात् भूगिकामार्गेण तः ।
विष्टोपाच्छिन्नमभ्यर्थं भूरिमेवैव्युत्तम ॥

शैवान् संभोजयेत्पञ्चाङ्गं सप्ताङ्गाचरेत् ।
लोके भृशदिष्टं तद्वेत् शीरसनपनसंपुनम् ॥

विष्णवेऽपुमादिभ्यश्चोपनिषादेः सप्तद्वये ।
संपूज्य गन्धमपुष्पैश्चपुष्पेन वेष्टयेत् ॥

दिशाहोमं नयेत्पु शैवान् संभोजयेत्ततः ।
परवकाङ्गं ज्ञेयं तद्गोमैर्विष्टुतये ॥

विष्णवेऽपुमाद्यङ्गं शोधयेदक्षकारिणा ।
वास्तुं संभोजयेत्पञ्चाङ्गं स्नापयेच्छिवम् ॥ 20

शान्तिकर्मोक्तमप्यवशादेतां समाचरेत् ।
अकस्मात्पतितं धाम मूलादामलकं पति ॥

द्रुपमहो भवेदेन मूर्तिहोमं तु कारयेत् ।
स्नपनं च शिवे नित्यं कुर्वात् तानुत्तरतः ॥

शान्त्युत्तरेनसंख्याया वशेनैतस्माचरेत् ।
प्रासादमण्डपमोक्तमप्येवकादिभुतं नयेत् ॥

त्रिणादेऽर्थं तथा पादे तदर्थं काय मानके ।
कुर्वादाभ्योऽथ सन्धानं सप्तपदपञ्चवेदभम् ॥

प्रायश्चित्तं प्रकर्तव्यं प्रागुक्तं भावितात्मभिः ।
 स्थूय्यायवये छिन्नेऽप्येतदेकाहमाचरेत् ॥
 नासिकाच्छ्रवणकल्पे समधानं सम्यगाचरेत् ।
 अकस्मादाभवेदादौ फलमित्रादिदिग्दर्शात् ॥
 निष्कृतिश्च पुरा प्रोक्ता सतस्तदासमाचरेत् ।
 धामान्तरस्यदेवानां भगवदौ समुपस्थिते ॥
 अनुकर्मविधौ च कुर्वाणं गुरुस्तदा ।
 मण्डपादिनिपाते च शान्तिमेकाहमाचरेत् ॥
 धाम स्थानान्तरं प्राप्तं यदि लिङ्गादिसंयुतम् ।
 दृष्टेरादिशेकं तेन वै देशिकोत्तमः ॥
 संपूज्य देवं गन्धधूपैः श्रेष्ठशान्तिं समाचरेत् ।
 शैवसंज्ञेऽप्येतत् विप्रमुक्तिसमन्वितम् ॥
 लिङ्गान्तरं प्रतिष्ठाप्य पूर्वमानसम् यथा ।
 नाण्डिकादिकं वाय प्रासादेन समन्वितम् ॥
 अथवा पूर्वलेङ्गे चैव तत्प्रासादसमन्वितम् ।
 अनुकर्मविधौ च पूर्वस्थाने समं वरेत् ॥
 हीनं प्रासादमात्रं चैव पूर्वस्थाने समाचरेत् ।
 स्थानान्तरगतं लिङ्गमुदङ्मुखं विन्यसेत् ॥
 तत्स्थाने धाम वा कार्यमहकर्मोत्कर्षमना ।
 वृक्षे स्थानान्तरं प्राप्ते सत्स्थानाशो भविष्यति ॥
 तद्वृक्षजातिसंभूतसमिद्धिर्भूतिहोमकम् ।
 समाचरेद्द्विसप्ताहं शैवभोजनसंयुतम् ॥
 तत्समीपे स्थिते लिङ्गे स्वयंभूतादिके परम् ।
 स्नपनं कारयेन्नित्यं प्रभूतविधान्वितम् ॥
 स्थापयेत् पूर्वदेशेऽन्यदुश्च तज्जातिसंभवम् ।
 तदन्यकुसुमे जाते तदन्यफलसंभवे ॥
 संवत्सरप्रवादवाग् वृक्षे पुष्पफलोद्भवे ।
 सप्ताहं वा नवार्हं वा पञ्चाहं शान्तिमाचरेत् ॥

25

80

86

तन्मूले शान्तिहोमं च प्रसहं गुरुवाचरेत् ।
 शिवलिङ्गे च घेरे वा पीठे कोणादिसंभवे ॥
 सर्वे वक्ष्यमिभूनास्तु मर्यन्ति मनुजा धुक् ।
 गन्धोर्द्विर्नालिकेरौर्ध्वगतैः स्नपनोक्तिः ॥
 स्नापयेत्परमेशानं पञ्चाभूतसमन्वितम् ।
 अथवा क्षीरमध्याजैः प्रसहं स्नापयेच्छिवम् ॥
 सहस्रादिचतुष्टयान्तैराहकादिसमन्वितैः ।
 चन्दनागरुक्षूरैश्चैरुक्तुङ्कुमसंयुतम् ॥
 गन्धं सहस्रमालम्ब्य पुष्पायैः पुष्कलं यजेत् ।
 दिशाहोमं ततः कुर्यादाद्यौर्ध्वं निवर्तते ॥
 शीतकुम्भोऽपि कर्तव्यस्तान्तिमिच्छन्नेरुका ।
 नय नृगाश्च पशवः पक्षिणो वा रुसंयुताः ॥
 अनयन्ति स्वजात्यन्यं यदि क्षौभो म्वेदशुभं ।
 मृदुर्ध्वकदस्ताद्भिनासादेहादिसंयुतः ॥
 स्वर्णोत्तरवर्णादिभूमिकारादिसंयुताः ।
 स्पष्टवर्णास्तु वा अश्वदयो जात्रा यदि द्विजाः ॥
 तथाभूतान्गिरिख्यस्य सद्यः कुर्यात्प्रतिष्ठिताम् ।
 शिवं संपूज्य विधिवदिशाहोमं समाचरेत् ॥
 शैवसंयुज्य विधिवच्छान्तिहोमं समाचरेत् ।
 शैवसंभोजयेदेकं नयेद्वा सप्तपञ्चमम् ॥
 निष्कृतौ गोगजाद्यानां सत्यां तेषां निकेतने ।
 नित्यं वास्तुधर्ति शान्तिहोमं क्षेत्रेचरेज्यया ॥
 युद्धे वा पर्वतादीनां राक्षो मुहमयं भवेत् ।
 शिवं संपूज्य विधिवदिशाहोमं तु कारयेत् ॥
 स्नापयेत्परमेशानं नवसप्ताहमाचरेत् ।
 लिङ्गे घेरे च पीठे वा स्वेदो राष्ट्रमयं भवेत् ॥
 प्रधान्याखान्नुमाभ्यर्च्य शान्तिं सप्ताहमाचरेत् ।
 लिङ्गे घेरे विमाने वा मण्डपे गोपुरादिषु ॥

40

49

50

परिपारालये साले देवेशस्थानमष्टमे ।
 सभास्वशनिपाते च राक्षो ध्यायि समादिशेत् ॥
 मकरकारामार्गेण कमाच्छान्तिं समाचरेत् ।
 तत्र लिङ्गे च पीठे च घेरे वायं विधिर्येत् ॥
 दिशाहोमं ततः कृत्वा ग्वास्तपनसंयुतम् ।
 अष्टोत्तरशतस्त्रानयुतं पञ्चाभूतान्वितम् ॥
 पञ्चगव्यसमोपेतं मधुक्षीरशुक्लैरपि ।
 सहस्रादिचतुष्टयान्तैः प्रथमानैर्महेक्षरम् ॥
 स्नापयिष्यैर्धूपैश्चैवान् योजयेच्छान्तिहोमयुक् ।
 एवं कृते तु सप्ताहगते चोत्तरमाचरेत् ॥
 प्रासादे सर्वदा मिन्ने प्रदेष्टे वा मुनीश्वराः ।
 अकस्मात्स्थिते ध्यायि यदुक्तं तददाचरेत् ॥
 प्रायश्चित्तं तथैव स्नानमण्डपादौ शिवाम्बाः ।
 शैवसंभोजयेन्नित्यं शिखाश्लेषिशारदान् ॥
 प्रासादे निष्कृतिः प्रोक्ता या सा नृगतिहेतवे ।
 वैद्यवृक्षेऽथवाश्वधे चान्यस्मिन्नेवतात्मके ॥
 सप्ताहशान्तिः कर्तव्या महाशान्तिनिपातने ।
 प्रसहं शान्तिहोमं च कृत्वा तद्वृक्षपूर्वतः ॥
 तत्रैव तत्समीपे वा तज्जातीयं तदं न्यसेत् ।
 गृहे कूपे तटाके वा नद्यां वा शान्तिरेकम् ॥
 करिणी मय्युक्ता चेद्वाहनानां क्षयो भवेत् ।
 सप्ताहशान्तिः कर्तव्या शान्तिहोमं च तद्गृहे ॥
 महापातप्रकोपे तु राष्ट्रशोभो भविष्यति ।
 पञ्चाहं त्रिदिनं वैकदिनं वा शान्तिमाचरेत् ॥
 वृमे समुद्रवे चाग्नौ करोति स्वामिनो भयम् ।
 गन्धेन प्रोक्षयेत्तत्र धारयाधः खनेद्वृक्षम् ॥
 शुद्धमृत्तश्च पूर्वार्धे पञ्चमृत्तश्च लेपयेत् ।
 पुण्याहप्रोक्षणं कृत्वा माङ्गणास्तत्र भोजयेत् ॥

65

60

65

शान्तिस्तत्र विधानस्या नवमेदविशेदिनी ।
 लिङ्गघेरासने घूमे दृष्टे स्वेतश्च कारयेत् ॥
 क्षीयस्वसङ्घर्षां तदर्धेऽस्नापयेच्छिवम् ।
 तदर्धेर्वा तदर्धेर्वा शीतकुम्भस्तदन्तिके ॥
 लिङ्गे घेरे च पीठादौ वर्णान्तरगते सति ।
 राक्षो ध्यायि विजानीयश्च श्लाघयेन्निर्मलं यथा ॥
 मिष्टमृद्विन्दुर्धूमश्च रजण्यामलधारिभिः ।
 शान्तिस्तत्र प्रकर्तव्या श्रेष्ठमप्यादिमेदतः ॥
 चन्दनोशीरवर्षैश्चैरुक्तुङ्कुमसंयुतम् ।
 पुष्कलं गन्धमापाय लेपयेद्गन्धमादरात् ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पायैः प्रायवेद्दुरिभयम् ।
 शैवान् संभोजयेन्नित्यं साधन्यान् माङ्गणानपि ॥
 मेघादीनां स्वं घेरे महामापी प्रवर्तते ।
 संभोजयेन्नित्यं मेरीशमुत्तान् गन्धपुष्पकैः ॥
 अथर्व्य देवदेवेशं शान्तिमिष्टां समाचरेत् ।
 प्रतिसूर्योदये वापि प्रतिसम्प्रदर्शने ॥
 जायते भूतिसत्त्वयो यत्र राक्षो भवेदिदम् ।
 नवाहायेकरात्रान्तं शान्तिमिष्टां समाचरेत् ॥
 रात्रालिङ्गधनुर्दृष्टे परचक्राङ्गयं भवेत् ।
 शुक्रादिवप्रहं लक्ष्म्या दिवातास्वदर्शने ॥
 अनादृष्टिर्भूते लोके महानक्षत्रपातने ।
 नौहमनां क्षयं विधातु तदर्थं शान्तिमाचरेत् ॥
 नवाहायेकात्रान्तं विन्यस्याज्जुहवतः ।
 अग्निध्वजपाते च अपेक्ष्येत् शतत्रयम् ॥
 प्रसहं वृद्धिनादूर्ध्वमशनेः पतने सति ।
 राक्षो दोषः प्रजायेत तदर्थं तु दिशाहूतिम् ॥
 सप्ताहं वा पञ्चाहं तत्पातदिनसंयुक्तम् ।
 स्नपनेन समोपेतं राक्षो दोषनिवृत्तये ॥

70

75

80

क्षीराद्यैः स्नयनं कुर्यात्सप्त द्वाविंशत्येव ।
 चन्द्रार्कमण्डले पञ्चदिनोऽथ पार्वेष्टिते ॥
 सन्मण्डलाधिपो राजा शङ्खमिक्षाभिभूयते ।
 शान्तिं कुर्याद्विरोधेन श्रेष्ठमप्यदिभेदेनीम् ॥
 वह्निदाहे दिशां जाते दुर्मिक्षं भुज्जि जायते ।
 क्षीराभिभवनं देवे स्नपनोक्त्या ततो नयेत् ॥
 तदन्ते शान्तिहोमं च पश्चाद्द्विदशमचरेत् ।
 छिन्नादावचिते गन्धपुष्पाद्ये त्यज्यर्णके ॥
 सर्वेषामपि वर्णानां मसूरीतोऽमादिशेत् ।
 शिवं संपूज्य विधिवद्विंशहोमं तु कारयेत् ॥ ८५
 पश्चाद् द्विदिनं वापि प्रभूतं तु हविर्नयेत् ।
 अक्षत्मा वैत्यवृक्षे तु पतिते वोधिसंज्ञिते ॥
 समूले वृतातेभ्योऽभिमादिशेन्मृत्तिसूचनम् ।
 शिवं संपूज्य विधिवच्छ्रेष्ठं शान्तिं समाचरेत् ॥
 तरेक्षे शान्तिहोमं च यदेशे पक्षितस्तदः ।
 सज्जातीयं सहं तत्र न्यसेद्वा तत्समीपके ॥
 तच्छायाः पक्षितारवेष्टि राष्ट्रहोमो मह्यम्भवेत् ।
 शान्तिं श्रेष्ठतमं मयं तु दिशाहोमं तु कारयेत् ॥
 तदेकसाखापतने कलहो भुज्जि जायते ।
 शान्तिं श्रेष्ठतमं कुर्यात् क्रमादेवं त्रिधा मत्तम् ॥ ९०
 द्विस्तदाहं तयः वा सप्तपञ्चाग्निभे तथा ।
 शान्तिं समाचरेद्वाय पक्षेष्टु त्रिषु वायजाः ॥
 एषमेवान्यवृक्षाणां प्रजनानां समाचरेत् ।
 शङ्खमक्षिसमुत्पन्ने दुर्मिक्षं जायते भुज्जि ॥
 मूर्तिहोमं त्रिस्तदाहं कारयेच्छैवमुक्तयम् ।
 मरा मृगाश्च पशवः पक्षिणो वा सरीसृपाः ॥
 सन्मण्डलाद्येऽसु सप्ताहं दिशाहोमं उच्यते ॥ वा ।
 कारयेत्त्रिदिनं वाय गजःश्वमरणोद्भवे ॥

अतिवृष्टिसमुत्पन्नौ भुजो दुर्मिक्षतां वदेत् ।
 सकृदुत्पन्नसद्वैद्यं राज्ञिचूयैस्तथा मतौ ॥ ९५
 तदर्थे वा तदर्थे वा शतप्रत्येस्तदर्थतः ।
 अर्थे वा स्नापयेद्देवं स्नपनोक्तप्रकारतः ॥
 अलोह्य रजनीं पश्चात् कर्पूरेण निमिश्रिताम् ।
 यद्देवेदनेयमात्रं तु वेष्टयेद्विष्णुविण्डिके ॥
 मेरुं शङ्करकूर्पूरवर्तिदीपात्तनेकदाः ।
 मुद्राग्रे दापयेत्तच्छान्तिहोमं तु कारयेत् ॥
 एवं कुर्यात्तु सप्ताहं पश्चाद् द्विदिनं तु वा ।
 राक्षः प्रधानमहिषी प्रधानाश्चो गजोऽप्यथ ॥
 गुरुः पुरोहितो वाथ सृष्टवेऽनृगतेर्भयम् ।
 संपूज्य देवेदेवेशं सप्ताहं शान्तिमाचरेत् ॥ १००
 पश्चाद् द्विदिनं वाथ गजाश्वमरणे नयेत् ।
 मृग्युज्जिन्मनुनां साष्टसहस्रालम्बकेन तु ॥
 तोयेन सेचयेद्वाहो मस्तके तं मनुं स्मन् ।
 शेषेहं स्नानपानार्थं दद्यादायुष्मसिदये ॥
 प्रज्जहं होमस्तदा च देवदेवप्रसादजम् ।
 भस्मापि नेयमाचार्यैस्तैश्च सिद्धान्तपारगैः ॥
 सप्ताहमप्यन्तरे तांश्च वरयेन्मस्तिमान्मृगः ।
 गुरुं पुरोहितं वाय महिषी गजमेव च ॥
 वाजिनं वा तदप्येषं राजतजाङ्गमाहरेन् ।
 प्रासादे मण्डपादौ वा प्राकारे गोपुरेऽप्यथ ॥ १०५
 परिवारालवोर्ध्वं वा नृपस्य भयनोपरि ।
 गृहेषु मालिकादौ वा चारोहस्तस्य रोदनम् ॥
 मार्जारप्रमुखाणां वा रोदनं यदि जायते ।
 स्थानभ्रंशं तदा मर्त्याः प्रःस्तुपुस्तन्निवृत्तये ॥
 तं हत्वाय ततस्त्वक्त्वा पुण्याहं वाचयेत्ततः ।
 शान्तिं तत्र नयेद्विंशं रोक्षणे रोदनेऽपि च ॥

शान्तिहोमोऽप्यथ शोणपो मार्जारोदने ।
 शिवारोहे विशेषेण शान्तिमेकाहमाचरेत् ॥
 अमालयेऽग्नौ संजाते सप्ताहं शान्तिमाचरेत् ।
 छिन्ने बेरे च पीठादौ स्वयंतारोक्षणे सति ॥ ११०
 राक्षि वा तन्महिष्यादौ चान्यस्मिन् पुरुषेऽप्यथ ।
 तेषां रोगं विनानीयाद्देवे चेद्वाजदोषदम् ॥
 तं हत्वा तांश्च संजाप्य शान्तिहोमं समाचरेत् ।
 स्नपनं च शिवे कुर्यादेकाहं त्रिदिनं तु वा ॥
 नृपतेषु मनुष्याणां देहे चोरं जपेत्तु वा ।
 छिन्नपुले च पीठे वा बेरे वा गर्भोद्भवे ॥

११०

इति उत्तरकामिकारण्ये महात्मनेऽद्भुतशान्तिविधिः एकविंशतितमः पटलः ॥

— ० —

मनुकर्मविधिः ॥

अनुकर्मविधिं कथ्ये सर्वेषां च सनातनम् ।
 प्रासादे पतिते भिन्ने वस्त्रे जौं च दिग्भने ॥
 हीने जात्यादिसंस्थाने मानोन्मानादिहीनके ।
 तत्तद्भूयैरभोक्तेभ्योऽर्चयितुं तया नयेत् ॥
 मानयुक्तं ॥ यद्वास्तु तत्सर्वं पूर्ववन्नयेत् ।
 मानयुक्तमधिष्ठानाद्यङ्गं यद्विपरीतजम् ॥
 तदप्यलक्षणं तस्याप्यन्यवाभाव इत्युक्ते ।
 स्थायमभुवादिछिन्नेषु कल्पितं पूर्ववन्नयेत् ॥
 शाखोक्तं वाय तन्नेयं तत्र दोषो न विद्यते ।
 अथवागमयं बाह्योऽप्यथोऽप्यदिष्टकामयम् ॥

५

३६

मानयेन्मानवे धाप्तिं कूटपञ्चकोष्ठकाः ।
 मृत्पानस्या विधातव्याः स्वस्नानस्या विशेषतः ॥
 नागरे नागरे कुर्याद्वेसरे वेसरं मतम् ।
 शक्तिं च तथा कार्यं बराडादौ तथा मत्तम् ॥
 भनेऽवने विमाने तु तथा भयनमिष्यते ।
 भवनं जीर्णमप्यस्मिन् कुर्वन्दिक्षु च कारयेत् ॥
 पूर्वस्मिन्नुत्तरे वापि कुर्यात्कोणेषु बुद्धिमान् ।
 द्वारं पूर्ववदिष्टं स्थापयन्महामयं वा ॥
 नष्टे संस्थापयेद्गर्भं तथा चायेष्ट कामपि ।
 मासिकाद्यङ्गहीने तु पुनस्तद्वत्समाचरेत् ॥

१०

प्रसङ्गे चापि कार्यं शान्तिहोमसमन्वितम् ।
ततः पाशुपतास्त्रेण प्रसिद्धं सहस्रकम् ॥
हृत्वा शान्त्यम्भसा प्रोक्ष्य कुन्दासृष्ट्या जपेद्गुरुः ।
मिलोमार्गं ततो दत्त्वा विष्णुज्योत्स्नतर्पणम् ॥
तदग्रे मूर्तिमूर्तीशं विष्णुपिण्डपादितं स्मितम् ।
सुवर्णोत्तरया रजसा वृषमेण प्रवालयेत् ॥
शिवमस्तु गृण्यन्त्योक्तैः प्रक्षिपेत् पुनः पुनः ।
भूयः पुनर्यजं हृत्वा दिक्पतीनां तर्पणम् ॥ 70
प्रासादकारुण्यं प्रथमं होतव्यं तु शतं शतम् ।
महापाशुपतास्त्रेण प्रासादं तत्र रक्षयेत् ॥
तस्मान्नगरं चात्र स्थापयेदधिकोत्तमः ।
स्वयमुदभूतजिह्वां दैविके नारिकेलि वा ॥
माणवे लोहजे चैव नदीप्रसवणादिषु ।
एवमिदं विष्णुं नैव क्षमां घटस्थितिः ॥
मानुषाणां च जिह्वाणां घटकार्यं तदुच्यते ।
सप्ताहान्तं च पश्चात्तं मासान्तं चेदष्टदिवसः ॥
तदूर्ध्वं कुम्भसंस्थापयेद्वेदशस्त्रवेदोपकृतम् ।
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन मासान्तं वाथ पूर्विके ॥ 75
सौर्याय वाळजिह्वायं तन्मये विष्णुसंस्तुतम् ।
मासादि द्वादशाब्दान्तं तदन्तरदिनेष्वपि ॥
तस्मादादाय वेवेशं मूलजिह्वे निवेशयेत् ।
मूलजिह्वं न लब्धं चेदेशकालानुरोधतः ॥
पद्मिशादम्भयन्ते मूलजिह्वे निवेशयेत् ।
वाळजिह्वप्रतिष्ठोक्तदिनपश्चादिहोमकम् ॥
विष्णुं विष्णुं तस्य चतुर्विंशतिकसरे ।
शतं चेद्विष्णुं होममाचरेदधिकोत्तमः ॥

पद्मिशादम्भयन्ते मूलजिह्वे निवेशयेत् ।
तत्रत्यं वाळजिह्वायं त्यक्त्वा मूलं तु निवेशयेत् ॥ 80
सकलेऽप्येवमेव स्याद्विरोधः कश्चिद्विध्यते ।
द्वादशाब्दान्तरेऽप्ययं मूलजिह्वे निवेशयेत् ॥
नो चेत्तत्रैव संस्थाप्य मूलजिह्वे विरोधतः ।
एव एव विधिः प्रोक्तः प्रासादादौ शिवजिह्वाः ॥
किं तु जह्रोऽप्येव गन्धान् विष्णुस्यापस्मारयेत् ।
परिवारान्तरान् घटत्वान् स्थापयेद्गुरुः ॥
शिवजिह्वादि पद्मसु घटकेन प्रसिद्धिम् ।
दैवदेविशक्तिमायेर्वा शिवदीक्षाविनिर्यते ॥
भूयोऽपि तस्य संस्कारं कुर्वाणोक्तपदगुरुः ।
शिवसिद्धान्तान्तरास्वादन्ये पाशुपतादयः ॥ 85
शैवि स्थपितं जिह्वं पुनस्तस्मात् पूजयेत् ।
आदौ पाशुपताः प्रोक्तः सोमसिद्धान्तकाः परे ॥
आकुञ्जितवारे ज्ञेयाः प्रत्येकं त्रिविधाः स्तुताः ।
आमरविष्णुसिद्धान्तमेवेन नयमेदिनः ॥
शैवायं विष्णुसिद्धान्तमेवेन नयमेदिनः ।
माळिका शैवाः वामभूतसंस्थपयिष्यताः ॥
प्रत्येकं त्रिविधेन पूर्ववत् संस्थापयिष्यताः ।
शैवि स्थपितं जिह्वादिशैवसंस्तुतम् ॥
यामले त्वारं क्षेत्रं तत्र मिथ्यमिहोच्यते ।
वामजिह्वं सद्धान्तमेवेन त्रिविधं प्रथम् ॥ 90
वामं पारशिवार्हं स्यादक्षिणं भैरवार्हकम् ।
सिद्धान्तं यामले शैवमादिशैवार्हके विदुः ॥
अक्षिरिक्तं तु सिद्धान्तार्हं सर्वमुदीरितम् ।
वामदक्षिणभिरक्षिमेदेन बहुमेदिनम् ॥

शैविकं वैदिकं चाप्यद्वयमसिद्धिर्गमम् ।
तथा पाशुपतं सोमसिद्धान्तार्हं च आकुञ्जम् ॥
माळिकं भैरवं वामं भूततन्त्रं च वामसम् ।
कापालं पाञ्चरात्रं च वीर्यमार्हकं तथा ॥
बृहत्पतिमतं साङ्ख्यं योगं वैखानसं तथा ।
वेदान्तार्हं च श्रीमत्ता पुराणं भर्गवाक्षकम् ॥ 95
वास्तुशास्त्रं तथा सीमं पञ्चमितिहासकम् ।
तथा वेदाश्च चत्वारो यस्तत्र परिचोदितम् ॥
सर्वं रौद्रं समादिष्टं सिद्धान्तं सीमामप्यते ।
रीद्वेधं स्थापितं यत्र विष्णुमादिप्रसिद्धादिकम् ॥
तत्सर्वं शैवमापाद्य शैवसर्वं समर्पयेत् ।
जिह्वाद्यमादिशैवेन स्थापितं पूजितं तु वा ॥
तदूर्ध्वं पूजितं शैवेन्द्राष्टं राजानमेव च ।
तदग्रामं मामसंस्थाप्य सर्वान् इति न संशयः ॥
शैवु संस्थापितं पूर्वमादिशैवेन पूजितम् ।
यदि तेः पूजितं पश्चात् सेनानी सेनया सत् ॥ 100
अमास्यं मन्त्रिणां विधानं क्षत्रियं वैश्यमेव च ।
शूद्रान्तरजनान् सर्वान् विद्वान्नाशयिष्यते ॥
तस्मादाद्या प्रयत्नेन कारयेदचिरेण तान् ।
शैवु संस्थापितं पश्चादादिशैवेन पूजितम् ॥
राहो विजयदं चापुर्व्वदिष्टं फलदं सदा ।
शान्तत्वाभ्युपगमाणां सर्वेषां शुभशं मताः ॥
आभिषारकजिह्वायं रीद्वेधं स्थापितं च यत् ।
तन्मन्त्रोद्धारणं ध्वयेत् स्तुतां विजयतन्माः ॥
तस्मान्न संमविद्याप्य मुद्रागृह्य विवर्जयेत् ।
शंके लोहं च दास्यं संशोध्य च पुनः पुनः ॥ 105
कुदयायं सुवर्णजिह्वं स्वयं गोमयं रिता ।
पुण्याहं वा वक्षिष्या तु वास्तुहोमं च कारयेत् ॥

पर्यङ्गिकरणं हृत्वा पुनः पुण्याहमाचरेत् ।
अक्षतोयेन संशोध्य पञ्चगव्येन शोधयेत् ॥
कर्पणादिप्रसिद्धान्तं क्रियायां ये निवेशयन्तः ।
मन्त्राद्यानुद्धरेन्मन्त्री महापाशुपतेन च ॥
महाजालमयोगेण सर्वमन्त्रांश्च संहरेत् ।
जो हं हां हं पुनर्वा हं जालमुदा च संहतिः ॥
तद्विज्ञायां च संशोध्य कुराभयमुदाम्भसा ।
कथाबोदकसंयुक्तं गोमूत्रेणोदकान्तरम् ॥ 110
पञ्चगव्येन संस्थाप्य गन्धपुष्पादिभिर्जिह्वे ।
जिह्वस्थशम्भवे पुन्यमन्त्रप्रतिष्ठतिः ॥
अविज्ञाते च तन्मन्त्रे प्रणयं योजयेद्गुरुः ।
अनुकल्पप्रवर्णं तु मन्त्रमन्त्रं नियोजयेत् ॥
एकीभूतांस्तु हीयेन मन्त्रास्तजिह्वसंस्थितान् ।
सरन् समुद्धरेदीपं तद्विज्ञायाभिधितम् ॥
पूर्वमन्त्रेण संस्थाप्य मुदया संहरेद्गुरुः ।
पुनः संशोध्य तद्विज्ञं पूर्वदशैश्वरेण च ॥
कर्पणादिप्रसिद्धान्तमाचरेन्मन्त्री क्रियाम् ।
स्वयमन्त्रसंशोध्यैव स्वयं होमसमन्वितम् ॥ 115
जिह्वसंस्थापनोक्तेन प्रसिद्धमाचरेद्गुरुः ।
लक्षणोद्धारणं सेष्टं जले चैवाभिषादनम् ॥
शयनस्थापनं चैव दिव्यान्त्रसमीपाचरेत् ।
गर्भगेहेऽथ तत्सर्वं मन्त्रे वा समाचरेत् ॥
वेदायै तत्र कुम्भे वा स्थण्डिले वाथ होमयेत् ।
यमंशुदीपिके वागे चाप्यं गाणाधिपे तथा ॥
छिन्ने वा रुष्टिते भिन्ने तत्र शान्तिर्विधीयते ।
विशालोमं ततः कुर्यादगायत्र्ययनं तथा ॥
अष्टोत्तरशतमन्त्रैः कुर्यात्क्षीराभिधेयनम् ।
शान्तिहोमं ततः कृत्वा स्तपनं कारयेत्ततः ॥ 120

मृत्युमानं महाकायं नागाभाणभूषितम् ।
 देवदानवदैत्यानां दण्डितानां विमर्दकम् ॥
 प्रसूतं सूरं हृद्यं हृदयं परिकीर्तितम् ।
 बोधोत्तरेत्येतत् तद्विद्युत्समकीर्तितम् ॥ 40
 ततश्च तदुक्तयेति शिखामन्त्रः प्रकीर्तितः ।
 घटघटशब्दं तु वीक्षितं कथं भवेत् ॥
 ततः कञ्च कहेषुवाया वग मय्येति श्रूयते ।
 घातयेति द्विरुवाच पञ्चमाङ्गं प्रकीर्तितम् ॥
 भ्रान्ते त्वादुर्गच्छिषेव चतुर्थेऽन्ते हृदादिकम् ।
 नमस्कारादिसंयुक्तमादौ प्रणयसंयुतम् ॥
 परककर्ममयने महाप्राधिपकोपने ।
 शान्तिके वीक्षिके कथं प्रायश्चित्ते निश्चितयेत् ॥
 किमनेन बहुकृतेन मयकाजेऽयुगविषते ।
 मन्त्रेणानेन मरुपति उग्रमहविषादयः ॥ 45
 परैर्मदमिचारादि कर्म मन्त्रीषादिकम् ।
 यन्माणि योगयुक्तानि पापके शब्दा यथा ॥
 तथा पाशुपताङ्गं च शिवाङ्गं क्षुरिकाङ्कम् ।
 जनेनेव प्रकारेण ध्यात्वा संपूजयेद्गुरुः ॥
 अघोरमर्षिपाद्य तदमेऽङ्गं समर्पयेत् ।
 दक्षिणेऽघोरदेवस्य तप्ये देवं सदाशिवम् ॥
 विरोधादक्षिणे वक्त्रेऽघोरदेवं समर्पयेत् ।
 चतुर्दिक्षु यजेदक्षयुक्तं शिवपूर्वकम् ॥
 अघोरपूर्वकं पाशुपताङ्गं क्षुरिकाङ्कम् ।
 एवमन्यतरेष्विष्ट्वा तज्जातीन् परितो यजेत् ॥ 50
 हित्वा शिवाङ्गं तत्रैव यजेत् प्रत्यङ्गिरा परम् ।
 संभ्रामविजयो नागा मन्त्रोऽयं परिकीर्तितः ।
 अस्य मन्त्रप्रभावेण त्रैलोक्यविजयी भवेत् ॥
 यत् किञ्चित् जियते कर्म त्रैलोक्ये येन केनचित् ।
 रक्षितो मन्त्रसजेन नैव सिध्यति साधकः ॥

संभ्रामेकसमुद्दिष्टं गोपनीयं प्रयत्नतः ।
 पातनीयो विरोधेण साधकाधिपतिस्तदा ॥
 दक्षिणामूर्तिमन्त्रस्योद्धारसक्य निगद्यते ।
 नापुंसिस्तिस्तेन मन्त्रेण जयोत्याये च शस्यते ॥
 फलान्यन्यानि सर्वाणि तत्रसाक्षात् भवन्ति हि ।
 ओं नमो भगवद्भ्यो संयुक्तं त्रिभोजयेत् ॥ 60
 दक्षिणामूर्तिशब्दं च तथैव धिनियोजयेत् ।
 मेधां प्रयच्छ स्वाहेति गृह्णाम्य उदाहृतः ॥
 त्वरेण हृदयादीनामुद्धारः परिकीर्तितः ।
 नमस्कारादा मयद् इं च कश्चिन्मते नियोजयेत् ॥
 [ओं नमो भगवद्दक्षिणामूर्ते मेधां प्रयच्छ स्वाहा]
 हृदयस्फटिककलां प्रसन्नवदनाभितम् ।
 गङ्गाचन्द्रमोपेन कुण्डलीकृतमर्पजम् ॥
 ध्यात्वा मर्मपरीयानं चतुर्मातृसमन्वितम् ।
 हृदयस्फटिकगालं च हाममुद ॥ दक्षिणे ॥
 नाभे पदं च कक्षं च वारदामयदं तु वा ।
 पुस्तकेन युतं वाय दधानं नयनप्रथम् ॥ 65
 महावृषभसंयुक्तपुषिसंघैस्तमाङ्गनम् ।
 न्यायैवं देवदेवेशं सर्वकार्याणि साधयेत् ॥
 पास्ताखण्डं (हकारं च) पद्मसारसमन्वितम् ।
 अमूर्तशस्त्रोपेतं विद्युन्नादभूषितम् ॥
 अथवायप्रकारेण शैरवं विहृतमननम् ।
 ऊर्ध्वरेफसमायुक्तं शैरं वीजमुत्तमम् ॥
 संभ्रामविजयो नागा मन्त्रोऽयं परिकीर्तितः ।
 अस्य मन्त्रप्रभावेण त्रैलोक्यविजयी भवेत् ॥
 यत् किञ्चित् जियते कर्म त्रैलोक्ये येन केनचित् ।
 रक्षितो मन्त्रसजेन नैव सिध्यति साधकः ॥

60

65

60

आरुढाङ्गं सदाकिं हृदयकमलजं भास्करं पद्मसं
 कर्त्रेर्गुणं चतुर्भिः परमरूपचतुर्दशकिमिष्यतिदिवकम् ।
 कायार्धोत्कृष्टकान्ते शिवममयवं साक्षमाकाकपालं
 भूये पाशाङ्कुशभ्यां मङ्गलनमितं नौमि खट्वाङ्ग-
 वस्तम् ॥
 म्माणि च गङ्गानि कर्मणैव समुद्धरेत् ।
 निष्कारादिचतुर्दशकीधतुर्वक्त्रेण पूजयेत् ॥
 भोगाङ्गं पूजयेत्पञ्चाङ्गदादीनक्षिकोपतः ।
 नैव दक्षिणदिग्भागे गर्भाक्षणे ईरितः ॥
 दीपपादिकथो बाहो मङ्गलाङ्गमार्गतः ।
 तद्विर्जोक्तपाळास्युः क्रमेणाभ्यर्चयेद्गुरुः ॥
 कामाचाररतो वापि माक्येद्भास्करं सदा ।
 कथ्ये प्रत्यङ्गिरोद्धारं समासाद्विजसतमा ॥ 70
 सर्वभक्तिप्रदं सर्वध्यायिनिर्विघ्नं परम् ।
 अत्रापस्मरणीयां नाशनं श्रवणाशनम् ॥
 शत्रुकृत्वादिभूतभोगानीकविनाशनम् ।
 चतुरङ्गबलोपेतशस्त्रक्षपकं परम् ॥
 स्वसेनारक्षकं निधं समर्थं सर्वकर्मसु ।
 ओं ह्रींकारं समुद्गृह्य तदगते कृष्णवाससे ॥
 ततश्च सिद्धवदने महावदन इवपि ।
 गङ्गाभिरनिर्गुणं च सर्वशङ्खपदं तथा ॥
 कर्मविघ्नसिनीत्येवं परमन्त्रपदं ततः ।
 [छेदिनीसुद्धरेत्पञ्चासर्वभूतदमम्यपि ।
 सर्वभूतास्ततो मन्त्रं ध्येत्ते पदमुद्धरेत् ॥
 सर्वविघ्नानिति पदं छिन्धि छिन्धीति यत्पदम् ।
 सर्वध्याधिं निहृत्सेति निकृत्सेति पदं च यत् ॥]
 सर्वदुष्टास्तथा मन्त्रं ध्येत्ते पदमुद्धरेत् ॥ 75

38

आकाङ्क्षितं करासेति पदं दंष्ट्रेपदं पुनः ।
 प्रत्यङ्गिरेपदं ह्रीं च नमोऽसिद्धिपदं ततः ॥
 ते स्वाहेत्युद्धरेदेव मन्त्रः प्रत्यङ्गिरात्मकः ।
 प्रत्यङ्गिरेवं विद्यमता शतवर्णस्वरूपिणी ॥
 आयसमाक्षरं हृत्स्वाच्छिरः पञ्चदशाक्षरम् ।
 दशाक्षरं शिखा तस्मात् कथं सतवर्णकम् ॥
 तथैव ताम्रान्नेप्राणभूतकिराक्षिरकम् ।
 ज्योदशःपुर्णधारी सावित्री सतवर्णतः ॥
 नमस्कारादौ कथं वीरद्वन्द्वकक्षुका इत्यादयः ।
 सिद्धवन्त्रोपदेष्टा त्रिपुत्रमोर्वीशिशान्वितम् ॥ 80
 कृष्णान्ननिभां हृत्तरुक्तेप्रप्रयान्वितम् ।
 बह्वर्ती सवपदस्त्राभ्यां शृङ्गं हृत्कं परम् ॥
 बह्वर्ती वामद्वन्द्वभ्यां सुपदं सेवे तु पञ्चमम् ।
 महासादिशम्यैस्तु गर्जितां मुदितामपि ॥
 कृष्णाम्बरधरां सायुङ्गांसास्यां नर्तने रताम् ।
 मौक्तिकाभरणैर्वीर्यैस्तर्जानयवभूषिताम् ॥
 कृष्णाभिनधरां नाना भैरविमर्षितां हुरी ।
 ध्यात्रेकचित्तस्तु सर्वशङ्खविनाशयेत् ॥
 स्वप्नेरसर्वरोगाश्च परमन्त्रानिवासेत् ।
 निशाचरकृत्तमाप कृष्णागुरुयुते पुरम् ॥ 85
 अथवा नामिकिञ्चनं शुद्धवासाभकोत्तमः ।
 कदम्बकलिकादोमाद्यक्षिणीं सिद्धपतिं ध्रुवम् ॥
 त्रियङ्गुकादलीपुष्पाङ्गादतो शुद्धयादुभयः ।
 करवीरस्य पुष्पाणि घृतं च मधुसंतुतम् ॥
 सादिरादिसन्निधौ च क्षिप्रमातुषिकारिका ।
 सिद्धार्थं चैव मुक्तां च अक्षमंसीसमन्वितम् ॥
 पायसं पयसा युक्तं तत्सणात् क्षणतां मजेत् ।
 पुष्पपुष्पसंयुक्तं खदिरार्थसमन्वितम् ॥

83

कृष्णतिष्ठं वृत्तं चैव सन्त्ययेदभिचारतः ।
रक्तपङ्कजपुष्पं च तत्समं रक्तचन्दनम् ॥
कर्मिण्युत्तमं कपिलाक्षीरसंयुतम् ।
होम्येदं सहास्रं क्षिप्रं मेघैर्वति ध्रुवम् ॥
महिषोदभूतमर्कं च गार्दभं क्षीरमेव च ।
निरिकायाश्च तत्पुष्पमङ्गाशस्त्रिसमन्वितम् ॥
शुद्धपाण्डुतसाहस्रं तदुज्ज्वलसाधनं भवेत् ।
कुङ्कुमां रोचनां चैव कार्पासफल्गुगुह्यम् ॥
चैत्रना मेघं सद्यो भवेत्तत्र न संशयः ।
निम्बपुष्पं तथा श्रीहिं निम्बतैलसमायुतम् ॥
अर्कक्षीरसमायुक्तं होम्येदं पारतम् ।
राजयक्ष्मादिरोमाणां शान्तये शुद्ध्यादयुक्तम् ॥

90

वृत्ताक्तेन तिलेनैव दूरया वृत्तसिकया ।
दुकूलकलानांश्च मधुत्रयसमन्वितान् ॥
औदराणां च रोमाणां शुण्ठीं पृथ्वा मरीचिमिः ।
शुद्ध्यादग्निसिद्धिर्धर्ममित्रीजपुस्तसम् ॥
अक्षिरोमादिरोमाणां क्षीरेण च घृतेन च ।
मधुना होम्येत्सर्वं नेत्रमन्त्रेण मन्त्रवेत् ॥
विषमभरणाशाय चूतपत्राणि होम्येत् ।
घृतेन सह सार्वाणि प्लुतमृत्सुजिता यथा ॥
सर्वोपद्रवनाशाय रुद्रशान्त्या खिटादिभिः ।
वसावेर्वाशान्त्यर्थं सर्वैः स्लेष्मशान्तये ॥
पित्तशान्तये च शुद्ध्याश्चन्दनावेस्तुतीतैः ।
सर्वसंगसुतं वाथ उक्षं तत्त्रिगुणं तु वा ॥

100

इति उत्तरकामिकाख्ये मन्त्रात्मने काम्ययोगविधानविधिः प्रथमस्तितमः पटलः ॥

संप्रोक्षणविधिः ॥

संप्रोक्षणविधिं वक्ष्ये सर्वदोषनिवृत्तनम् ।
आवर्तं चैत्यनावर्तं पुनरावर्तनं तथा ॥
ततोऽन्तरितकं चेत्ति प्रोक्षणं तु चतुर्विधम् ।
मूलबालगृहान्मूलस्थाने यत् स्थापनं मतम् ॥
तदावर्तमिति प्रोक्तमनावर्तं ततो भवेत् ।
पतितैः पातकैः स्मृष्टे चण्डालस्यजैस्तथा ॥
मासोर्वपूजाहीने च विहिताः स्वयं कर्मणि ।
किञ्चे पीठे च चलिता स्तनावर्तमिति स्मृतम् ॥

मूलक्यास्तमादाय स्वाय्य गालाख्ये पुनः ।
तस्मात्संस्थापनं मूले पुनरावर्तनं स्मृतम् ॥
प्रतिमानां च मिश्राणां शस्त्रानामायुधादिभिः ।
स्फोटनैर् वर्णहीने अङ्गोशस्त्रमिहीनके ॥
वर्णश्रेष्ठेऽङ्गहीने च भूषणादिमिहीनके ।
अम्बुजासनहीने च स्थलकर्ममिहीनके ॥
विहिताः पीठकचे तु तदन्तरितमुच्यते ।
यान्नाहोमयुगावर्तस्ये सुसुप्तिहीनकाः ॥

आवर्तं तु द्विजास्तर्वाणामसपक्षकैकादिकान् ।
छिन्नसंस्थापनस्योक्तगोत्रेण समाचरेत् ॥
न त्रिपिर्न च नक्षत्रं न वरापञ्चकादिकाः ।
कालपेक्षां विना कुर्याच्छेषाण्यन्यानि सुकृताः ॥
आवर्तकदनाकर्तुं कुर्यादेमिर्विहीनकम् ।
लक्षणोद्धारणं तोयाधिवासः शयनं तथा ॥
अनावर्तमिति ज्ञेयं पुनरावर्तनं विद्वद्भिः ।
सर्वमावर्तवस्तुर्वाय किं तु मूढदयान्वितम् ॥

10

ततोऽन्तरितकं विप्रास्तक्षेपेण वदाम्यहम् ।
रत्नन्यासाक्षिमोक्षौ च जले चैवाधियासनम् ॥
साम्याधिवासनं विप्रा विना वै मेरुकर्मणि ।
अक्षय्येण संवेद्य मेरुस्य सकलाङ्गकम् ॥
प्रागुक्तविधिना कुम्भन्यासं होमं च कारयेत् ।
स्नपनं कारयेदन्ते चान्यत्सर्वं समानकम् ॥
एवं यः कारयेन्मर्त्यस्य पुण्यां गतिमाप्नुयात् ॥

इति उत्तरकामिकाख्ये मन्त्रात्मने संप्रोक्षणविधिः चतुर्विंशत्यमः पटलः ॥

- 0 -

पीठप्रतिष्ठाविधिः ॥

पीठसंस्थापनं वक्ष्ये लक्षणं पुरस्तसम् ।
छिन्नायामविशालं तु पीठं सर्वार्थसाधकम् ॥
विष्णुशस्यस्तुतं च छायादोषविनिर्जितम् ।
पूर्वाशस्योदयमान्तपीठमिर्गमनान्वितम् ॥
इदं पीठमापाद्य को न सिद्धयेत् मानवः ।
छिन्नायामसमं वापि छिन्नायामार्थमेव वा ॥
सप्तविंशतिमानानि पञ्चविंशत्यंशमानकम् ।
छिन्नस्य तारशिखणं भवेत्पञ्चगुणं तु वा ॥
तदन्तरे तथा मकते सप्तविंशतिमानकम् ।
छिन्नमानवशास्त्रीपीठविस्तारं परिकीर्तितम् ॥
सिद्धयङ्गुलं समारम्य व्योमाङ्गुलमिद्विहितः ।
वोवशाङ्गुलसंयुक्तविशकाङ्गुलकावधि ॥

5

इच्छादि नवद्वयान्तं छिन्नानां पीठमिदं स्मृतम् ।
छिन्नायामाधिकः पीठविस्तारो नेष्यते द्विजाः ॥
अमं मूलसमं वाप्य हीनमूलं तु नेष्यते ।
यदंशात् वोवशासान्तं कृत्वा मूलविशालकम् ॥
एकशोभामविस्तारं पीठं वा परिकीर्तितम् ।
विष्णुशस्योत्प्रेषणस्य पीठस्य अष्टाभागे ॥
चतुर्भागे त्रिभागांशधिकं वा पीठमुच्यते ।
तयोर्मध्येऽष्टधा भवेत् नवभागास्तुदीरितम् ॥
तन्वावर्तद्विधा चान्ये वर्जनीया द्विजोत्तमाः ।
मानुष्ये पीठमले स्वस्ववर्गभूतादिकेऽपि च ॥
चलितेऽपि सासायं विधानं किञ्चिदुच्यते ।
छिन्नमानसमं चार्धशिखणं पीठमिदं ॥

10

विस्तारमध्यसप्तमि मानं सप्तदशैव हि ।
 मूलं प्रोक्तप्रमाणं च संप्राप्तं द्विजसत्तमाः ॥
 विस्तारार्धसप्तमं तुल्यं सप्तं धार्वाधिकं तु वा ।
 प्रत्येकं सप्तधा भवेत् मानं सप्तदश द्विजः ॥
 स्वायम्भुवादिलिङ्गेष्टु लिङ्गायामादिविस्तारः ।
 पीठस्य तु न दोषस्याग्राह्यैवं पीठपाचरेत् ॥ 15
 वेदांश्च श्रुतं वाचं समतं पीठरूपकम् ।
 लोहजे रत्नलिङ्गे वा चाणलिङ्गेऽपि वा मतम् ॥
 वेरायामादिपादं वा तद्वत्पुष्पसमेव वा ।
 कल्पयेत्पीठविस्तारं मध्यमे षोडशशकम् ॥
 मानं सप्तदशद्वयात् सप्तमं वापत्तं तु वा ।
 द्विगुणावधि तन्मध्ये कृते प्राक्कत्तया मतम् ॥
 पीठायामं समाख्यातं तस्योत्प्रेष्य कथ्यते ।
 विस्तारसमस्तुत्प्रेष्यस्तदर्थो वा तदन्तरे ॥
 विकारांश्च भवेत्सप्तदशमानं द्विजोत्तमाः ।
 पादाधिकं तथोत्प्रेषं विस्तारात् परिकल्पयेत् ॥ 20
 वसुधा भानिते दैव्ये नवमानमिति स्मृतम् ।
 विष्टोत्प्रेष्यचतुर्भागं पञ्चोत्तुल्यं परं मतम् ॥
 वेरायामाष्टभागैकमत्र परिकीर्तितम् ।
 अष्टधा मध्यमे भक्त्वा नवमानं प्रकल्पयेत् ॥
 स्थानके वा तस्यायामादेकैकाङ्गुलवृद्धितः ।
 द्वादशाङ्गुलार्धमस्तं पङ्कजस्यामविस्तारः ॥
 आसने पञ्चविस्तारत्रयोविंशतिमात्रतः ।
 अर्धाङ्गुलार्धं षट्त्रिंशत्पञ्चविंशति मानकम् ॥
 त्रिभागैकाधिकं मूलविस्तारः श्रेष्ठ उच्यते ।
 द्वादशविंशतिर्हीनेऽथ मध्ये षोडशधा इति ॥
 विस्तारसप्तसंयुक्तो दशधा परिकीर्तितः ।
 विस्तारसप्तदशस्वाधो द्विगुणो वाच मध्यमे ॥

वसुधा भानिते दैव्ये नवधा परिकीर्तितम् ।
 त्रिभागादुद्भवास्तं तदुत्प्रेषे विभाजिते ॥
 एकद्वित्रिचतुष्पञ्चमैकैर्ध्वैः पङ्कजम् ।
 शेषांशेऽस्यादधःपदं हीनं धोर्वदलेषु वा ॥
 चतुरदलोपेतं विकारादर्थदलं तु वा ।
 विपुलं तुल्यमायुक्तं स्थानके पीठमुच्यते ॥
 अधिकोत्तुल्यसंयुक्तमासनोपरि कल्पयेत् ।
 त्रिभागादुद्भवास्तं दैव्येऽपि विस्तारस्य वा ॥ 25
 विमज्ज पादार्धयोरेकद्वित्रिभागमथापि वा ।
 संस्थान्य शेषभागैस्तु मध्यं भद्रं प्रकल्पयेत् ॥
 समदं वा विभक्तं वा पीठं सर्वत्र कारयेत् ।
 एकपीठमनेकेषां यदि शोभाकशाप्रयेत् ॥
 वृत्तावायतवृत्तापि अर्धचन्द्रावृत्तिषु ॥
 पञ्चाङ्गुलिः प्रकर्तव्या तत्रासीनेऽर्धचन्द्रकम् ॥
 अलङ्कारमसौ वक्ष्ये लिङ्गानां पीठतुल्यके ।
 योवशांश्च तु मानेन पादुक्तं परिकीर्तितम् ॥
 वेदांशा जगती प्रोक्ता गुणांशः कुमुदो भवेत् ।
 वसुधामयमेकेन वङ्गपंशः कर्णं उच्यते ॥ 30
 अंशेन पट्टिका ज्ञेया महापट्टी द्विभागतः ।
 घृतवार्यशमानेन भद्रपीठमिदं मतम् ॥
 योवशांश्च तदुत्प्रेषे द्विभागं पादुक्तं भवेत् ।
 शरांशं पञ्चमानं स्याद्विभागं वृत्तमुच्यते ॥
 वेदांशमूर्ध्वपदं स्याद्विष्टोत्प्रेषेन पट्टिका ।
 घृतवार्यशमानं स्यात् पञ्चपीठमिदं मतम् ॥
 एकविंशतिभागेऽष्टिभागैः पादुक्तमूर्ध्वतः ।
 पञ्चभिः पङ्कजं कल्पत्येकेनोर्ध्वे त्रिभागतः ॥
 कर्णस्त्रयेकेन कम्पः स्याद्वृत्तांशेऽर्धचन्द्रकम् ।
 द्वाभ्यां पङ्कजं भवेदूर्ध्वे घृतवार्यैकभागतः ॥ 40

योवशांश्च तदुत्प्रेषे पादुक्तं सार्धभागमाह ।
 जगती वङ्गभागेन गुणार्धे पञ्चतुल्यकम् ॥
 व्योमांशमूर्ध्वकम्पं तु द्वाभ्यां कुमुद उच्यते ।
 वृत्ताकारस्तदूर्ध्वे तु पट्टिका भागमानतः ॥
 द्वाभ्यां कर्णस्तु पञ्च स्यादर्थेनांशेन पट्टिका ।
 शेषेण घृतवारी तु श्रीकरं पीठगीरितम् ॥
 पञ्चविंशतिभागे तु व्योमांशं पादुक्तं भवेत् ।
 पञ्चमेकेन तस्योर्ध्वे वाजनं व्योमभागतः ॥
 जगती चतुर्दशं स्यात्पञ्चतुल्यं त्रिभागतः ।
 गलमर्धं त्रिभागेन पञ्च त्र्यंशेन वृत्तकम् ॥ 45
 कुमुदं पञ्चमेकेन वाजनं व्योमभागतः ।
 भागाभ्यां कर्णं इत्युक्तस्यादेकेनैव वाजनम् ॥
 कङ्कमेकेन भागाभ्यां महावाजनमीरितम् ।
 एकेन कम्पमेकेन घृतवार्यभिधीयते ॥
 पीठं शाम्भवाख्यातमन्यथान्यद्विधीयते ।
 एकविंशतिभागं तु पीठोत्तुल्यं विमज्ज च ॥
 भागेन पादुक्तं वेदभागेन जगती मता ।
 एकेन कर्णस्त्रयेकेन पञ्च स्याद्विभागतः ॥
 कुमुदं पञ्चमंशेन वाजनं त्र्येकभागतः ।
 कर्णो द्विभागो भागेन वाजनं पञ्चमंशतः ॥
 द्विभागा महापट्टी पञ्चमंशेन भागतः ।
 कम्पस्तथाद्वृत्तवार्युर्ध्वे विजयाख्यामिदं मतम् ॥
 अष्टादशविभागे तु व्योमांशं पादुक्तं भवेत् ।
 अर्धार्धे पञ्चभिः कम्पमेकांशतो भवेत् ॥
 जगती वेदभागेन गुणांशः कुमुदो भवेत् ।
 कम्पमेकेन कर्णस्तथाद्विभागः कम्पमेकतः ॥
 महापट्टी द्विभागेन वाजनं त्र्येकभागतः ।
 अर्धेन घृतवार्युक्तमुभापीठमिदं मतम् ॥ 50

विकारांश्च तदुत्प्रेषे पादुक्तं भागमानकम् ।
 पञ्चमंशमिते वङ्गभागेन जगती भवेत् ॥ 55
 भागाभ्यां पङ्कजाद्विभागा धार्वाधेनोर्ध्वपङ्कजम् ।
 कुमुदं स्याद्विभागेन पञ्चमंशेन धार्वाधेन ॥
 कम्पं कर्णस्तु धार्वाधेन कम्पं च धारिजम् ।
 भागाधेन महापट्टी सार्धेनांशेन मूर्ध्वभिः ॥
 घृतवारि समाख्यातं सम्पत्करमिहोदितम् ।
 स्वभागे तु तत्तुल्यं व्योमांशं पादुक्तं भवेत् ॥
 गुणांशं जगती कम्पमेकं कर्णो द्विभागतः ।
 एकांशो वाजनः प्रोक्तो महापट्टी द्विभागतः ॥
 घृतवार्यैकभागेन नन्दिकावृत्तमीरितम् ।
 त्र्यंशं विमज्जेत्तुल्यमर्धे पादुक्तं भवेत् ॥ 60
 अर्धेन कम्पं पञ्च स्याद्विभागं गलमर्धतः ।
 पञ्चमंशेन भागाभ्यां कुमुदं पञ्चमंशतः ॥
 अर्धं गलं त्रिभागेन पञ्च सार्धेन पट्टिका ।
 अर्धांशं घृतवार्युक्तं स्वस्तिकं चेदमीरितम् ॥
 गुणाद्विभागो तु द्विभागं पादुक्तं भवेत् ।
 पङ्कजं तु त्रिभागेन पट्टिकैकांशमिदं ॥
 पङ्कजैः कर्णं इत्युक्तं वाजनं त्र्येकभागतः ।
 अर्धं द्विभागतः प्रोक्तं द्वाभ्यां वाजनमिहोदितम् ॥
 घृतवार्यैकभागेन पूर्णचन्द्रमिदं भवेत् ।
 कर्णं विमज्जेत्तुल्यं व्योमभागेन पादुक्तम् ॥ 65
 द्वाभ्यां पञ्चमंशेन कम्पपङ्कजभागतो गलम् ।
 भागेन कम्पं पञ्च स्याद्विभागेन द्विभागतः ॥
 महापट्टपञ्चमानेन घृतवार्युक्तो भवेत् ।
 स्वस्तिकं पीठमेवं स्यात् पुमरन्यदिहोच्यते ॥
 त्रिपञ्चंशे तदुत्प्रेषे द्विभागं पादुक्तं भवेत् ।
 व्योमांशं कम्पमित्युक्तं द्विभागं पञ्चमुच्यते ॥

भागेन कम्पमिष्टुक्तं शेषं पूर्ववदेव हि ।
 एकोनविंशत्यंशे तु द्विभागं पादुके भवेत् ॥
 कम्पमंशेन भागेन पुनः कम्पं द्विभागतः ।
 पञ्चमंशेन कम्पस्याष्ट्यंशं पूर्ववद्विरचितम् ॥ 70
 स्वायम्भुवमिदं प्रोक्तमधिष्ठानानि यानि च ।
 तपपीठानि तान्यत्र योऽभ्यासीदामजोसमाः ॥
 धृतधारि तदूर्ध्वं स्यादेकभागेन सार्धतः ।
 द्विभागेनाथ कर्तव्यं भक्त्याभीष्टांशसङ्गुलके ॥
 महापट्टी विनिष्क्रामसमनिष्क्रमसंयुता ।
 धृतधारि विधेयं वा धृतं वा चतुरश्रकम् ॥
 अधिष्ठानकम्पोपेतमथवा परिकल्पयेत् ।
 कर्णमानं च संगृह्य कम्पादौ विनियोजयेत् ॥
 तन्मानमथ कर्णे तु यावदेकयवेन च ।
 बृद्धपादभात्रपर्वन्तं वृद्धिद्वानि प्रयोजयेत् ॥ 75
 सर्वेभ्यस्तेषु पीठानां सकले निष्कलेऽपि च ।
 चले यावच्चले लौहे रत्नजे वाणस्त्रिकके ॥
 होले दारुमये वापि मृण्मयेऽन्यमयेऽपि ॥
 निष्कले तु प्रमाणं स्यात् तन्मानमधुनोच्यते ॥
 पीठनारत्रिभागं स्यात् प्रणालो मूलवित्तरः ।
 तदूर्ध्वेणाप्रवित्तरस्तदूर्ध्वे लिङ्गे योऽयकः ॥
 पीठार्थमानः पादो वा मध्यमे चोदशांशके ।
 मानं सप्तदशांश्यात् नालायामे द्विजोत्तमाः ॥
 तत्समं वा सपादं वा त्रिपादं वाप्य मध्यमे ।
 तथा विभक्तं संप्राप्य मानं सप्तदशैव च ॥ 80
 प्रणालमूलदेशे ॥ तदग्रं तेन मानतः ।
 त्रिपादमर्धपादोऽनं पञ्चत्रिंशदंशमेव वा ॥
 सप्तांशे भूतवेदादिभागं वाप्ये प्रकल्पयेत् ।
 वास्तिवाहस्तथा प्रोक्तो गाम्भीर्याद्विस्तरेण वा ॥

मूलकम्पं तदूर्ध्वं तु पदं पार्श्वद्वयोरेपि ।
 तदूर्ध्वं कम्पमेकद्विद्वयोमभागेस्तथा क्रमात् ॥
 प्रणालघनमाने तु तन्मानमधुनोच्यते ।
 कर्णार्थमानं तन्मानं पीठोत्तरे किमप्य च ॥
 त्रिसप्तमानं वेदांशवेकमागविद्वितः ।
 दशभागावसानं तु पीठनालघनं तु वा ॥
 समानयोमिजं श्रेष्ठं तदभावेन मिश्रजम् ।
 अमिश्रमिष्टिकं लिङ्गं नेष्टं मुक्तायिनामिह ॥
 तदन्त्यमिष्टं श्रेष्ठं स्यादलजं स्फटिकादिकम् ।
 अखण्डशैलमिष्टं स्यात् तदभावे सखण्डकम् ॥
 खण्डं लम्बावसानं स्यादूर्ध्वखण्डमखण्डजम् ।
 प्रणालयुक्तमिष्टं स्यात् तदथःखण्डनेऽपि च ॥
 दोषादपादिवत्स्वन्ताः खण्डाः पीठाः प्रकीर्तिताः ।
 सकलानामनालं स्यात् सनालमथ पीठकम् ॥
 धृतधारिविहीनं वा सहितं वा प्रकल्पयेत् ।
 वाणस्त्रिकादि लिङ्गानां चतुराश्रयाश्रकम् ॥ 90
 पीठं कृत्वा तदूर्ध्वं ॥ पीठं वा परिकल्पयेत् ।
 पीठलघ्नं प्रभां कुर्वाद्भिर्वा वाभिसंयोगिकम् ॥
 नानावाजनसंयुक्तं मुक्तादमावलि क्रियाम् ।
 नानापुष्पावलीप्रोतां नानावह्निशिखान्क्रियाम् ॥
 सर्वालङ्कारसंयुक्तमिष्टाखण्डनसंयुताम् ।
 सत्तोरणं वा धृतं वा सायतं वा प्रमाणतः ॥
 बेरलिङ्गवशाच्च क्लृप्तामिष्टमानसमन्विताम् ।
 एवं लक्षणमाख्यातं स्थापनं चाधुनोच्यते ॥
 पिण्डकायामुमादेवी लिङ्गे स्यात् सदाशिवः ।
 तयोर्वैः क्रियते योगस्ता प्रतिष्ठेति गद्यते ॥ 95
 योगश्च द्विविधो ज्ञेयस्वायः पश्चाद्भवस्त्विति ।
 आद्यः प्रागेव कथितो लिङ्गस्थापनकर्मणि ॥

द्वितीयः कथ्यते विप्राः पूर्वं तस्या यदाकृतिः ।
 तथैव च पुनः कुर्यादन्यथा दोषकारकम् ॥
 मानमे पीठसंकल्पविधानं परिकीर्तितम् ।
 चतुरश्रेऽथ धृते वा खण्डान्तरयुतेऽपि वा ॥
 देविके चार्पके वाणे लिङ्गे स्थापयितुं तथा ।
 सर्वत्र कर्तव्यं पूर्वाकृतियुतं तु वा ॥
 पूर्वद्वयेण कर्तव्यमुक्तकृतेनापवा नयेत् ।
 लिङ्गसंस्थापनस्योक्तधर्मेना सकलां क्रियाम् ॥ 100
 कारयेत् कथ्यते विप्रस्तरेष्वसदधार्पिताम् ।
 अशुक्लार्पणकार्यं तु प्रागुक्तविधिना नयेत् ॥
 हर्म्यमि सौम्यदेशेऽग्नौ चैशान्यां यागमण्डपम् ।
 प्रागुक्तविधिना मानं मण्डपे परिकीर्तितम् ॥
 तन्मध्ये वेदिकां कुर्याद्विष्णुस्वापनधर्मेना ।
 कुण्डानि परितः कुर्यान्नवाक्षैकसंख्यया ॥
 योन्याकाशणि कुण्डानि त्रिमेखलयुतानि च ।
 संपूर्वं सौम्यदेशे वा ज्ञानार्थं स्नानमण्डपम् ॥
 एवं निष्पाद्य सर्वं तु पश्चात् कर्म समारमेत् ।
 विशेषयजनं कृत्वा स्तुत्या नत्वा मुहूर्तद्वयः ॥ 105
 शिवं विज्ञाप्य लम्बाक्षः क्रियामेनां समारमेत् ।
 लिङ्गाग्रे स्फटिकं कृत्वा शिवकुम्भे च वर्धनीम् ॥
 मध्यमे स्थापयित्वा तु परितोऽष्टौ धटास्तु च ।
 सप्तम्यान् सापिधानांश्च सकूर्वाश्चरपङ्क्तान् ॥
 गन्धस्रग्दामधूपधैर्यैर्युक्तदमस्तरम् ।
 पुण्याहं वाचयित्वा तु सासनं मूर्तिसंयुतम् ॥
 आवाह्य लिङ्गं लिङ्गस्य शिवकुरमगतं न्यसेत् ।
 पीठार्थं समावाह्य वर्धन्यां गद्यमे न्यसेत् ॥
 विशेषान् परितो न्यत्वा गन्धाधैर्यैर्युक्तं तान् ।
 निवेद्यान्तैश्च तत्पूर्वं स्फटिकले होममाचरेत् ॥ 110

100

105

110

सहस्रसंख्यं मूलेन समिदाभ्यामज्यज्जैः ।
 सिंहेनापि समायुक्तं प्रत्येकं तु शतं तु वा ॥
 प्रायश्चित्तमवोरेण शतसंख्येन होमयेत् ।
 अन्यत्र स्फटिकं कृत्वा तत्तत्संस्थापयेदमृतम् ॥
 निष्कपूजा प्रकर्तव्या लिङ्गे कुम्भे च निष्कशः ।
 टङ्गेन देमजातेन पीठं छिन्वाद्यमुत्तरम् ॥
 अगाधेऽम्भसि निक्षिप्य तदुद्भूतमुधादिकम् ।
 शान्तिहोमः प्रकर्तव्यः प्रसङ्गं तु शतं तु वा ॥
 तत्तत्संस्थापनं कुर्यात् तद्विधानमिहोच्यते ।
 शाणाभिर्घर्षणं कृत्वा पञ्चमृतपञ्चगव्यतः ॥ 115
 कवाघोदकगोमूत्रगोशकृद्भिर्जलान्तरे ।
 प्रणवेनास्त्रमन्त्रेण स्नापयेत्परमेश्वरम् ॥
 वक्त्रचन्दनपुष्पाधैरिष्ट्वा मण्डपमध्यमे ।
 स्फटिकं कल्पक्रियासिन्धु स्थापयेत्पिण्डिकां ततः ॥
 गन्धाधैर्यैर्वित्वा तु भगाङ्कं लक्ष्म लक्षयेत् ।
 मन्धाउपाभ्यां तु संतर्प्य मृत्युजिन्मन्त्रमुत्तरम् ॥
 ताम्रले कास्थले पात्रे मन्धाउपाभ्यां समन्विते ।
 सहैव दर्शयेद्विद्वान् नेत्रमन्त्रमनुस्मरन् ॥
 धान्यसर्पिः सकलां गां कन्यां हृदयमन्त्रतः ।
 प्रच्छन्नपटमाकर्ष्य दर्शयेद्वैशिकोत्तमः ॥ 120
 प्राक्कलसंस्नाप्य देवीं तु वक्त्रगन्धादिनार्चयेत् ।
 प्रदक्षिणं नयेद्ग्रामे अल्लतरे निवेश्य च ॥
 स्फटिकं तत्र निक्षिप्य स्थापयेत्तत्र पिण्डिकाम् ।
 कल्याणस्थापयेदष्टौ लोकपालाधिपान् क्रमात् ॥
 देवीं च कलशालिष्ट्वा लम्बकूर्चसमन्विताम् ।
 नववक्त्रपरिच्छिन्नां कल्कोर्वै जलान्तरे ॥
 स्थापयेदभितोऽष्टौ तु कल्याणं सूक्तसंयुताम् ।
 पिधानाम्बरहैमास्तान् सकूर्वाश्चकपथिष्ठितान् ॥

115

120

पञ्चमष्टपमासाद्य चतुस्तोत्रसंयुतम् ।
 सवितानध्वजं दर्भमुष्णपुष्पजमालम् ॥ 126
 सर्वत्र ध्वजितं दीर्घैर्ध्वजैः परिवारितम् ।
 सर्वैर्ध्वजसंपन्नं सुविसर्जिततक्षकम् ॥
 मासणान् भोजयित्वा तु गोमयेनोपलेपयेत् ।
 पुण्याहं श्रापयित्वा तु वायुहोमं च कारयेत् ॥
 द्वारापथकेण समोक्ष्य द्वाराणि द्वारपाथकेत् ।
 प्रविश्य सप्तदारेण सौम्याद्योर्ध्वैस्त्वस्थितिः ॥
 मन्त्रकायः शिष्यं चाग्रतश्चिद्वा हजामिच्छिद्वा ।
 गृहीतवज्रगृह्णन् सप्तं पूजितामसमन्वितः ॥
 दृतपञ्चाङ्गभूषणं कुम्भाखाद्याधिपार्थनः ।
 कृतकुण्डलसंस्कारो गलमासाम्भवेचरीम् ॥ 13
 आनीय स्नपनाम्नोत्तरपदे स्नपनं नयेत् ।
 मृकवायोदगवपयैः पुष्पपत्रफलैश्च ॥
 कुशगन्धजलैः पञ्चाष्टैस्तैस्तपयेच्छिष्याम् ।
 आञ्छाद्य यक्षपुत्रेण गन्धायैस्त्वेषु ताम् ॥
 दृष्ट्वा कौतुकमन्धे ॥ तज्जाले तद्गलेऽपि वा ।
 काळिभिः स्थण्डिलं कृत्वा कष्टहोमसमन्वितैः ॥
 तदर्धैस्तपुर्ध्वैर्ध्वजं तदर्धैस्तपुज्जकम् ।
 दर्भैः पुष्पैः परिस्तीर्य वर्मजायैरनुक्रमत् ॥
 तत्तद्वाप्यां च संकल्प्य तदर्धभेऽप्यर्चयेत् ।
 आसनं तत्र संकल्प्य पिण्डकां विन्यसेद्भूदा ॥ 135
 आञ्छाद्य यक्षपुत्रेण तद्देशे करकं न्यसेत् ।
 सूत्रवक्षपरिच्छन्नं नवरत्नसमन्वितम् ॥
 सदैवपञ्चकं कूर्चैकपञ्चवक्षकम् ।
 सन्मये सासनां देवीमर्चयेद्गन्धसंयुतैः ॥
 वर्धनीरुद्रसंख्याताः कूर्चैश्च ससूत्रकाः ।
 सदैवाः पञ्चोपेतासाधिवानाः फलोदकाः ॥

वामाद्यधिष्ठिता यत्ने परितो विनिवेशयेत् ।
 गन्धायैरर्चयित्वा तु पिण्डकां वर्धनीमपि ॥
 तत्त्वतश्चेति संयुक्तां मूर्तिमूर्तीशरी म्यसेत् ।
 कर्णस्थायै गले कर्णदुर्ध्वं तत्त्वतश्च न्यसेत् ॥ 140
 क्रिया ज्ञानं तथेच्छेति दितश्चेष्टाः प्रकीर्तिताः ।
 धारिका दीप्तिमयुषाः ज्योत्स्ना चेत्ता वज्रोत्पटा ॥
 बाभ्री दिग्धीति मूर्तिभ्यः परिभाष्याः क्रमेण तु ।
 पञ्चपक्षेऽथवा माता स्मृतायुक्ता तु यज्ञवेत् ॥
 लिङ्गसंस्थापनप्रोक्तविधिना लिङ्गमाचरेत् ।
 चन्दनाद्यैस्तगन्धैर्ध्वजं शोभकं समारभेत् ॥
 समिदाग्न्यामलान्धैश्च शिखैस्तर्पयैर्ध्वजैः ।
 पञ्चाशोद्गम्यतश्चरपम्यप्रोधाः पूर्वतो दिशि ॥
 शमीकदिरमायूरश्रीवृक्षा वट्टिकोणतः ।
 पञ्चाशं तु प्रथमं स्थापयित्वा शालिको मतः ॥ 145
 सहस्रं वा तदर्धं वा शतमष्टाधिकं तु वा ।
 देव्या मूलेन होतव्यं तद्वज्रसदृशशतः ॥
 शाल्मल्यप्रोक्षणं दर्भैस्तर्पितं च समारभेत् ।
 तत्त्वतश्चेत्तस्यैव होमयेत्प्रतिकुण्डकम् ॥
 प्रावक्षितमचोरेण शतोच्चारणं होमयेत् ।
 भूतिदर्भदले रक्षां कृत्वा तत्त्वतश्चि तदा ॥
 अन्तर्ध्वजं च क्षेत्रेश्वरं च प्रक्षिपेदगुरुः ।
 सतः प्रभाते विगले मूर्तिगर्जिर्गुरुक्षुचिः ॥
 दृतनित्यविधानस्तु सामान्यार्थकरो गुरुः ।
 द्वाराणि तत्पतीनिष्ट्वा समुत्पथ्य महेचरीम् ॥ 150
 गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च दीपैर्नैवेद्यकैस्तदा ।
 ताम्बूलान्तैश्च संपूज्य पिण्डकां वर्धनीमपि ॥
 अग्निं होमैश्च सतर्प्य प्रावक्षितं विधाय च ।
 दत्त्वा मूलेन पूर्णं तु सर्वदोषनिहन्तरीम् ॥

सर्वतोद्यसमायुक्तं दृष्टमानसमन्वितम् ।
 वामादक्षिणं नीत्वा गर्भगेहे निवेशयेत् ॥
 लिङ्गसंस्थापनप्रोक्तविधिना ताक्षिदेशयेत् ।
 पिण्डकास्थापनं वाणलिङ्गस्य यदि कर्तते ॥
 तदग्रे मण्डपादौ तु तल्लिङ्गं स्थण्डिले न्यसेत् ।
 नववक्षपरिच्छन्नं शुभाशास्तु शिरो यथा ॥ 155
 पीठे सुधादिकं व्यक्ता तस्मिन्नेव प्रवेशके ।
 पीठे संस्थापयित्वा तु तत्र लिङ्गं निवेशयेत् ॥
 रत्नानि सर्वे पीठस्य गते संस्थाप्य सदगुरुः ।
 सुवर्णं वापि लिखित्य प्राग्भारतं समाचरेत् ॥
 अथवर्धं विवर्धं वा योजयेत्तदनन्तरम् ।
 पुण्याहप्रोक्षणं शान्तिकुम्भतोपाभिवेचनम् ॥
 प्रागुक्तविधिना कृत्वा आसनायुं सतो न्यसेत् ।
 पीठे क्रियाकरं विन्यस्य गुरुः प्रागुक्तवर्धना ॥
 लिङ्गाग्रनिहितं चापि दिग्दुर्ध्वं च वर्धनीम् ।
 वामादिवर्धनीपुक्तां वेदिकान्तरसंस्थिताम् ॥ 160

इति कर्मात्मिकागणे महातन्त्रे पीठप्रतिष्ठाविधिः पञ्चविंशतमः पटलः ॥

—०—

वाणलिङ्गप्रतिष्ठाविधिः

वाणलिङ्गप्रतिष्ठां तु वक्ष्ये संक्षेपतः क्रमात् ।
 वाणो नावायुः प्रोक्तस्तच्च सिद्धयर्थमादरात् ॥
 प्रार्थयामास पूजार्थं लिङ्गानि विविधानि च ।
 दत्त्वा लिङ्गकोटीनां चतुर्दश महेचरः ॥

देवाग्रे स्थापयित्वा तु जीवन्मयासेन निन्यसेत् ।
 संस्थाप्य वर्धनीं चापि वर्धन्यष्टकसंयुताम् ॥
 वेदिकामध्यमे न्यत्वा जीवन्मयासार्थमारभेत् ।
 जीवन्मयासशिष्टं स्थानेभ्यः कार्योऽपवासे ॥
 लिङ्गादौ स्थापिते पुत्रमे न्यासकाळे विशेषतः ।
 स्नपनं कारयेदन्ते पञ्चावृतविधितु वा ॥
 केवलेनामसा वाद्य गन्धायैस्तगन्धैर्वर्धयेत् ।
 यावच्चन्द्रश्च सूर्यश्च यावच्छिष्टिर्मेदिनी ॥
 तावदत्र तस्या देवि साक्षिभ्यं कुरु सर्वदा ।
 लिङ्गसंस्थापनप्रोक्तं दक्षिणार्धं च दापयेत् ॥ 165
 चतुर्विधं त्रयं चापि इयमेकं च निव्यस्यः ।
 विशेषपूजां कर्तव्या होमेन च समन्विता ॥
 पूर्वोक्तेषुभिः शक्तैः पापसौर्धोममाचरेत् ।
 चतुर्थे प्रथमे वाद्य चण्डकन्यो विधीयताम् ॥
 वाणादौ स च नेहस्यावपना परिमाप्यताम् ।
 पीठसंस्थापनस्यापि फलं लिङ्गप्रतिष्ठया ॥
 समानं फलितं यस्मात् प्रतिष्ठेकोमयत्र च ॥

तानि संपूज्य कालान्तरे स्थानेभ्यो न्यक्षिपेत् ।
 लिङ्गादौ काळिकागर्भे श्रीनगे कन्यकाश्रमे ॥
 कन्यातीर्थे च नेपथे महेन्द्रे चामरेश्वरे ।
 अन्यत्र च तदीमये पर्वते च विशेषतः ॥

माषमात्रादिवस्तान्तं तेषां मानमुदाहृतम् ।
पादाङ्गुलविशुद्ध्या तु गृहीयाद्वा यथेच्छया ॥
विस्तारनाहमानं तु वाणिक्यस्य नेष्यते ।
रेखात्रिगुणकलङ्कादिरहितं युक्तमेव वा ॥
सर्वेषामपि लिङ्गानां वाणिक्यं विशिष्यते ।
स्नपने यजने धूपे गन्धपुष्पनिवेदने ॥
अन्यकर्मणि विप्रोद्याः स्वायम्भूतादिके तथा ।
प्रासादपीठिकादीनां नियमो न च नेष्यते ॥
प्रामादिसर्वथास्तनां यावो बाह्यान्तरेऽपि वा ।
निमानं वाणिक्यस्य कल्पयेत् कल्पवित्तमः ॥
शिखामुहूर्णोदसदृशस्नायैः पीठिका भवेत् ।
एकवर्णं भवेत्पीठं सर्वकर्माद्यसिद्धये ॥
लिङ्गोत्सेधत्रिभागेकं पञ्चदशमभाषि वा ।
विधेयं ज्ञातमानं तु लिङ्गार्थमथवा विज्ञातः ॥
यथाभिमतमानं वा ज्ञातमानमुदाहृतम् ।
सस्तिप्रकाशस्यैव वा वाणिक्यसमाहृतम् ॥
यद्यप्यपि बोद्धव्यं लिङ्गं सयैषुभाहृतम् ।
पर्वतादिसमुद्रभूतं तद्वदेव समीरितम् ॥
उन्नतं तु मुण्डं द्वेपे स्थूलाभागे शोऽपि वा ।
स्थूलं वायु कृशं वायु कास्तिमद्वयपूर्वम् ॥
स्नानं धेयमाहृतात् लोहजं च तथा मतम् ।
सहजं वायु भिजं वा लिङ्गं श्रेष्ठं सधोनिजम् ॥
स्नाने लोहजेऽप्येवं पार्थिवेऽपि तथा मतम् ।
सर्वेषामपि चैतेषां प्रतिष्ठायां निगद्यते ॥
शैललिङ्गप्रतिष्ठायां श्रेष्ठकाल उदाहृतः ।
चललिङ्गप्रतिष्ठायां प्रतिमादौ च मध्यमः ॥
फालोऽयमस्याह्नादी मुमुक्षोस्सर्व एव हि ।
मासायनक्षरादिविधिस्तेषु च नेष्यते ॥

5

10

15

तथैव वाणिक्यस्य किं तु कालोऽवसरोऽथवा ।
विधाय वज्रश्चाथ ततः स्थापनमाचरेत् ॥
अङ्गुरार्पणकार्यं तु प्रागुक्तविधिना नयेत् ।
स्नान्यासं ततः कुर्यान्नवपञ्चकस्नानकम् ॥
पिण्डिकावटमये तु द्वेपं वायु विनिक्षिपेत् ।
लक्षणोद्धारणं नेष्टं स्वाकारो लक्षणं भवेत् ॥
विधाय लिङ्गशुद्धिं तु धिवेनाकेण शुज्जलेः ।
जलाधिवासनं कुर्यान्नवपञ्चकस्नानकम् ॥
कुर्याद्विज्ञाधिवासार्थं वेदिकासहितं यथा ।
वेदिकारहितं चैतद्गृहादी स्थण्डिलं मतम् ॥
शिखामुहूर्णोदसदृशस्नायैः पीठिका भवेत् ।
भूपरीक्षा विधेया ॥ गन्धपूजाप्रतिष्ठापनम् ॥
स्थण्डिले स्थापनं तस्य पूजनं प्राग्वदाचरेत् ।
जलमध्याह्नानीय शुद्धिं गन्धादिभिर्नयेत् ॥
अभ्यर्चयित्वा वक्ष्यते गृहप्रतिस्तरं शिवम् ।
हाथ्याभये भिवेश्वाथ शिवकुर्मं च वर्षर्षीम् ॥
विशेषकुम्भसंयुक्तं ससूत्रं साविधानकम् ।
सहिरण्यं सवर्णं च गन्धोदपरिपूरितम् ॥
संस्थाप्य संप्रवेश्यैव स्नातस्त्वेव तत्पुताम् ।
मूर्तिपूजाश्चरान्यस्या संपादैव शिधानकम् ॥
समिदावयाजलाजैश्च तिलेन च समन्वितम् ।
शुद्ध्यान्मूलमन्त्रेण हातमष्टोत्तरं यथा ॥
मनोमन्त्रार्थमज्ञैस्तु दवांशं विजसत्तमाः ।
तत्कतस्त्वेवरादीनां पूर्ववद्गोममाचरेत् ॥
वक्ष्येणाच्छाद्य लिङ्गं तु नैवेद्यं च निवेदयेत् ।
प्रातःकालार्चयित्वा तु मण्डपाधिपदेवताः ॥
लिङ्गमग्निचोरेण शुद्ध्याच्छतसंख्या ।
संप्राप्तदक्षिणस्तुष्टः प्रातःपञ्चाङ्गभूषणः ॥

20

25

30

मुहूर्ते समनुप्राप्ते मन्त्रन्यासे समाचरेत् ।
एकाद्या नवविष्कास्ता भवेद्वेदिकदक्षिणा ॥
संस्थाप्य सासनं मूर्तिं मूलमन्त्रं शिवे न्यसेत् ।
तज्जलैः स्नापयेद्देवं देवीं पीठस्थपिणीम् ॥
स्नपनं कारयेदन्ते दधान्यैश्चमादरात् ।
यदनुक्तं भवेदत्र लिङ्गस्थापनव्ययम् ॥
चतुर्थहोमं वषट्पञ्चजनं चास्य नेष्यते ।
प्रत्यहं पूजयेद्देववर्चनोक्तविधानतः ॥
शिष्टलिङ्गे गतिर्नास्ति सामान्यस्य गतिः क्षणात् ।
जीर्णादिदोषबुद्धं च विधिनापि न चाचरेत् ॥
सुदृढं स्वर्णपद्माद्यैः कृत्वा शान्तिं समाचरेत् ।
कुम्भे वा स्थण्डिले वापि मण्डले पीठकादिके ॥
पूर्वदिक्कलिते देशे विशुद्धस्ते मण्डपादिके ।
संपूज्य देवदेवेशमुददेशे मनोमनीम् ॥
अष्टविधेश्वरोपेतं गन्धाद्यैश्चपचारकैः ।
पञ्चाङ्गभूषणोपेतो यावत् कृत्यं समाचरेत् ॥
अन्ते विसर्जनं कुर्याच्छान्तिहोमं समाचरेत् ।
आदावन्ते च वा होमं प्रत्यहं होममेव वा ॥
तत्र संप्रोक्षणं नेष्टं तदर्थं होममेव वा ।
लिङ्गामे स्थण्डिलं तत्र कुम्भसंस्थापनं न हि ॥
कुम्भे स्थापनं तस्मात् कुम्भमन्त्रानिवेशयेत् ।
नेष्यते स्नपनं द्विधा जीर्णोद्धारविधौ द्विजाः ॥
तत्कुम्भोदरपि स्नानं केवलं प्रोक्षणं तु वा ।
क्रियान्ते स्नपनं कुर्याद्विरोधेनार्चयेच्छिवम् ॥
एव एव विधिः प्रोक्तो बन्धविश्लेषकर्मणि ।
स्पर्शकर्मणि विस्त्ये सुधाकर्मविहीनके ॥

35

40

45

क्षणमात्रे च निर्वर्त्य कर्मण्यत्र न पूजनम् ।
होमाथमपि नेष्टं स्यात् कर्तुं लिङ्गं समर्पयेत् ॥
गन्धाद्यैश्चपचारैश्च शान्तिहोमं तु वा नयेत् ।
मूर्तिहोमं दिशाहोमं तत्कर्मगुरुलघुवशात् ॥
पीठस्थलोपकृती चेत् स्नपनं वेक्ष्यीठयोः ।
तयोश्चरन्तस्त्वापि दार्ढ्यैश्चैथिपकारणात् ॥
शुद्धिं वस्त्रादिना कृत्वा यथा निर्माणाभोधनम् ।
अस्मात्पुष्पप्रोक्षणं तत्र स्नपनार्थं द्विजोत्तमाः ॥
गृहदेवसिके स्नानभङ्गवचेत् स्नपनं गृह्यत् ।
गृहावविस्तया प्रोक्तं राज्ञो राष्ट्रस्य शासक्ये ॥
प्रायस्यानां जनानां च तथा तत्स्थानवासिनाम् ।
कर्तुः कारयितुंश्चापि देविकस्य विशेषतः ॥
प्रासादे पतिते भिन्ने त्वेतदेवं समीरितम् ।
स्वायम्भुवादिलिङ्गानामेतरसामान्यमीरितम् ॥
शिख्यपेक्षामिदं कर्म कुर्यात्संप्रोक्षणान्वितम् ।
अन्यासदे समानं स्यात् कर्म सामान्यलिङ्गके ॥
स्वायम्भुवादिलिङ्गानां नेष्यतां मनुसंकराः ।
अनेनैव प्रकारेण स्थापनं स्नाने मतम् ॥
स्वर्णादिलोहजे वापि तत्सम्भूतेति कीर्तिते ।
चले वायव्ये वापि स्थापनं चैतदीरितम् ॥
चलं च द्विविधं प्रोक्तमङ्गं प्राधानिकं त्विती ।
विज्ञादिप्रतिमादीनां पूजार्थं तत्तदप्रके ॥
पूजितं कृद्गमैस्तुक्तमन्यप्राधानिकं मतम् ।
अग्निनश्च यथा पूजा कृत्वाले शास्त्रचोदिता ॥

50

55

नित्योत्सवादिस्तुका तथा तस्य क्रिया भवेत् ।
जन्यत्र शुद्धदत्तं च तद्विधयोत्सवादिकम् ॥

सकलान्यत् प्राप्नुवद्विद्यमानास्तैर्दिशिष्यते ॥

इति उत्तरकामिकाख्ये महात्मने माण्डिक्यप्रतिष्ठाविधिः षट्षष्टितमः पटलः ॥

काम्यलिङ्गप्रतिष्ठाविधिः ॥

काम्यलिङ्गप्रतिष्ठां तु वक्ष्ये लक्षणपूर्वकम् ।
काम्यानि सिद्धयो ज्ञेयाः सिद्धयो बहुधा सृताः ॥
कल्पसं मध्यमं ज्येष्ठं श्रेष्ठं चेति चतुर्विधम् ।
प्रत्येकं त्रिविधं प्रोक्तमुत्तमादिभिर्देवतः ॥
फलं द्रव्यमष्टं च द्विविधं तत्परापरम् ।
काम्यसं मूर्त्तीशायं मध्यमं फलसिद्धयः ॥
उत्तमं देवराजं च श्रेष्ठं देवसमानता ।
भिषते बहुधैकेकं विधेयत्वादिभेदतः ॥
विधेयत्वं च रुद्रसं शक्रसं वैष्णवं पदम् ।
इत्येवमादिदैवत्वं ज्येष्ठमित्युच्यते पुनः ॥
सिद्धयश्चाणिवायाश्च चकवर्तिदेवस्य च ।
इत्येवमादिकं ज्येष्ठं सिद्धीनां मुनिपुंगवाः ॥
शुद्धिवाचनपातज्जलद्वयगुण्टादि मध्यमम् ।
अपमृत्पुजयोक्ताटवक्त्राद्यमधमं मनम् ॥
उत्तमे तदनेनेव ज्येष्ठेनोपयुज्यते ।
वेदान्तरेण वा दृष्टं मायाकार्ये परम् च ॥
मायाकार्येऽभरेशादिरुद्रधाने तु यस्तुतम् ।
अपरं तत्परं विद्यादन्तादिपरस्थितिः ॥

न सिद्धिर्न च मुक्तिश्च लिङ्गाभ्युपगमनरा ।
शिवलिङ्गमनादस्य सिद्धिस्तुक्तयन्त्रिभिः ॥
एते मूढविपक्षीणाः किं भीरु मयसागरम् ।
गवर्भीषणफलं प्राप्ताः सिद्धिसिद्धाः पुरा मताः ॥
एतलिङ्गजपा गृहाः का मुक्तिर्भग्नचेतसा ।
तस्माद्विज्ञाभवारिसिद्धिर्युक्तलिङ्गं सगाभयेत् ॥
विष्णवाद्या वसवो रुद्रा मुनयश्च गङ्गोजतः ।
विधिमन्त्रिज्ञमाश्रय्य फलमिष्टं ते गताः ॥
स्वापश्रुतं स्थापितं वा मुनिभिर्विपुर्जनेनैः ।
सिद्धिर्विद्याभरायैव न भानुषीः कदाचन ॥
स्वयं वा स्थापयित्वा तु सर्वलक्षणस्तुतम् ।
यथाशास्त्रं यथाकालं यथादेशं परीक्ष्य च ॥
तत्र संसाध्येत् सिद्धिमाचार्यस्साधकोऽपि वा ।
स्वयं कर्तुमशक्तानां तुपतीनां हिताय च ॥
देशिकस्साध्येत् सिद्धिं चतुर्णां वा हिताय च ।
स्वस्य भानुस्य वा कर्तुर्हितकुरेशिकोत्तमः ॥
लिङ्गार्थमाकरं यायात् स्वस्य कल्याणुत्तारतः ।
शिवादिद्वयमाश्रय्य नयेत् कर्मानुरूपतः ॥

10

10

तानि दद्यानि बहुधा शिलापृष्ठोददाहभिः ।
रत्नक्षणिकवस्तूनि कथ्यन्ते तान्यशेषतः ॥
श्वेता रक्ता च पीता च कृष्णा चेति चतुर्विधा ।
चतुर्णामपि वर्णानां शिला धात्री च संस्था ॥
एताभ्यस्ततो विपश्य तिस्रो राजासुमे विशाः ।
एका शूद्रस्य नियमाच्छिला भूम्यश्च पीतिताः ॥
तत्तत्भूजनिता च मृदो लिङ्गार्थगीरिताः ।
फलं लिङ्गानुसरेण शिलानां समुदाहृतम् ॥
पृथ्वीशायं फलं ज्ञेयं चतसृणां मृदाभपि ।
श्रीकामस्य सुवर्णोत्पं राज्यकामस्य राजतम् ॥
आपसी भारणे लिङ्गमुत्पादे काम्यं भवेत् ।
वसादे रीतिजं ज्ञेयं त्रयुजं पुनश्चतुर्थे ॥
वृद्धिकामस्य ताम्रोत्पं सीसजं व्याभिनाशनम् ।
छेदलिङ्गं समाख्यातं रत्नलिङ्गमप्युच्यते ॥
अप्रतिङ्गं क्षितीशायं मोक्तगारोपदं भवेत् ।
इन्द्रनीलगयास्त्रिङ्गात् सर्वान् कामान् समप्नुते ॥
महानीलमण्डलिङ्गाद्वैष्णवं पदमाश्रुमात् ।
वेदार्थद्व्याभिनाशः स्यात् सौभाग्यं पुनरागमात् ॥
आरोग्यदं मरुतकं प्रवालं च पशीकरम् ।
राजावर्तमवालिङ्गान्महाभोगं समप्नुते ॥
नैलं नागेन्द्रमोगाय वाङ्गं सौभाग्यदं भवेत् ।
शृङ्गाक्षमणिजं राज्ञश्चाप पुष्कलं तथा ॥
सत्यकं सत्यनिष्कमे सीरायै सूर्यकान्तजम् ।
चन्द्रकान्तं सुवर्णजते भूतिदं पद्मराजम् ॥
एकादिकं सूर्यसिद्धयर्थं भौमजं दिव्यसिद्धये ।
द्वैकान्तकं महावृत्तरकायस्कान्तजं हितम् ॥
क्षुद्रसिद्धियुतं मन्त्रजातिसंस्कारसंस्तवम् ।
मुण्डाहकलं प्रोक्तं परासु मणिजातिषु ॥

20

25

30

इत्थं रत्नजमाख्यातं दारुजं कथ्यतेऽधुना ।
सारवद्वृक्षजं भूयै क्षीरदुग्धजमासुवे ॥
माधुर्यगन्धगुणकञ्जानसौभाग्यकीर्तिदम् ।
रत्नाद्भवन्दनाशोकं शिखुपाशोकविश्वम् ॥
सर्वदुःखादिराहित्ये पिशाचजमरिच्छिदे ।
यद्वा साधकनक्षत्रवशाद्विहर्गं तु दारुजम् ॥
कारत्करं चाग्लकं तपोदुग्धजम्युकी ।
ज्वरिरः कृष्णककुभो क्षिरीपाशमयी ततः ॥
पुष्पागन्धैव न्यमोघः पलाशः भक्षकक्षया ।
अम्यष्ठविश्वार्थेनकाश्चरुगन्धी वक्रुलक्ष्म्या ॥
विष्ठी सर्जस्तथा वृक्षो वज्रजलः पनस्तथा ।
आद्याकीं च कदम्बश्च वह्निनिम्बो तथैव च ॥
मधुकक्षाश्विनीपूर्यतक्षत्राणां तु पादपाः ।
एभिर्देवैर्मिहैकादशभिर्देशाभित्तादिकम् ॥
निधाय लिङ्गं कर्तव्यं साध्यं मारणादिकम् ।
स्नेहार्थं मूत्रजं लिङ्गं जपार्थं विमयार्थिनाम् ॥
कन्दनं सर्वव्रतं स्याच्छ्रीकरं रक्तचन्दनम् ।
सरलं सर्वकाम्यायै खादिरं रोगनाशनम् ॥
सातपर्णी च साजोत्पं राजादनसमुद्रवम् ।
विशेषात् सर्ववर्णानां सर्वकामार्थसाधनम् ॥
उदुम्बरमयं पुष्टये शान्त्यै न्यमोघसंभवम् ।
क्षमायाश्चत्यजं लिङ्गमारोग्ये खादिरं भवेत् ॥
लिङ्गं वैभीतकं वासुधादनायै द्विजोत्तमाः ।
दारुजं लिङ्गमाख्यातं क्षणिकं लिङ्गमुच्यते ॥
लोकतं मोक्षभूषणं गोमये रोगनाशनम् ।
अजमवाधकामस्य पैष्ठं पुष्टिप्रदायकम् ॥
गौलं प्रीतिकरं प्रोक्तं फलमिष्टार्थसिद्धये ।
धृतेन कल्पितं लिङ्गं ह्यादिवदुत्तिनामपि ॥

35

40

45

ह्यादृशक्रीतं च गुणादयं मृण्मयं भवेत् ।
 विशेषाद्वर्णं लिङ्गं सर्वव्यापिनिवारणम् ॥
 स्वस्वरानुसारेण वीर्यं पुष्टिप्रदायकम् ।
 किम्बापिपुत्रं लिङ्गं यत्पुत्रविशेषदम् ॥
 तद्वीजजनितं लिङ्गं विशेषात् वृत्तिकारणम् ।
 आनन्दतन्त्रकृते लिङ्गं तत्पदद्वयप्रदम् ॥
 कन्दमूलकं लिङ्गं अमृतस्य कारणम् ।
 रोगहृत् साक्यं लिङ्गं तथा छात्रविनिर्मितम् ॥ 50
 जलेन रचितं लिङ्गं पाणिना शान्तिपुष्टिदम् ।
 लिङ्गं यच्चिह्नं सद्यो विविक्तलब्धायकम् ॥
 कर्पूरगन्धनादिस्तु लिङ्गं पञ्चमपवदम् ।
 ग्रन्थानि कथितान्येव लक्षणं च विधीयते ॥
 प्रासादगर्भमानेन लिङ्गं उपेक्षादिमैदम् ।
 मुकुटतरिसदये प्रोक्तं मुक्तगर्भमुत्तुङ्गम् ॥
 हस्तादिङ्गमात्रानि यानि तानि नमुक्तये ।
 मुक्तये चानुसङ्गेण नवमित विधियोगतः ॥
 गर्भविषयं ह्येवं पञ्चम्यं नरे भवेत् ।
 तदन्तरेऽष्टमं तु नव लिङ्गानि सन्ति हि ॥ 55
 तस्यावस्थाद्वयतां प्रीतिं वीर्यं भवति हि ।
 बहुविधगन्धमुद्रितं गर्भमानं द्विजोत्तमः ॥
 प्रासादे वा ततो पश्चिदेदमव्यभिचिते ।
 दारि मांशं परित्यज्य सपीठान् विशेषतः ॥
 पूर्ववत् प्रमाणानि लिङ्गानां विहितानि तु ।
 एकाङ्गुलं समारभ्य चाङ्गुलद्वयमुत्तमः ॥
 अष्टोत्तरशतानि तु विविधाङ्गुलमानतः ।
 एकद्वयं समारभ्य पञ्चगुलविहितः ॥
 नवद्वयप्रमाणानि हस्तमानवशात्तयेद ।
 हस्तादयः स्विनं शैलं प्रासादेऽपि न शक्यते ॥ 60

पादोर्ध्वं दाह्यं लोहपत्न्याधैव संनतम् ।
 अङ्गुलादिमितस्तस्मै रत्नलिङ्गं द्विजोत्तमः ॥
 जापादिभूतसंयुक्तं नयेत् कर्मानुसृततः ।
 हस्तादयः स्विनं शैलं योऽप्युत्पादनादिषु ॥
 किम्बाप्यामेकमाने तु वेदभागेन विस्तारः ।
 अष्टद्वयं समं कुर्व्यात् सिद्धिलिङ्गेषु सर्वेषु ॥
 यत्पुत्रं नवाद्यायं कूर्वाद्दृष्टशिरोरुहम् ।
 अर्धचन्द्रांशसंयुक्तं आपयेद्विनिर्गुणके ॥
 पूर्ववत्तत्वेऽसिद्धयर्थं लिङ्गं वज्रहरो यथा ।
 वज्रकायं समाप्येयं स्तम्भवि परिकीर्तितम् ॥ 65
 लिङ्गोर्ध्वं रुद्रभागे तु शराशेषतुरभकम् ।
 वरुणं पूर्ववत्तत्वं सप्तमं स्यात् विशेषेण ॥
 आग्नेयपीठे तस्मिन् गच्छति हस्तानुसृतये ।
 लिङ्गं शक्तिशिरोरेते स्वायं शक्तपङ्कगणिष्ठाः ॥
 शान्त्युतं तु तथा सेजो रिपुनाशो द्विपादयः ।
 तत्पदाङ्गं रिपोः कूर्वाद्द्विङ्गमानेयकं द्विजाः ॥
 नवतो पञ्चमिः पूर्वपरि पादवर्धये प्राञ्चः ।
 प्रथममुपयोग्यं च नवमिः पुष्टिः कमाय ॥
 दाम्बदिङ्गानुसृतये स्वापयेत्तस्मिन् पीठके ।
 लिङ्गं दण्डशिरोयुक्तं स्वापयेद्विधिना मतम् ॥ 70
 गुरुदण्डं तु दाम्बायामानुसृष्टिं च पीठकम् ।
 रिपोर्ध्वं स्विनं नाशं नगराद्विधे ततः ॥
 मारी च भेदनं रोगं विधत्ते नात्र संशयः ।
 दीर्घाक्षिशदंको तु शराशेषतुरभकम् ॥
 अष्टांशं पूर्ववत्तत्वं दद्यात्तद्वितं द्विजाः ।
 स्वापयेदाक्षसे पीठे स्वदिङ्गसाधनसिद्धये ॥
 अष्टाद्वयं विष्णुकायां तु स्वापयेदसिद्धयर्थम् ।
 अष्टाद्वयविधेयं कीलमेदं मोहनम् ॥

तत्सौम्यं सभुम्भादे रश्मिगरोऽवर्तितम् ।
 कुरुते नात्र सन्देहो विधिकमन्त्रसंयुतम् ॥ 75
 उल्लेखे मनुभागे तु वेदांशं न्यायमागम् ।
 यत्पुत्रं तथाशास्त्रं वृत्तं कावेः सुदयम् ॥
 वारुणां स्वापयित्वा तु तदिगीशस्वमाप्नुयात् ।
 पाशमस्त्यं युक्तं तत् पाशकायविधानतः ॥
 पतिष्ठत्य परा शान्तिं पुष्टिभीष्टसिद्धयर्थम् ।
 स्वापयित्वा च सौभाग्यमाप्नुयान्नात्र संशयः ॥
 गायत्र्यं भवेद्वैद्यं रुद्रभागे तु विस्तारे ।
 नवम्यं प्रिभिर्भक्तं गये पदसिद्धये ॥
 तद्वैद्यं भवेद्वैद्यं रुद्रभागे त्रापुंशिरः ।
 वायव्यां तु प्रसिद्धाय वायुदिङ्गमाप्नुयात् ॥ 80
 लिङ्गं वज्रशिरोयुक्तं यथाज्ञायां न्यसेदुक्तः ।
 तेन लिङ्गेन मन्त्रः प्रोच्चाद्योऽप्यविधायम् ॥
 वृत्तं शोषणेयोगी च शत्रोः कूर्वात्तत्तयः ।
 पूर्वोक्तं वारुणं लिङ्गं वाग्धं चोर्ध्वशिरोऽव्यम् ॥
 यथाज्ञायां प्रसिद्धाय यत्पुत्रं स्वापयित्वा ।
 गदाभक्तलिङ्गं तु गदाङ्गे स्वाप्य वेदिकः ॥
 जाभूतद्वयसमाप्तिमतीव कर्तव्यम् ।
 अयं चैव तथा रात्र्यप्राप्तिं च प्रयुक्तमपि ॥
 उभयो नात्र सन्देहो मन्त्रैस्तानि प्राप्नुयात् ।
 दीर्घाक्षं रौप्यं वृत्तं रसाङ्गैः पञ्चसंयुतम् ॥ 85
 एकादशशो लिङ्गं वाग्धं रामेऽपि कर्तव्यम् ।
 अष्टांशं वृत्तं रौद्रं पादवर्धये त्रिदशतम् ॥
 कुम्भकटाङ्गशिरोयुक्तं लिङ्गं मेषाङ्गपीठके ।
 स्वापयित्वा स्वदिङ्गानुसृतये लिङ्गं शूराशिरोयुतम् ॥
 शूराङ्गायां तु संस्थाप्य पुष्टिरीशस्वमाप्नुयात् ।
 ज्ञानमिज्ञानमोक्षार्थं योगीशस्वमाप्नुयात् ॥

शिवप्रदायकं सौम्यं तद्वत् साक्षात्पुष्टिदम् ।
 उल्लेखे मन्त्रयुक्ते तु वेदांशं तु शराशेषम् ॥
 वारुणं पूर्ववत्तत्वं लिङ्गं वज्रशिरोयुतम् ।
 वायव्यां संस्थापयित्वा तु स्वदिगीशस्वमाप्नुयात् ॥ 90
 तदेवमज्जिशिरः पार्श्वं यथाज्ञायां प्रसिद्धितम् ।
 लेखरीशस्वमाप्नुयेति साक्षात्पुष्टिदम् ॥
 गायत्र्यं तु लिङ्गोर्ध्वे शराशेषतुरभकम् ।
 पूर्ववत्तत्वं वृत्तं मन्त्रं च प्रयुक्तम् ॥
 संस्थाप्य गारुडे पीठे तदिङ्गमाप्नुयात् ।
 चक्रमस्त्यं युक्तं चक्राङ्गायां तु वेदिकः ॥
 स्वस्वमा पाशादिदिग्धं च रसायनमाप्नुयात् ।
 लिङ्गायामे नवाशो तु नवाशो गुणमागतः ॥
 तथा विष्णुर्ध्वमापि विस्ताराय नयेत् ते ।
 सिद्धिलिङ्गमिदं श्रेष्ठं लिङ्गायादोऽपि विष्णुकम् ॥ 95
 आप्यादिदेवलिङ्गेषु लोकपालादिषु वा ।
 सप्तमलिङ्गं परीक्ष्य तत्र प्रागुक्तवत्तयेत् ॥
 सर्वान् कामाददात्येतद्गार्गीशस्वमाप्नुयात् ।
 अर्धशो वेदभागे तु नाहे नक्षत्रभाजिते ॥
 अष्टोत्तरशतं लिङ्गं सूर्येर्विषयवर्जिते ।
 अष्टाद्वयलिङ्गापुष्टिरीशस्वमाप्नुयात् कर्तव्यम् ॥
 उग्रभुजकुटुम्बेऽप्युत्पुत्राभिरासि हि ।
 शराशेषं तपेकायं दिव्यशास्त्रादिकं द्विजाः ॥
 साप्यसिद्धिस्तुतापतिः पुरातिः काम्यलाभता ।
 वृष्टिचूचाटनं देवशान्तिं पुष्टिरीशसिद्धिः ॥ 100
 आकर्षणेऽप्येव शोषणं च धनं सुखम् ।
 मोहलभ्यामिषासाधु रक्षा पैशाचराक्षसेः ॥
 आसुरं पीठं चैव उदेरीशानमेवम् ।
 देव्यं देवराज्यं सर्वकामफलं च यत् ॥

रुद्रं च फलान्येषु लिङ्गेष्वेकाग्रकादिषु ।
 एवमेव हि पीठानि फलान्यग्रविभेदतः ॥
 लिङ्गानां लक्षणं दद्यात् लिङ्गेष्वेति शिरसि च ।
 अष्टांशे तु चतुर्भक्ते भागभागवैर्धनात् ॥
 भवन्ति पुण्डरीकादिशिरसि फलभेदतः ।
 पुण्डरीकाद्यष्टांशेति विंशतिः विपुला श्रियम् ॥ 105
 प्राप्नोति सर्वं श्रीशक्त्यादिजयं शत्रुवर्धनात् ।
 कुम्भकुटाण्डशिरस्तस्य चतुर्थांशविधेनात् ॥
 प्रजावृद्धिकरं यस्मात् प्रजा लेभे प्रजापतिः ।
 तत्त्रिभागेकभागेन वर्तनादिपुमस्तकम् ॥
 सप्तलोकपतिं च सौभाग्यायुष्यसिद्धिदम् ।
 षड्भागवर्धनाद्भूतिनिमित्तं प्रपुष्पावृत्तिः ॥
 साप्ताश्व श्रवणो देवा यस्माद्भूतिं परां गताः ।
 साधारणविधावेताम्यर्चयित्वा नरोत्तमाः ॥
 प्राप्ताः स्वं स्वमभिप्रेतं तदन्ते पदमव्ययम् ।
 ह्यष्टांशेति विंशतिः कर्मादीनां निगद्यते ॥ 110
 अर्चनानि वेदभागे अत्रभागे तु वर्तितम् ।
 त्रिभागवर्तनाल्लक्षित्वांशे रुद्रभाजिते ॥
 दिविभक्ते त्रिभिर्दण्डं सार्धांशेन स्मरंशकम् ।
 लङ्गुगमस्तकमाद्यातमशो सार्धवर्धनात् ॥
 पाशवर्जं शरांशे तु सपादांशादग्राशिरः ।
 मृदोः सार्धभागेन शूलार्धं त्रिरुजतम् ॥
 वसुनन्दांशके भागवर्तनाल्लक्षितम् ।
 शिरोलक्षणमाद्यात् लक्षणोद्धार उच्यते ॥
 अर्वांशे नवधा भक्ते गुणांशे लक्ष्म लक्षयेत् ।
 लक्ष्मार्धात् पञ्चरेखे द्वे तस्यांशे मज्जक्षुषी ॥ 115
 कुम्भादिक्सायसिद्धयर्थं वज्राय लक्ष्म मूर्धनि ।
 वज्रं शक्तिं च दण्डं च खड्गं पाशं ध्वजं तथैव ॥

गदा शिखरं पञ्चं च पञ्चं चेति दशायुधम् ।
 अर्वांशेनैवैतानां पदमिच्छन् द्विजोत्तमः ॥
 तदल्लक्षितपीठं च तदल्लक्षितलक्ष्मणम् ।
 लिङ्गसि नवधा भक्ते नवशक्तलक्ष्मणम् ॥
 स्यादितं शत्रुदेशे तु नाशनं यस्य तस्य च ।
 द्वितीयाश्वशुभोर्धेधादक्षिरोगादिकं मृतिः ॥
 तृतीयादास्यसूत्राण्यष्टयुत्वं मरणं ध्रुवम् ।
 ग्रीवासूत्राण्यष्टयुत्वं शत्रुबन्धुविनाशनम् ॥ 120
 पञ्चमाद्भूतवेद्यां भवेच्छत्रोः पराजयः ।
 अष्टांशात् तथा वेधात् पुत्रपत्नीविनाशनम् ॥
 हरेः हृत्पाशं शूलं कुम्भार्तिः कुक्षिवेधनात् ।
 नाभिदेशे तु शत्रूणां भवेत्सर्वात्मकं भयम् ॥
 अर्वांशे नवमांशे तु लक्ष्मसूत्रफलं क्रमात् ।
 कर्पितं हि तथापीह त्रिभागे रसभागके ॥
 यथैव तु तृतीयांशे हासवेधयेत् क्रमात् ।
 वेधशोषनिवृत्त्यर्थं च लक्ष्म प्रकल्पयेत् ॥
 माय्यंशे तु लिङ्गोच्चे लक्ष्मविस्तृतिंशतः ।
 शिरसो वर्तनं यदल्लक्षणशिखा भवेत् ॥ 125
 तदैन्द्रे वज्रसंस्थानं तीक्ष्णाग्रं कृशमव्ययम् ।
 हासपाशमर्धलक्ष्मणमुत्तमस्तकम् ॥
 याम्यदण्डाग्रसंस्थानं पाशाग्राद्वृत्तम् ।
 नैशाचरे सजिह्वाग्रं कौबेरे तु गदाशकम् ॥
 शूलश्रमैश्च लिङ्गं वायव्यां ध्वजमस्तकम् ।
 सामान्येषु निजाकारं लक्षणं स्वार्थसाधनम् ॥
 लक्ष्ममध्येऽथवा कुम्भादग्राद्यायुधकल्पनम् ।
 स्तम्भनादौ तु कर्तव्यं लोकपालार्थितं द्विजैः ॥
 अर्वांशे नवमांशे तु सप्तमे वायुकल्पनम् ।
 मणिमुक्ताप्रवायनं न कार्यमल्लक्षितम् ॥ 130

स्वतेजोलक्षणं लोहे वाणलिङ्गे तथैव च ।
 लक्ष्मणैर्हीनमवेतद्विस्तारायाम्नाद्वैः ॥
 शुभलक्षणलक्ष्मं चेत्लिङ्गं सार्धार्थसिद्धिदम् ।
 पीठपिण्डकयोर्वैधेयं लक्षणं विप्रसत्तमाः ॥
 लिङ्गायामसमं पीठं विष्वंशोत्सेवसुतम् ।
 ऐन्द्रभागेयकं याम्यं राक्षसं वारुणं ततः ॥
 वायव्यं याक्षमैशान्यं माक्षं गारुडमेव च ।
 प्रोक्तानि पीठनामानि त्रिपादाः पिण्डिका मताः ॥
 ऐन्द्रयादिसंज्ञिकास्तास्तुर्वैधेये पीठाकृतिः ततः ।
 वेदाग्रं योनिखण्डेन्दुमग्नं वृत्तवदश्रकम् ॥ 135
 पञ्चमष्टाश्रकं वृत्तं पुण्ड्रलक्षणतो नयेत् ।
 वेदाग्रेऽष्टादशांशे तु भागस्याग्रासमन्ततः ॥
 निर्गमं विगुणं दिक्षु क्षेत्रार्धेन प्रविस्तरम् ।
 समग्रं गारुडं पीठं वक्ष्ये तेषां तु भूषणम् ॥
 ऐन्द्रं केवलवेदाग्रं पादकण्ठादिष्वर्चितम् ।
 योनिस्त्वेन्द्रसभागे तु मखेदेकैकताः क्रमात् ॥
 पञ्चगती कर्णिका कण्ठनिर्गमात् पट्टिकाद्वयम् ।
 पीठभागेनैवकं प्रोक्तं पिण्डिका योत्रशाशतः ॥
 तदुत्सेवे मृदोः तु चन्द्रेनैकैकदिभिः ।
 पञ्चगतीकर्णिकाकण्ठं तदूर्ध्वं पट्टिकाद्वयम् ॥ 140
 याम्यमेवं सपादयासं तदूर्ध्वं याम्यपिण्डिका ।
 राक्षसे वाक्त्रया भक्ते एकद्विचतुर्शकैः क्रमात् ॥
 पञ्चगती कर्णिका कण्ठं राक्षसे पट्टिकाद्वयम् ।
 तदूर्ध्वं राक्षसीं पिण्डी वारुणे रुद्रभाजिते ॥
 चन्द्रधुरैकैकैश्च त्रिभिः पञ्चगतीवदम् ।
 कर्णिका कण्ठ एव स्यान्निर्गमात्पट्टिकाद्वयम् ॥
 तदूर्ध्वं वारुणी पिण्डी वायव्ये विष्वभाजिते ।
 इन्दुतेजोऽर्धभिरुपाशिरुपाशुमेन्दुभागकैः ॥

पञ्चगतीकुम्भवेद्याः सुः कण्ठवैधेयैकैकैः ।
 निर्गमात् पट्टिकास्तिस्रस्तदूर्ध्वं वायवी स्मृतः ॥ 145
 वायव्याल्लक्ष्मणव्याधं जङ्घाकर्णिकयोः क्रमात् ।
 योत्रशाशदशदलात् कण्ठादूर्ध्वं विपर्ययात् ॥
 तदल्लक्षसमोपेता तदूर्ध्वं पिण्डिकां नयेत् ।
 ऐशं रुद्रांशकं कृत्वा रूपशमैकरामकैः ॥
 चन्द्रनेत्रांशकैश्चैव पञ्चगती कर्णिका गलम् ।
 तदूर्ध्वं पट्टिके द्वे तु पिण्डीं चैशी तदूर्ध्वतः ॥
 संस्थानवर्तनाकारैर्माक्षं राक्षसं मतम् ।
 तदूर्ध्वं पिण्डिका माक्षी गारुडं वा तथैव च ॥
 पञ्चमंशे रूपनैकैकगुणैः पातुमभकर्णिकाः ।
 कण्ठं चैकेन भागाभ्यां निर्गमात्पट्टिके ततः ॥ 150
 तदूर्ध्वं वैष्णवी वक्ष्ये पिण्डिकालक्षणं द्विजाः ।
 आग्नेयी वैष्णवी वैन्द्री पिण्डिका या द्विमेखला ॥
 याम्या च राक्षसी याक्षी चैशी माक्षी त्रिमेखला ।
 वणमेखला च वायव्या वारुणी पञ्चमेखला ॥
 विष्वंशोऽष्टोत्सेवः पिण्डिकापीठविस्तरः ।
 शेषः पीठोऽवमानं स्यात् खातमाशे तु मेखला ॥
 वज्रं वज्राङ्गपीठं त्याज्यं वज्राङ्गपीठिका ।
 पीठं सहस्रलिङ्गस्य सात्त्विकार्युगाश्रयम् ॥
 आग्नेयसममवा पिण्डी पार्थिवे पार्थिवी तथा ।
 दारुणे दारुणा पिण्डी धातुजे धातुसंभवा ॥ 155
 रत्नजे रत्नजा श्रेष्ठा भैरवोद्दिष्टा वा भवेत् ।
 उच्छ्रयं वल्लिङ्गानां पूजांशाद्विगुणं भवेत् ॥
 लिङ्गायामे भवेत्पिण्डी लिङ्गं च परितो यथा ।
 ह्योष्ठं वर्षयेद्द्वन्द्वं श्रुतलिङ्गेषु हासयेत् ॥
 हासयेद्द्वन्द्वं दशमश्रुतल हि न श्रुतिः ।
 पिण्डिकायाः समानार्थं हासयेद्द्वन्द्वद्विजाः ॥

चलच्छिन्नेषु कर्तव्यं रत्नजामां तु तद्वदेत् ।
मुद्गमात्रा पर्वमात्रा विण्डिका शोभना यथा ॥
विण्डिकासहितोत्पेधे लिङ्गनाइसमं भवेत् ।
सौख्ये वैको गुणो येन बलीयान् सर्वदोषान्वयः ॥ 160

समस्तमणिनातीनां स्त्रीसिरसाजिप्यकारणम् ।
मानोमानप्रमाणं च तेषु याज्ञं न वा मुषैः ।
साधयेदाहुजं रत्नं पार्थिवं लोहजं तथा ।
गन्धादिनिर्मितं वाप न च सिद्धौ मनदिशकम् ॥

मुक्तो हितं च तच्छिन्नं वापं सर्वाभिसिद्धिदम् ।
अन्यादि भवेत्लिङ्गं नदीप्रसक्तोद्भवम् ॥

लिङ्गाकारं यथागमैः स्थापितं वरदं भवेत् ।
हस्तादधस्तं रौद्रेण हस्त्या विण्डीति भाजिते ॥

रौद्रेण रौद्रेण हस्त्या यथाशः पिण्डिकाधिकः ।
विण्डिका हीममाना वा शङ्खुहारी ततोऽधिका ॥ 165

वधाटाक्षी विधेया तु स्पष्टा व्याभिप्रकोपने ।
जीनाक्षे स्थाप्याक्षीना कार्या कर्मानुसृतः ॥

अव्यक्तविभवावशतं व्यक्तव्यक्तयोष्यने ।
समच्छिन्ने तु कर्तव्यं चतुरष्टाश्रयकम् ॥

कुर्वायूचकवक्त्रे तु एकद्वित्रिचतुर्मुखम् ।
पञ्चमं चैव वक्त्राणि चतुर्दिक्षु च मध्यमे ॥

पूर्वोक्तभेदिता कुर्वादेकत्रिचतुराननम् ।
द्विकवक्त्रं पूर्ववत्पूर्वं पश्चिमे यत्प्रयेयतः ॥

चतुर्णां चैव वक्त्राणामूर्ध्वं कुर्वायु पञ्चमम् ।
प्रतिवक्त्रं जटाचूडं चन्द्रार्धकृतशेखरम् ॥ 170

प्रतिवक्त्रं त्रिणयनं मुजस्कन्धद्विकं तु वा ।
मुक्तिमुक्तिप्रसिद्धपर्वं यथाशोभं द्विजोत्पमाः ॥

भस्वीठं द्विधा कृत्वा लोहं च सुदृढं नयेत् ।
व्यक्तव्यक्तमिदं हस्तं व्यक्तलिङ्गमयोष्यते ॥

वक्त्रमासनासीनं छुत्तरकटिकसज्जितम् ।
पञ्चास्यं दशदोयुक्तं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥

वक्त्रं प्रसि जटाचूडं चन्द्रार्धकृतशेखरम् ।
देहपञ्चकसंयुक्तं घण्टावयसंयुतम् ॥

तस्य पूर्वमुखं सुभु सुकपोलं स्मिताधरम् ।
जाम्बूनदमतीकाक्षं कल्पयेत्तु मुजह्वरम् ॥ 175

दक्षहस्तोऽधस्तं तु वामे वै बीजपूरकम् ।
दक्षमज्जनसङ्गादा मीरजं विधुतास्यकम् ॥

ध्यादवज्जटाचूडं कपालरत्नमिहकम् ।
गुह्यामभयसंयुक्तं शूलकण्टाकरद्वयम् ॥

उत्तरं वामवक्त्रं तु दाहिनीकुसुमधरम् ।
भूषणमधुरं वक्त्रं योवाभ्युक्षितमायुतम् ॥

दक्षिणोपलहस्तादयं पश्चिमं रजतधरम् ।
बाहवेयसमायुक्तं पुण्डरीकनिभेक्षणम् ॥

व्यामयकरोपेतं ध्यानासक्तमिव स्थितम् ।
पञ्चमं स्कटिकमध्यं प्रशान्तं सस्मितामनम् ॥ 180

ईशानमूर्ध्ववक्त्रं स्थात् करी कटफभूषिती ।
हस्तं वक्त्रसमायुक्तं वक्त्रवर्णानुलेपनम् ॥

कलावसरदेहीयं दिग्दशभरणभूषितम् ।
सर्वकां प्रदं शास्त्रं द्वात्रिंशच्छायाभितम् ॥

ईशानदेहकरणं कल्पयेद्दशरसंमुखम् ।
मुक्तिमुक्तिप्रसिद्धपर्वमप्य कर्मानुसृतः ॥

संस्थानवर्णदिव्यास्त्रादीनि प्रकल्पयेत् ।
कुर्वादीशानदेहं तु दशतालेकमेव तु ॥

पुरुषप्रमुखावेहानीशदेहार्धमानतः ।
कुर्वायूचकवक्त्राणि नाभःकायाणि वैदिकः ॥ 185

पूर्वोक्तलक्षणैर्मनैर्वैदिकैः पञ्चभिरभितम् ।
कुर्वादेवदशिषं देवं यथायुक्तं यथाश्रुतम् ॥

व्यायेदेवं येषं वापि शानरूपं सदाशिवम् ।
कुर्वायूचकसौम्यास्यं दशबाहुं त्रिलोचनम् ॥

जटामकुटसंयुक्तं चन्द्रार्धकृतशेखरम् ।
व्यालम्बोपवीतं च शार्दूलवसनान्वितम् ॥

दृढमस्तं सुभितं देव सर्वाभीष्टप्रदायकम् ।
श्रीकण्ठमेवमाकृतात्मन्यथापि च कथ्यते ॥

अपक्षं षोडशहस्तादयं पादद्वयसमायुतम् ।
जटामकुटसंयुक्तं मूर्ध्निभुचूरपुष्पकम् ॥ 190

नानावर्णाभिर्युक्तं वेणिकाभिरलंकृतम् ।
ऊर्ध्वस्वदक्षपादादयं दिग्दशपुष्पतमनितम् ॥

किञ्चित्समभ्यासकृतावयवमादत्तमनितम् ।
हृत्पं चजे च छेदं च मुण्डं चाग्निं च शर्मरीम् ॥

विण्डं च गजहस्तं च वामे त्वष्ट मुजाः स्थिताः ।
त्रिभुजं नागहस्तं च परशुः पाश एव च ॥

गदा च दीपं वमहस्तं च वामपङ्कजतः ॥
मौरीरामरौप्यं कुण्डलाभ्यामलंकृतम् ॥

सर्वलक्षणसंयुक्तं पादचतुर्मुखम् ।
गौरी स्वदं गौरीना तु वामे पार्श्वे तु संस्थिताम् ॥ 195

एवमूर्ध्निभुचूरमस्तं कथ्यथापि निगद्यते ।
नानायुधसमोपेतविशस्तसुतोऽपि वा ॥

नानाविधायुधोपेतनवद्वयकरोऽयम् ।
दक्षिणं वामजङ्घान्तमुत्पृष्टं वामपादकम् ॥

कुञ्चितं वामहस्तो वा दक्षिणो वा प्रसारितः ।
हस्तोऽभयहस्तः स्थाप्यो टङ्कावलाभितम् ॥

टङ्कं लिहाय शूलं वा वमहं वापरं करे ।
अग्निं द्विधा धृगो वाप हस्तोऽयं कालसंज्ञितः ॥

त्र्यक्षधनुर्धजः क्रूरस्त्वद्वज्रकपालकः ।
व्यामयकरोपेतो हस्तोऽयं व्यामहकः ॥ 200

एव एव ■ खट्वाङ्गरहितश्शूलसंयुतः ।
अघोररुद्रनामायं भीमो भवविनाशनः ॥

त्र्यक्षधनुर्धजो दंष्ट्रायुतवक्त्रान्वितश्शुचिः ।
अप्योऽपि नक्तसंयुक्तो जटामकुटसंयुतः ॥

चतुर्बाणसमोपेतो मृगटङ्कसमायुतः ।
भूतोत्तमाङ्गविन्यस्तचामपादतलान्वितः ॥

अथवा पादुके पद्मे भज्यमानो रोहरेषु वा ।
वामे गौरीसमायुक्तश्चन्द्रार्धकृतशेखरः ॥

एव हस्तो मुजह्वरास्त्वर्वाभीष्टप्रदायकः ।
विपक्षो द्विभुजश्चास्तो जटाशङ्खेन्दुमण्डितः ॥ 205

वरदाभयसंयुक्तो व्यामहः पार्वतीयुतः ।
वार्सभो वा स्थितो वापि वरदानोद्यतः स्वयम् ॥

तेवी वामोक्तसंस्था वा वामपादुर्ध्वविधरी ।
तस्यास्तु दक्षिणो बाहुरीशस्त्वन्मन्त्रितोऽयम् ॥

तस्याः कटपाधितो वापि देवोऽयं सर्वकामदः ।
गौरी गौरीचरश्चैव चतुर्भुजसमन्वितौ ॥

कपालशूलसंयुक्तो वरदाभयसंयुक्तौ ।
त्रिनेत्रौ वा द्विनेत्रौ वा प्रच्छिन्नतपदाभितौ ॥

प्रणम्यच्छविकटयुक्तौ पादमूलस्वमैरौ ।
एकास्त्राधनुरास्त्रा वा पञ्चास्त्रा वाप भैरवाः ॥ 210

भैरवैरपि हीमो वा पङ्कजोपरि संस्थितौ ।
काव्यस्तकादिसंयुक्तो भक्तानामपमोपरि ॥

एव रुद्रस्त्वयद्वयातस्त्रिशूलः सर्वसिद्धिदः ।
देहार्धान्वितकान्तोऽयं श्रीभान्धवभवादनः ॥

दिहस्तो च चतुर्हस्तो वरदाभयसंयुक्तौ ।
मृगटङ्कयुक्तो वाप छलाटेऽपि सुलोचनः ॥

विछोवनो वा दशहस्तितोमादेह एव वा ।
अर्धनारीश्वरो महा शर्वधो हरिणा यवि ॥

चतुर्मुखश्चतुर्भुजश्चिणोत्रश्चन्द्रोत्तरः ।
शूलपङ्कजयुक्तो वा वरदाभयसंयुतः ॥

215

कपालशूलसंयुक्तो वरुणभासने स्थितः ।
नीलवस्त्रमाकृतो नागा व्यधोमद्विधः ॥

चतुर्भुजश्चिणोत्रश्च वरदाभयसंयुतः ।
विष्णुनागरसंयुक्तो भीमरुद्रसमीरितः ॥

दृगाक्षगालोपेतः पद्माभयकरोऽपि वा ।
गरुडभयसंयुक्तो वा शङ्खतखण्डास्मिन्नननः ॥

मृदामकुटसंयुक्तः स्वामकादिसमन्वितः ।
रुद्रोऽयं सर्वशक्तस्त्वादभीष्टफलदायकः ॥

दार्ढ्यशक्तिनेत्रस्तु वरदाभयसंयुतः ।
कपालशूलसंयुक्तो वरुणभासने स्थितः ॥

220

दृगाक्षगालोपेतः पद्माभयकरोऽपि वा ।
काशानुबन्धो वापि रङ्गपाशधरोऽपि वा ॥

भयदभयसंयुक्तः स्थितः पद्मासनोपरि ।
भस्मरुद्रसमाकृतपातसर्पेणां भयनाशनः ॥

कपालशूलसंयुक्तः रुद्रा एकादश स्तुताः ।
वराभयकरोपेतास्सर्पेणां उग्ररुद्रपः ॥

अथवा दृगाक्षगालोपेतः पद्माभयकरोऽपि वा ।
लक्ष्म्याः त्रिदशाः पद्मास्थिताः वा गौरमूर्तयः ॥

कपालीशदण्डो रुद्रास्तत्रैकपादविग्रहाः ।
उग्रानानाधुधोपेतास्तत्रैकपादविग्रहाः ॥

225

तत्रैकपादपादद्वयः यदा रुद्रोक्तविग्रहाः ।
किमत्र बहुनोक्तेन ये देवा रुद्रविग्रहाः ॥

ते रुद्राश्चान्तमायदयास्तत्र प्रोक्ता महेश्वराः ।
एवं सङ्क्षणमादधाते तेषां स्थापनमुच्यते ॥

एतन्नामादिर्बर्णेन विन्दुनादयुतेन तु ।
श्रयोदशान्तयुक्तेन चतुर्थ्यन्ताकृत्या युजा ॥

उद्धरेन्मूलमग्रे तु मन्त्राभ्यामुत्तरतः ।
रुद्राणां रुद्रमूर्तीनां शान्तानामीश्वरो मनुः ॥

अथवा तेः पुरीषोक्तविभिनाग्रारि कीर्तिताः ।
कालोऽङ्कुरार्पणं रत्नविन्यासो नेत्रमोक्षणम् ॥

220

छुद्दिः प्रदक्षिणं तोषाभिवासो मण्डपकिंवा ।
तत्रैव कुम्भसंस्कृतं शिर्षाक्षैकसंस्कृतम् ॥

तक्षकोद्वासनं विप्रभोजनं पाशुदोगकम् ।
पुण्याहं वातुदोगं च वैरुद्रद्विरनन्तरम् ॥

कीर्तकं शिर्षाक्षं शय्या शयनस्थापनं तथा ।
कुम्भादीनां सपर्यां च शैवेष्टादिनिवेदनम् ॥

तत्रैवमूर्त्यादिनिन्यासस्तदीशैश्च समन्वितः ।
होमं पञ्चाशसद्विग्रहपटोक्तुम्यरविगणैः ॥

अथार्गसद्व्यवहारैः प्राग्दिगादितः ।
प्रधाने तु पञ्चाशेन शृतेन चरुणा तिष्ठेः ॥

225

विहीयेऽहं ततः पूर्णा दक्षिणादानमेव च ।
सम्प्रदासश्च विधिश्च कर्म पुष्कलोदनम् ॥

असंख्यो योग्यवेदानां सागम्यस्यापनोक्तवत् ।
कर्तव्यसर्वकर्माणि लिङ्गसंस्थापनं यदि ॥

मुखादिभ्यश्च वा विप्राह्मदम्पायोकमार्गतः ।
कर्तव्यं सर्वकर्माणि विशेषतस्तत्र कर्तव्यम् ॥

एकान्तो वो मनुस्त्वैवफलस्त्वाण्यस्तमेव वा ।
लिङ्गे निन्यस्य नक्षत्रं स्वेष्टकर्म समारभेत् ॥

एवायंमुवादिकं लिङ्गं समाभित्य कदाचन ।
कार्यं कर्माभिवाराय न स्याद्येतत् स्वल्पं तद्भवेत् ॥

सर्वदा शान्तिकं कार्यं पीठिकादिकमेव च ॥

आर्षलिङ्गप्रासादविधिः ॥

लिङ्गानामार्पकाणां तु प्रासादविधिर्निरूप्यते ।
आर्षकर्मदिमिरुद्धैः कौशिकायैः प्रतिष्ठितम् ॥

स्थूलभूतं शिरःस्थूलं मध्यस्थूलं केशं तु वा ।
निकाशं वृत्तांशं च याफलाकारं मानसूत्रविधितम् ॥

गात्रुपेतरभियुक्तमार्पं स्यादधुनोच्यते ।
पूजाशक्तिगुणं पीठं त्रिगुणं गर्भोद्भवम् ॥

तदर्थं भित्तिमानं स्यात् तत्समं स्वंशमेव वा ।
विस्तारादिगुणं तच्च त्रिपादाधिकमेव वा ॥

अर्थाधिकं तु वा सप्तमाभाधिकमथवा वा ।
लिङ्गविस्तारमानेन त्रिगुणं पीठमुच्यते ॥

5

गर्भमेव तत्तत्समं त्रिभागद्वयमित्युच्यते ।
प्राग्बहुलमेव तद्विद्यं ज्योतिषाणि निगद्यते ॥

लिङ्गविस्तारकर्णेन दिगुणान्तार्पणमुच्यते ।
पीठविस्तारमानेन सार्धानर्धभेदवर्धनात् ॥

सार्धदिगुणवर्धने पीठविस्तार उच्यते ।
दिगुणं त्रिगुणं तेन चतुर्गुणमथवा वा ॥

नालीगृहविशाखस्यादिभागं स्यात् त्रिपादकम् ।
सार्धद्वयोऽक्षैकाशसमं वा भित्तिमेतत् ॥

उदयं प्राग्बहुलं स्यादप्यथा च निगद्यते ।
लिङ्गनाहस्य कर्णेन पीठविस्तार उच्यते ॥

10

त्रिगुणं गर्भमेव स्यात् पञ्चांशे स्वंशमेव वा ।
इष्टंशे चैकांशकं वापि भित्तिविस्तारमारभेत् ॥

पूजाशोभद्विभागस्यात् कर्णपीठविशाखकम् ।
तस्याश्चतुर्गुणं नालीमेव तद्विपक्षेऽक्षैः ॥

एकांशकस्य विस्तारमप्यथा च प्रकथ्यते ।
लिङ्गदिगुणविस्तारं कर्णपीठविशाखकम् ॥

नालीमेव त्रिभागं तु त्रिचतुष्पञ्चभागकं ।
एकांशं सद्विपक्षारमप्यथा पुनरुच्यते ॥

परिणाहे विकारांशे तच्चतुर्दशकर्मकम् ।
विपिण्डकाविपुले नाडी तच्चतुर्गुणमुच्यते ॥

15

तत्पञ्चदशमानं वा अष्टांशं भित्तिविस्तारः ।
विस्तारदिगुणे कर्णदशांशेऽश्विहीनकम् ॥

पीठान्नं ततः पञ्चगुणं नाडीगृहं भवेत् ।
तत्पञ्चसप्तमार्गकं भित्तिनार्धमारभेत् ॥

हीनाहीनान्तरेऽष्टांशपीठे नाडीगृहे तथा ।
भवन्ति बहुमानानि तेऽत्रिहं गृहानां वरेः ॥

लिङ्गे स्थाप्यभुवे चेतत् प्रोक्तं तदपि गृहताम् ।
इत्येकतले प्रोक्तं द्वितलादियु धामसु ॥

साधारे वा निधारे त्रिहं भित्तिरेव च ।
प्रागुक्तविधिना धामनक्षत्राद्द्वितलं नयेत् ॥

20

इति उच्छ्रकामिकाय्ये महात्मने काम्यलिङ्गप्रतिष्ठाविधिः सप्तत्रिंशत्तमः पटलः ॥

पौरुषलिङ्गप्रासादविधिः ॥

अथ पौरुषलिङ्गस्य प्रासादविधिर्न्यस्यते ।
 पौरुषं भक्तिमुक्तैस्तु मनुजैः स्थापितं भवेत् ॥
 पूर्वस्मिन् स्थापिते तस्मिन् काले पूर्वमग्निदे ।
 लिङ्गमानवशेनात्र प्रासादं परिकल्पयेत् ॥
 लिङ्गविष्कम्भमानेन त्रिगुणं पीठविस्तारः ।
 त्रिभागं नालिगेहस्य त्रिषु भागभागतः ॥
 भित्तिविस्तार उद्विष्ट उत्तरेषु पूर्ववत् भवेत् ।
 लिङ्गविष्कम्भकर्णस्य अन्धर्भादर्धद्वितितः ॥
 सार्धद्विगुणकं यामत् पीठविस्तारमाहरेत् ।
 तस्माच्चतुर्गुणं पञ्चगुणं त्रिगुणमेव वा ।
 मालीगृहविशालं स्यात् पीठविस्तारमानतः ।
 सप्त वा द्विगुणं वापि अथैव पीठविस्तृतम् ॥
 उदयं प्राग्भवेत् स्यादप्यपि च पथ्यते ।
 पूजाशक्तिगुणं पीठमुदयं तु विज्ञातः ॥
 ऋतुपञ्चगुणं मालीगेहस्य विधीयते ।
 ततोऽवशिष्टं तत्सर्वं पूर्ववत् परिकल्पयेत् ॥

5

लिङ्गात् पीठं ततो गर्भं गर्भाद्विस्तिविक्षये ।
 एकाग्रसप्तपदात् तु मात्रादेकविद्वितितः ॥
 त्रिगुणान्तं तदा वृद्धिं हासं च परिकल्पयेत् ।
 पीठं गर्भे भवेदेवं भवेत् प्रासादविस्तरे ॥
 तदर्थं वा विपादं वा कुञ्जतारमुदाहृतम् ।
 जस्तरेऽछाशमानं वा तत्पादं वा समाहरेत् ॥
 उदयं प्राग्भवेत् उद्विष्टं यच्च श्यामभुक्तविष्टु ।
 तथा तदपि तदप्राममानं पीठगपीरुपे ॥
 पट्टिकाङ्गमधिष्ठानगार्धके धासि कीर्तितम् ।
 उपानं जगतीकण्ठपट्टिकाकुमुदाविष्टु ॥
 श्रवणं कर्णभेदेन पुराणे धासि पीठये ।
 मानुषे पट्टिकाङ्गं च हस्तं मलनिष्ठम् ॥
 पीठम्यासेन हर्म्यस्य नाळिके भयं पुष्पमुक्त् ।
 यदि तद्वाङ्मार्गं च पुष्पमेव विधीयते ॥
 पुष्पं ज्येष्ठममेव स्यात् समिधं तेषु नेष्यते ।
 त्रिवर्णपूजितं लिङ्गं पीठयं वा विधीयते ॥

10

15

लिङ्गवशात् प्रासादविधिः ॥

अथेदानीं विशेषेण लिङ्गात् प्रासाद उच्यते ।
 स्थापयितुं यावद्विज्ञं देविकं चार्धकं त्विति ॥
 सिद्धविद्याधराधेयं स्थापितं यमहात्मभिः ।
 तेषां लिङ्गवशाद्विज्ञानं प्रासादं परिकल्पयेत् ॥
 पूजाशमानतो नाष्टाद्विस्तारादुच्यते ।
 एतेषां कर्णमानेषु प्रासादं परिकल्पयेत् ॥
 तत्सप्तं द्विगुणं वापि त्रिगुणं वा चतुर्गुणम् ।
 पञ्चगुणं वापि द्विगुणार्धं प्रगृह्यताम् ॥
 अष्टौ वा देवमानानि नवमानानि सुप्रताः ।
 तत्तदर्थं तदर्थं स्थापयितुं कथितानि तु ॥
 प्रत्येकं भेदमादधानं पीठमानं द्विजोत्तमाः ।
 पीठद्विगुणमानो वा त्रिगुणो वा चतुर्गुणः ॥

8

पञ्चगुणितो वापि गर्भोदस्य विस्तारः ।
 अथान्तरप्रमाणानि पूर्ववत्परिकल्पयेत् ॥
 गर्भोदविशाले तु द्विभागादेकभागतः ।
 पञ्चगुणात्तरपर्वणाम् मागन्तुं सर्वैकभागतः ॥
 एकमात्रविष्टुष्य तु द्विगुणांस्तथा विज्ञातम् ।
 भित्तेऽन्तरमानं तु पूर्ववत्परिकल्पयेत् ॥
 लिङ्गात् पीठं ततो गर्भं गर्भाद्विस्तिविक्षये ।
 एकाग्रसप्तपदात् तु मात्रादेकविद्वितितः ॥
 पीठगर्भे भवेदेवं भवेत् प्रासादविस्तरे ।
 अङ्गुलीवस्तपूजायै सप्तमात्राप्रमाणरेव ॥

इति उत्तरकामिकागमे महातन्त्रे लिङ्गवशात् प्रासादविधिः स्वस्तिस्तुतः पठ्यते ॥

—०—

इति उत्तरकामिकागमे महातन्त्रे पीठलिङ्गप्रासादविधिः एकोनचत्वारिंशत्तमः पठ्यते ॥

—०—

सार्वदेशिकलिङ्गप्रासादविधिः ॥

सार्वदेशिकलिङ्गादेरुत्थापनं सम्यगुच्यते ।
 प्रासादस्यापि लिङ्गस्य पीठस्याश्मन एव वा ॥
 सार्वदेशिकसंज्ञस्य विधिस्तत्सर्वत्र समतः ।
 सार्विके राजसे देशे सामसे वा प्रकल्पयेत् ॥
 विशेषादाजसे देशे राज्ञां विजयकारणम् ।
 अर्धकामार्धद्विषयं सार्विकामिक्तमुच्यते ॥

अथे मोक्षप्रदास्तर्पणं कर्तुं कारयितुस्तदा ।
 नागरं स्थापये काले त्रैते दाविष्मिन्भवेत् ॥
 द्वापरे वेतर्प कर्तव्यं सार्वदेश्यं कलौ युगे ।
 वराटे चैव कालिङ्गं सर्वत्रापि च समतम् ॥
 भागरादुदाविडापि कालिङ्गादेस्तदापि ।
 वराटाग्रे विधिष्टं स्यात्सार्वदेश्यं सुनीचयः ॥

8

नवाङ्गुलं तु विष्टेयं लिङ्गधोर्वसुश्चयोः ।
 एकद्वित्रिकवाद्यादधिके कृतुवाक्ये ॥
 नवाङ्गुलराशे तु द्वात्रिंशोऽपि दातो विधिः ।
 सप्तसप्तशतं तु पञ्चपञ्चशतकम् ॥
 चतुश्चतुशरांशं तु द्वात्रिंशद्विंशतकम् ।
 एवं शिवाधिकं लिङ्गं नवाद्यादिभ्यस्तुकात् ॥ 65
 लिङ्गोऽथ नवधा कृत्वा नवाद्यादिभिर्भागतः ।
 षट्सप्तशतभिर्भागं नान्ये कदापि न कुर्यात् ॥
 त्रैशिकमिष्टं लिङ्गं कृदाणां तत् प्रशस्यते ।
 नवधा लिङ्गमानेन त्रिचतुर्भिरादयः ॥
 स्वस्तिकं लिङ्गमाख्यासम्बन्धया च निगद्यते ।
 त्रिशङ्कायै शिवायामे नवदिग्भुजागतः ॥
 नवाद्यासम्बन्धे तेभ्यो भागभागान्यस्तुकात् ।
 क्यञ्चिद्विष्टे लिङ्गे स्वस्तिकं हृदयेऽप्यकम् ॥
 सप्तशतं च भाराक्यं पूर्वोक्तयापि गृह्यताम् ।
 सुखाङ्गं च पूर्वोक्तविधिनापि गृह्यते ॥ 70
 शिरोवर्तनमेतेषां पूर्वोक्तविधिना नयेत् ।
 लिङ्गानामधिकं दद्याच्चिरतो कर्तव्यमकम् ॥
 समस्तमथवा श्येशमधिकं कर्तव्यमकम् ।
 शिवादिप्रतिष्ठोक्तविधिना कृत्वा नयेत् ॥
 यावद्विष्टं विस्तारस्तावत् पीठस्य विस्तृतिः ।
 लिङ्गविष्टममानेन त्रिगुणा वापि विस्तृतिः ॥
 चतुष्पञ्चगुणं वापि त्रिगुणा वापि विस्तृतिः ।
 पूर्वोक्तत्रिगुणा वापि त्रिगुणा वा चतुर्गुणा ॥
 तत्तत्कर्तव्यमाणा वा नाहेन सप्तशतं वा ।
 नाह्विष्टगुणानां वा पीठविस्तृतिरुच्यते ॥ 75
 सप्तदन्तरमानानि पीठानां कथितानि च ।
 गर्भोद्भिन्नवैकल्यतुर्भागीक एव वा ॥

गर्भार्थो वा विस्तारस्तावत् पीठस्य मुनिपुङ्गवाः ।
 विष्टुभागासमोऽङ्गुलादधिकं सप्तदन्तः ॥
 नवाद्यासम्बन्धे कृत्वा श्येशमधिकं विवर्धनात् ।
 पञ्चाशोऽथ तदुच्यते वा विष्टुभागासमोऽधिकः ॥
 पीठस्थापनरीत्यैव तस्याङ्गुलमाचरेत् ।
 लिङ्गविष्टममानेन त्रिगुणं त्रिगुणं वा ॥
 चतुष्पञ्चगुणं वापि कूर्मशेलेऽप्यकम् ॥
 नवदन्तरमानानि नवधा परिकल्पयेत् ॥ 80
 लिङ्गायामसमं वापि लिङ्गनाहसमं तु वा ।
 पीठमिष्टारसदृशं नवशीलं प्रकल्पयेत् ॥
 तदिष्टाङ्गसमं वापि त्रिपादं त्वर्धमेव वा ।
 तत्पादं वा समुत्तेजं नवशीलं कल्पयेत् ॥
 सप्तमथ चतुर्भुजा युग्यादा कक्षिणोऽङ्गुलम् ।
 लिङ्गविष्टममानेन तु विस्तारसमं नयेत् ॥
 भागादेकविष्टुपां तु चतुर्भागावसानकम् ।
 नवशीलाष्टं कुर्यात्तेषां विस्तारं तु ॥
 एकैकपदविष्टुपां तु द्वयङ्गुलात् प्रकल्पयेत् ।
 कथिदस्ति मिष्टोऽस्मिन् यावत्तुलाशदेऽर्थकम् ॥ 85
 तार्किकमसंयुक्तं पीठिका यदि कल्पिता ।
 छायादोषो यथा न स्याद्विष्टुपीठिकधोर्दिना ॥
 देशस्य देशनामस्य कर्तुः कारयितुं शक्यः ।
 आश्वमेधतुलां सिद्धिं सर्वलिङ्गोक्तं विधिः ॥
 तथैव पूजाभ्यार्थादथवेष्टुश्रुते कृतम् ।
 अर्चाश्राद्धिकं पीठं पाश्चात् न्यूनमेव वा ॥
 कल्पितं पीठमेव वा पीठलिङ्गं तु मुक्तिदम् ।
 सिद्धये विगर्हितं तस्यात् समं चेत् सिद्धिदे इवम् ॥
 क्षान्तिकाशुभ्रुवायं च श्रेष्ठं प्रासादकल्पने ।
 नयं सप्तदन्तमेव नाह्वन्तमिह कल्पयेत् ॥ 90

तत्संप्रदेऽपि नाल्पदोऽस्त्यात् सार्वदेशिके ।
 स्वयम्भुविके वागे मागे मौने विष्टोक्तः ॥
 कृत्वा नैवमेते तेषां विस्तारेणोऽष्टुयेण वा ।
 तथा नवादिभिर्भागैश्चिरोऽष्टुश्रुतेऽपि ॥
 नान्यदिशिऽपि विष्टुत्वाकारोऽष्टुश्रुतेऽपि ।
 त्रिभिर्भागादिभिर्भागाद्विष्टुत्वाकारेण वा तुल्यम् ॥
 यदाकारविष्टुं तदुच्यते तस्य तदेव हि ।
 प्रासादपीठिके तेषां गर्भमनादिकं च यत् ॥
 सार्वदेशिकमेवेष्टं यस्तस्मात् सार्वदेशिकः ।
 प्रासादपीठिकादीनां जीर्णादीं समुपस्थिते ॥ 95

इति उत्तरकामिकाख्ये महात्मने सार्वदेशिकलिङ्गप्रासादविधिः एकवत्पारिवाचनः पटलः ॥

भट्टलिङ्गप्रतिष्ठाविधिः ॥

भट्टलिङ्गप्रतिष्ठां तु प्रकल्प्यामि समासतः ।
 प्रधानमङ्गमित्येवं विविधं लिङ्गमुच्यते ॥
 मण्डपाः परिवारा वा प्राकारा गोपुरादयः ।
 यत् लिङ्गस्य विद्यते तत् प्रधानमिति श्रुतम् ॥
 यत् प्रधानविरोधेन पञ्चप्राकारमथवा ।
 तदङ्गमिति विद्यते परिचरिर्विना कृतम् ॥
 शुभाशान्तस्थितं मुक्तये मुक्तये सर्वाङ्गं विष्टुं च ।
 पाश्चात्पूर्वोत्तराश्रयाश्रयस्तत्रकीर्तिताः ॥
 कुर्यात्तेषां विमानाथं मूढधामनमानकम् ।
 तत्र संस्थापयेत्लिङ्गं प्रतिष्ठां चोत्तमस्मिन् ॥ 5
 प्राकारप्रमाणे तु यदि देवाः प्रकीर्तिताः ।
 परिवारादिकं तत्र कुर्यात्तेषां लक्षणमर्थतः ॥

जीर्णोद्धारविधानेन पीठप्रासादमाचरेत् ।
 परित्यक्तशिवायोगे शिखयोगश्च कथ्यते ॥
 स्वयम्भुवादिभिर्भागैश्चिरोऽष्टुश्रुतेऽपि ।
 दर्शयेत् खननादेशेऽष्टुश्रुतेऽपि ॥
 दृश्यभागमिति श्रेष्ठं नवाविष्टुश्राशकम् ।
 तस्मादथः स्थितं लिङ्गं मूलेनैव परीक्षयेत् ॥
 भट्टानामुपधने कर्तुं श्रुतेऽपि न संशयः ।
 सार्वदेशिकलिङ्गानामिष्टं कृत्वा मीरितम् ॥
 प्रतिष्ठाया विधानं यत् पूर्वोक्तविधिमुच्यते ।

मिष्टोत्तवादिकं तत्र विरोधाय न कल्पते ।
 भट्टलिङ्गायकं शुद्धीयमाणं कारयेत् ॥
 नैव पादुपतेनापि न भट्टास्तीनां कथिदम् ।
 न बीजादङ्गुलापादप्राकारादिवैलं च ॥
 भट्टपरि न कर्तव्यं दृष्टान्तरसंस्थितैः ।
 प्रमादात्तैः कृते तत्र शैवं संपादयेत् क्षणात् ॥
 एकवत्तात्त्रिंशत्पञ्चमङ्गलिङ्गप्रमाणकम् ।
 अत ऊर्ध्वं न कर्तव्यं इत्थं चेत् सर्वदोषकम् ॥ 10
 पञ्चादशकाराङ्गं प्रासादं नैव कारयेत् ।
 स्वयम्भुवर्माणानां कुर्यादङ्गुलमानतः ॥
 सार्वदेशिकमेवेष्टं प्रासादं लिङ्गमेव च ।
 कर्तव्यादिकमेतेषां कर्तव्यं वा न वा श्रुतम् ॥

आघोषकादिकं कर्म तावदस्य समाचरेत् ।
एवं छिद्रं विनामाद्यं कृत्वा संस्थापयेत्स्थीः ॥
प्रागेव विहितं यस्मात् प्रतिष्ठा सेन चोच्यते ।
पूर्वैककादिकं कर्म जीर्णोद्धारदिकं च यत् ॥
पूर्वोक्तविधिना सर्वं कर्तव्यं योदितं यथा ।
क्षिप्तमण्डपेऽपि मृत्तस्य पवित्रारोहणादिके ॥
तस्मिन्कालेऽङ्गुलिद्वयादेः पवित्रारोहणं न वा ।
पूजाया करणीयं तद्यथाशास्त्रं द्विजोत्तमाः ॥

15

एवं यः कारयेद्दङ्गुलिद्वयादेः स्थापनं नरः ।
आयुःश्रीकीर्तिसौभाग्यारोग्यभोग्यमनुभवाः ॥
संस्मरकामो देहान्ते शिवेन सह मोदते ।
एकादेकैकद्वया तु रुद्रसंस्मरणसामकम् ॥
अष्टोत्तरशतं वाप्य तदर्थं वा तदर्धकम् ।
शतं चार्धं तदर्धं वा शतोर्ध्वमपि पुष्पकम् ॥
एवं यः कारयेत् कर्ता स एवाहं न संशयः ॥

इति उत्तरकामिकाख्ये महात्मने षडङ्गुलिप्रतिष्ठाविधिः द्विजवार्त्तिकचमः पटलः ॥

सदाशिवस्थापनविधिः ॥

सदृशस्थापनं कथ्ये तल्लक्षणपुरस्सरम् ।
अभ्येतिशलादिभिः कूर्पाद्यं पूर्वोक्तं विशेषतः ॥
कल्पवृक्षसन्तं स्वेतं स्थितं पद्माभयसंयुतम् ।
चिह्नगुणं जटाचूडं शृङ्गादोर्ध्वगण्डितम् ॥
अमयं च प्रसादं च तथा शक्तिं शिखरकम् ।
सदृशगुणं दक्षगागासर्वहन्तं करणलभेः ॥
भुजङ्गं चाक्षमाक्षं च कमलं नीलपद्मजम् ।
बीजापूरं च यामसर्वहन्तं सुप्रसन्नकम् ॥
अर्चनाध्यायसिद्धयानामुत्तरयुतं तु वा ।
इच्छाक्षानक्रियाशक्तिप्रयत्नसंयुतं च यत् ॥

6

ज्ञानवन्द्यकलायुक्तं कलावर्णोपलक्षितम् ।
अक्षरसूत्रादिकं कार्यं ह्युपेक्ष्य प्रतिमोदितम् ॥
एवं सदाशिवः कार्यो मनोमन्था समर्पितः ।
इत्थं लक्षणमाकृषातं प्रतिष्ठाविधिरुच्यते ॥
वाराहं पूर्ववद्गुणान्तराङ्गुलिं समर्पणम् ।
तदन्ते रत्नविभ्यासी कृष्टयुग्मीजनमेव च ॥
केरुपुष्पं पुरादीनां प्रदक्षिणमथाचरेत् ।
जलविवासानं पश्चान्मण्डपं पूर्यकथयेत् ॥
मण्डपे कुण्डकल्पे च सहभूतैकतन्त्रया ।
तानि कुण्डानि कृतानि तद्विग्राहि का भवेत् ॥

10

पञ्चाभिः शिवोक्तं च द्विजानां भोजनं तथा ।
पुण्याहं वास्तुहोमं च भूपरिग्रहमेव च ॥
वेद्यर्थं स्वपिण्डं शय्याकल्पं पूर्ववदुचरेत् ।
प्रतिमाशोचनं कृत्वा कौतुकं मन्थयेत्ततः ॥
शय्यायां शाययेदेवं प्राविशरक्षोर्ध्ववक्त्रकम् ।
शिरःप्रदेशे देवस्य सदाशिवमूर्तं स्थपयेत् ॥
सर्वलक्षणसंपन्नं यजेत् कुम्भे सदाशिवम् ।
वर्धनीमुखरे म्यास्य यजेत्तस्मां मनोमनीम् ॥
परितोऽहो घटान्मयस्य विधेयाः तेषु पूजयेत् ।
तत्समस्तविधिमन्यातं कृत्वा होमं समाचरेत् ॥
संस्तव्यं कुण्डं बहिः च समिदाभ्यर्चयेत्सिजान् ।
पर्वोद्धानां च कृत्वा तेषु सिद्धार्थं च यथाज्ञानम् ॥
अन्धायोदुस्वराङ्गुलिद्वयाः पूर्वविविधं च ।
शमीलदिरमापूरयेत्स्वपुर्वैर्होमोत्तमैः ॥

16

प्रधानस्य पञ्चाशत्स्थापनं स च सर्वत्र वा भूतः ।
प्रत्येकं पूर्ववदुच्यते द्वितीये वैशिकशुक्लविः ॥
उद्धृत्य प्रतिमाभिध्वा कुम्भमग्निं च पूर्ववत् ।
देशिकार्द्धांश्च तेषु दक्षिणां दाययेत्ततः ॥
ततो मुहूर्ते संप्राप्ते कुम्भाद्वीजं पुरो म्यसेत् ।
कुम्भाद्वीजं समादाय सदृशद्विमेवम्यसेत् ॥
वर्धन्या बीजमादाय तस्य पीठे तु मिन्यसेत् ।
सहजा यदि सा देवी तत्प्राप्तुं यदि मिन्यसेत् ॥
अन्येभ्यो बीजमादाय पीठस्य परितो म्यसेत् ।
तत्पट्टोदकेऽपि तत्प्रदेशेऽपि विधेयम् ॥
कपनं भूरि निवेद्य पूजामुत्सवमाचरेत् ।
देव्याश्च कपनं कृत्वा कल्याणं कारयेत्ततः ॥
अनुकम्पय यत्कुर्यात् सामान्यस्थापनोत्सवम् ।
नित्यार्चनादिकं सर्वं प्राग्देवं समाचरेत् ॥
सदाशिवमूर्तिं तु कुर्यादेवं द्वि यो नरः ।
इदं भोगान् भुक्त्वेषान् सोऽन्ते यायाच्छिवं परम् ॥

20

इति उत्तरकामिकाख्ये महात्मने सदाशिवस्थापनविधिक्रियावार्त्तिकचमः पटलः ॥

— 0 —

देवीस्थापनविधिः ॥

देव्यास्तस्थापनं कथ्ये तल्लक्षणपुरस्सरम् ।
शिखरदिग्व्यवस्थायां तैः कूर्पाद्यं प्रतिमां ततः ॥
पामादीं शिवहर्म्ये तु अष्टदिक्कन्तराङ्के ।
गौरीप्रतिष्ठा कर्तव्या इष्टदेशे मनोरमे ॥

43

प्रतिष्ठाप्यैकवक्त्राशद्वयमिस्वारसंयुतम् ।
तस्या धाम विधातव्यमुत्सेधाहं तु पूर्ववत् ॥
कल्याणकारिणं स्यादनुकम्पयन्तं तु वा ।
कल्याणकारिणं चेन्ननुर्वा विमलेक्षितम् ॥

देव्यं स्वेकांशद्वया तु पद्मभिर्मो भवेत्पदैः ।
एकेन भिरिद्विधा त्रिधा वा विभजेततिम् ॥

5

ह्यम्नां गमो भवेद्विस्मयस्तदादेकभागतः ।
चतुर्धा भाजिते तारे पद्मभिर्धर्मपाणि वा ॥

गर्भस्त्वष्टपदैः स्यात्तत्त्वन्वया च विंगद्यते ।
पञ्चधा भाजिते तारे देव्यं पद्मभिर्धर्मपाणि वा ॥

सप्तमिस्त्वष्टमिर्वाप नवमिर्दशमिस्तथा ।
सम्पत्तदेकमतीन भिरिर्मिस्तु शेषतः ॥

पद्मनारे स्वेकभागादिद्वया द्विगुणमानतः ।
आयामे नभिरिद्वयोश्च पूर्ववत्परिकल्पयेत् ॥

एवं विंशतिभागास्तं विस्तारे परिकल्पिते ।
तस्य द्विगुणमानस्तमायामं परिकल्पयेत् ॥

10

द्वितीयादितलेऽल्लिन्दान् भित्तिं च बहुसेकयया ।
पादेन वार्धभागेन विपादेन सम्यतः ॥

सार्धेन सविपादेन द्विभागेनाथ कल्पयेत् ।
द्वितीयादिदं बहिर्भागाद्भनं वा सर्वमिष्यते ॥

अधिष्ठानादिबहुधा पूर्ववत् परिकल्पयेत् ।
शाल्यकारं समाकारं प्रासादाकारमेव च ॥

मस्तकस्थूपिसंख्या स्वादेकादेकादशान्तिका ।
दिग्देवतासु देव्यासु रूपमेदाः प्रकीर्तिताः ॥

विवायतनदेवा वा गणयः पञ्चमुखोऽपि वा ।
सिद्धो वा ब्रह्मो वापि वाहनं परिकीर्तितम् ॥

15

शुक्ला वा कोणदेशे सुसूयत् प्रागुक्तकल्पयेत् ।
पूर्वाख्यं पश्चिमाख्यं वा दक्षिणाख्यं समीरितम् ॥

उत्तराख्यं तु वा कुर्यात्सर्वं तत्सम्पदा पदम् ।
कृता चेद्गर्भगानेन तद्विस्तारो विशिष्यते ॥

आयामे वायु-संपादः प्रतिमाकल्पनोक्तिः ।
धाति दिग्देवताः स्यान्पासादेवीरूपविग्रहाः ॥

स्वस्त्यस्तुतेशो वा द्वादशान्तसंज्ञान्विते ।
हर्म्यकोणेषु रूपमे-सिद्धं वा गरिहस्पयेत् ॥

प्रासादमिति देवाणामशेषाणांमपि प्रभोः ।
प्रासादस्य प्रतिष्ठायां प्रतिष्ठा परिकीर्तिता ॥

रुद्रावताः कीडासु प्रतिष्ठा नैव कीर्तिता ।
प्राकारपरिवारांश्च षष्टपाद्रींश्च कल्पयेत् ॥

वामायाश्चतुर्धो वापि परिवारे उपवसिताः ।
श्रीर्दुर्गा क्वां शशिन्वा च गायत्री चान्यथा तथा ॥

सन्ध्यां सरस्वतीस्येताः स्यान्वा वा मुनिपुङ्गवाः ।
प्रज्ञा मेधा क्षुद्रिदेवैश्च स्मृतिः स्वाहा वषट् च वै ॥

धृतिर्दक्षिण पूर्वदिक्कामादेव्यः प्रकीर्तिताः ।
अथवा ज्येष्ठोपेतास्तस्य मातर ईरिताः ॥

देहली घेयणी सुल्ली खण्डनोद्धली तथा ।
मुल्ली मुद्राये देवी कर्ममानी च वा मताः ॥

चतुर्दिहस्ता इष्टायाः पद्महस्तास्तु वा मताः ।
रूपो गणाधिपः स्कन्दो महाशक्ता चमेश्वरः ॥

वीरश्च क्षेत्रपालश्च भास्करः पूर्वतो दिशि ।
नैर्दक्षिणे वाग्निदेवो वा विष्णोर्ध्वं संप्रकल्पयेत् ॥

इन्द्रादीन्वा तदजाणि कल्पयेत् पूर्वतो दिशि ।
निर्मल्यधारिणी देवीमशनीमीशगोचरे ॥

पूर्वोक्तपरिवाशब्दा कल्पयेद्देशिकोत्तमाः ।
महापीठे निक्षेपेण सर्वाभासरसः स्थिताः ॥

देव्या मानं त्रिधा प्रोक्तं सिद्धिर्लङ्कानुसृतम् ।
पूजाशसदं वायु त्रिगुणं त्रिगुणं तु वा ॥

चतुष्पञ्चगुणं वापि पूजांशोचत्त्रिपादकम् ।
नभे तदन्तरेऽष्टाशे नवमानं च वा भवेत् ॥

पूजांशोश्च चतुर्विंशच्छते वायु विभज्य च ।
भूदग्नाणास्तर्कान्तं बाहुकक्षस्तनान्तकम् ॥

लिङ्गमानवशादेयोमानं निष्कलसंज्ञके ।
प्रतिमानान्तस्तस्या मानमेव समीरितम् ॥

स्वयंप्रधाना देवी चेत् स्वधामादिप्रमाणवा ।
तच्च पूर्ववदेव स्यादयं मानाङ्गुलमेव वा ॥

भासाङ्गुले गृहार्चायां यत्रैवा परिकल्पयेत् ।
ततश्चेयं प्रकीर्त्या देवी प्रोक्तप्रमाणतः ॥

35

धूर्जुजा त्रिनेत्रा च सुप्रसन्नैकवक्त्रका ।
दुकूलधरा देवी करण्डमकुटान्विता ॥

वरदाभयसंयुक्ता पाशाङ्कुशकरान्विता ।
हिमुजा वा द्विनेत्रा वा प्रलम्बितकरान्विता ॥

पद्महस्तासिंहान्ता च सा देवी कनकप्रभा ।
सुकोत्पलकरा वापि शूलधाशकरापि वा ॥

यष्टेष्टाकापि वा शङ्खचक्रहस्ता तु यदुज्ज्वा ।
दंष्ट्राकरालधरा पञ्चास्या दशदोर्ध्वता ॥

देवोक्तास्यासना वापि देवालिङ्गनतयरा ।
देवोक्तस्थिता वापि स्थानकस्थनसंयुता ॥

40

प्रलम्बधामपादा वा लम्बितापरपादिका ।
देवैर्न सञ्चिता वापि केकडा वा प्रकीर्तिता ॥

स्याम स्येतापवा रक्ता सायकेच्छानुसृतः ।
अज्यकारयुता वापि हिमङ्गसहितापवा ॥

भासाप्राङ्मुख्येऽङ्गुले दक्षिणस्थितपात्ते ।
गुल्फमये स्थितं सूत्रं शिवसूत्रमिति स्मृतम् ॥

तत्सूत्राग्रमागस्थस्तनमयं गुणाङ्गुलम् ।
तत्सूत्रं नामिमयं यदेकाङ्गुलमिति स्मृतम् ॥

सूत्रधोरन्तरं वेदमाश्रयितुमिषीयते ।
जालसूत्रान्तरं प्रोक्तं गुणाङ्गुलमिति द्विजाः ॥

45

द्वयोरङ्गुलयोर्मयं सार्धविशाङ्गुलं मतम् ।
तद्विभागैकभागं तु पाण्योरन्तरकं स्मृतम् ॥

कटकामय चोत्सेदःस्तनाक्षय समो भवेत् ।
मानेस्तु मणिवन्धः स्यात् सार्धविशाङ्गुलो द्विजाः ॥

पार्श्वमयम्राहोक्ष मध्यमं पर्वताङ्गुलम् ।
प्रलम्बितकरस्याप्रादूर्ध्वं तु द्विमात्रकम् ॥

जानोलु मणिक्रधान मध्यमं चतुरङ्गुलम् ।
पार्श्वमयम्राहोक्ष मध्यमं तु षडङ्गुलम् ॥

दद्यान्तमाश्रमेतस्यात् सूत्रे तु मियमो न हि ।
सूत्रे द्विविधं देव्या मानं शास्त्रे प्रचोदितम् ॥

50

मूलदेव्याः प्रमाणं तु पूर्वमुक्तं द्विजोत्तमाः ।
उत्सवाद्यङ्गदेवीनां मानं यन्मूलवेरजम् ॥

लिङ्गमानवशात् प्रोक्तं मूलदेव्येवरात्तथा ।
अङ्गोऽमानं संपादं जानूस्तसममेव वा ॥

एवं देवी प्रकीर्त्या तस्याः संज्ञा द्विधा मता ।
यनोन्मनीति गौरीति लक्ष्म्येदेस्तु नानयोः ॥

मूर्तिस्त्रिपादशिवा यत्र कल्प्यते तत्र कल्प्यताम् ।
तदा मनोन्मनीसंज्ञा लभते विप्रसत्तमाः ॥

चतुर्मुख्यादिमेदेव गौरीयाख्या समस्तुते ।
कृत्वा सलक्षणां देवी मन्त्रैस्तस्याप्येकतः ॥

55

सान्तरेकमहामायाभिन्दुनादसमन्विता ।
यनोन्मन्या मनुष्याय हस्याने खातद्युगदि ॥

गौरीकमप्र इति श्लोकः सविस्तीर्णः ॥ वा मती ।
वास्तरेकमहामावातिष्कंशाभ्यां धृतो मनुः ॥

अष्टवर्गवृत्तीयं तु चतुर्थ्यं चरसंयुतम् ।
विन्दुनादशिखामात्रं देवीवीजमिदं तु वा ॥

देकारः कठीसगपुष्पः सौकारो विन्दुनादपुष्पः ।
मन्त्रोऽयं हंससंयुक्तः श्रीवीजं वा मनुर्वेदेत् ॥

एवं चतुर्भुजैर्देव्यास्तनासन इति स्मृतः ।
एवं मूलमनुः प्रोक्तः तस्मिन् महासक्तकल्पनः ॥

हापुटी आसिमुखी तु मूर्तिविधायकः स्मृतौ ।
आदिशक्तिमनुर्वापि मूलकम् ॥ स्मृतः ॥

एवं मातृसमादिष्टः प्रसिद्धः सतः स्मृतः ।
काकध्वं पूर्वाद्वाक्काकध्वं कुशार्पणमेव ॥

मण्डपे स्थापिते पूर्वीमुखी संस्थाप्य विन्यसेत् ।
सपीठे भवने हेमं पूर्वतश्चेद्गतीकृतम् ॥

देव्यै च प्रभातं च मुक्तवकं तपैव च ।
पुष्परागं च गोभेदं तथा मरुतकं द्विजाः ॥

हृदा धामादिमन्त्रेण हेमं सर्वत्र वा मतम् ।
अक्षिमोक्षं तु सौवर्णनखत्रिन्वासमाचरेत् ॥

63

तर्पणं मधुपूर्वेण प्रच्छन्नं गन्धैश्च ।
गोहिजाद्येकं धाम्यमर्च्यमा देव पूर्वेण ॥

आचार्यद्विपुत्रा च मृदादेर्वैशोभनम् ।
प्रासदक्षिणं गृह्य जले धैवाधिवसयेत् ॥

परितः कलशास्तस्य न्यसेद्वाप्यभिहितान् ।
प्रासादस्य चतुर्दिक्षु पञ्चाक्षीशेऽथ मण्डपाः ॥

योग्याभनवपञ्चैव ऋतुसंख्याकुण्डकल्पनम् ।
तस्मिन्ने कल्पयेत् सम्यक् स्नानवेदीं च पूर्ववत् ॥

तक्षकोदासनं विप्रशुक्तिगोचरं लेपनम् ।
पुष्प्योदसेचनं वास्तुदेवतानां च पूजनम् ॥

70

होमं च स्थापिते देवां पूर्वेण छपने नयेत् ।
जलादानीय तां देवीं स्नपनं पूर्ववत् ॥

गन्धपुष्पादिनाम्यर्थं कीलुकं अन्धपेदधुदा ।
रायने शाययेद्देवीं प्राङ्महाकामनिकामम् ॥

रक्तवस्त्रेण तत्रैव गन्धपुष्पादिना वसेत् ।
देव्याः शिरःपदेभ्यो तु घटे प्राधानिकं न्यसेत् ॥

ऊर्ध्वगोदितकपं तद्वत्पात्रा गन्धादिनार्वयेत् ।
परितोऽथौ घटान्मयस्य नामादिभिरधिष्ठितान् ॥

नक्षत्रैवादिस्तपुक्तान् घटान् सर्वाश्च संगतान् ।
आत्मविद्याधियादयं च जानुकण्ठशिरोऽवधि ॥

76

मार्वा सुदेवशक्त्यन्तस्थापनी विन्यसेत्पुनः ।
विष्णुं ज्ञानं तथेष्टः च त्रितरायीचरी मताः ॥

धारिकाः दीप्तिभ्युमा ज्योत्स्ना चेत्यथोक्तदा ।
आग्नी विष्णोर्गति मूर्तीक्षीयुक्ता मूर्तीकतो न्यसेत् ॥

पञ्चमूर्त्यभिषेकं न्यासे नामाद्या मूर्तिषा मताः ।
गन्धपुष्पादिभिः पञ्चाग्नैवेष्टान्तेः कृत्वापजेत् ॥

मूर्तिमन्त्रं च कदाचनं मूढयेद्विपुत्रं न्यसेत् ।
गुरुर्मूर्तिभिरसार्धं होमकर्म समारयेत् ॥

पूर्वोक्तलक्षणोपेतस्य दीर्घकुण्डोद्वहः ।
वेदपाठश्चतुर्दिक्षु कोणे मन्त्रत्रयो भवेत् ॥

80

संस्तव्यं कुण्डं नहि च तर्पयेत्समिदादिभिः ।
सन्निधुताजलाजैश्च शिष्टैस्तर्पयेत्तैः ॥

पलाशोदुम्बरच्छत्राः पूर्वादिदिक्षु च ।
शमीखदिरमायूरीवृक्षाः षड्दिकोणतः ॥

पलाशस्य प्रधानेऽपि स च सर्वत्र वा मतः ।
सहस्रं वा तदर्धं वा दातमष्टोत्तरं तु वा ॥

गुरुर्मन्त्रेण छुड्यात् तत्समं वा तदर्धकम् ।
मूर्तिवाङ्मतिदिष्टा मन्त्राक्षरविष्णु च ॥

मूर्तिमूर्तीचरीवैव तत्तत्कुण्डेषु तर्पयेत् ।
सौवर्णैस्तमोपेतं प्रधाने तर्पयेद्गुह्यम् ॥

शास्त्रेणमन्त्रोक्तं स्वस्वकामाणां जपमाचरेत् ।
दमैस्तत्तर्पणं चैव प्रतिभागं समाचरेत् ॥

ततः प्रभाते छुड्यात् मूर्तिपैस्तत्र देविकः ।
उत्पाप्य देवीं कुम्भाच्च प्राग्वहं च तर्पयेत् ॥

हत्वा पूर्णाह्निं पश्चात् प्रविशेद्वचनं ततः ।
मातुषे देविके वापि प्राङ्मुखं संस्तव्यं निन्यसेत् ॥

कक्षिकां पूर्वमन्त्रेण समहेमादिगर्भिताम् ।
प्राग्भद्राक्षीचरीं नीत्वा मूलमुत्तमं निन्यसेत् ॥

समुद्भूतं तुलने तु मन्त्राणां भ कारयेत् ।
अथ येन स्नानवेद्यां तु मन्त्राणां समाचरेत् ॥

90

देव्यै तु घटान्मयस्य कुम्भाक्षीं तु तदुभयं ।
निन्यसेदनुकुम्भेभ्यः पीठस्य परितो मनुत् ॥

तत्तत्तुल्यविनिर्गतां पूर्ववत् कारयेत्ततः ।
तत्तत्तुल्योदवीर्यैव तत्तत्तुल्यमिवेक्येत् ॥

स्नपनं कारयेदग्रे नैवेद्यं चोत्तरं गुह्यम् ।
स्तुतानेकविधैस्तोत्रैस्तु श्लोकं पठेत्ततः ॥

यावन्मन्त्रं सूर्यश्च पायस्त्रिषु मेदिनी ।
तावदत्र तस्या देवे स्नातव्यमिह मन्दिरे ॥

संपूज्य देविकादींश्च दक्षिणां दापयेत्ततः ।
तत्तदादिविनिर्गतां तु लिङ्गस्वापनचोदितान् ॥

95

ततः कल्याणकर्मोत्थायतुषे कर्मवित्ततः ।
देव्याः स्वयं प्रधानायास्तद्वत्तथाश्च कर्मयेत् ॥

46

कर्म देवादिकं विप्रः प्रतिष्ठेवं समीरिता ।
इत्थं यः कुर्वते मर्त्यैस्त पुण्या गतिमाप्नुयात् ॥

एवं यः कारयेन्मर्त्यः प्रतिष्ठां भावनायुतः ।
शुक्लैश्च भोगान् स्वत्येधान् सोऽन्ते यावाच्छिवं पदम् ॥

पिप्रोदिभि च संस्थाप्य कुठानायेकविशतिम् ।
भृगुपञ्चमपि विप्रेभ्य देव्या निस्वार्धनादिकम् ॥

शौचमवसनं स्नानं सन्मयोपसनतर्पणे ।
प्रागुक्तविधिना कृत्वा प्रविशेदाकथं प्रति ॥

100

प्रक्षालिताह्निद्वारात् समाधाय विधानतः ।
सकलीकृतवेष्टात् सामान्याभ्यं प्रकल्प्य च ॥

द्वारं तदभ्यसा प्रोक्ष्य पूजयेद्द्वारमादिकाः ।
द्वारस्य पार्श्वयोर्देवैश्च शङ्खपद्मनिधी तथा ॥

द्वारपात्री तु कर्तव्यी खड्गखेटकद्वारकी ।
चक्रामकुण्डलपुष्पौ रत्नधामी विभीषणी ॥

सर्वाभरणसंयुक्ता सर्वरत्नविभूषिणी ।
ऊर्ध्वोदुम्बरमापस्यवाणीमन्त्रार्थं शाखयोः ॥

गङ्गा च यमुनाभिभूता देव्यं च वेङ्कटीगतम् ।
कम्पया वा निशाकङ्की नटिजामूर्ध्वगां पजेत् ॥

103

सप्तर्षिं च मूर्तिं दक्षे नामशाखागतां पजेत् ।
सरस्वती च गङ्गा च ह्यक्षयिणीमे मते ॥

अप्याश्च इयाम्बिकास्तर्वास्तर्वाभरणमूर्तिताः ।
खड्गखेटकधारिण्यो द्विभुजा वा चतुर्भुजाः ॥

देवोक्तद्वारपालान्त्रा विगलं च तुवाङ्कम् ।
कषाटपोस्तमन्त्रार्थं प्रविशेदक्षयामनोः ॥

वास्तोष्पतिं च संपूज्य स्वासनस्य उदङ्मुखः ।
शक्तिस्यैवं समापुञ्ज्य भूतशुद्धिं च पूर्ववत् ॥

सुधातङ्गाभने चास्मादाहनं चावृत्तीकृतम् ।
करन्यासं च तैर्ध्वजैर्देव्यास्तं च कारयेत् ॥

110

अष्टविंशत्कल्पान्यासं प्रणवेन समन्वितम् ।
 पञ्चमूर्धस्ययुग्मेभ्यः पूजायां संप्रकल्पयेत् ॥
 एकाविंशत्कल्पान्यासमेकास्ये परिकल्पयेत् ।
 सशिव्यादय एवोक्ताः केकशास्तु कला इति ॥
 अथवा शिवमन्त्रैस्तु शैवनापाय विप्रहम् ।
 देवीसुन्दरगणेशादीन् सर्वान् संपूजयेत्तु वा ॥
 सप्तलीकृतदेहस्तसन्तर्थागं समाचरेत् ।
 इत्येऽर्चाविधानं तु नाभौ होमं प्रकल्पयेत् ॥
 कलाटे चेश्वरी ध्यायेद्भरदां सर्वतोमुखीम् ।
 स्वानुद्धिं ततः कृत्वा निशेधार्थं च कास्येत् ॥ 115
 गन्धपुष्पाक्षतोपेतं तेन इत्ययमं इदम् ।
 संशोष्यात्मानमभ्यर्च्य मन्त्रमुद्धिं समाचरेत् ॥
 मेरुद्धिं ततः कुर्यात् पूजां पर्वणितमपि ।
 गणाभिजायै विग्रहे महातपायै धीमहि ॥
 ह्युक्त्वादी तदन्ते तु तत्रो देवी प्रचोदयात् ।
 इति मन्त्रं समुच्चार्य समभ्यर्च्य निवेदयेत् ॥
 देव्यै निर्वाण्यचारिण्यै लज्जेहा पूजकोत्तमः ।
 देव्यस्तुभ्यश्चरन्मन्त्री देरुद्धिं विधाय च ॥
 मेरं चेज्जोहजं कुर्यात् स्नानं पर्वणि पर्वणि ।
 सुधाचित्रादिकं चेतु कर्माचांछादिरिष्यते ॥ 120
 अथवास्नानाण्डालम्बितालङ्घनवायुना ।
 तत्रैवाभ्यञ्जनात्मा स्यादनिर्वाणप्रदीपकम् ॥
 प्रसहं स्वर्धनं नेष्टं कित्स्नेहं वसरे मतम् ।
 अवोपलभ्यतेस्वेत् क्षाण्डं तत्र कीर्यते ॥
 कल्पयेदासनं मध्ये शक्तिमाधाररूपिणीम् ।
 अनन्तं धर्मधर्मैश्च दिक्ष्वनन्तादिसंहतिम् ॥
 लघ्वाधश्चदने पद्मकर्णिके शक्तिमण्डलम् ।
 वामाधामण्डलनीकं क्रियेच्छाङ्गानशक्तिभिः ॥

तो देव्यासनायेति पूजयेदनुपूर्वशः ।
 मूर्तिं तद्वक्त्रभिः कृत्वा तत्कलाः प्राप्तेदाचरेत् ॥ 124
 विचारं च संपाद्य पूजावेत्स्वरूपकम् ।
 प्रणवात्तत्र देवेशीमभिधुर्वात् प्रसादतः ॥
 इदयातुगतेनैव पुष्पधूरितसत्करः ।
 आवाह्य मूढमन्त्रेण देव्यास्तस्यापयेद्भुवा ॥
 सन्निधाननिरोधे च इदा कृत्वावकुण्ठनम् ।
 इदादि न्यासतः कृत्वा महाभुक्तं प्रदर्शयेत् ॥
 अर्घ्यपात्रं समुत्क्षिप्य पादे पादं इदा नयेत् ।
 वक्त्रेणावमनं दद्यादर्घ्यमीशानमन्त्रतः ॥
 पादायं पूर्ववदापि पृथक् कृत्वा निवेदयेत् ।
 गन्धपुष्पसमोपेतं धूपं दद्याद्भुवाधुना ॥ 130
 पञ्चामृतादियुक्तं वा त्रियुक्तं स्नानमाचरेत् ।
 उन्मृज्य वाससा पञ्चाङ्गाससा परिषेदयेत् ॥
 मुखेनाचमनं दद्याद्गन्धपुष्पं सभूषकम् ।
 दीपं मूलाधुना दत्वा नैवेद्यं विनिवेदयेत् ॥
 आमन्त्र्यविशेषेतं केवलं वा द्विजोत्तमः ।
 पूजयेदावृत्तिं पश्चाद् इदं बहिर्गोचरे ॥
 सार्वेश्वरेश्वरिणां रक्षोदिशि वायी तनुच्छदम् ।
 अर्धं दिक्ष्वप्यसंख्यं वामाया वायु पूर्वतः ॥
 गणविशेषलोकेषातदस्नानं परितो यजेत् ।
 एकद्वित्रिचतुर्विंशत्येस्ताः समर्चयेत् ॥ 134
 पुनर्धूपं च दीपं च समग्रानाशमेव च ।
 नैवेद्यं बलिहोमाश्च कृत्वा निशेधसर्वं नयेत् ॥
 देवी तदर्थं कर्तव्या शोककम्पना चतुर्भुजा ।
 वरदाभ्यङ्गता च शङ्खचक्रकराभरा ॥
 पद्मासनस्थ तस्यां तु यजेदेवीं मनोमनीम् ।
 पुष्पाणाक्षतविज्ञेय मेवां प्रह्लादमुखा यजेत् ॥

पूर्वोक्तविधिना कृत्वा प्रासादस्य प्रदक्षिणम् ।
 पादुकार्चयितुं वा प्रविशेदालयं प्रति ॥
 निशेधसंवाय बेराणि कल्पितानि कृद्नि चेत् ।
 तदर्थं कल्पयेत्तेषु यथेष्टं वेत्सुतमम् ॥ 140
 एककालं द्विकालं वा त्रिचतुश्चकालकम् ।
 पदसप्तपञ्चकालं वा सर्वदा त्वर्चयेच्छिवम् ॥
 निशेधसंवायविग्रहस्तर्वाभीष्टफलप्रदः ।
 उत्सवं स्नपनं चैव दस्तारोहणक्रियाम् ॥
 पवित्रारोहणं सम्यक् कृतिकादीपमेव च ।
 संशसरादिशेष्ठां च वसन्ताख्यं तदुत्सवम् ॥
 मासेऽस्य तथा मासे नवनेवेद्यकं तथा ।
 विशेषात् पूरकमपि प्रायश्चित्तं द्विजोत्तमः ॥
 जीर्णानामुदधृतिं जाम्बव् पूर्ववत् परिकल्पयेत् ।
 तस्मिन्नेव स्थले सिंहं वृषभं वा समालिखेत् ॥ 145
 पूर्वफलगुनीनक्षत्रे तीर्थकर्म विशेषतः ।
 शिवोत्सवेऽपि देव्यास्तु प्रसहं चोत्सवो मतः ॥

इति उत्तरकामिकाख्ये महातन्त्रे देवीस्वात्मविधिः चतुश्चत्वारिंशत्तमः पटलः ॥

—०—

विष्णोश्चप्रतिष्ठाविधिः ॥

विष्णोश्चस्थापनं कथ्ये लक्षणादिपुरस्सरम् ।
 पुरादाकृष्टदिशिन्ते वान्तराले तदालयः ॥
 विष्णोश्चस्थापनं कथ्ये लक्षणादिपुरस्सरम् ।
 पुरादाकृष्टदिशिन्ते वान्तराले तदालयः ॥

आपणे वाप रथ्यायां गृहे वा यत्र कुत्रचित् ।
 यथेष्टदिशि वक्त्रं स्याद्विष्णोस्तस्य हि कीर्तितम् ॥
 अथैवादिश्रयतिशङ्कस्तनितारसंयुतः ।
 एकादिनवभूष्यन्तभूमिभगवत्समन्वितः ॥

विश्वाम्ने त्रिभुवार्थं ततो गणयति पुनः ।
 वरदं तु समुच्चार्य वरदक्षितयं वदेत् ॥
 रुद्रलोकादं पश्चादानयेति पदं ततः ।
 स्वाहापदं ततश्चिदं मन्त्रः शक्यन्तिष्ठत्य हि ॥
 ओंकारादिपदैर्मन्त्रैर्दयादय ईरिताः ।
 हस्तोन्नासपुटो मन्त्रस्तत्र कारणकार्येषु ॥
 गणेशादिपदोपेतस्येव प्राधानिको गणः ।
 हस्तोन्नासपुटो मन्त्रस्तत्र कारणकार्येषु ॥
 सिद्धासनं च मन्त्रास्तस्यः शक्तिभिश्चेष्टासने ।
 दक्षदक्षाय पदं तु नासाया धूमिं विन्यसेत् ॥
 कुम्भपेदमेतस्य मुद्रया तु गणेशरी ।
 अग्रा गुरुमुद्रया मन्त्रमां तु प्रसारयेत् ॥
 अनामिकागवाकुञ्च्य तर्जनीमपि चानयेत् ।
 अङ्गुष्ठं शृङ्गयाङ्गुष्ठा मुद्रया मूलसंज्ञिता ॥
 अथवा मुद्रया सर्वं कर्म कुर्वाद्गुरुत्तमः ।
 ततः प्रक्षिप्य पक्ष्म्या वाङ्मुरार्येणपूर्विकम् ॥
 पूर्वोक्तकाले सनामि न्यसेत्पीठे च देव वा ।
 पञ्च तत्संज्ञाहेतुय हेमसूचितमन्त्रितम् ॥
 पूर्वोक्तप्रकारेण न्यसेद्विग्रादि संसारम् ।
 कुम्भा पञ्चस्य संज्ञातं नेत्रमोक्षणमाचरेत् ॥
 मन्त्राव्याख्या सहेमाभ्यां पात्रस्याभ्यां हस्तगुणा ।
 सुदर्पणस्योन्नासपुटमन्त्रादिभिः ॥
 यदि देवोपुतो विप्रः पृथक् तस्यां च कारयेत् ।
 वेरगुदि ततः कृत्वा मामादीनां प्रदक्षिणम् ॥
 तोयेऽधिवासयेद्देवं लवकुर्वयुतं हृदा ।
 परितोऽष्टौ न्यसेत् कुम्भानाचोरीर्यभिष्ठितान् ॥
 मागार्थं मन्त्रं कुर्यात् पुनः तस्य पार्श्वयोः ।
 यमाप्येन्दुपु वा पञ्चनिमकुम्भादिमण्डितम् ॥

65

70

कुम्भानि नवग्रीकसंख्या कथितानि तु ।
 तानि वृत्तानि चाश्राणि दिग्ग्राणि मुनीश्वराः ॥
 प्रधानकुम्भं सर्वत्र वृत्तमेव प्रकीर्तितम् ।
 मन्त्रं कल्पयित्वा प्रागुक्तेन च कर्मना ॥
 उग्रास्य शिख्यं पश्चाद्विजान् संभोजयेत्ततः ।
 पुण्याहप्रोक्षणं कृत्वा वास्तुहोमं तु कारयेत् ॥
 ध्रुवः परिवर्द्धं वापि प्रागुक्तविधिना नयेत् ।
 जलदातीय विप्रैः ज्ञानवेद्यः ॥ विन्यसेत् ॥ 75
 मन्त्रये चोत्तरस्थे च रजपत्रं प्राग्धराचरेत् ।
 कौतुकं यन्मन्त्रास्ते मन्त्रं सर्वोक्तं पठन् ॥
 संकल्प्य शयनं देवां स्पृष्ट्वालोभेऽप्यहमादिभिः ।
 वक्ष्ये पञ्चाभिपुष्टैस्तस्मिन् साययेदधुदा ॥
 आवेष्ट्य रत्नशोभां कुम्भस्यासं समाचरेत् ।
 विनायकशिरोवेद्ये सुप्रकृतेस्तगन्धितम् ॥
 कुम्भं सदङ्गनसन्तुलायत्तद्व्यवितम् ।
 पञ्चरत्नोदकं वाय हेमपायोदकं तु वा ॥
 बीजपूरकवाद्यादयं परितोऽष्टौ घटान्यसेत् ।
 वक्ष्येमादित्युक्तान् पूजयेद्गन्धपुष्पकैः ॥ 80
 सासनेन सदेहेन गणेशेनाप्यभिष्ठितम् ।
 कुम्भमिध्वा तु पूर्वोक्तस्यानमुगन्धपुष्पकैः ॥
 परिवारघटे ध्वेयं हस्तिभ्यः प्रादिकं न्यसेत् ।
 आमोदप्रमुखावपि मैत्रेयास्तैर्गुरुतमः ॥
 देवीहयमुतं चेद्विपास्तोर्वर्धनीयम् ।
 सैका चेदुत्तरे न्यस्य सत्र साधयेत् पुनः ॥
 शिवविद्यामन्त्रानि सदेशान्तगतानि च ।
 न्यस्य गन्धादिभिस्तेभ्यः सदीशं च क्रमाज्जेत् ॥
 गणेशात्मकतरपेशं चतुर्थ्यन्तं नमोऽस्तकम् ।
 उक्त्वा तेनैव मार्गेण शिवविद्येश्वरान्मसेत् ॥ 85

मूर्तिमूर्तिश्चैव मूर्तयः पूर्ववन्मताः ।
 श्वाद्या हस्तिभ्यः प्राग् आमोदाद्यास्तु वाधिवाः ॥
 पञ्चपदे तु मूर्तिषाः पञ्चाष्टादितो मताः ।
 मूर्तिपञ्चपदेभ्यः विद्यावेहं च मूलकम् ॥
 विन्यस्य गन्धपुष्पाद्यैरिष्ट्वा होमं समाचरेत् ।
 पूर्वोक्तभूषणोपेतशिवविप्रकुलोद्भवः ॥
 गुरुमूर्तिभरिस्तार्थे होमकर्म समाचरेत् ।
 वेदपाठश्चतुर्दिक्षु कोणे गुरुजपो भवेत् ॥
 सोमस्य वासिं कुम्भं च वक्षिकायोक्तमार्गतः ।
 दिक्षु तत्पुरुषादीन् कोणे च दद्याच्चतुर् ॥ 90
 ईशं प्रेधाने सर्वं च मूर्तिमूर्तिभरिस्तम् ।
 आवाद्याभ्यर्थं गन्धाद्यैर्हरेभ्यश्च तर्पयेत् ॥
 समिद्धुतामलाजिह्वा शिखापुष्पगुह्यैः ।
 तत्पत्तयेकाहोमं च मूर्तिमूर्तिभरिस्तम् ॥
 शास्त्रमन्त्रप्रोक्षणं स्वस्वमन्त्राणां च अपक्रियाम् ।
 दर्भसंस्पर्शनं चोर्थं प्रतिमानं समाचरेत् ॥
 ततः प्रभाते छद्मस्तु मूर्तिरिस्तह वैशिकः ।
 उदपृष्ठं विप्रगजाने कुम्भानामि च तर्पयेत् ॥
 प्रापश्चित्तमिच्छं तु बोरावृत्तितं नयेत् ।
 दाया पूर्णाहुतिं गन्धात् प्रविशेत्तत्रं गुरुः ॥ 95
 गानुषे दीविके वापि प्राग्धत् संकल्प्य विन्यसेत् ।
 कश्चित् पूर्वमन्त्रेण रत्नोपव्यादिगर्भितम् ॥
 अथ मन्त्रादिपदेन स्थापयेत् गणाधिपम् ।
 प्रागवन्मन्त्रं गणेशानं मूलमन्त्रं समुच्चरन् ॥
 समुच्चरं सुकाने तु मन्त्रस्यासं समाचरेत् ।
 चलं चेत् कपनवेद्यां मन्त्रस्यासो भवेद्विजाः ॥
 देवाग्रे तु घटान्यस्य कुम्भाङ्गीनं तु तद्गुदि ।
 विन्यसेद्वन्कुम्भेभ्यः पीठस्य परितो मन्त्रम् ॥

90

95

तत्तत्कुम्भोदकैश्चैव तत्पदेशोऽप्येवमेव ।
 तत्तत्पुष्पादिभिर्वासे पूर्ववत् कारयेत्ततः ॥ 100
 कपनं कारयेदन्ते नैवेद्यं ओससं नयेत् ।
 गणेशो भास्तीलीभ्यां सुतो यदि मुनीश्वराः ॥
 तदुक्तवत् तयोः कुर्यात् प्रतिष्ठां हि गुरुत्तमः ।
 विप्रेश्वरीयुगलेदि तन्नाला स्थापयेत्तु ताम् ॥
 विन्यसेत् कुम्भस्यासंस्पर्शकरकान्मन्त्रमुच्चरन् ।
 तासां हवि विप्रैरेण ततः स्थापनमाचरेत् ॥
 विप्रैस्तथापनं क्षेत्रं यः कुर्यादुद्विगान् स चेत् ।
 आयुष्कामो लभेदापुर्णमार्थं रेहमानि च ॥
 विद्याकामोऽमलं विद्या रत्निकामो वरद्विपम् ।
 पुत्रान् सौभाग्यमारोग्यं यशो वीर्यं शिवं ह्युभयम् ॥ 105
 लभेत् परम मोक्षं च विप्रैस्तथापनेन तु ।
 तत्पार्श्वे च संक्षेपाच्छृणुष्व मुनिपुङ्गवाः ॥
 स्रवाय प्रातरावृत्तं शौचं स्नानं समाधत्तम् ।
 स्रवाया वादमं मन्त्रतर्पणं प्राग्धत्तम् ॥
 तन्नालपं विप्रैः पञ्चाभिर्निष्ठाङ्गिकरद्वयः ।
 आवातस्तकलीकृत्य सामान्यार्थकरो गुरुः ॥
 शारं तदम्भसा प्रोक्ष्य विकटं भीममर्चयेत् ।
 देवोक्तान्वा सुबाहुं च विप्रं तत्पदोर्ध्वजेत् ॥
 प्रविश्य हेति वेदल्यां दक्षस्थवरणेन तु ।
 वात्सीशं च समन्वर्थं स्यात्तस्य उदकमुत्तः ॥ 110
 संयोज्य राकावात्मानं स्थयेद्वन्धसितरिपतिः ।
 तदुद्भूतामृतेनार्द्राङ्गकायसगन्धितः ॥
 भोजेन हस्ती संशोष्य चन्दनेनापि चर्चितौ ।
 ईशास्यमोरवानाञ्चान् करजेत् तले दहम् ॥
 मूलं च दक्षिणचूडावर्धितो न्यसेत् क्रमात् ।
 ज्येष्ठदिक्षु करामेषु पुनर्मूलं च भावयेत् ॥

100

105

110

नृचमूर्तिस्थापनविधिः ॥

नृचमूर्तिप्रतिष्ठां तु कश्ये तल्लक्षणान्वितम् ।
 चतुर्भुजत्रिनेत्रश्च सविकीर्णजटायुतः ॥
 जटामकुटसंयुक्तो वक्रनागफणाकृतः ।
 पृष्ठगाः पार्श्वगास्तास्युः पञ्चाधैकैकवृद्धितः ॥
 त्रिशूलसंघावक्षानास्युर्जटास्तास्तान्तराकृतः ।
 धुधुरास्यधाकादिपुष्पयुक्तास्तपिप्लवाः ॥
 कृताञ्जलिपुटोपेतजाह्न्या दक्षिणस्थया ।
 बालचन्द्रेण संयुक्तो वामपार्श्वस्थितेन च ॥
 युक्तो बहुलमाञ्जलिर्मुखादामोरगादिभिः ।
 श्वाघ्राजिनागरो दीप्तस्सर्वाभरणभूषितः ॥ 5
 कामदोर्मूलमालम्बिद्वीपिषर्माश्वरान्वितः ।
 दिव्याश्वरान्वितो यामि मृगाजिनयुतोऽपि वा ॥
 कक्षग्रन्थकपालेन नामापुष्पैरलंकृतः ।
 धृतधाराहन्ताप्रशार्दूलनखकच्छपैः ॥
 शार्ङ्गिकैर्मणिभिः श्रोतमाख्या इति भूषितः ।
 स्थितो दक्षिणपादेन वामेनोपरिर्बर्त्तिना ॥
 कुशितावर्तमानाङ्गिः सुप्रसारिततत्करः ।
 अम्बिकामुखमिन्ध्रान्धमरीकृतलोचनः ॥
 आश्रयकिङ्किणीगुक्तस्तदन्तः पुरशोभितः ।
 वामदक्षिणकर्णाग्रपरिकान्तैर्भक्तकुण्डलः ॥ 10
 दक्षाभयकरस्थेन मुजङ्गेनोरुणेन च ।
 वामपार्श्वस्थेन बहिना दक्षकेन तु ॥
 विपिडमेन समायुक्त उपवीतेन संयुतः ।
 मोक्षीरध्वजप्रक्षम आदित्याङ्गुलभङ्गयुक् ॥

नानासर्पसमायुक्तस्त्वपस्मारोपरि स्थितः ।
 मूर्ध्नो लज्जटदक्षस्य नासादक्षपुटस्थितम् ॥
 नाभेर्दक्षिणतो गुल्फे मध्ये सूत्रं प्रसारयेत् ।
 लज्जटमध्यसूत्रात् द्विमात्रमिति कीर्तितम् ॥
 द्विकामसूत्रयोर्मध्ये त्रिमात्रमिति कीर्तितम् ।
 श्रोणीवामोरुसंस्पृष्टं तत्सूत्रमिह संमतम् ॥
 सूत्रगुल्फयोर्मध्येमेकाङ्गुलमिति स्मृतम् ।
 सूत्रादि नतजान्तरं मानुहिगन्तमात्रकम् ॥
 तत्सूत्राग्रमपृष्ठान्तं सप्ताधिकदशाङ्गुलम् ।
 तत्सूत्राग्रमजान्तरं सप्ताधिकदशाङ्गुलम् ॥
 सूत्रादक्षिणतः कुक्षिरष्टाङ्गुल उदाहृतः ।
 सूत्रात् सव्यकुक्षिस्तु रव्यङ्गुल उदाहृतः ॥
 ऊर्ध्वेर्दक्षिणतः सूत्रं सप्ताधिकदशाङ्गुलम् ।
 सूत्राग्रमभरणे तु नवमात्रमुदीरितम् ॥
 सूत्रात् वामकण्ठस्तु पञ्चाङ्गुल उदाहृतः ।
 सूत्रात् दक्षिणकण्ठो भाग इत्यभिधीयते ॥
 सूत्रात् वामबाहुन्तं त्र्यङ्गुलक्षयसंयुतम् ।
 अथकान्यप्रकारेण सूत्रपातोऽभिधीयते ॥
 क्लीनिकान्तं तन्मूर्ध्नेस्तद्व्यासापुटान्ततः ।
 नामेश्व दक्षमात्रान्तं स्थिताङ्गुलमव्ययम् ॥
 सृष्ट्वा यत् पार्श्वं सूत्रं मध्यसूत्रमुदाहृतम् ।
 सूत्राग्रमे मुखं पञ्चमात्रं कण्ठं त्रिमात्रकम् ॥
 बाहुन्ते तिथिमात्रं स्यान्नवमात्रं तु कक्षगम् ।
 मध्योदरेऽष्टमात्रं स्याच्छ्रोणी विशाङ्गुलेन च ॥

कटिस्थिभ्यङ्गुलेन स्यादन्यत्र पश्चिमात्रकम् ।
 नवमात्रं तद्वरुः स्यात् पार्श्वेऽन्तं वेदगुणकम् ॥ 26
 सप्ताङ्गुलं मुखेऽन्यत्र कण्ठः स्यादसमात्रकम् ।
 बाहुन्ते तु त्रिमात्रं स्यात् कक्षान्तं विश्वमात्रकम् ॥
 मध्यङ्गुलं भवेत् कुक्षौ श्रोण्यां स्याद्युगमात्रकम् ।
 कट्यां च वेदमात्रं स्याज्जानुरष्टाङ्गुलं भवेत् ॥
 पादाग्रे मुखमात्रं स्यादेवं मुख्य समाचरेत् ।
 स्थितजानुसमं विशाद्वर्तिताङ्गुलेः सप्तङ्गुलः ॥
 तत्पार्श्वान्त्वोर्ध्वेऽङ्गुलं द्वयन्तरं परिकीर्तितम् ।
 श्रोणीसप्तङ्गुलं वामजानोहृदरं मतम् ॥
 तद्वरुमस्याग्रामेऽथ द्वयन्तरं नवमात्रकम् ।
 तज्जानोर्द्व्यङ्गुलस्य मणिक्रान्तरं मनुः ॥ 30
 तस्मादमपदस्तस्य मणिक्रान्तं सप्ताङ्गुलः ।
 तस्य चाङ्गुलवज्जानात् सप्ताङ्गुलद्वयन्तरं मुखम् ॥
 ततोऽसमं तलोचं स्यात्तद्व्याङ्गुलेर्मध्यमात् पुनः ।
 सप्तदशाङ्गुलं विशाद्वर्तिताङ्गुलस्य कोपेरम् ॥
 मुजान्तं साग्रिहस्तोचं सोऽङ्गुलिः पञ्चाङ्गुलोऽङ्गुलः ।
 विस्तारः कोलकस्तस्य शिखामिस्तिर्भुजः ॥
 धृतकामरुको हस्तः कर्णोऽथो बाहुगुलधिकः ।
 धातुर्दमरुकायामो भूतैस्तु मुखमिस्तिः ॥
 कोलको मध्यनेस्तारः परितस्तस्यवन्त्रितः ।
 एकजिह्वासमायुक्तो मणोरुषनिसंयुतः ॥ 35
 बाहोस्तु मणिक्रान्तं चतुर्विंशत्यधिरम् ।
 अपस्मारोऽङ्गुलं मानुहदन्तद्विमात्रकम् ॥
 देवस्य वक्रप्रमानेन स्यादपस्मारमानकम् ।
 वक्रयुगं समारम्य पञ्चमस्त्रावसानकम् ॥

वक्रप्रमानेन स्यात् सप्तमानमुदाहृतम् ।
 चतुस्तालेन कर्तव्यमपस्मारो द्विजोत्तमाः ॥
 लष्णीवात् पादपर्यन्तं पञ्चदशं विमात्रयेत् ।
 उष्णीवात् केशपर्यन्तं कोलकं चेति कीर्तितम् ॥
 केशान्तःचतुर्ध्वन्तपञ्चभागमिति स्मृतम् ।
 गलमर्वाङ्गुलं श्रोतमप्यर्धं कर्णं व्यप्यते ॥ 40
 पञ्चङ्गुल इति श्रोको द्विचकादिद्वयान्ततः ।
 तथैव तस्मान्नाम्यन्तं पञ्चङ्गुलमिति स्मृतम् ॥
 तस्मात्तु मेढून्तं कौशिकाङ्गुलमुच्यते ।
 ऊर्ध्वामं तु सप्तांशं जानुसेधो द्विमात्रकः ॥
 जङ्घायामस्तु सप्तांशः पादोऽसेधो द्विमात्रकः ।
 द्विभुजश्च द्विनेत्रश्च ऊर्ध्वकायस्तस्योऽङ्गुलः ॥
 व्यालं वै वामहस्ते तु तस्य मूर्ध्ना तु दक्षिणे ।
 आकृतालंकृतमङ्गी सव्यपार्श्वशिरोयुतः ॥
 देवस्य वक्रप्रमानेन जाह्नव्यायाम उच्यते ।
 द्विभुजा च त्रिनेत्रा च करण्डमकुटान्विता ॥ 45
 सर्वाभरणसंयुक्ता कृताञ्जलिपुटान्विता ।
 ऊर्ध्वमागदधोभागं तोयाकारेण कारयेत् ॥
 गङ्गादेव्यानया देवस्तंयुक्तो वा विप्रजितः ।
 प्रभावकाशविस्तारो दशाधिकतशताङ्गुलम् ॥
 सप्तत्रिंशच्छतायामतद्वरुः भागविस्तरः ।
 एकादिदशपर्यन्तमत्रैकनाधिकापि वा ॥
 द्व्यङ्गुलद्व्यङ्गुलार्थात् बालचन्द्रस्तु सप्तधा ।
 तद्वशात् पार्श्वगां देवीं कल्पयेत्तद्विधानतः ॥
 कुर्वीद् भृङ्गिरटिं वाम भद्रकालीमथापि वा ।
 मुजङ्गनास आख्यातो भुजङ्गलक्षितस्ततः ॥ 50

मुजङ्गवासवासर्व विशेषः कश्चिदस्ति हि ।
उद्धृतस्य तर्हं कुर्यात् स्थितजानुष्वेतः क्रमात् ॥

द्विमात्रं वा त्रिमात्रं वा चतुर्मात्रमपि वा ।
मुजङ्गललितः स्यात्तत्तद्वैर्य ह्योच्यते ॥

मुजङ्गवासवासर्व विशेषस्तत्र बोध्यते ।
सद्वृत्तं दक्षिणं पादं वागपादं तु वा नयेत् ॥

स पादो देहमध्यस्थश्चोर्ध्वपादतलान्वितः ।
चतुर्भुजोऽष्टहस्तो वा नानादिभ्यामभूषितः ॥

शिलादिद्रव्यमासाद्य कुर्यादेवं नटेश्वरम् ।
इत्थं लक्षणमादयात् प्रतिष्ठा ततः ॥ ५५

कालोऽपि पूर्वप्रत्योक्तस्तद्देवाङ्कुरार्पणम् ।
रत्नन्यासादिमोक्षो च पूर्ववत्सम्पादयेत् ॥

वेरञ्जुद्धि ततः कुर्यान्नगरादिप्रदक्षिणम् ।
जलधिवासने पश्चान्मण्डपं पूर्यक्षयेत् ॥

कुण्डानि परितः पश्चान्नक्षत्रैकस्तस्य वा ।
चतुरश्राणि चतानि तदिगध्यानि वा नयेत् ॥

मण्डपे भोजयेद्विप्रान् सहस्रान्तादशाधिकान् ।
गुणपादं वाचयेत्पश्चान्मण्डपस्य विशुद्धये ॥

समस्तैर्यवैर् कुर्यात्तुहोमे विधानतः ।
वास्तुहोमं विना वापि भूगर्भहमाचरेत् ॥ ६१

गुणपादं वाचयित्वा तु वेदूर्ध्वे स्थाप्यकलं नयेत् ।
शयनं कल्पयेदूर्ध्वे प्रतिमां शोधयेत्ततः ॥

वृत्त्या कौतुकयन्त्रं तु शाययेच्छयनोपरि ।
शिरःप्रदेशे देवस्य शिवायं तु घटं नयेत् ॥

वर्धनीमुखरे न्यस्य तस्यां गौरी च विन्यसेत् ।
लक्षणोदितस्त्वं तु ध्यात्वा गन्धादिभिर्धजेत् ॥

अमितः कलशान्धौ विधेःशायित्वानयेत् ।
अर्चयेद्गन्धपुष्पादिभैवेद्यान्तं गुरुतमः ॥

तत्पश्चात्तेश्वरान्मूर्तिमूर्तीशानपि विन्यसेत् ।
होमं समाचरेत् काले मूर्तिपैरसह देशिकः ॥ ६१

कृत्वा कुण्डाग्निसंस्कारमग्निकाशोक्तमाचरेत् ।
समिदाभ्यचरैर्होमान् सर्वपं च यत्र तिष्ठम् ॥

म्रियद्गुणास्त्रिमुद्गांश्च लुह्यात् क्रमतो गुरुः ।
उद्धृत्वावटान्मण्डपः पूर्वादिदिक्षु च ॥

शम्भुशमर्गविष्णुश्च खदिरश्चाग्निकोणतः ।
प्रधानस्य पल/शामु समिधश्चैवभीरिताः ॥

ऋगाद्यव्ययं मन्त्रजपं च विधिवन्नयेत् ।
मेघवृत्तपुतैस्तोत्रवेदमोर्वैर्यपोषा च ॥

रात्रिशेषं ततः प्रातः स्मृत्या शान्तं सदाशिवम् ।
समर्पितो गुरुः स्नातो मन्त्रतुष्टदेहशुक् ॥ ७१

उद्धृत्य प्रतिमां पूर्वमुखं सर्वात्मना गुरुः ।
व्यपोषा यत्कूर्चोदीन् पूजयेद्गन्धपुष्पैः ॥

कुम्भांश्च कुण्डेभ्यर्त्तुं तर्पयेत् गुरुतमः ।
पूर्णाहुतिं ततो दद्याद्द्वौषडन्वशिवेन तु ॥

यत्कहेमाङ्गुलीयाद्यैरुपायै पूजयेत्ततः ।
दक्षिणा पूर्वप्रत्योक्ता ततः स्थापनमारमेत् ॥

ततो वेद्यासमुद्धृत्य स्नानश्चमे तु विन्यसेत् ।
चलं प्रासादमथे तु स्थापयेदचलं गुरुः ॥

ततः कुम्भासमुद्धृत्य सर्वातोऽवसानाकुम्भम् ।
हृत्प्रदक्षिणं कृत्वा प्रतिमां नयेदुत्तमम् ॥ ७१

कुम्भाद्वीजं समायाम्य महेशस्य हृदि नयेत् ।
वर्ध्या वीजमःदाय तत्पीठान्ने तु विन्यसेत् ॥

विशेषान् पीठभ्येषु तत्पश्चात्तेश्वरैर्यवेत् ।
देवीयागोक्तमार्गेण देवी च स्थापयेद्गुरुः ॥
तदन्ते कारयेद्दीमान् कल्याणमपि देशिकः ।
उत्सवं कारयेत्पश्चात् तया विज्ञानुसारतः ॥

अनुक्रम्य सामान्यस्थापनोदितमाचरेत् ।
एवं यः कुरुते मर्त्यः प्रतिष्ठां भावनायुतः ॥

स यायात् पदमैवान् शुक्ला भोगानिद्वैव तु ॥

इति उत्तरकामिकाख्ये महात्मने सूक्तमूर्तिस्थापनविधिः पद्वत्वारिंशत्तमः पटलः ॥

—०—

सोमास्कन्दस्थापनविधिः ॥

वक्ष्यामि सोमोमास्कन्दमुखेरास्थापनं परम् ।
तत्स्थंशुणसमायुक्तं तन्मोदानीं प्रकाशयेत् ॥

चतुर्भुजल्लिङ्गेत्रयं जटामकुटमण्डितः ।
सर्वाभरणसंयुक्तो वरदाभयहस्तकः ॥

कुम्भापरशुयुक्तोर्ध्ववामेतारकरान्वितः ।
वसत्र्यसंयुक्तोऽथपश्चिक्कानक्रकुण्डलः ॥

सोपधीतः प्रसन्नात्मा शयिता सन्ध्यापुच्छः ।
साल्म्यदक्षगदेन वामे गीर्वा च संयुतः ॥

सर्वलक्षणसंयुक्तसर्वाभरणभूषितः ।
ललाटनासिकाभिमोदपादगुरुकमण्डपे ॥

श्रीगिरिस्वस्त्यस्तं स्रजं मध्यसूत्रमिति सूत्रम् ।
मुखान्तात् पिण्डलीमूलाद्भीमापार्श्वतयैव च ॥

शूचकल्याय मध्यतु कटिस्थं पार्श्वेन मत्तम् ।
उष्णीपात् ककुदंशं तपस्विङ्गमध्यमादगतम् ॥

पृष्ठसूत्रमिति प्रोक्तं पार्श्वत्वात् सार्धमात्रकम् ।
ह्रिन्वा पार्श्वद्वयोर्ध्वेन तत्तत्स्वाङ्कुरैर्ध्वकम् ॥

जानुः पश्चात्तुल्यं वामे लम्बितस्य गुणाङ्गुलम् ।
सुत्रात् वामजान्वन्तमूर्ध्वकपार्धमानकम् ॥

ऊरुमूलात् एवमात्रं नालकान्तं द्विजोत्तमः ।
तलाग्रादूर्ध्वमध्याच्च हस्ततरं तु गुणाङ्गुलम् ॥ १०

सूत्रालम्ब्याङ्गुलिपार्श्वेन सार्धविंशङ्गुलं भवेत् ।
कटकान्मणिबन्धधोवेशे कट्यमसीगगम् ॥

नासेत्तु मणिकन्धान्तं शोडशाङ्गुलीरितम् ।
परदं चेत्तु तत्पृष्ठाभ्याभ्यन्तसमन्वितम् ॥

वामे देव्या समायुक्तस्तदध्यायप्रसिद्धम् ।
स सोमस्तोम एव स्यात् सोमास्कन्दविधिर्भवेत् ॥

देशोच्चदसभार्गकभागोऽप्य द्विभागतः ।
त्रिवेदभार्गोर्वा कुर्यात् स्वन्दं तन्मध्यमे गुरुः ॥

हिनेनस्त विंशङ्गुलं कण्ठमकुटान्वितः ।
कर्णवोर्ध्वकपिण्डौ तु सर्वाभरणभूषितः ॥ १५

वक्ष्यामि करस्थान्नः प्रसारितकरोऽपरः ।
द्विहस्तपङ्कजो वाय दृक्कारयुतोऽपवा ॥

देव्युरुसंस्थितो वापि निष्कृजकरोऽपवा ।
 आसीनो वा स्थितो वापि स्कन्दस्वेवं प्रकीर्तितः ॥
 स्कन्दोभारहितस्त्वेष एवं स्थातु सुखासनः ।
 सोमे च सोमास्कादे च सुखेशे लक्षणं मतम् ॥
 प्रतिष्ठायां प्रकृत्या सुकालेऽङ्कुरपूर्विकम् ।
 रत्नन्यासं ततः कुर्यादेकदेशे च गृहे ॥
 हेमाम्बुं हेममायूरं देव्यां स्कन्देऽपवा न्यसेत् ।
 तत्तत्प्रतिष्ठाप्यापोक्तमन्त्रैरपि समन्वितम् ॥
 तत्तत्प्रीताम्बुलैश्च सुस्निग्धान्तं गुरुन्यसेत् ।
 दशमसुमोक्षं कृत्वा चेरुत्ति प्रदक्षिणम् ॥
 जलाधवासमे प्राग्बद्ध भस्मेऽष्टपदमाधरेत् ।
 दिग्धायकं च तानि वेदाध्यायि च वा भवेत् ॥
 कुम्भानि तत्पश्चात्कृतवन्तः कुम्भमाह्वयः ।
 क्षिप्त्वा च विस्तृत्य विप्रान् संमोजयेत्ततः ॥
 पुष्पावप्रोक्षणं वास्तुहोमं स्थण्डिलकल्पनम् ।
 शयनं कल्पयेन्मये स्तनं कारयेत्ततः ॥
 कौटुकविलसं च वा शिषु ताभ्यामवेक्षतः ।
 वक्ष्ये पृथगावेष्टय कुम्भान् संस्थापयेत्ततः ॥
 क्षिप्य कुम्भं क्षिरोदेसे क्षिप्य च तदुत्तरे ।
 सिन्धुस्य वर्धनी सोमास्कन्दस्वेदक्षिणे मतम् ॥
 स्कन्देताविष्टितं स्वस्य गन्धाधैर्यवेक्षतः ।
 लक्ष्मणोदितस्त्वामिव्यानाभिस्तर्धगुरुः ॥

परितोऽष्टौ वयान्मय विधेसैर्यधितान् ।
 तत्तदप्यायभागैर्न तत्तदूर्ध्वार्धं कं भवेत् ॥
 कृत्वा कुम्भान्प्रतिस्कारं समिदोऽपानजकैः ।
 तिलसस्त्रेभ्यः सुगन्धैश्च होमं च विधिना भवेत् ॥
 फलाशोदुग्धराश्याथकटा दिक्षु विविक्षु च ।
 शमीलदेवमायूरश्रीहृत्क्षेत्रा इहेरिताः ॥
 प्रधानेऽप्यादिमः प्रोक्तः पूर्णान्तं कर्म कारयेत् ।
 यन्मुखं च तदा वेशी प्रधाने तर्पयेद्गुरुः ॥
 एते विभिन्नपीठास्तेषु पृथक्पण्डपमाधरेत् ।
 हितोये देवकुम्भान्नीक्ष्ययेत् पूर्ववर्णना ॥
 संवासदशभिःकादिदक्षिणे मूर्तिपादिभिः ।
 वक्ष्येमाङ्गुलीयादिपूजितो गुरुरादरात् ॥
 कुम्भादीन् समानाद्य भेदान्नाह्वयि न्यसेत् ।
 वर्धय्यासनं तदूर्ध्वं तस्य पीठे तु निन्यसेत् ॥
 सङ्गा यदि सा देवी तस्यास्तु हृदि न्यसेत् ।
 गुरुकुम्भादगुम्भान् तं गुरुस्य हृदि निन्यसेत् ॥
 ज्ञेयैः पठितः पीठे न्यस्य तानभिवेक्षयेत् ।
 एते विभिन्नपीठास्तेषु पृथक्पण्डपमाधरेत् ॥
 कल्याणकर्म कर्तव्यं यथाविधि विशेषतः ।
 अनुकूलं यत् कुर्यात् सामान्यस्थापनोक्तम् ॥
 इत्येतेषां प्रतिष्ठा तु यः कुर्यान्नरसत्तमः ।
 स यावन्ति क्षिणेनैक्यविद् सिद्धिं च सोऽश्नुते ॥

इति उत्तरकामिकायमे महातन्त्रे सोमास्कन्दस्थापनविधिः सप्तचत्वारिंशत्तमः पटलः ॥

चन्द्रशेखरस्थापनविधिः ॥

इन्दुमौलिप्रतिष्ठां तु वक्ष्ये लक्षणपूर्विकम् ।
 आपाच च-शिखरीनि तैः कुर्यात् प्रतिष्ठां गुरुः ॥
 चतुर्भुजक्षिणेन च समपात् स्थानके स्थितः ।
 शरभमसमायुक्तः पूर्वस्थपरपङ्क्तयः ॥
 धरं शमदस्ते स्वादमय दक्षिणे करे ।
 वरं यदि तं कुर्यादध्यायः सिद्धकर्णकः ॥
 ऊरुशुद्धकरो वापि फटको वा विधीयते ।
 मृगतङ्ककराभ्यां दोसीमागते व्यवस्थितौ ॥
 मृगतङ्कौ तु कर्णागते कर्तरी सम्भवतिभता ।
 पराशुखौ संमुखौ वा मृगतङ्कौ समीरितौ ॥
 दिङ्मात्रं कर्तरीमाङ्गुलपरमं परकीर्तितम् ।
 द्विजकामाः कर्तरीमध्यमेकप्रिदादद्यात्कुम्भम् ॥
 मणिमन्त्रकवाहोस्तु मध्यमं द्वादशाङ्गुलम् ।
 श्रोत्रमन्त्रात् कूर्परादर्वागन्तरं पूर्वदक्षायोः ॥
 वारेर्वा कौशिकैर्वापि सार्धं कुम्भसेतु वा ।
 क्षान्तास्तगन्धाधैर्यं नाम्पूर्वं पुष्पस्तोदयः ॥
 नामेरभयहस्तान्तं गुणाङ्गुलमिति स्मृतम् ।
 क्षान्तास्तदम्याम्राप्तं द्वादशाङ्गुलमिष्यते ॥
 फटकाभःप्रवेशं तु मेदुमूलसमं भवेत् ।
 ऊरुमूले फटकान्तं स्पृष्टं वाप गुणान्तरम् ॥
 सार्धभागद्वयेनाप्य भागान्म्यां वाप कल्पयेत् ।
 ऊर्वादिमध्यमाङ्गुली जाम्बोरभ्यन्तरं क्रमात् ॥
 स्केतार्धेन सार्धंम्यां विभिन्न परिकल्पयेत् ।
 अथवा आनुमत्यापु सार्धं कुम्भमिति स्मृतम् ॥

जङ्घयोर्द्विभुज्यां वेदभूतरसात्कम् ।
 अङ्गुल्योर्द्वयोर्मध्ये विधेयाङ्गुलीरितम् ॥
 भागं पार्श्वेभ्यः प्रोक्तं ततस्त्रिभिः लब्धयेत् ।
 तत्पार्श्वयोःक्षिप्रंमणि मुखकर्णकुम्भविधि ॥
 पुरः पृष्ठे च मध्ये च नव तान्यङ्गुलमयेत् ।
 प्रलम्बफटकामूर्तिं स्थापयित्वावस्थयेत् ॥
 ललाटप्राणहन्नामिदं द्वाभ्युगममध्यमे ।
 सूर्यं पुरःस्थितं नासाकुक्षिस्थौ यथा भवेत् ॥
 मुखान्तपिण्डीकर्णमूलपुष्पकपालते ।
 कर्णकण्ठस्तमानां तु बाहो श्रोत्रेभ्यो न च ॥
 मुखान्मूलभ्यन्तरं नीत्वा दोसपुष्पपरं मतम् ।
 एवं पार्श्वे त्रिसुत्राणि लब्धयेद्वैशिकोत्तमः ॥
 कटाटिकाककुम्भार्थिकपार्श्वार्थिनां तु मध्यमे ।
 मस्तकाङ्गुलीयं स्थापय पृष्ठककुम्भगतम् ॥
 देहस्यान्तर्गतं मन्त्रात्त्रं स्वाम्बुनिपुङ्गवाः ।
 उष्णीषभूषणं कुर्यात् त्रिमात्रेण विशेषतः ॥
 पार्श्वयोः पुरतः पृष्ठे चतुर्भुजसमन्वितम् ।
 मध्ये भकरफटं स्यात् सप्तकोटरसंयुतम् ॥
 पार्श्वयोः पञ्चकूटं स्यात् पृष्ठे स्वाप्रलङ्घकम् ।
 अमे दशाङ्गुलं तस्य मुले तु मुखविस्तरम् ॥
 तत्तत्त्रिगुणनाहं तु नामेऽनामेऽर्धचन्द्रकम् ।
 शमे मङ्गाकणि तस्य सर्वाङ्गुलभूषितम् ॥
 जङ्घाभिः पञ्चभिर्भुजि त्रिमात्रेण विशेषतः ।
 एकधा तु विधाशुला गोपाभिः पार्श्वेऽन्वयम् ॥

जटामकुटमेतद्दि सर्वाङ्गपरमीरितम् ।
 रत्नपत्रिकाया वापि शङ्खपत्रिकायापि वा ॥ 25
 पद्मपत्रिकाया वापि शोभितं वामकर्णिकम् ।
 सव्यं मन्त्रसिंहास्यपञ्चकुण्डलैर्भूतम् ॥
 वृष्टतः कर्णपर्यन्तं केशावर्ति विद्यमानम् ।
 पार्श्वोर्वाङ्गुल्यां जटामाणां विद्यमानम् ॥
 द्वारपुत्रीवस्तुक्तं तथा कर्णिकवाङ्कितम् ।
 केशस्यैव प्रकर्तव्यं भुजाः केयूरसंयुताः ॥
 सुपल्लवभयोपेतास्सर्वरत्नोपशोभिताः ।
 मुक्ताक्षमण्डिताश्च तदग्रे मणिभूषणम् ॥
 करामं कटकोपेतमङ्गुल्यो मुद्रिकाङ्कितम् ।
 लम्बीरोत्तरीयोपकीर्तितोरण्यभयः ॥ 30
 समस्तरत्नपाशवस्त्रविमाननक्षत्रमणिः ।
 संयुक्तकटिसूत्रोऽन्तः पादमालकसंयुतः ॥
 चन्द्रबोद्धर एवं रश्मिरेखा च सहितो न वा ।
 सपीठं मिश्रपीठा वा देवेनालिङ्गितार्थम् ॥
 तथालिङ्गितदेशे अग्नौ न्यालिङ्गितस्तु वा ।
 जालिङ्गनयुतो वा स्वाभिराभङ्गोऽथवा मत्तः ॥
 एवं लक्षणमाहवातं प्रतिष्ठाप्य निगद्यते ।
 कालोऽपि प्राग्बुद्धिस्तद्वदेवाङ्कुरार्पणम् ॥
 रत्नपाशं दशां मोक्षं वेरुद्धिं प्रदक्षिणम् ।
 जलाधिवासनं पञ्चाङ्गमष्टयं पूर्वप्रयेत् ॥ 35
 कुण्डलानि परितः कुर्वन्निपण्येकसंलग्नम् ।
 तस्मिन्नाणि कृतानि कुण्डलान्यध्याप्य वा नयेत् ॥
 विप्रान् समोजयेत्पश्चात् पुण्याहं वाचयेत्ततः ।
 समर्पयेत्तं दारतुष्टोमः कार्यो द्विजोत्तमः ॥

पुण्याहं वाचयित्वा तु शय्यायाः कल्पनं नयेत् ।
 जपनं कीर्तकं शय्यारोहणे पृथगाचरेत् ॥
 ततः कुम्भं शिरोदेशे बर्धनी च तदुत्तरे ।
 लक्ष्मणोदितकूपं च स्मरन्मन्त्रचयेत्ययोः ॥
 परितोऽष्टौ घटान्यस्य विशेषाधिष्ठितान्यसेत् ।
 न्यस्यैव तत्पद्मार्वादीन् प्राग्यद्वोमं समाचरेत् ॥
 कृत्वा कुण्डामितस्फारं समिदाज्यामकैस्तिलैः ।
 लाजस्येन्द्रकैश्चैव यदोद्भूतसंस्कृतम् ॥
 अथत्यक्तमण्डौ च दिक्क्षेत्रं समिधो मत्तः ।
 शय्यपामार्गशीवृक्षमागूरा बहिर्कोणतः ॥
 प्रत्येकं पूर्वप्रदक्षुर्वा पूर्णाङ्गे देविकोत्तमः ।
 प्रभाते देवकुम्भादीनभ्यर्च्य गृहद्वारात् ॥
 ब्रह्महेमाङ्गुलीयादेर्मूर्तिपादोत्तमस्थितः ।
 संप्राप्तदक्षिणः प्राग्वन्मन्त्रपातं समाचरेत् ॥
 प्रतिमाम्ने घटान्यस्य कुम्भादीन् तु विन्यसेत् ।
 देवस्य हृदि तपीठे बर्धन्यास्तु महुं न्यसेत् ॥
 सहजा चैव तद्देवी तस्यास्तु हृदि विन्यसेत् ।
 अन्येभ्यो विन्यसेद्भूमिं पीठस्य परितस्ततः ॥
 विभिन्नपीठा देशे चैव पृथक्कण्टपमाचरेत् ।
 कल्याणं कारयेदन्ते जपनं चोरसनं तथा ॥
 कारयेद्भूरि नैवेद्यं दास्येत् न वा गुरुः ।
 अत्राहुकं तु समाधं सामान्यस्थापनेदितम् ॥
 चन्द्रमौलिप्रतिष्ठां तु कुर्यादेवं हि यो नरः ।
 लज्जेह सर्वकामास्तु स ज्ञाते मोक्षमाप्नुयात् ॥

पुरास्तिथ्यापनविधिः ॥

पुरास्तिथ्यापनं वक्ष्ये तदादी लक्षणं च वै ।
 शतशुभविशेषैश्च जटामकुटसंयुतः ॥
 रामभक्तपुत्रस्तस्यैव स्थानकेन समन्वितः ।
 सव्यवर्णस्यमकरकुण्डलेन समन्वितः ॥
 कुण्डापरशुसंयुक्तपरहस्तादयान्वितः ।
 धनुर्धणपुतोपेतसमेतरकरान्वितः ॥
 दोस्तीमगराहस्तोऽथ शरारतभेरीसीमकम् ।
 नामैतु मणिमन्त्राङ्गनामगोत्रोत्तमविशतिः ॥
 गार्ग्यमध्यमकाक्षोऽथ मन्मथं तु शराङ्गुलम् ।
 देवूनां परहृष्टान्तं योऽहंशङ्कुलमौरितम् ॥ 5
 परहृष्टतोऽद्विजो वापि द्विहृष्टतश्चपुराङ्गतकः ।
 शिरसो वामदक्षस्थण्डिलस्य च दक्षिणे ॥
 सूत्रं तु लग्नेष्टामे वामनासापुटस्य तु ।
 दक्षिणस्थितपात्रे च पुरस्तान्मुनिपुङ्गवाः ॥
 हजामिधोऽस्यपाङ्गुलिनाम्नां सूत्रोऽन्तरम् ।
 सव्येऽङ्गमाग्रादेवे स्थाप्यमन्त्रे स्थिरानतिः ॥
 तस्यादास्तुष्टगण्योऽथ रत्नतरं दशमीतिकम् ।
 सुर्वाहं सलक्षणां वाथ वागमाये तु पार्श्वतीम् ॥
 एवं कृत्वा पुनरि तु प्रतिष्ठां कारयेत्ततः ।
 सुमुहूर्ते सुहृन्ने च कृत्वावाङ्कुरकर्म च ॥ 10
 रत्नपाशं दशां मोक्षं वेरुद्धिं प्रदक्षिणम् ।
 तीर्थाधिवासनं पश्चात् जपनं कीर्तकं नयेत् ॥

गण्डये स्थण्डिलं कृत्वा नववर्षकालं वयम् ।
 कुण्डलान्यध्याप्य कृतानि तद्विग्राहानि मानि वा ॥
 संकल्प्य शयनं तस्मिन्नारोह्य च महेष्टरम् ।
 देवेशस्य शिरोदेशे दिक्कुम्भं च बर्धनीम् ॥
 लक्ष्मणोक्तं च रूपं तु ध्यात्वा तत्रैव पूजयेत् ।
 अंगितोऽष्टौ घटान्यस्य विशेषास्त्र पूजयेत् ॥
 गन्धादीरपि नैवेद्यार्घ्यसैर्भावेनो गुरुः ।
 तत्पद्मार्वादिभिर्यासं कृत्वा होमं समाचरेत् ॥ 15
 संकल्प्य कुम्भं बहिर्धं च समिदाज्यामकैस्तिलैः ।
 पादाशोऽङ्गुलपादस्य यदाः प्रागादिदिक्षु च ॥
 शय्यपामार्गशीवृक्षमागूरा बहिर्कोणतः ।
 प्रधानस्थं पदशरयात् स च सर्वत्र वा मत्तः ॥
 प्रत्येकं पूर्वप्रदक्षुर्वा पूर्णाङ्गुल्यन्तमेव च ।
 सतो द्वितीयदिक्क्षेत्रे देवकुम्भामितर्पणम् ॥
 पूजितो मूर्तिर्गैरसार्धं प्राप्तपूर्वोक्तदक्षिणः ।
 सुमुहूर्ते ततः प्राप्ते मनुष्यासं समाचरेत् ॥
 कुम्भाद्व्योजं समादाय शिवस्य हृदि विन्यसेत् ।
 बर्धन्यां योजयादाय मन्थीले विन्यसेद्गुरुः ॥ 20
 सङ्कासना तु देशे चैव तस्यास्तु हृदि विन्यसेत् ।
 'यामेकपीठा चैवस्थाः पृथक्कण्टपमाचरेत् ॥
 कल्याणं कारयेत्पश्चात्तदन्ते जपनं नयेत् ।
 उत्तरसं भूरि नैवेद्यं कारयेदा न वा गुरुः ॥

अनुक्तमत्र यदप्राप्तं सामान्यस्थापनोक्तम् ।
प्रतिष्ठितं समाख्याता पुरारिस्थिताविधिः ॥

इति उत्तरकामिकाक्ष्ये महात्मने पुरारिस्थापनविधिरेकोनपञ्चाशत्तमः पटलः ॥

लिङ्गोद्भवप्रतिष्ठाविधिः ॥

लिङ्गोद्भवस्य देवस्य प्रतिष्ठायां निगद्यते ।
मर्ममानवशास्त्रिणां प्राग्वत् सम्यक् प्रकल्पयेत् ॥
लिङ्गोच्चे वेदपञ्चतुसतांशोऽष्टमधस्त्यजेत् ।
तत्समं वा तदर्थं वा त्यक्त्वा चोर्ध्वं तदग्रे ॥
पूर्ववत् कारयेत् सम्यक् चन्द्रशेखरमूर्तिनम् ।
लिङ्गाधो शर्बजान्वन्तभागं नेन्द्रियगोचरम् ॥
लिङ्गोर्ध्वःप्रदेशे तु हंसं सूकरमाचरेत् ।
विम्बस्थाननमानेन कारयेत्समादरात् ॥
विम्बद्विमुखमानेन भूकृष्टास्यं तु सूकरम् ।
तद्विष्णुसमागौकद्वित्रिवेदसंरंभयेत् ॥
ब्रह्मविष्णु द्विपार्श्वयो नतौ तस्यानुकूलको ।
तिर्यगात्तुपादौ तौ सर्वावयवसुन्दरी ॥
लिङ्गोद्भूतस्त्विति द्यातोऽश्रद्विष्णुमिन्द्रितः ।
असविष्णुविहीनो वा हंससूकरसंयुतः ॥
इत्थं लक्षणमादिष्टं प्रतिष्ठाविधिरुच्यते ।
कालश्च पूर्ववत्प्रत्यक्षदेवाङ्कुरार्पणम् ॥
पश्चान्मण्डपनिर्माणं कृत्वा तत्रैव कल्पयेत् ।
कुण्डानि परितोऽग्राणि नवपञ्चैकसंख्यया ॥

5

दिग्ग्राह्यपथं वृत्तानि सन्ध्यातोऽत्र नास्ति हि ।
नयनोन्मीलनं पश्चाद्देवाङ्कुरमन्तरम् ॥
प्रदक्षिणं पुरादीनां जले चैत्राधिरासनम् ।
भूषणं मण्डपस्यैव यास्तुष्टोमगतः परम् ॥
भूपरिग्रहमादौ वा पूर्ववत् कारयेदुभयः ।
वेद्यर्थं स्पष्टिजले कृत्वा शयनं कल्पयेत्ततः ॥
जलादुत्तीर्य देवं तु प्रतिमां शोभयेत्ततः ।
वृक्षा कौतुकवन्धे तु शाययेच्छयनोपरि ॥
नयनोन्मीलनायं तु प्रसविष्णोस्तु कल्पयेत् ।
मन्त्राणं दक्षिणे चैव विष्णु कामे तु शाययेत् ॥
वस्त्रैश्चैव तु संवेष्ट्य गन्धार्घ्यैश्चैव ततः ।
प्रधानकुम्भे तेषां तु क्षिरोभागे तु विन्यसेत् ॥
कर्चनीं विन्यसेद्वीमाङ्कुरकुम्भस्य चोदरे ।
अमितश्च घटानष्टौ न्यस्य विष्टेयकामकान् ॥
लक्ष्मणोदितस्थं तु ध्यायेत् स्वहृदि देशिकः ।
रुद्रासंस्थानभावेस्तु पूजयेत्वा यथाविधि ॥
देवस्य ब्रह्मणो विष्णोर्गतरश्चर्यादिकं न्यसेत् ।
प्राग्वद्देवस्य तस्याद्यान् कविष्णोस्तु यथोदितम् ॥

लिङ्गोद्भवप्रतिष्ठाविधिः

ततो होमं प्रकुर्वीत मूर्तिपैस्तद्वै देशिकः ।
शमिद्राज्यान्मज्जैश्च लिङ्गसर्वपथैर्गवैः ॥
पञ्चासोद्भूतशक्यपञ्चशः पूर्वादिदिक्षु च ।
शाम्यपामार्गश्रीवृक्षमायूरा वह्निकोणतः ॥
प्रधानस्य पञ्चाशस्तु स च सर्वत्र वा मतः ।
द्व्यैरेभिः क्रमादुत्थ्वा ब्रह्मणं विष्णुमेव च ॥
गुरुः प्रधानकुम्भे तु तर्पयेत् समिदादिभिः ।
विष्टेयं व्यक्तेशान् प्रभाते विमले ततः ॥
देशिकस्तु विष्णुदास्या मूर्तिपैस्तद्वै सत्त्वविद् ।
पञ्चासोद्भूतसंख्यं कुम्भान् कुण्डेऽप्यवकां ॥
देशिकादींश्च संपूज्य दक्षिणां दापयेत्ततः ।
सुहृन्नाडिकापूर्वं मन्त्रन्यासं समाचरेत् ॥

20

इति उत्तरकामिकाक्ष्ये महात्मने लिङ्गोद्भवप्रतिष्ठाविधिः पञ्चाशत्तमः पटलः ॥

दक्षिणामूर्तिस्थापनविधिः ॥

स्थापनं दक्षिणेशस्य शृणुष्व विप्रसत्तमाः ।
व्याघ्रयानगेययोगेण निष्ठस्य त्रिविधस्य च ॥
व्याघ्रयानुगन्तमुदातो मेरी कीणासमन्वितः ।
द्राव्यां विरहितो योगी स नानाकारभेदतः ॥
चतुर्भुजशिखेप्रस्तु कुन्देन्दुयवकाग्रमः ।
श्वेतविद्रुमहेमामः श्यामाभो वा प्रकीर्तितः ॥
व्याघ्रवर्माग्वरो वापि दिव्याम्बरधरस्तु वा ।
उत्तरोपसमोपेतः शुक्लपङ्खोपकीर्तकः ॥

वेद्याः कुम्भान् समुदधृत्य तदग्रे स्पष्टिजले न्यसेत् ।
कुम्भाद्वीजं समादाय देवस्य हृदि विन्यसेत् ॥
वर्द्धन्या बीजमादाय पाददेशोऽभिवेचयेत् ।
विष्टेयोऽप्यस्तथा न्यस्य तज्जडैः स्थापयेत्प्रभुम् ॥
अश्वविष्णोः स्त्रीजं तु तद्वन्यस्याभिवेचयेत् ।
संपन्नं पूजनं कुर्यादन्ते घोसवसंयुतम् ॥
विश्वान् संस्थापयेत् पश्चाद्दक्षिणं दक्षिणे गुरुः ।
नामभागे तु देवस्य विष्णुं संस्थापयेद्गुरुः ॥
अनुक्तमत्र सामान्यप्रतिष्ठास्थापनोक्तम् ।
लिङ्गोद्भवप्रतिष्ठा तु कुर्यादेवं हि यो नरः ॥
इहैव धनवान् धीमान् सोऽन्ते सायुज्यमाप्नुयात् ॥

25

विकीर्णमूर्धजो वापि जटामकुट एव वा ।
पट्टिकावन्धनो वापि सत्करोटिकया युतः ॥
धूर्तगारग्वर्धनगवत्रैश्चन्ध्रेण मण्डितः ।
पञ्चमुद्रासमोपेतो गङ्गाकिङ्किणिसंयुतः ॥
अथस्तावद्वृक्षस्य शैलादर्थं श्रितः पुनः ।
व्याघ्रचर्मोपरिधातु स्थितो वीरसमोऽथवा ॥
लम्बिते दक्षिणं पादं तज्जानूपरि संस्थितम् ।
नामाङ्गिनालकं कुर्यात्सन्ध्यादस्तं तु मुद्रया ॥

5

कुम्भादीन् समादाय शिवस्य इदि विन्यसेत् ।
 कर्षण्या बीजमादाय तस्य पीठे तु विन्यसेत् ॥
 विमेशानां तु बीजानि पीठे शक्रादितो न्यसेत् ।
 तत्तत्कुम्भजपैरेव तत्तदेवोऽभिदेवयेत् ॥
 क्रमपा . बीजानि तेषां तु इदि विन्यसेत् ।
 तत्तत्कुम्भोदकीदृशैव तेषां च स्तपनं नयेत् ॥
 श्रीमण्डमुनिहस्तस्यपुस्तकेष्वधिकारमन्त्रः ।

इति उत्तरकामिकादये महात्मने दक्षिणापूर्तिस्थापनविधिरेकाग्रवासस्यः पटलः ॥

मिक्षाटनप्रतिष्ठाविधिः

मिक्षाटनस्य तस्योऽहं कङ्काळस्यापि लक्षणम् ।
 प्रतिष्ठा तु द्विग्रेष्ठाष्टपुष्के दिजसप्तमाः ॥
 पादे पादुकया युक्तं चतुर्दोर्मिस्तमन्त्रितम् ।
 सप्तहस्तं शास्त्रं च गमनोत्तुल्यमोक्षरम् ॥
 आनन्दपुरिकं सौम्यं कर्पूरमकुटोत्पलम् ।
 क्षीमाभरं श्वेतं कुर्पात् सुन्दरं ते विभूषितम् ॥
 सशङ्खपत्रिका वामे दक्षिणे नमस्कृतकम् ।
 दक्षिणे कुञ्जित पादं वामपादं तु सुस्थितम् ॥
 समप्रहस्तं वामि कान्तिमुक्तनिजाङ्गकम् ।
 प्रहारं दक्षिणे हस्ते भक्त्या वामे तु पूर्वयोः ॥
 सप्तमस्याङ्गुलीयं तु कृष्णजिह्वाग्रं भवेत् ।
 वामे करेऽपि पिञ्जदण्डकं कालदण्डकम् ॥
 समोर्दण्डयोर्मध्ये स्तम्भमूलोपरि स्थितम् ।
 नानागणसमायुक्तं नानाभूतसमाकुलम् ॥

विन्यसेत् कामिकायं तु सोऽभेदं गुह्यतमः ॥
 देवेशं स्थापयेत्तथाऽर्च्योऽतश्चामयोः ।
 स्तपनं शोऽस्यं भूरिर्नैवेद्यं कारयेन् वा ॥
 अनुकम्य सामान्यस्थापनोक्तपरावरेव ।
 एवं यो दक्षिणापूर्तेः स्थापनं कुरुते नरः ॥
 सोऽस्त्रिद्वानिह भुलवाय भोगान् स्वर्गाभिवाञ्छितान् ।
 देहात्ते परमेष्ठानं कर्त्ता पापान् सशयः ॥

अस्यभूतगुणैश्चलिपात्रेण संयुतम् ।
 गानाखण्डोर्भूतेनेकेः परिक्षारितम् ॥
 मेरिकाकाङ्कायाः विगर्गाननुचरवाकुलेः ।
 वोषितश्चाननयाङ्गा अपेक्षावद्गमोद्विताः ॥
 अलभ्यपणवप्राया मलिदानसमुत्पुलाः ।
 आसीर्गदन्त्रिताः काञ्चित् काञ्चिदलिङ्गनोत्पुलाः ॥
 मूर्ध्निस्तु सडाटल्य स्यं नीलङ्गुलं नयेत् ।
 सप्तमस्याङ्गुलीयं तु लिताङ्गुलमुद्वेष्टकम् ॥
 दक्षिणेऽष्टयं द्विवा द्वयार्द्विगे श्रकम् ।
 नामोर्द्वेषु वामे तु भागं सप्तङ्गुलं भवेत् ॥
 पादाङ्गुलद्वयोर्मध्ये स्मृतिमाश्रयुद्वेष्टनम् ।
 पाण्ड्योश्च मुनिमात्रं स्वाज्जान्मोर्म्यं भुजेन तु ॥
 सार्धं विष्ठाङ्गुलीयं तयोस्तन्निन्यते ।
 प्रहारहस्ते यो वक्त्रः कटको नाभिनीलकः ॥

नाभेस्तन्निन्यन्तं भागं इत्यभिधीयते ।
 पश्येन्मन्त्रमाहोश्च गन्धं भूतप्राप्तकम् ॥ 16
 इरिणास्मगले इत्युक्तमप्यस्यो भवेत् ।
 ऊह्यन्मन्त्रं तत्प्राप्तेर्कविस्तमिमात्रम् ॥
 अथोगुह्यसकटकाः स्मृतिर्वाप्तमन्त्रितः ।
 पश्येन्मन्त्रमाहोश्च मन्त्रं पात्रमात्रकम् ॥
 कङ्काळपिञ्जदण्डकः कक्षामुखोऽप्यो भवेत् ।
 गुजान्तामणिमन्त्रमाहोश्च मन्त्रं पोदशाङ्गुलम् ॥
 अर्धमात्रं तु वा प्रोक्तं पिञ्जदण्डकं इत्यतः ।
 वासवं पिञ्जदण्डकं स्थाप्य देवनासाप्रमात्रकम् ॥
 कङ्काळदण्डकं ■ देवत्याधोगलप्राप्तकम् ।
 दण्डकं कायेष्टिहान् कङ्काळं हि मुनीश्वराः ॥ 20
 वोषितो देवकथाः स्युः सप्तमस्याङ्गुलीयकाः ।
 भूतकृपाणि सर्वाणि त्रिभुक्तेनेष्टया तया ॥
 एव एव एवो देशो नमः कङ्काळार्जितः ।
 विहीर्गोऽप्यार्षेयजटलकविभूषितः ॥
 रुद्रिदेवो मन्त्रोऽप्यः कणिमूत्रेण मेष्टितः ।
 सप्तकालं च गदं वामद्वये ■ कल्पयेत् ॥
 दिग्भक्तकालमायुक्तं वामस्थगदं करम् ।
 शिखिपिञ्जदण्डं कुर्यात् सप्तमस्याङ्गुलीयम् ॥
 सप्तमस्याङ्गुलीयः कर्माः पूर्वस्यो गृणात्मकः ।
 सप्तमं कोशरागुक्तमपवा परिकल्पयेत् ॥ 25
 कणाळदण्डकं तु नाभिदण्डं प्रकल्पयेत् ।
 नाभेस्तन्निन्यन्तं पोदशाङ्गुलं ईरितः ॥

कङ्काळं तु कर्णान्तं तद्वस्त्रमणिमन्त्रितम् ।
 कर्णान्तं पोदशीर्मात्रेष्टये कङ्काळदण्डकम् ॥
 मिक्षाटनो हरः प्रोक्तः पूर्य विष्णुमुतो न वा ।
 स्थापनं च समासेन मध्येऽहं मुनिपुङ्गवाः ॥
 कालः प्राप्तास्तु द्विजदण्डकं कुरुक्षिप्या ।
 रत्नामालां तस्य दृष्ट्वा देवे भूमे यथाकामम् ॥
 जायास्तु च पूर्य कुरुक्षेत्रे वैकृते च गुह्यतमः ।
 अथवा रत्नविष्णोर्दृष्ट्वा दीनां विस्तर्जयेत् ॥ 30
 नेत्राणां मोक्षणं कथा येरक्षुःश्रितः परम ।
 जलाधिवासनं ग्रामदक्षेणपुरस्तथा ॥
 यामरुष्टामासाय पूर्ववत् परिकल्पयेत् ।
 तरिगन्धानि वृत्तामे नवपञ्चककुलकम् ॥
 उद्रास्य शिखरं विद्यान् भोजनेतद्विष्णुदेवे ।
 पुण्याहं वास्तुहोमे च यन्त्रिकं स्तपनं पूर्य ॥
 स्तपनं कौतुकं तेषां पूर्य कुरुक्षेत्रे शोभयेत् ।
 मध्ये देवं च तस्मै जाया भूतानि वागवे ॥
 यथावच्छाययेत् सर्वान् पृथग्भद्रादिभूषितान् ।
 पूर्य कङ्काळदण्डकं च शिरोदेवो तु शाययेत् ॥ 35
 शक्रशाङ्करयोर्मध्ये न्यसेत् कुम्भं च कर्षणीम् ।
 अम्बेयां च शिरोदेवो घटं जायास्तु वनेनीम् ॥
 विन्यस्य मन्त्रपुष्पाद्यैः पूजयेत् स्वस्वमन्त्रयुक् ।
 वीरेश्वरं नमस्तेति भूतकुम्भे यजेद्गुरुः ॥
 तन्दताये नमस्तेति तद्वर्धन्या यजेद्गुरुः ।
 कङ्काळपुष्पे कङ्काळं न्यत्वा तस्यादिकान्यसेत् ॥

हरन्तं नरसिंहं तु अगस्त्यहरणोद्धतम् ।
 कृताञ्जलिपुटोपेतं निश्चेष्टितमहातनुम् ॥ 5
 तस्य देहं तदभ्यास्य विष्णुं पद्मदक्षेत्रणम् ।
 पादाभ्यामम्बरस्याभ्यां कुक्षिरमाभ्यां च तस्य तु ॥
 गगनाभिमुखं देहं कारयेच्छरमेधनम् ।
 एवं लक्षणमादिष्टं तस्य मन्त्रश्च कथ्यते ॥
 अक्षयर्गादिभ्यं योजं चतुर्दशविभूषितम् ।
 पद्मस्वरसमोपेतं विन्दुमादत्तमन्त्रितम् ॥
 शरमे श्रीजमित्याहुः शरमेश्वर इत्यपि ।
 ततो हरिहरस्त्वेवं चतुर्धर्मं पदद्वयम् ॥
 आदौ प्रणवसंयुक्तं भगवत्कारात्तत्संयुतम् ।
 योजयेच्छरमेधायै पूजादिप्रतिष्ठितम् ॥ 10
 कथयेदाद्यवर्णैः मन्त्राण्यङ्गानि देशिकः ।
 वज्रवेदो मन्त्रेदायः सादृक्त्वव विधेयकः ॥
 मारणो दीर्घवस्तु त्रीक्ष्णदंष्ट्रो जटाधरः ।
 बलिप्रियेण चाष्टौ स्तुः प्रारिद्गारम्य संस्विताः ॥
 पूजायां च प्रतिष्ठादी कमेण परितःस्थिताः ।
 स्वनामाचक्षरेणैवा मन्त्राणां मुद्रांश्चिन्तयेत् ॥
 कुर्याच्चिह्नकादिप्रियेण दक्षणेन शरमेश्वरम् ।
 प्रतिष्ठां च ततः कुर्याच्चतुर्भुजमोदयेऽहनि ॥
 अङ्कुरार्पणकार्ये तु तद्विधानेन कारयेत् ।
 नैत्राणामपि रत्नानां मोक्षणं न्यासमाचरेत् ॥ 15
 मृदादिशोधनं ग्रामप्रभृतीनां प्रदक्षिणम् ।
 नद्याभिवासनं प्राग्भवत् पुष्यक कूर्मादरे हरी ॥

मण्डपं पूर्णवत् कृत्वा वेदाय नमस्कृत्य कम् ।
 पञ्चाग्न्यायतनोपेतमेकमग्न्यापतनेन वा ॥
 स्वपशुदासने पुण्यतोपरोधनमाचरेत् ।
 विप्रभुक्तिं तदुच्छिद्योदासनं मार्जनं पुनः ॥
 पुण्यार्हं वास्तुभूजाग्निकार्यं स्पष्टिदलकल्पनम् ।
 शयनं स्नपनं प्राग्भूत्वा धनं कौतुकम् च ॥
 धृग्वृद्धोत्तमादिष्टं शयनारोहणं तयेत् ।
 उदक्पादं यथादेवं पूर्वदिग्मस्तकं पथा ॥ 20
 भिन्नपोढो हरिस्तर्हि वामे तं शापयेत्प्रभोः ।
 रक्तवस्त्रेण संवेष्ट्य शुभमस्तपनमाचरेत् ॥
 विष्णुस्तेजोयुक्तं च विष्णुभुजं च विन्दयेत् ।
 सङ्ग्रं साविधानं च सवक्त्राणं शिरोऽस्तिके ॥
 परितोऽष्टौ घटान्यस्तथा स्वर्णवज्रादिसंयुताम् ।
 सप्तमाभ्युदकान् वज्रदेहावेरभ्यर्चयित्वा ॥
 प्रागुक्तानुस्वरूपतो गन्धैर्वर्चयेद्गुरुः ।
 कपुटाज्जातमूर्त्या ताम्रावाद्य सक्तरीहृतम् ॥
 दिशः पटुतेनैव मूलेनावाद्य तं मनुम् ।
 शरमेशमस्तु न्यस्तवा पजेष्टिणौ तदुक्तम् ॥ 25
 मूर्तिमूर्तीश्वरन्यासे कारयेत् प्राग्भवेद् द्वि ।
 मूर्तयो वज्रदेहायास्तदीक्षाना इति स्मृताः ॥
 ततो द्वेभ्यं प्रकुर्वीत कृत्वा कृष्णवर्णसंस्कृतम् ।
 समिद्धिरय पाळाशेषैर्भूतेन चरुणापि च ॥
 सिद्धैर्जैश्च सस्त्रैर्मूर्तीशास्त्राभिर्युतम् ।
 पूर्णां कृत्वा द्वितीयेऽह्नि बहिर्दुग्धमभ्यर्चनम् ॥

सम्प्रातदक्षिणस्तुष्टौ गुरुस्संपूजितस्तदा ।
 मूर्तिपादौर्धवायोगं मन्त्रन्यासे समारभेत् ॥
 देवेशाग्रे घटान्यस्तथा संस्पर्श्य स्पष्टिदलं गुरुः ।
 कुम्भाद् बीजं समादाय शरमेशहृदि न्यसेत् ॥ 30
 विष्णुबीजं समादाय नरसिंहहृदि न्यसेत् ।
 अग्रेभ्यो श्रीजवादाय पोटान्ते परितो न्यसेत् ॥
 तत्तत्कुम्भोदकैश्चैव स्नापयेत्शरमेश्वरम् ।
 स्नपनं कारयित्वा तु नैवेद्यं चोत्सवं मयेत् ॥
 एवं देवं प्रतिष्ठाप्य प्रसङ्गं तं संपर्वयेत् ।
 अर्चनं प्राग्भवेत् स्नात्वा किं तु मन्त्रैस्तु शरमेः ॥

इति उत्तरकामिकादये महात्मने शरमेशप्रतिष्ठाविधिश्चतुःपञ्चाशत्तमः पटलः ॥

चण्डेशायनुग्रहप्रतिष्ठाविधिः ॥

अथ चण्डीशानन्दीशविष्णुभुजमङ्कृतप्रभोः ।
 प्रतिष्ठां संपन्नस्यापि तल्लक्षणपुरस्सरम् ॥
 उग्रायां सहितस्याथ चण्डेशोत्तरमूर्तिनः ।
 वागे वा दक्षिणे वापि कारयेद्देशिकोत्तमः ॥
 एवं आनूक्तान्मन्त्रस्तप्तनवश्लोकाल्लग्नम् ।
 तुम्हासीनं स्थितं वापि कृताञ्जलिपुटान्वितम् ॥
 देवेशेणसमोपेतं मङ्गलं चण्डनायकम् ।
 सर्वाङ्गसुन्दरं कूर्पात् कनिष्ठदशताळतः ॥
 मातायं देवशरदे कटकनेतरेण तु ।
 देवशिरसि चण्डस्य पात्वा परिवेष्टयेत् ॥ 5
 नन्दीश्वरपसादे तु विशेषः कथ्यदिष्यते ।
 द्विमेवं द्विभुजं शान्तं कृताञ्जलिपुटान्वितम् ॥

स्नपनोत्सवकर्माणि तदर्थं विधिनाचरेत् ।
 देशिकवचस्य मन्त्रैस्तान्नाशयेच्छुभमर्गिणः ॥
 सर्वव्याधिसमुत्पत्तौ मन्त्रेणानेन नाशयेत् ।
 वक्ष्याकर्षणविधेयमनेन विधिना नयेत् ॥ 35
 अनुक्रमतः संप्राप्तं सामान्यस्वाध्यायकम् ।
 कुर्यादेवं स्नापनं तु यो नरशरमेश्वरे ॥
 भक्षया भावमया साधे तस्मिन् कथयेद् द्विजाः ।
 इयथा पुण्यसंयुक्तं भोगान् भुक्त्वेह जन्मनि ॥
 वाञ्छितलोकान् परत्रापि प्राप्नोति पदमेश्वरम् ॥

सुविकीर्णजटोपेतं अटानकुटकाभितम् ।
 आभङ्गसङ्घिनं कूर्पादागमश्रवणोन्मुखम् ॥
 नन्दीश्वरं प्रसन्नं तं कारयेत्पूजमानतः ।
 नन्दीशानुग्रहस्त्वेवं तद्विष्णुमसादकम् ॥
 द्विजा मन्दीश्वरं तस्मिन् विष्णुं तल्लक्षणान्वितम् ।
 सचक्राञ्जलिदस्तं च शङ्खान्नापरहस्तकम् ॥
 कुर्यादेदं देव एव स्वाध्यायकश्च विष्णुमूर्तिनः ।
 कुर्यादेदं देवान्मन्त्रमसादाभिमुखं शिवम् ॥ 10
 इत्थं लक्षणमादिष्टं प्रतिष्ठाविधिश्चयते ।
 वायव्यमङ्कुरं सनविन्यासमुपयत्र च ॥
 नेत्रमोक्षं तथा छद्मि पुरादीनां प्रदक्षिणम् ।
 तोषाविवासनं यागमण्डपस्य शक्यतम् ॥

कालारिकामान्तकप्रतिष्ठाविधिः

वक्ष्ये कालारिकामान्तकप्रतिष्ठाविधिः ।

चतुर्मुखिगोत्रं च कार्दमकुटुम्बितः ॥

कुञ्जितासम्पदास्तु व्याघ्रनर्मस्वराम्बितः ।

ततस्तत्पुत्राणां प्रिलीक्यदक्षोपनासिकः ॥

दक्षदत्तस्य शूलो वा वामदत्तस्य मुष्टिकः ।

दक्षस्तस्य रज्जुर्वागाराशोऽप्य वामगः ॥

कटाक्षरैर्दिवस कालदेवे उपस्थिता ।

शूलं वायोमुक्तं शूलं कालकण्डसमेव वा ॥

धूमिमुवाप्तमोषेन करोष्व नाभितीवकम् ।

तद्वस्त्रमणिमन्त्राच्च पाद्वैभवं कलाङ्गुष्ठम् ॥

5

कर्णान्तशूलकलापं तद्वस्त्रमणिमन्त्राच्च ।

कर्णप्रान्ते द्वितारं त्वाद्दोस्तं परदक्षकम् ॥

कर्णादि मणिमन्त्रान्तं यन् श्रेति प्रकीर्तितम् ।

मूर्तौ दक्षकराभित्थं वामनासापुटाक्षयः ॥

नामोस्तस्यै च वामाक्षयस्यै शूलं पुरे भवेत् ।

तत्सूत्राभ्येदुष्टस्य वामभागोक्तो मतः ॥

स्थितजान्धन्तरं सूत्रादामस्यमुदीरितम् ।

अथोद्गुताङ्घ्रिजान्धन्तं कटपत्रसममेव हि ॥

जम्बामप्यारसमोषं तत्सूत्राप्रान्तं वृत्तिः सृष्टा ।

दक्षपादस्य पाद्वैभवं तिथिः स्वास्तुक्षयक्षिणे ॥

10

परदक्षाय च कटको शूलद्वरतन्त्रमेव च ।

तत्सूत्रादक्षिणे नाभिर्दिशेस्वरयन् भवेत् ॥

सूत्रादन्वितजान्धन्तो गुणश्चक्षुर्गुणे भवेत् ।

उद्धृतस्य तल्लयाप्राञ्जलायाः स्मृतेभ्यश्च ॥

कालं तु पक्षितं कुर्वाणं प्लुताक्षं तु प्लुच्छम् ।

उद्गिरदक्षयन्तं च तथा खेदितमूर्धनम् ॥

शूलपाशकरं चैव विकीर्णवर्णान्वितम् ।

दंष्ट्राकराज्यद्वयं रक्तैरुक्तमोचनम् ॥

देवाय नाभिमानेन तत्रतालेन कारयेत् ।

कृताङ्गलिमुटं वापि कारयेत्कालमादरात् ॥

15

अथवाप्य वराहज्जातिर्गतात् पतिः नयेत् ।

काष्ठान्तलिङ्गनागार्थं लिङ्गोद्भूतोक्तवयेत् ॥

लिङ्गज्ञेन भित्तद्वारादोऽधोमुख्यो भस्मविप्रेतः ।

मङ्गपुष्पाञ्जलिः पार्श्वे मार्कण्डेयः स्थितो वरः ॥

कर्तव्यः कालो मीतस्तदुक्तो तु हरेण तु ।

मार्कण्डेयोऽनुमानेन युक्तो वा वर्जितस्तु वा ॥

अथवाप्य शरीरस्वपरणेन पुत्रो न वा ।

कालारिरेवमाहुर्वातो मन्मथान्तक उच्यते ॥

अग्रे तु दक्षिणामूर्ध्वेर्गोत्रनिष्ठस्य मन्मथम् ।

कुर्वाणं पक्षितं रुष्टिवातादेव च ताक्षणात् ॥

20

मकरा दशाक्षं देवोच्चमैकाद्याः सप्त भागकाः ।

मन्मथोत्सेव उद्दिष्टः स तु हेगविभूषितः ॥

शुद्धजाम्बूनद्वयः पुष्पपत्रैरुत्सृज्यतः ।

मीनकेतुत्तयैवेक्षुर्कार्मुकाकृतिसंयुतः ॥

देवभागवसन्ताप्यमित्रपुत्रोऽसितुन्दरः ।

उद्भिनी तापिनी चैव वेदिनी द्राविणी तथा ॥

मारिणी तु वाराह्याः सुवर्धतुर्गमे शराः वरे ।

मन्मथो मित्रपुत्रो वायुतो वैकशरेण तु ॥

25

उत्तरभागे-कालारिकामान्तकप्रतिष्ठाविधिः

इत्थं लक्षणमाह्वयते प्रतिष्ठाविधिमुच्यते ।

वाराहमङ्कुरं यागमण्डपं पूर्ववज्रपेक्ष ॥

26

कुण्डानि मण्डपे कुर्वाणं प्रहभूतैकसंख्यया ।

दिग्गताश्रयि वृत्तानि चतुःश्रयाणि वा द्विजाः ॥

रानःमासाक्षिमोक्षौ च येरक्षुद्दिननन्तरम् ।

पामप्रदक्षिणं तोषाधिवासं पूर्ववद्गुरुः ॥

देवे च काले कामे च कारयेत्तु पृथक् पृथक् ।

वेद्युर्ध्वे स्थण्डिले चैव शयने स्नपने पृथक् ॥

देवस्य पाददेशे तु शय्या द्यात् काञ्चकामयोः ।

कौतुकं शयमारोहं पूर्ववत् पुष्पगाथरेत् ॥

ईशकुम्भे शिरोवेष्टो धर्मेर्ना तस्य चोत्तरे ।

काञ्चकुम्भं च तन्मूर्धः प्रवेष्टे तन्मण्डु स्मरन् ॥

30

कामस्योत्तमिन्द्रोदेशो वस्त्राद्यादयं षट् भागः ।

मिश्राभ्यां संपुस्तयेत्तु तयोश्च कञ्चशङ्खम् ॥

कामस्य पार्श्वयोः कञ्चतवाभ्याश्चयितवोरपि ।

देवभागवसन्ताप्यपुत्रमोक्षिवोर्युक्तः ॥

विष्णवेऽक्षहेमादयं पूर्ववत् परितो घटान् ।

विश्वेश्वरकाम्यस्य यजेद् गन्धादिभित्ततः ॥

तारोश्चरादिभित्तासं कृत्वा द्वोर्ध्वं समाचरेत् ।

तथायाः पूर्ववदेव कामे तस्य यथोदितम् ॥

काञ्चस्य पञ्चमूर्तिस्तु मूर्तीशानपि विन्यसेत् ।

आत्मविद्याशिवाह्वयानां तत्त्वानां व्याप्तिरिष्यते ॥

इति उत्तरकामिकाप्ये महात्मने कालारिकामान्तकप्रतिष्ठाविधिः

सप्तपञ्चाक्षचमः पटलः

तान्दप्रकृतिकाला ततदीशानां तथैव हि ।

मूर्तयः प्राग्बद्धदिशं वरान्तो मीमंसतृकः ॥

प्राग्बद्धं शरच्च हेमन्त इति पूर्ववत्परा मताः ।

कृत्वा कुम्भाभित्तेःकारं समिष्टुतयकं स्तिजान् ॥

अक्षताक्षं गुलं ज्ञानान्तरपं च हुनेत् कामात् ।

पञ्चाशोद्गन्धराक्षयकटाः प्रागादिविधु च ॥

शमीलदिरमापूरवीक्ष्य बह्विकोणतः ।

पञ्चाशस्तु प्रभाने त्यात् स तु सर्वत्र वा मतः ॥

काञ्च कामं प्रभाने ॥ कल्पयेदेविकाक्षुधीः ।

नीलैव राक्षिणेन तु प्रभाते विमले ततः ॥

40

देशिकस्तुविशुद्धात्मा संपूज्योद्भूतमिष्यकः ।

कुम्भान् कुण्डलवर्हि च मन्त्रायासं गुरुत्तमः ॥

वस्त्रहेमाङ्गुलीयायैः पूजितो मूर्तिपादिभिः ।

संपातदक्षिणः परचात् सुधुहर्षे सुखरन्ध्रे ॥

कुम्भान् विष्णुपुरो न्यस्य शिवकुम्भं तनुं स्मरन् ।

शिवस्य चादराभ्यस्य तापीटे करकं न्यसेत् ॥

वैशेशकुम्भबीजानि तत्पीटे परितो न्यसेत् ।

अन्येभ्यो मनुवाद्याय तेषां तेषां इति न्यसेत् ॥

स्नपनं भूरि नैवेद्यं चोत्सवं कारयेत् वा ।

अनुकम्प्य सामान्यस्यापनोक्तकदाचरेत् ॥

45

एवं यः कुरुते सर्वो भोगान् भुङ्क्ते स्वमाञ्छितान् ।

देहान्ते पुनरोत्थानं प्राप्नोत्येव न संशयः ॥

स्नपनं केशगौरीश्रीदेवीनां कौमुदं धृषक् ।
 शयने शाययेदेवं सत्यं वागे च दक्षिणे ॥
 कृष्णं शैवाभजं भिन्नशब्दाणां शाययेद्गुरुः ।
 देव्यास्तु मण्डपे देवीं शाययेदक्षिणे श्रियम् ॥
 उत्तरे शाययेदक्षिं संकल्प्य शयने धृषक् ।
 रस्तेन वाससा देवं देवीं पीतेन केशवम् ॥
 कृष्णेन पद्मां कुक्षेण तदूर्ध्वेन पितामहम् ।
 आचार्याःसंगृहीतव्याः प्रतिमण्डपमुत्तमाः ॥ ३०
 गुरुवः प्रतिदेवं वा संप्राप्या मुनिपुङ्गवाः ।
 देवोत्तमाङ्गवेले तु शिवकुम्भं च धर्षणीम् ॥
 महाविष्णोश्चिरोदेशे विन्यसेत् घटद्वयम् ।
 परितोऽष्टौ घटान्यस्या विदेशमधिष्ठितान्यसेत् ॥
 देवीश्रीपादकानां तु शिरोदेशे षटत्रयम् ।
 वामावधिष्ठितानष्ट कुम्भैश्च परितोऽन्यसेत् ॥
 तच्छृङ्गोदितकार्प्याभयुकः स्वस्त्यभयुकः ।
 यजेद् गन्धादिभिर्देवान् नैवेद्यान्तैः धृषक् धृषक् ॥
 तत्कनूर्यादिभिर्वासे कारयेत्पूर्ववत् प्रभोः ।
 अन्येषां तत्तदव्यापप्रोक्तास्तस्यादिकान्यसेत् ॥ ३५
 ततो होमः प्रकर्तव्यः कृत्वा कुण्डाग्निसंस्कृतिम् ।
 समिदाभ्यामलज्जैश्च तिलसर्पैश्चमुद्रकैः ॥
 पलाशोदुम्बराश्चयवटाः पूर्वादिदिक्षु च ।
 शम्पवामार्गश्रीवृक्षमाधूरा वक्षिकोणतः ॥

प्रधाने ॥ पलाशस्यात् सर्वतैव च वा मत्तः ।
 प्रत्येकं पूर्ववद्भुत्वा पूर्णान्ते देशिकोक्तम् ॥
 स्वगृहे तत्प्रदेशे वा स्वपेदायासशान्तये ।
 प्रभाते कृन्निभ्यस्तु कर्ता संजयेद्गुरुम् ॥
 वस्त्रहेमाङ्गुलीवाद्यैर्मूर्तिपादैस्तमन्वितम् ।
 तदन्ते दक्षिणां दत्त्वा पञ्चनिष्कादिमुपिष्यात् ॥
 प्रतिमाग्रे चयान्यस्या कुम्भादीन् तु विन्यसेत् ।
 धर्षय्या बीजमादाय देवीहृदयमधमे ॥
 सहजा चेद्दुमादेशी भिन्ना चेत्पीठमधमे ।
 भिन्नपीठाववा देवी तद्वनं वा मनु न्यसेत् ॥
 अन्येष्वपि बीजमादाय पीठस्य परितो न्यसेत् ।
 संपूज्य स्नपनं कुर्याद्वर्चनोक्तवद्वेषेत् ॥
 दत्त्वा नैवेद्यमस्ते तु प्रसिद्धोत्सवमाचरेत् ।
 कश्चिदस्मिन्विशेषोऽस्ति रक्षतां द्विजसत्तमाः ॥
 सदा शिवादिदेवानां देवी यस्य यथा मता ।
 तथा विधेया सा देवी सततं देवसन्निधि ॥
 प्रासादमण्डपादीनां बाह्ये संस्थापिता यदा ।
 तेषां हस्तादिभिर्न्यासः स्रष्टव्योऽविदेशतः ॥
 यथा वा लभते शोभा बलं तेषां यथा भवेत् ।
 तेषां देवपदं तत्पार्श्वे कर्तव्या वा न वा मताः ॥
 स्वतन्त्रे सर्वेषां कार्या वृषवाहनकादिषु ।
 दक्षिणेशादिदेवानां देव्यो न कदापि संमताः ॥
 प्रासादमितिदेवानां प्रतिष्ठा भिन्नगा न वा ।
 एव सर्वोऽपि यः कुर्यादाजिष्ठं फलमाप्नुयात् ॥

इति उत्तरकाणिकास्ये महातन्त्रे कल्याणपूतिप्रतिष्ठाविधिरूपशास्त्रम् ॥ ३८ ॥

कल्याणकर्मविधिः

कल्याणकर्मविधिं सर्वदेवे सनातने ।
 सुवृद्धे तु तदिने वा परे दिने ॥
 नैवेद्वि पतुर्थे ॥ दिवाकालेऽर्धरात्रौ ।
 गङ्गा ॥ गङ्गा देवदेवे योग्येऽपि ॥
 गङ्गा तत्र संकल्प्य सिन्धुस्रोतस्तच्छुद्धम् ।
 नैवेद्वि देवेशं भूषितं भूषणार्थकैः ॥
 गङ्गापद्माशब्दपञ्चमामदपैः ।
 नैवेद्विः सद्यैरानीतं शिविकादिभिः ॥
 गङ्गा तत्पुरः कृत्वा स्वच्छं सिकतादिभिः ।
 नैवेद्वि देवेशं स्थापयेद्विभूतिम् ॥ ६
 गङ्गापद्माशब्दं सौम्यालं दक्षिणाननम् ।
 गङ्गापद्माशब्दं तु वस्त्राभरणभूषितम् ॥
 गङ्गापद्मं दत्त्वा सुदंशं चाभ्यर्चयेत् ।
 गङ्गापद्मोत्तरीयार्थं गुरुर्देवात् प्रमोददा ॥
 गङ्गापद्मं विनिक्षिप्य पञ्चपङ्कजमाचरेत् ।
 गङ्गापद्मं शिवे चेत्येषा समिदाभ्यामलज्जैः ॥
 गङ्गापद्मं नदा दत्त्वा सर्वाभरणसंपुताम् ।
 गङ्गापद्मं वरस्ये तु दत्त्वा संस्थप्य देशिकः ॥
 गङ्गापद्मं वाथै दत्त्वातेनैव मन्त्रतः ।
 गङ्गापद्मं तु दत्त्वा दृष्टमन्त्रतः ॥ १०
 गङ्गापद्मोत्तरीयार्थं वस्त्रगुणं च दायेत् ।
 गङ्गापद्मं न्यसेद्वि देव्यास्तकीर्णमुन्दीव ॥
 गङ्गापद्मं वन्धयेदेव्योत्तरीयना गुरुः ।
 गङ्गापद्मं वन्धयेद्भूतसमर्थतशिवागमः ॥

सोमोष्णसोमरीयश्च धृतपञ्चाङ्गभूषणः ।
 अनेन गुरुणादिष्टो गुरुर्न्यः प्रसज्यते ॥
 वस्त्रद्वाराङ्गुलीपरस्मिन् निजदेवं ॥ विष्णुवत् ।
 व्याघ्रोदकं हरा दत्त्वा करार्पा करकेण च ॥
 शिवेऽरे करे भस्म पश्चाद्गुह्यादयोरपि ।
 पुण्याहं वाचयेत्तत्रात् सूक्तवेदश्चमीनपि ॥ १५
 समिधः षोडशैवाग्नौ शिवेनाङ्गैश्च तर्पयेत् ।
 गुडदुग्धाजपसंमिश्रं स्रुवकं हृदा प्रमोः ॥
 दद्यात्तत्रैव वाचांते पुनराज्येन वै हरा ।
 हुत्वा षोडशसंख्यातं तत्तत्त्वाज्येन षोडश ॥
 नैवेद्यं सोपदंशं तु दत्त्वा शान्तिं च वै हरा ।
 ताम्बूलमपि तेनैव स्तुत्वा परमकारणम् ॥
 शिशुर्धर्मितं कृत्वा मन्त्रेयपुत्रं द्वितालकम् ।
 शिवहस्तमिति ध्यात्वा गौर्वा इदि हृदा न्यसेत् ॥
 तस्मादक्षिणकर्णे तु शीजमुख्ये जपेद्गुरुः ।
 ततो वामेऽङ्गं संस्थाप्य हाञ्जिस्पर्शकोपरि ॥ ३०
 पूर्वोक्तशिवहस्तेन देव्या दक्षिणभातलम् ।
 संगृह्य विन्यसेत् तस्मिन्मन्त्रेण हृदा गुरुः ॥
 उगीत्याद्यैस्तमो विष्णुं तोषयेदीश्वराक्षया ।
 प्राग्दर्भस्य हस्तस्य कृत्वा वाचं चतुष्टयम् ॥
 शिवहस्तद्वयं देव्या हस्तद्वयमिति स्मरेत् ।
 ततश्चिवाग्निं प्रज्वाल्य हस्तेऽस्तु विनिक्षिपेत् ॥
 अमीषं यन्मन्त्राङ्गुलीङ्गुदानात्तेण शोधितान् ।
 देहिकस्य तथान्यस्य साङ्गुलीयकरेण च ॥

अधुन तस्य संक्षेपशुच्यं विप्रसृताः ।
द्रव्यैरेवैवदिभिः कुर्वन् प्रतिमाकृष्टगोदितैः ॥ 26

प्रतिमाकृष्टगोदितं विप्रसृतं युद्धस्य तु ।
योजनीयं द्विजा गमिदास्तथादिसुतम् ॥

द्विभुजश्च द्विनेत्रश्च सुभ्रमपयसुसुन्दरः ।
पद्मपुष्पं स्रवणपानिर्हन्वितैरसत्करः ॥

बाह्वक्षी पक्षिणां प्रानयेद्वाभिमुख्ये ।
दिहस्तो यस्तुभ्यामप्युपशितस्त लिमेभ्यः ॥

कौपीनदण्डपूकसंस्पर्शः कट्याश्रितोऽधरः ।
स्वाप्योऽयं ज्ञानवः स्कन्दः पर्वतेषु वनादिषु ॥

चतुर्भुजश्चिरोमृग कर्णयोः पद्मविष्णुपुष्पं ।
नक्षत्रपुष्पपुष्पं वा क्षुद्रशक्तिप्रसूतम् ॥ 27

वरदाभयसंयुक्तपराकिर्यपुलो म वा ।
शतयेकपा पुनो स्यात्तयोर्लक्षणमुच्यते ॥

द्विनेत्रे द्विभुजे शान्ते पशोःपक्ष्मरश्च ।
शुभाशक्तनिमे स्रवणपानिर्हन्विते ॥

गीरीलक्षणसंयुक्तं कल्पयेत्तु शुभानने ।
गजेति गजवस्त्रोति ज्ञाना ख्यातेऽतिसुन्दरे ॥

हृद्यं लक्षणयुक्तस्याप्यः पुरे वा नगरेऽपि वा ।
वज्राननश्च पद्मपुष्पकं श्रोत्रेक्षणान्वितः ॥

पट्टकण्ठसंयुक्तकण्ठो वा पद्मभिर्मणिभिर्विभूतः ।
सशक्तिस्तथाभ्यस्तसिस्तक्ष्माक्षस्तकुम्भकृतः ॥ 28

सखेटकसंयुक्तं स्वाप्यो वृद्धये राजधानिके ।
रक्षाभरसमायुक्तो बाहुचन्द्रसमप्रभः ॥

करण्डमकुटोपेतो नेत्रत्रयसमन्वितः ।
शक्तिं च मुसलं खड्गं चक्रं पाशाभये वहन् ॥

दक्षिणेऽदक्षिणे चक्रं कार्मुकं छोटकं तथा ।
सम्यक्स्वर्णं चर्ममण्डुक्यं धरन् वहन् ॥

सोपवीतो भयूरस्थोः शक्तिव्यसमायुतः ।
प्रामादौ स्वापनीपोऽयं प्रासादादौ च सिद्धये ॥

एवं पञ्चविधस्तुष्टो विनागस्तानभेदतः ।
हृदये स्यात्त वाप्यस्य सर्वं सर्वत्र वा मताः ॥

एवं सम्पाद्य तन्मन्त्रैः प्रतिष्ठापारमेष्ठिनः ।
शार्ङ्गस्य तूनीयं तु यस्तस्यासमन्वितम् ॥

चतुर्दशस्तोत्रेण विन्दुनादित्युपितम् ।
सुमन्त्रं चतुर्भिर्न नरोऽन्ते पण्यवादिभ्यः ॥

मूढबीजमिति ध्यात्वा तस्मिन् मन्त्राङ्गकल्पना ।
शान्त्यां च दीर्घस्वार्णैर्मांससैर्वा नरोऽन्तकैः ॥

ईशानादिपरोपेतैर्मन्त्राङ्गानि सप्तद्वये ।
मन्त्रासेनाय संयुक्तं विपद्दे पदसंयुतम् ॥

यज्ञानमाय संयुक्तं धीमहीति पदं ततः ।
ततः स्कन्दपरोपेतान्ते युक्तं प्रयोदपाद ॥

गायत्र्योजयेत्तस्यादीरूढे पयोमयेन ।
हरपुटाञ्जलतुल्यं मूर्तिविद्यामन्त्रं मृतौ ॥

गजाया गजवस्त्राश्च मन्त्रस्तानामकल्पिताः ।
ततः प्र तया कर्त्याया प्रायश्चित्तमण्डुक्यपण्यम् ॥

शुभे पुर्वोदिते काले पञ्चस्तानि विनयेत् ।
वेदोक्तं हृदयेनैव पञ्चदेवान्जनेषु वा ॥

हतरागो गृहस्थापनविधिः

इत्थं पञ्चाय संवाते नेत्रमोक्षगमाचरेत् ।
पञ्चाज्याभ्यां सहेमाभ्यां पातस्याभ्यां प्रकल्पयेत् ॥

इत्थं रत्नानलभ्यां धान्यगोत्रिप्रदर्शनम् ।
कुर्वन् प्रच्छन्नरश्मेण सह सर्वात्मना गुरुः ॥ 29

पदि देवीयुतः स्कन्दः पृथक् तस्याश्च कारयेत् ।
प्रायश्चित्तं प्रकल्पयेत्तैः प्रामादौ न प्रदक्षिणम् ॥

नरोऽभिवासयेत् स्कन्दं कम्बकूर्चयुतं हृदा ।
परितः कलशान्माली न्यसेद्विद्वांसविष्टितान् ॥

प्रासादस्य चतुर्दिक्षु महावीरोऽयं मण्डपम् ।
पञ्चाभयपञ्चैकसंयुक्तपञ्चमकल्पनम् ॥

पूर्वोत्तरेऽसंयुक्तस्तान्नेदिकवाञ्छितम् ।
तद्वक्तोदासनं विप्रगुप्तिं गोमयलेखनम् ॥

पुणोदसेयं बाहुवेकतेऽपामिर्पणे ।
स्थण्डिलं शयने प्रायश्चित्तमन्त्रैः ॥ 30

अश्वारोही च स्कन्दं शयने वाप्यदाचरेत् ।
गन्धजुषादिनाऽप्यर्थं पश्येत् फीयुक्तं हृदा ॥

आरोह्य शयने स्कन्दं शययेत् पाक्षिके यथा ।
वस्त्रेऽप्येव संयुक्तं सासनं मूर्तिसंयुतम् ॥

सादेहमन्त्राङ्गो साङ्गं गन्वादिभिर्गुहम् ।
शिरःपदेनैः सृक्ताङ्गं कुम्भं वस्त्रादिभिर्गुहम् ॥

न्यत्वा तस्मिन्मया येरे तथा स्कन्दं प्रपूजयेत् ।
देवीयुतं चे देवस्य वर्धनी तत्र तं यजेत् ॥

परितोऽटौ घटान्पञ्चानां गृहवेदेऽथवाचरेत् ।
सूक्तवस्त्रसुवर्गादिपुष्पसंयुक्तं घटा मताः ॥ 31

आत्मविद्याशिवारूपं च जातुकण्ठशिरोऽपि ।
न्यासात्तरुत्तयं देशं मूर्तिमूर्तिद्वयसंयुतम् ॥

मूर्तयः समादयो लोकपात्रा मूर्तिद्वयं मताः ।
पाशुका वा तदीशानास्ततो ह्येवं समाचरेत् ॥

गुरुः पूर्वोक्तपञ्चाङ्गपूणस्तोतरीपकः ।
सोपवीतस्तान्मन्त्राङ्गानि विना विप्रकुलोद्भवः ॥

मूर्तिपैरित्युक्तः कृत्वा कुम्भमिति मूर्तिम् ।
प्रधाने स्कन्दमावाह्यं समसाङ्गं सखोचनम् ॥

तरुत्तयं सनायं च मूर्तिमूर्तिद्वयसंयुतम् ।
गतां च गजवस्त्रां च तर्पयेत्तद्वेदे तपोः ॥ 32

सहस्रं वा तदर्थं वा शतं मुक्तामृतिर्गुहोः ।
पञ्चाङ्गानां वसांशः स्वाम्बुकायै मूर्तिपादयोः ॥

मूर्तिं च सुहृद्विष्णुं विदिवीशश्च वाचस्पत्यम् ।
तत्तद्विष्णुर्तिर्गुहोऽथवा विष्णुमन्त्राङ्गानि ॥

समिद्धं तान्मन्त्राङ्गानि विष्णुमन्त्राङ्गानि ।
पञ्चाङ्गानां वसांशः स्वाम्बुकायै मूर्तिपादयोः ॥

शाम्भुमार्गशीर्षाद्या ह्येवः विष्णुपञ्चभिः ।
पञ्चाङ्गानां वसांशः स्वाम्बुकायै मूर्तिपादयोः ॥

वेदपाठश्चतुर्दिक्षु कोणेऽथवाचरेत् ।
शाम्भुमन्त्राङ्गानि स्वाम्बुकायै च अपञ्चिषान् ॥ 33

दर्शितवर्धनं चेत्यं प्रतिमां समाचरेत् ।
ततः प्रमत्ते संयुक्तो मूर्तिपैरसह वैशिकः ॥

उद्गृह्य पण्डितं तं च कुम्भान्मन्त्राङ्गानि तर्पयेत् ।
प्रायश्चित्तनिमित्तं तु दक्षिणेन धृतावृत्तिम् ॥

दत्ता पूर्णादिति पश्चात् प्रविशेत्तान् देशिकः ।
नातुरे दैविके वापि प्राग्वात् संस्कारसंयुताम् ॥

कशिलां हृदयेनैव रत्नधान्यादिगमिताम् ।
विन्यस्य स्वापयेत्तत् पण्डितं मूलमुत्पन्नम् ॥

मुक्तो मुमुक्षुर्हो तु यथा द्वास्त्य संयुक्तम् ।
अथ कशिकादिदेतं स्वापयेद्वा पञ्चाननम् ॥

७६

वेवाग्ने तु घटान्यस्या मन्त्रान्वासे समाचरेत् ।
कुम्भादीन् समादाप्य मनुष्यस्य हृदि स्थपेत् ॥

यदि देवी सती तस्यां कर्पसा विन्यसेत्तुम् ।
पीठस्य परितः वाग्मकुम्भेभ्यो विन्यसेत्तुम् ॥

तत्तद्वस्तुविनाशितमभिविजेत् यदापनम् ।
तत्तद्वस्तुविनाशितं कारयेत्पूर्ववत्ततः ॥

स्नपनं कारयेदस्यै नैवेद्यं घोरतनं चले ।
गुहं च धूर्तिपादींश्च मन्त्रादिदक्षिणापुतम् ॥

इष्ट्वा हेमाङ्गुलीवैश्च प्रविशेत्स्वामिजवत् ।
समातनमभिविजेत् यदनुक्तं समाचरेत् ॥

८०

एवं यः स्वापनं कुर्वाणः पण्डितस्य द्विजोत्तमाः ।
आयुः पुत्रान् वसुधैवामकलङ्कां वरक्षिपम् ॥

सीभार्थं महतीं छम्भीं वीरोगलं पशुसुखम् ।
शुभं छम्भा परशदि मोक्षं च छम्भे नरः ॥

तत्पार्श्वे च संक्षेपाङ्गुल्युक्तं विप्रसत्तमाः ।
अथ प्रातः हस्तावरणशीकृताने विधाय च ॥

सम्प्राप्य स्वापनं मन्त्रतर्पणं प्राग्वाचरेत् ।
गत्वा धाम प्रविश्यात्सर्विर्गोकाङ्क्षिकरूपः ॥

आवागन्तस्तकलीकुल्य स्कन्देशानद्वयादिभिः ।
सनातनं विवायार्थमस्त्रमन्त्रेण सज्जतेः ॥

द्वारं सम्प्रोक्ष्य संयुज्य जयं च विजयं तथा ।
'वनाग्नौ दुम्भरे हे' प्रविश्यात्सर्ववैद्यः ॥

नातुनायं मुदगवक्त्रः स्वासनस्योऽप्यभिपद्यः ।
यातिस्थं स्वं समायोग्य रक्षायै रक्षितस्त्विति ॥

सर्वपुत्रपुत्रपुत्रीयेन कृतपुत्रमहातनुः ।
अस्त्रमन्त्रं सुसंयुक्तं यदनापितस्तत्करः ॥

स्वस्तेतान् रक्षोऽपानाङ्गुल्युक्तं दिकः ।
तत्तद्वस्तुविनाशितं विनाशयेत्तुम् ॥

कनिशाङ्गुलिभ्यस्तद्विनाशयेत्तुम् ।
भूयः शक्त्युक्तं यत्तन्मन्त्रपराः ॥

वेदमन्त्रं च तैर्मन्त्रैर्मातामहाभितेन वा ।
सैर्विनाशयेत्तुम् यदापनं समाचरेत् ॥

आवागन्तं तनुं मन्त्री मुदगवक्त्रमनुत्तरम् ।
इष्ट्वा हृत्वा विनाशयेत्तुम् हस्ताभिर्विन्दुम् ॥

विनाशयेत्तुम् हौकीन्वायाय गुहं यजेत् ।
अनुक्तं विनाशयेत्तुम् यदापनं समाचरेत् ॥

विशेषार्थं च संकल्प्य गन्धपुष्पाक्षतैर्हृदा ।
अर्चनाङ्गोदितैर्वीर्यं पाचमाचरेत् तथा ॥

अथ वा केवलं तेन सम्प्रोक्ष्य मन्त्रसंहतिम् ।
हस्ताभिर्विन्दुम् ॥ वेष्ट्वा सुखे मन्त्रान् समुत्तरम् ॥ ८० ॥

इष्ट्वा पुरुषितां पूजां गायत्र्यार्च्य सनातनम् ।
दत्त्वा मुक्तिं हृदा तां च दद्यात्सर्वविधाणि ॥

नारमणे मुदस्वापनविधिः

नारमणे वेत्तुर्दि नयेत् प्रागुक्तवर्त्मना ।
नारमणे यदि तद्वैरं रानं पर्वणि पर्वणि ॥

विनाशितं चेत् कर्माङ्गुल्युक्ता शुद्धिर्मता द्विजाः ।
(पमागन्तव्यं दद्यात्स्वामिजवित्तोपनम् ॥

नारमणे मुदस्वामिजवित्तोपनम् ।
नारमणे मन्त्रे धर्मधर्मादीन् कल्पयेत्तुम् ॥

अथ चोक्तं यदे पञ्चकर्णिकेऽन्ते मुदसम् ।
नारमणे चासने मुक्तिं वाक्सास्मिन् दद्यात्तुम् ॥ १०० ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे च संकल्प्य तस्मिन्मन्त्रेण मनुष्यम् ॥

नारमणे मन्त्रे पुनस्तु पूर्णसत्करः ।
नारमणे मन्त्रे तस्मिन्मन्त्रेण स्वापयेत्तुम् ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥ १०५ ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥ ११० ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

११५

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ।
नारमणे मन्त्रे मन्त्राणां मन्त्राणां मन्त्राणां ॥

शकारीति परिज्ञेयः सुकल्पस्य सुकृताः ।
 षट्कुमारास्तु विज्ञेयास्तथैव नामानि च द्विजाः ॥
 सेनापतिप्रवेशश्च हरस्तुसुराभजः ।
 सुकल्पस्यः कुमारस्य षट्कुमारः प्रकीर्तिताः ॥

मुण्डं पङ्कजमिष्टं स्थादीशाने वाय पावके ।
 पञ्जरूपं भवेदसं पुष्पे वा तण्डुले यजेत् ॥
 द्विनेत्रं द्विमुखं सौंदं शिखाकोटिसमुच्चरप्र ।
 सौक्ष्ण्यप्रवरं सध्ये भामहले तु चित्तके ॥
 शकुन्त्यादिकुमारान्ता दिशानामभिषा मताः ॥

इति वपुःकामिकाग्र्ये महात्मनो गुहस्पतनिभिश्चतुष्पङ्कितम् पटलः ॥

अष्टादशसूयापनविधिः

चण्डेशात्पापनं नश्ये तत्कृत्वागपुरस्तरम् ।
 परस्वतःक्रमेणैव द्विभिर्भुजैश्च संमतम् ॥
 पुरादौ मध्यमे बाह्वदिक्षु चण्डेश्वराकृतः ।
 धामेशानेऽथ सौम्ये वा सोमेशोऽग्रतरेऽपवा ॥
 अःतर्मण्डलदेशोऽन्तराया वेष्टयाक्ये ।
 अथैकादित्रयस्थितेश्वरस्तन्निहारासंयुतः ॥
 धाम्ज्यक्षतंस्तिध्वायामेनापि क्षमन्वितः ।
 एकादिसप्तभूषणसं भूमिभागस्तन्वितः ॥
 धामोष्ठाकारसंयुक्तो दिक्षु चण्डेश्वरान्वितः ।
 दृष्टदेशान्वितो वा स्यात् केशलो वा वृषान्वितः ॥
 मायुक्तनिधितानीतागार्धयेष्टकया युतः ।
 मूर्धयेष्टकासमायुक्तः स्युपिस्थापनसंयुतः ॥
 दक्षिणद्वारसंयुक्तं पञ्च चैन्मुनीश्वराः ।
 कस्तम्बस्थापने दक्षपूर्वपश्चिमदिग्मुखः ॥
 दिङ्मन्यस्तामरदिम्यस्तामध्यकुम्भयुतेन च ।
 धामसंस्थापनेनात्मः मायुक्तनिधितान् सह ॥

प्रागुक्तार्थमाचार्य सर्वमत्र प्रयोज्यताम् ।
 प्राकारमण्डपोतः परितः परिवारशुक् ॥
 सुदमजस्ततो दृढधण्डपधण्डप एव च ।
 भद्रावतस्तथा विप्राष्टकपाणीशसेवकी ॥
 रुद्रकोशश्च इत्यष्टवर्णयः परिवारगाः ।
 एते स्वैता भद्राकाया कृताञ्जलिपुटान्विताः ॥
 सटक्काकादिदीना वा कीरायासनसेविताः ।
 कृतिवासोऽन्विता वाथ चण्डकपधरास्तु वा ।
 ह्यमाया वा तदर्थं तु पीठं वा पूर्वतो मुखः ।
 मलिरीठादिपीठान्तं पूर्ववत् कल्पयेत्तु वा ॥
 द्वारयो द्वारयो कायो द्विकरी दण्डधारकी ।
 चण्डानुगः चण्डमाण्यो नेष्ट्री वा देशिकमनाः ॥
 मलिपीठे मलिर्देवो यथादेशं मलिर्हितः ।
 देवोक्तपरिवारान्वा विधनश्रेयेशभानुमिः ॥
 मध्यैशिशङ्गादिभिः कार्यः पूर्ववत्तुल्यध्वजः ।
 मन्वेन दशतामेन दशतालध्वमेन वा ॥

॥ परमार्थो षण्दशस्थापनविधिः ॥

गतिमात्रश्रुणप्रोक्तमनेनायादिसंपुतः ।
 अक्षयमासनइवण्डवाधो दुर्दर्शभीषणः ॥
 अथात्रयजोपवीती च मुखोर्ग्रीष्महानजः ।
 कशाब्जकजाजामासो जटिलइवम्रशेखरः ॥
 चतुर्दशइवतुर्बाहुश्चाक्षपाताभिरुत्तरान् ।
 तद्वत् कान्तशृङ्गं धामे भानुरकार्किलोचनः ॥
 अथवा कल्लवर्णाभइवतुर्बाहुजिलोचनः ।
 अग्रार्धमण्डितः कृतिपासा धीरासनस्थितः ॥
 पिताकामोववाणाभ्यां वपमभणितकट्ययः ।
 वरामयप्रदानाभ्यामम्यज पदिमण्डितः ॥
 अथवा द्विपुत्रइवतुत्रयस्तैश्चतुर्भ्योऽग्रमग्रयः ।
 जटामकुट्टपूजो वा भवत्रीशुनपूरुषजः ॥
 ध्यातको वासनव्यो ॥ शयितासम्पपात्तजः ।
 एतस्यतव्यपाशस्तु कामइस्तधुमातुगः ॥
 वरइतोऽयथा स त्यागितश्चक्रसंपुतः ।
 धामेइकरसक्रयुक्तोऽजलिपुटोऽयथा ॥
 शकरोक्षणसंपत्तशोकनम्रशिरास्तु वा ।
 उदुत्तासनमुक् शान्तो जटिलकंठकरः ॥
 एवं वा चण्डमायस्तु कार्यहिवटासनाग्निवतः ।
 अथवामण्टकाभ्यां पाशकूटद्वयेन तु ॥
 अतुर्गुर्वस्तु वा कार्यइशक्रगन्धुपाळकः ।
 विशेषइसिद्धे वेले कश्चिद्व्याभिधीयते ॥
 इति वामण्टस्तस्यात् सेनायां बहुगुणो मतः ।
 दापरे च चतुर्दशतः कलौ तु द्विकरो मतः ॥

अथ यदेते त्वं सर्वस्य विभागो नायमीरितः ।
अथवा चण्डनायस्तु देव्या तु संहितो न वा ॥
सा देवी क्यामळा हस्ताद्वान्निष्ठविभूयिता ।
धर्मनीलाश्रयया यवाता धृतनीलोत्पल वरा ॥
एवमापाद्य वेरं ॥ मनुभिः स्वापनं भयेत् ।
चण्डासनं चातुर्यगतं नखस्तं मयुरासने ॥
चण्डमूर्तिपदं दीपपूर्वै लज्जन्तमेव च ।
चातुर्यस्तमिदं मूर्तिमग्नमित्त्वभिधीयते ॥
अनिचण्डेश्वरायेति हुंकट्रवाह्यादेन च ।
मूलमन्त्ररसमादिष्टकादमे वीपसंयुतः ॥
ईशानादीनि चण्डरूप चकारेणोद्वेक्षगुरुः ।
ओं चण्डपूर्वको हुंकण्णमोस्तः स्याद्बुद्धादिकाः ।
तथागमा हुंकट्रम्लेन मूर्तीनामपरो मनुः ।
अथवाऽन्यकारेण मन्त्रादचण्डाय कल्पयते ॥
छान्दाकिपदैर्मन्त्रैर्हुंकट्रकारसमर्पितः ।
चण्डापेति पदोपेतैश्चण्डमन्त्रोऽयमीरितः ॥
विद्याहोराहुतो वाथ चण्डनायस्तमीरितः ।
ततः प्रतिष्ठा कर्तव्या चाङ्गुरार्पणपूर्विका ॥
काळः पूर्ववदेनोक्तो हस्तस्यासंख्य पूर्वकश्च ।
सौवर्गः वेदे रत्नादिविन्यासो नात्र कथ्यते ॥
कृत्वा पथत्वं संवातं नेत्रमोक्षणमाचरेत् ।
मध्याह्नाभ्यां सहेमाभ्यां पाञ्चस्याभ्यां ब्रह्मगुण ॥
सौवर्गमखविन्यासः प्रच्छन्नपटकादिभिः ।
चेरशुद्धिं पुरादेश्च प्रदक्षिणमपाचरेत् ॥

आत्मार्थं च परार्थं च सामान्यमिदमीदृशम् ।
निरपेक्षैव समादिष्टा युक्तिमुक्तिफलमदा ॥

आयुः प्रज्ञां सदाशोभं सौभाग्यमनुष्ठां क्षिप्य
अप्यत्र लभते नित्यं चण्डेशसत्त्वार्चनेन तु ॥

१०

विशेषयजनं कुर्यात् सप्तनेत्रेष्टसिद्धये ।
सप्तनं पूर्णवत् किं तु मध्ये चण्डेशरं घटे ॥
देव्या युतस्तु चैन्यत्वा वर्धनी तत्र तां यजेत् ।
अष्टमूर्तिषु पूर्वादिदिक्स्थाः पञ्चमकरपदे ॥
रूपमकटपोऽष्टौ सुर्मवकुम्भाभिषेचने ।
इन्द्राद्या वज्रपूर्वाः सुस्तद्व्याख्ये पञ्चविंशती ॥

पञ्चासत्स्नपने वाद्ये चण्डेशस्तं तु केवलम् ।
सप्तस्ताने तु तद्व्याख्ये इदं केवलं यजेत् ॥

वस्तुवं दम्भारोहं पवित्रारोहणं नयेत् ।
दीपावलीं पञ्चनेत्र्यां भासे मासोत्सवक्रियाम् ॥

११

मन्त्रैवेवकर्माणि लोकोद्धारं च निष्कृतिम् ।
किं त्वसने चण्डे टङ्कं वृषं वा केवलं लिखेत् ॥

शिवोत्सवेऽपि कर्तव्यदण्डनाथोत्सवस्तिष्ठ ।
अजहोमवलिं हित्वा केवलं यानमेव वा ॥

प्रतिमां चण्डवत् कुर्यात् तत्र टङ्काकृतिर्भवेत् ।
प्रतिष्ठोत्सवकर्मादायुक्तं कर्म यद् द्विजाः ॥

सप्तसर्वं पूर्णवत् प्राणं चण्डेशाणुसमन्वितम् ।

इति उत्तरकामिकागणे महातन्त्रे चण्डेशप्रतिष्ठाविधिः

पञ्चपट्टितमः पटलः

शिवमक्तप्रतिष्ठाविधिः

कस्यापि शिवमक्तानां प्रतिष्ठां भोगभोक्तव्यम् ।
प्राज्ञाः क्षत्रिया वैश्याश्शूद्रा वा ह्यन्तरालजाः ॥

क्षियो वा गुरुवक्ष्येणभिविको नृशोऽप्यत्र ॥
क्षिवमक्तिसमोपेता जीवन्तो वा मृतारु वा ॥

तेषां प्रतिकृतिं कुर्यात् प्रतिष्ठाप्य समर्चयेत् ।
देवाः पाशुपतारचैव महाभक्तधरास्तथै ॥

लकुला मैत्रायाश्च येन मार्गेण दीक्षिताः ।
तेषां तेनैव मार्गेण स्वाध्याय विधीयताम् ॥

शिवसिद्धान्तमार्गेण सर्वेषां स्थापनं परम् ।
स्वप्रधानं पराङ्गं च द्विविधं स्थापनं मतम् ॥

ग्रामादौ वा नदीतीरे पुष्करिण्यास्तटेऽपि वा ।
वने चोपवने वापि पर्यते वा मनोरमे ॥

स्थानेऽन्यत्र च कर्तव्यं स्वप्रधानस्य मन्दिरम् ।
देवालयान्तरालादौ तत्र कल्पितमन्दिरे ।

परिवारसमोपेतं स्वप्रधानं प्रकीर्तितम् ।
देवालयादौ सर्वत्र मालिकामण्डपादिषु ॥

उत्तरभागे शिवमक्तप्रतिष्ठाविधिः

परिवारविहीनं यत्र कल्पितं तत्रमिष्यते ।
निर्द्वस्तं तु समस्तस्य विहिहस्तमिष्येयम् ॥

एकविंशतिस्तान्ते विमानध्यास इष्यते ।
आयामोत्सेधगर्भं च मण्डपाद्यं तपापरम् ॥

१०

सालं च गोपुरं पुष्पमायादीनां निरीक्षणम् ।
आद्येष्टकाविधानं च गर्भतत्त्वापनं तथा ॥

सूत्रेष्टकाविधानं च प्राग्बदेव समीरितम् ।
तदर्थं शिवलिङ्गं वा प्रतिमा वा शिवस्य तु ॥

स्कन्दन्यादिस्थं वा मृतप्रतिकृतिं तु वा ।
कुर्यादायादिसंयुक्तं शिखरैरुत्तमस्तुभिः ॥

शैलं श्रेष्ठं तथा वाक्ष्यं मृण्मयं मणिलं तु वा ।
अर्धचित्रमयाभासं पञ्चादिपरिकल्पितम् ॥

लिङ्गं चेत् प्रतिमा चेद्वा लिङ्गचैरोत्कर्षना ।
भानं तपोव्रतं समाख्ये हर्षाद् गर्भगृहादय ॥

द्वारात् पादोन्मथानाद्य मानाङ्गुलव्ययेन तु ।
पञ्चबादिप्रमेदेन कर्तुं प्राङ्गुल्येन वा ॥

हर्म्यादिमाने नवधा कृते स्थादुत्तमादिकम् ।
त्र्यङ्गुलाद्वाङ्गुलद्वयां तु षण्णवङ्गुलान्तकम् ।

भानमेतत्समाख्यातं ज्ञानायांशसमन्वितम् ।
अनुनन्दगुणद्वयां तु मातुलाङ्गुलमिदम् ॥

आयो न्ययोऽथ योनिस्त्यादयश्च भेदं द्विजम् ।
नवदेहहन्तं सप्तनवसंख्याकृतं तु यत् ॥

वारो वारसमाख्यातो यजमानाङ्गुलितम् ।
मृतनामाधरेणानुकूलितं च विधीयताम् ।

१०

K (II)—59

लिङ्गं चेत्तद्विधानोक्त्या प्रतिमा च तथैव च ।
तदुक्तताळमेदेन कर्तव्यं स्याद् द्विजोत्तमाः ॥

मृतप्रतिकृतिं चोक्तमष्टतालैः कायेत् ।
आसीनं स्थानकं वापि बाह्यनाल्यमेव वा ॥

आसने स्थानके वाय पश्चिमदिशासनं तु वा ।
अथस्तात् कल्पयेद्विद्यानुभवं वा विधीयताम् ॥

यथेष्टासनयुक्तं वा समग्रं वा यथाक्रमम् ।
आसनोन्मानविस्तारायामं तद्वदङ्कुरितम् ॥

प्रतिमोक्तप्रकारेण प्रागुक्तविधिना नयेत् ।
शिखी वा बहुकेशी वा मुण्डितो जटिलोऽथवा ॥

अभिविको नृपश्चेत्तु किरीटमुत्थान्धितः ।
यथेष्टायुधयुक्तो वा नमस्कारयुतोऽथवा ॥

सर्वेष्टक्षणसम्पन्नसर्वाभरणभूषितः ।
गायका वृत्तधुकरा वा पूजका वा यथेष्टकम् ॥

क्षिप्रैश्चेत्स्वानुरूपेण भूषणैरुपभूषिताः ।
एवं लक्षणमाख्यातं प्रतिष्ठाप्य निगच्छते ॥

मधूच्छिष्टक्रियात्तापि प्रतिमोक्तप्रकारतः ।
ततोऽङ्कुरारणं कुर्यात् प्रतिष्ठायै ततः पुरा ॥

रत्नन्यासं ततः कृत्वा नेत्रोन्मीलनमाचरेत् ।
स्वण्डिलं पूर्वं बद्ध्वा तद्वत् विन्यसेत्पटम् ॥

संस्कृत्य प्रणवं पीठं तदूर्ध्वं, प्रतिमं न्यसेत् ।
हेमसूचिपद्मद्वाराभिः कृष्णमण्डलमलिखेत् ॥

ओत्तिर्मण्डलमालिख्य दृष्टिं यत्कर्ममणिकम् ।
नेत्रमन्त्रं समुच्चार्य क्रियाशेषा समाचरेत् ॥

संस्तुत्य शुद्धतोयेन पञ्चगव्यादिभिस्तु ।
संस्तुत्य वाससा धत्ते गन्धं पुष्पं सधूपकम् ।

दीपेन सहितं दद्यात्तैवेष्टं सोपदेशकम् ।
सम्पूजं च विष्णुशक्तु दद्यात्संस्तुत्यादयेऽपि वा ॥

अथवा त्वेकसंस्तुत्या कस्तुरसस्तुतं न वा ।
दीपान्तं वा निवेद्यान्तं यजेच्छक्तुस्तुतम् ॥

अपने विष्णवे चैव संस्तुतौ गङ्गादिषु ।
स्नानं विधिना कार्यं प्रागुक्तैः क्रमेण तु ॥

मध्यकुम्भे तु भक्तस्यायुः स्नादयः प्रथमावृत्तौ ।
स्नात्वाचोदय तद्वाद्यं तद्वाद्यं कादयो मताः ॥

३५

एकमुत्तमकल्पस्यादावृत्तिर्द्वयमुक्तं समम् ।
एकावरणसंयुक्तमथमं द्वित्रि कर्तव्यम् ॥

प्रतिमासं एतः कुर्यादुत्तमं विभवे सति ।
भक्तजन्मदिने वापि कर्तव्यमर्चनेऽपि वा ॥

संस्तुतरोत्तमः कार्यः प्रसन्नं च विवाहकम् ।
नवाहं वाय सप्ताहं पञ्चाहं तिदिनं तु वा ॥

अथवेकदिनं वापि बलिहोमसमन्वितम् ।
अजारोहणपूर्वादि कर्तव्यं कर्तुरिच्छया ॥

अथ तु वृषभः कार्यः सर्वेषामुत्तमस्य विदुः ।
स्वात्मजातिवशेनोत्तमहज्जगत्संस्तुतम् ॥

मेरीसंस्तुतं राजौ भक्तस्त्रेण समन्वितम् ।
इन्द्रादीनां बलि दद्यात् गन्धं पुष्पादिसंस्तुतम् ॥

अथविवाहसमं कुर्यादुत्तमस्य विदुः ।
यागशालां विधानेन कृत्वा वेदिसमन्वितम् ॥

पूर्वादिपुष्पसंयुक्तं पञ्चकुण्डस्तुतं तु वा ।
सर्वसंस्तुतसंयुक्तं मङ्गलाङ्कुरमावरेत् ॥

अथयथोत्तमार्थं च भक्तपतिकृतिं द्विधाः ।
अथवा च महतीं कृत्वा प्रतिष्ठाप्य विधानतः ॥

ततः प्रतिस्तरं कृत्वा वेदिसमन्वितं विधानतः ।
स्वगृहे शास्त्रिभिर्यज्ज्वा संस्तुत्याप्येष्टवान् ॥

प्रतिष्ठापित्वा तेन सन्नोक्तानेव ताम्रजेत् ।
प्रसन्नं पूजयेद्वा सत्यं प्रातर्गुह्यतमः ॥

गन्धपुष्पादिसंयुक्तमन्त्रे होमं समाचरेत् ।
दन्वाप्यक्षारि विभेन्द्राः प्रतिष्ठोत्तमकारतः ॥

सत्यं प्रातर्बलिं दद्यात् क्षुद्रविन्मसमन्वितम् ।
कल्पन्ते चोत्तमं कुर्यात् सर्वाङ्गारसंस्तुतम् ॥

परिषेकमं कुर्याद् गेयस्तुतादिसंस्तुतम् ।
अन्ते चूर्णोत्तमं कृत्वा तीर्थकर्म समाचरेत् ॥

प्रसन्नं मूत्रवेष्टय दृष्ट्वा वैशेषिकी भवेत् ।
शुद्धस्तनमन्त्रे च मूले वेदादिके नयेत् ॥

अन्तेयानविहीनं वा बलिहोमोचितं तु वा ।
केवलं तत्समं कुर्यादक्षकचैन्मनोहरम् ॥

शिवमक्तप्रतिष्ठां तु यः कुर्यात्तरसतमः ।
आयुशरोधविजयश्रीकीर्तिकलापुष्पात् ॥

अन्ते साधुजपमात्रेण नालं कार्यं विचारणा ।

इति उत्तरकाविकायां महात्मने शिवमक्तप्रतिष्ठाविधिः

पुष्पप्रतिष्ठाः पटलः ॥

विधापीठप्रतिष्ठाविधिः

विधापीठप्रतिष्ठां तु प्रकल्पामि समासतः ।
आ विधा द्विविधा श्रेयाः संस्तुत्यात्मिकेति च ॥

प्रासादादौ चतुर्विधं तद्विदित्वा तत्तत्काले ।
भक्तोक्तस्यानके वापि विधास्यानं प्रकल्पयेत् ।

अथउत्तमप्रकारं यथोक्तमविवृणुतः ।
पञ्चविंशतिमात्रान्तं भवेत् पुस्तकैर्द्वयकम् ॥

योमार्गं कात्यायनश्चतुर्धा रविमात्रावसानकम् ।
प्रमाणं विस्मालं स्यात् पञ्चशतं तु वा ॥

भूजैश्चकुलसंभूतं श्रीताज्जीदृश्येन वा ।
ताजसंभूतपत्रं वा सुवर्णादिनिर्मितम् ॥

शैलदाहकृतं वापि लेखयेदक्षरैः शुभैः ।
मथवा वा कुङ्कुमादीनां पुष्पाद्यैर्निर्मितेन वा ॥

लिखेत् तुल्यकया वापि देशिकः शिष्य एव वा ।
शुभकार्ययोगादावारमेदमुत्तमम् ॥

पशुना लेखयेन्नैतच्छिष्यान् प्रयोजतः ।
न समीपे पराणां तु कुर्यादक्षयं दुःखः ॥

नानादेशसमुद्भूतैरक्षरैः कान्तिसंस्तुतैः ।
लेखयेत्पुष्पक्षया तं पत्रप्रान्ते न लेखयेत् ॥

गन्धाद्यैः शिवमन्त्रैश्च मातृकां शिवकविणीम् ।
वसुधैर्देशिकक्षेत्रा पञ्चिकामपि पूजयेत् ॥

गोमयलिप्तभूभागे रज्जुलेखसमन्विते ।
प्रकीर्णपुष्पप्रकरे सधूपेन च चूषिते ॥

अथउत्तमसमोपेते शुद्धसैवसमावृते ।
लिखेत्वा शृणुयाद्वापि पठेद्वादौ शुचिर्नरः ॥

■ (II)—३०

मातृद्वं लेखयेद्द्विद्वान्मथालिखितपाठकैः ।
शिवज्ञानस्य कालेन प्रणष्टस्य प्रमादतः ॥

ऊनातिरिक्तवर्णस्य लिखितस्य प्रमादिभिः ।
प्रमदीकृतपाठस्य नाशितस्याप्युद्धिभिः ॥

अल्पज्ञानसमोपेतेराचार्यैः शोभितस्य च ।
अप्यैः पठेदुपेतस्य पुनरुक्तस्य कार्यतः ॥

३६

पूर्वोत्तरविरुद्धस्य स्वसिद्धान्तविरोधिनः ।
छन्दसातीव मध्यस्य शब्दार्थरहितस्य च ॥

इत्येवमादिभिर्दोषैरुपेतस्य क्वचित् क्वचित् ।
यः करोति पुमान् सम्यक् संस्कारं देशिकः सुधीः ॥

शिवसत्त्वार्थविद्वान्पः स विधाः पारमेष्ठिनः ।
अध्यापयेच्छनैरिदं विधायां शिष्यमन्तान् प्रबोधयेत् ॥

शिवविधातुकारेण विधादानं तदुच्यते ।
संस्तुतैर्दोषैर्वाक्यैर्वाक्यैश्च यथावदक्षरैः ॥

प्राकृतप्रभयैः शब्दैर्विदुषैः संस्तुतैरपि ।
अथ लौकिकशब्दैश्च बहिर्गुणमनुसृतम् ॥

३७

देशभाषासुगवैश्च तथाभूतागमेरपि ।
प्रदेशवर्तिभिस्तुल्यदेशस्य बोधयेद्यथा ॥

यथा शिवस्य नैथान्तसंस्तुतस्य महारमनः ।
तथा विधाप्रदानस्य नान्तसंस्तुतस्यात्मनः ॥

विधानस्युत्तमैश्च विधादानस्य तत्पदम् ।
इह कीर्तिः श्रियो नास्ती प्रज्ञा कान्तिर्धनं सुखम् ॥

योऽशुभमात्मनाधीत्य ज्ञानमभ्यापयेत्तम् ।
स याति नरकं धीरं पापीयाज्ज्ञाननाशकः ॥

शिवस्य पूजयेत्कथा शिवज्ञानप्रकाशकम् ।
प्रसङ्गं लेखयेद्विद्वान् यथाशक्ति सुबुद्धिमान् ॥

यावदक्षरसंख्याः स्युः शिवज्ञानस्य पुस्तके ।
तावदुगसहस्राणि ज्ञाता शिवपुरे नराः ॥

दश पूर्णान् समुद्भूतान् दश वंशान् च युज्यमान् ।
मातुः पितृभर्मपत्नीस्तेष्वगो सप्तवत्सवः च ॥

स्वर्गं संस्थाप्य तान् सर्वान् स्वयं शिवपुरं गजेत् ।
अपि श्लोकं तदर्थं वा शिवज्ञानस्य गः पठेत् ॥

कथयेद्विस्तरेणापि लिखेद्वा लेखयेत् वा ।
शृणुयादेकचित्तस्तु तदर्थं च विचारयेत् ॥

अग्रेभ्यः श्रावयेत्तु तस्य पुण्यफलं महत् ।
शिवज्ञानाभिपुङ्गव्य भोगनाश्रयदादिभिः ॥

आसनासेतु संश्लेषिद्यादामफलं तमेव ।
गृह्येन कारयेद्वाप तदेव फलमद्वयम् ॥

यस्य राष्ट्रे शिवज्ञानम्याख्यायते वसति द्विजाः ।
स राजा वर्धते राष्ट्रे स राजाधिप ऊर्ध्वतः ॥

राज्ये राजगुरुत्वेऽपि सेनापत्येऽप्यकर्म्मणि ।
पुरोहितत्वे सर्वेषां राजकार्येऽप्यदर्शने ॥

शुद्धशैवो मधेवोऽथवा चेऽन्तान्तिको वरः ।
यसिद्धान्ताभिरोधेन वेद वेदाङ्गमेव च ॥

तथा पाशुपतादीनि गुरुदादीन्यनेकधा ।
निश्चिनोति च साक्षात् स धर्मं वेत्ति नेतरः ॥

निश्चिनोति च साक्षात् शुद्धशैवविरोधतः ।
तुष्टिस्त्यागागती तस्य स च धर्मवद्विद्वतः ॥

तस्मात्सिद्धान्तशैवेन शुद्धशैवविदादरात् ।
शान्तिकं पीष्टिकं कर्म नैव राक्ष विरोधतः ॥

अन्येषामपि सर्वेषामभिचारादिकं तु वा ।
विधेयं धर्मनिष्ठेन सात्त्विकवरेण तु ॥

तेनैवावृष्टितं कर्म फलदं सर्वदा नृणाम् ।
एवं विद्याप्रभासत्वाद् स्थापनं कल्पतेऽधुना ॥

शिवस्य तु समारभ्य तत्त्वसिद्धाकरास्तकम् ।
विद्याशालाविशालः स्यात् प्रासादो वायव्येऽपः ॥

एकशालादिमेवेन शाला वा लक्षणांशिका ।
विद्यापीठस्य विद्यारससताङ्गविशालतः ॥

द्विचक्राङ्गविभुदया तु त्र्यादेकविंशदङ्गुलः ।
तेनायान्तसमावृतः पञ्चावकाजान्तकः ॥

चतुरवकाजो वा त्र्यादावकाजस्तु वा भवेत् ।
अग्न्यासनविभुसुक्तमार्गेण सकले नयेत् ॥

संस्काराश्च ततो विचार्य मोक्षयेत्तन्मन्त्रतः ।
मण्डपे स्थण्डिलं कृत्वा कर्णोर्ध्वं तां निवेशयेत् ॥

आसनाद्ये शिबे यद्वन्मूर्तिमूर्तीशसंयुतम् ।
शिवभेदे शिबः पूज्यो रुद्रभेदे स एव हि ॥

मध्यमे शिवकुम्भं तु पार्श्वेवोर्ध्वेनीहयम् ।
दण्डेरेकैव पूज्यः स्वाद्विदेशान् यद्विराजुतान् ॥

संपूज्य गन्धपुष्पपौर्णमिं प्राक्कल्पवाचरेत् ।
समिदाज्यस्तिजोपेतं वविश च समन्वितम् ॥

यथेनाष्टोत्तरशतं द्रव्या पूर्णां समाचरेत् ।
संप्राप्तदक्षिणः कुर्वाणमन्त्रान्यासे गुरुत्तमः ॥

मध्यमे तु शिवं ग्यस्त्वा देवीं पट्टिकपोर्ध्वेऽपि ।

दशायुधप्रतिष्ठाविधिः

दशायुधप्रतिष्ठां तु कथ्ये लक्षणपूर्वकम् ।
वर्गं शक्तिं च दण्डं च खड्गं पाशं तथाहुस्तु ॥

गदां त्रिशूलं पद्मं च चक्रं चेत्ये दशायुधम् ।
एकवक्त्रं द्विनेत्रं च कारणमकुटान्वितम् ॥

कृताङ्गलिपुटोपेतं त्रिबाहुं सर्वलक्षणम् ।
प्रतिमाङ्गुलप्रोक्तमानेनैव समाचरेत् ॥

जाये शक्तिगदे जेये चक्रपद्मे मण्डपके ।
तेषां पुष्पांसो भोजेयास्तुष्टाङ्गविनिर्मिताः ॥

स्वभूभ्यांभुवसंपुकाः स्वकीयादेकताळताः ।
तालाङ्गशक्तिद्वया तु चतुष्ताळावसानकम् ॥

कण्ठयेद्वापुर्भुविद्यामखगोक्तिवार्गितः ।
तेषां मृण्मालुभे कार्यमपवा मकुटोपरि ॥

हस्तगोरन्तरे वापि यामेभ्यःकरेऽपि वा ।
परिमण्डपकुश पद्मा तालाङ्गये कण्ठयेद्वत्तम् ॥

ततः प्रसिद्धा कर्तव्या तद्विधानमिष्टोत्पत्ते ।
रत्नन्यासे पुरा कुर्वाणमोक्षणकं ततः ॥

सर्वेषां नेत्रपोर्ध्वमदर्शने मण्डपविधा ।
गम्याभितोऽपि शङ्खमङ्गुलस्य मयेततः ॥

प्रागप्रदक्षिणं नीत्वा शाययेज्जलमध्यमे ।
प्रागुक्तमण्डपे कृत्वा चतुर्द्वारसमन्वितम् ॥

एकवेदिसमोपेतं पृथग्वेदिषुतं तु वा ।
मध्यमे दशसंख्याते प्रयाकुण्डसमन्वितम् ॥

पूर्वेस्तिन्त्रं स्वस्तिककुण्डसंस्थानैरन्वितं यथा ।
एकस्तिन्त्रमण्डपे स्वस्तिककुण्डं पारशो भवेत् ॥

इन्द्रेणान्तरे वृक्षं पितृवारुणमध्यमे ।
वृक्षकुण्डं भवेदेवं कुण्डानि दश संख्याया ॥

माक्षणान् भोजयेदावृक्षोभं प्रत्येकमेव वा ।
पुष्पाङ्गप्रोक्षणांते तु स्थण्डिलं लक्षणांशिकम् ॥

स्यने कण्ठयेद्वत्तैरनेपैरेकमोऽपि वा ।
आसनं मण्डपं कृत्वा दर्भैःपुष्पैः परिहरेत् ॥

जम्बानीतं च सुभक्तं पूजितं कुतकीतुकम् ।
शयने शाययेद् विष्ये मङ्गलशिवाङ्गोऽन्वितम् ॥

वाक्षैराच्छादयेत्तन्त्रं कुम्भान् शोभापयेद् गुरुः ।
परितोऽष्टवक्त्राणि फलशान् प्राग्दिगादितः ॥

लक्षवर्षेभ्यः मुखायुं शृङ्गापवक्त्राणि कण्ठयेत् ।
मण्डपकुम्भे च गुहायुं दिक्षु मन्त्राणि पूजयेत् ॥

विदिवक्त्राणि संपूज्य कर्त्तव्यं पुरुषगोचरात् ।
रघुरा होमं स्वस्तिकं समिदाज्यस्तिजान्वितम् ॥

हविषा पूर्णया युक्तं स्वाग्नी रं होममाचरेत् ।
पञ्चाङ्गोद्गम्यावपष्टा दिक्षु विदिक्षु च ॥

दानीवदिरमायूःश्रीवृक्षासंमकीर्तिताः ।
पञ्चानो मण्डपो विष्णोःश्रीवृक्षस्तमिधो मताः ॥

प्रातः पूर्णाहुतिं दत्त्वा मङ्गल्यासं समारमेत् ।
संपूज्य गन्धपुष्पापौर्णमिदसहितं यथा ।

रत्नपत्रं कारयेन्नो वा तद्वत्तुस्तव एव हि ।
मः कारयेन्मर्यः सर्वारिष्टविमुच्यते ॥

इति उत्तरकामिकाख्ये महात्मने दशायुधप्रतिष्ठाविधिः अष्टपट्टितमः पटलः ॥

इति उत्तरकामिकाख्ये महात्मने विद्यापीठप्रतिष्ठाविधिः सप्तपट्टितमः पटलः

लिख्यल्ल्यापनविधिः

लिख्यल्ल्यापनं यद्वये तल्लक्षणपुरस्सरम् ।
हेमजतताम्रिर्वायसेनादमादिभातु वा ॥

मर्मगोहे मवासे तु लिभागान्तं नवास्तः ।
मदतामेकभागे तु शूलानां मानाम्यते ॥

प्रत्येकमष्टया भक्षयानेकया मानयेत् ॥
द्वारस्तम्भोदयादेव मानं वा परिमाध्यताम् ॥

विहस्तादेकमात्रद्वयां सतुहस्तान्तमेव वा ।
आत्मशं पूर्ववन्नीरवा कल्पयेद्विशिकोत्तमः ॥

यक्षभ्रं त्रिशदंशदि शतान्तादनुमानयेत् ।
भगमेकं प्रयुज्जीयाच्छुभायादिमसिद्वये ॥

लौकिकं वीगिकं येति द्विविधं शूलमिष्यते ।
यजमानरुपप्राप्तानुकूलं लौकिकं मतम् ॥

जात्याशोभिजितं कदाश्चाक्षुषसमन्वितम् ।
अक्षुष्युलेनिर्मितं यत्तु वीगिकं शूलमिष्यते ॥

लौकिकं चाभ्ययामस्यवेरसाधारणं तसम् ।
वीगिकं चान्यनगरस्यानकर्तुं कृषि यत् ॥

तद्व्यपक्षपि शोच्यं वा प्रतिमास्वेकमेव वा ।
अस्तेन दक्षभा कृत्वा व्योमद्विजिभिरेव ॥

तन्मन्त्राष्टांशमानं वा मध्यमलोचमानकम् ।
पादमानपुत्रं वाय तन्मातं च पूयन् पृथक् ॥

सत्त्वलिशदंशं कृत्वा द्विजिवेदशरांशकैः ।
रसस्तम्भादनवभिर्न्यपक्षस्य विस्तारः ॥

संस्तम्भ पञ्चमानं तु चतुरश्रं समं नयेत् ।
पञ्चमानं तिसृष्व्याय शरैर्योऽनुमोरेदि ॥

वृत्ताकारं नयेत्तत्त पञ्चमानेन योधयोः ।
मध्यपक्षततिर्यद्वत् पार्श्वपक्षततिस्तथा ॥

चतुष्पञ्चवदंशोनवद्विर्वा तारमिष्यते ।
मध्यपक्षाद् बहिष्क्षान्तमध्यपक्षसमाध्यायत् ॥

पार्श्वपक्षे मकर्तन्व्ये कृष्णमूलाप्रसंयुते ।
पञ्चमूलयुक्तार्थं च सूत्रारं विवर्धयेत् ॥

अधःपक्षं निचितं च पक्षाग्रं तु कृत्वा भवेत् ।
पक्षतारेण चाग्रे तु तदर्थेनाय पादतः ॥

अधिकं वाय तन्मातृपक्षमाभ्यां मुनीश्वराः ।
पक्षाग्रमध्यमं तद्विहितं वा प्रकल्पयेत् ॥

तद्व्यपक्षान्तरं प्रोक्तं पार्श्वपक्षयोरपि ।
पक्षसारं चतुष्पञ्चससत्तादमागतः ॥

नवांशानेन वा प्रोक्तं स्रं पक्षे वा न्यथा ।
नवांशं तु तत्पक्षस्य पक्षाद्विधिवान् ॥

अक्षुष्युक्तसममाणं वा मध्यवेष्टे धनं भवेत् ।
मध्यपक्षस्य मन्त्राद्युद्दिनं सरपक्षपार्श्वकम् ॥

मध्यपक्षस्य मूलेऽग्रेमध्ये पार्श्वद्वयोरपि ।
एकद्वित्रिपञ्चैर्वापि निर्गतं सुकुलं नयेत् ॥

पक्षाग्रानं त्रिपञ्चांशं कुर्याद्विभिभागतः ।
पादाग्रामस्तु मूले स्थातुर्ध्वं पार्श्वपक्षयोः ॥

तद्वर्धविस्तारस्तस्य पक्षो वा परिकीर्तितः ।
द्विगुणो मध्यपक्षस्य विस्तारः पार्श्वपादतः ॥

पक्षाणां पादमूले तु कुर्याद्वा विलम्बजनम् ।
तस्याधः पाठिका कार्या पक्षाग्रामार्धभागतः ॥

15.

20.

संस्तरभागे लिख्यल्ल्यापनविधिः

हीनावैकेन कृत्वाशी द्विजिविधितायवा ।
पक्षकावितृप्ति भक्त्वा नवधैकेन वार्धतः ॥

पादेन वा त्रिपादेन धनं चाधो द्विपक्षजम् ।
एकेन कर्णविस्तार इवाशेन मतो द्विजाः ॥

पाठिकाधो पटाकार उल्लेखः स्थात् त्रिपादतः ।
तद्वर्धे च तले प्रावत् कर्णं मुनिपुङ्गवाः ॥

पादोनकुम्भतारेण वार्धेनारयं प्रकल्पितम् ।
कटकाविकाशानं युगधा विमलेच तत् ॥

एकभागान्तरं कुर्यात् तन्मन्त्रेण हीरिकाः ।
हीरिकाधःपक्षयोः दण्डस्तु द्विजिना द्विजाः ॥

आस्वतारचतुर्धाग्लिभागो दण्डविस्तारः ।
तदर्थं लोहदण्डश्चेत् पक्षाशोर्ध्वगतोऽपवा ॥

दण्डमूले तु पक्षं वा मध्यपक्षस्रं तु वा ।
तदर्थं वाऽन्तरेऽङ्गो नवधा मानयेव वा ॥

विस्तारस्तस्रं सुवर्धं त्रिपादं वार्धयेव ॥
पादं वाऽन्तरानां वा तदुच्चैः दशधा कृते ॥

परिकीका त्रिभिर्द्विभ्यां द्वाभ्यां वाशिः कुशोत्तमः ।
वृत्तं वा चतुरश्रं वा द्विमित्रं वा प्रकल्पयेत् ॥

हीरिकासमन्त्रेण तत्त्वोर्ध्वे पट्टिकायवा ।
मध्यपक्षस्य मध्ये तु खिलेद्विभ्यं तु तन्मुखम् ॥

अथवा मध्यपक्षस्य मूले वृषभवाहनम् ।
पक्षोच्चनवमारीकद्विजिवेदशरोच्चकम् ॥

देव्या समाकुलं वाय वृषभेण युतं न वा ।
देवास्ता वा लोकोत्तमस्यान्वेष्टप्रमाणतः ॥

25

30

35

अथवा पाठिकायास्तु विद्विष्यत्पक्षजम् ।
माकाचतुष्टयं कुर्याद् तद्विहीनं तु वा द्विजाः ॥

टङ्गात्युक्तं दण्डाममयवा परिकल्पयेत् ।
पाठिकोपरि कोणेव कारयेद्वा वृषभम् ॥

शैलजे गृध्रये शूले धिरोधः कश्चिदुच्यते ।
मध्यपक्षसमापामं त्रिपादेनार्धतोऽपि वा ॥

पादेन मध्यमेऽङ्गोत्तमानां दण्डविस्तारः ।
विस्तारोच्चस्रं तद्विस्तारसममेव वा ॥

अथ दण्डधनं प्रोक्तं पक्षाणां वा धनं तदा ।
पादभूयजमण्ड्यादि पक्षाधो वा प्रकल्पयेत् ॥

चतुरश्रविस्तरां तु शूलकारं तु वा खिलेत् ॥
लिख्यल्ल्यापनो तु वृषभं वा समाखिलेत् ॥

अथवा दण्डमानेन पुरुषं जटिलं तु वा ।
पूर्वभागे परे दण्डं तदर्थं शूलमाधरेत् ॥

वृषादे वृषपदे वा अलिदीयाम एव वा ।
तुष्टं आपयेच्छूलं तन्मसिद्धा निगद्यते ॥

तदर्थगाहरेद्वृक्षाच्छूलार्थं ये प्रशंसिताः ।
प्रोक्तकार्यकाराद्यं तद्वर्धवाङ्कुरार्पणम् ॥

संवातमष्टवन्धयेः कुर्यादण्डेन मुदिमान् ।
पक्षसंवातमार्गेण चोर्ध्वधः खण्डयोरपि ॥

शून्यालो न कर्तव्यस्तदा नयनमोक्षणम् ।
अचक्ष्माणं चेतु रत्न्यासं तु कारयेत् ॥

निवृत्ते प्रतिमायां चेतु रत्न्योक्षणं भवेत् ।
शुद्धिः कृत्वा पदायैस्तु पुरादीनां मद्रक्षिणम् ॥

जलविवासनं कृत्वा ततो मण्डपमाश्रयेत् ।
 पूर्वोक्तमार्गं भूतैकप्रदक्षुण्णसमन्वितम् ॥
 सख्यवत्तत्त्वकोपेतं विप्रमुक्त्वा च पावनम् ।
 वास्तुहोमसमायुक्तं वेद्यां स्पृष्टिच्छसंपुतम् ॥
 शयनेनावि संयुक्तं पञ्चकेनाण्डजादिना ।
 ततो विधिं समानीय कापयेत्पूर्ववर्त्मना ॥
 कौतुकं वन्दयेत्प्रवात् पद्मपद्मेषु ॥ त्रिषु ।
 येरे च वृषमे जैव वन्दयेत् कौतुकं गुरुः ॥
 शयने शाययेत्प्रवात् प्राक्शिरश्चोर्ध्ववक्त्रकम् ।
 भाभ्याश्च सेतरक्षाभ्यां वासोभ्यामग्रमुत्तरम् ॥
 त्रिशूलस्य शिरोवेद्यो वक्रहस्तकमान्वितम् ।
 शिवायं संयजेतान् अर्चुर्वाहिन्नुभूषितम् ॥
 अर्चुर्वक्त्रं पञ्चकेनां विरोधपरिमण्डितम् ।
 स्वास्ये दंष्ट्राग्नितं शक्तिशूलाभयवराश्वितम् ॥
 विष्णुपुत्रनिर्दं भीमवक्त्रिभ्रजिसंयुतम् ।
 द्विरष्टवर्णेणोपेतं ह्यभासं स्वस्तिकान्वितम् ॥
 यमसिं प्रसिमा शर्वे शिङ्कुभं च वर्धनीम् ।
 वृषो यमसिं तत्कुम्भं तेषु तानर्चयेत्कमात् ॥
 ब्रह्मादीन् वल्लुकुम्भेषु परितःसंस्थितेषु च ।
 तत्स्वतस्त्वेश्वरोपेतं मूर्तिमूर्तीश्वरान्धसेत् ॥
 पूर्ववत् प्रसिमायां च वृषे च गुरुपुत्रवाः ।
 दण्डमव्याघ्रपत्रान्तं तत्स्वतस्त्वेश्वरान्धसेत् ॥
 शूलस्य मूर्तेयः प्राग्बद्धजाया मूर्तिपा मताः ।
 यस्यैवं मूर्तिमूर्तीशाञ्जिकाले विन्यसेद्वगुरुः ॥
 ततस्तथापकत्वेन सर्वान्देवमनूयसेत् ।
 मध्यपक्षे श्वसेदुदरं ब्रह्माणं दक्षपत्रके ॥

इति चतुर्वर्गानिष्काक्षये महातन्त्रे दिशूखस्थापनविधिः

एकोनसप्ततितमः श्रुतः ॥

नामे विष्णुं सनातनां पालिकायां तु पार्वतीम् ।
 वण्ड्यं कुम्भदेशे तु कुम्भवास्ये विनायकम् ॥
 दण्डस्याग्रे तु शास्त्रारमादिवान्दण्डमभ्यसे ।
 तन्मूले वण्डराजं च लक्ष्मीं पूर्वदलाग्रके ॥
 दक्षिणे नातरःसत ज्येष्ठां पश्चिमदिग्दले ।
 दुर्गां च सौम्यदेशे तु रुद्रार्कवत्सुतम् ॥
 दण्डमूलेऽश्विनीं चैव अष्टादशगणाक्षया ।
 क्षेमं कुर्यात्तदन्ते तु वृषा कुण्डाग्निसंस्कृतम् ॥ ४५
 समिदाग्न्यामलाजैश्च तिलसस्येन्द्रसंयुतम् ।
 पलाशोद्भवराक्षधकटाः प्रागादिदिक्षु च ॥
 पलाशास्तव्यकुण्डेषु स च सर्वत्र वा मतः ।
 प्रधाने तर्पयेद्दीमाञ्छिन्नं सार्धं युक्ततमः ॥
 पूर्वस्मिन्पार्वतीं दक्षे मृगानं विष्णुमुत्तरे ।
 सेनामी पश्चिमे कुण्डे रवीन्द्रिदिशि स्थितौ ॥
 विजेशं मेरुते वायौ मदनं वण्डकदम्बम् ।
 ईशानकुण्डे पूर्वस्मिन्लक्ष्मीं दक्षे तु नातरः ॥
 ज्येष्ठां तु पश्चिमे कुण्डे दुर्गाद्युत्तरतो दिशि ।
 तदिक्षुर्ध्याविसंयुक्तं पूर्वसंख्यासमन्वितम् ॥ ४६
 रुद्रार्कवत्सोऽश्विन्यौ अष्टादश गणा जयि ।
 एकैकाष्टुतिदानेन तर्प्याः कुण्डे प्रधानके ॥
 वृषाकपाविषेवाश्च पूर्ववत् तर्पयेत्पुनः ।
 वज्रादीन् पद्मजे सर्वायेवान् प्रागग्निवेशयेत् ॥
 तत्तत्कुम्भमलैश्चैव स्नापयेच्छूलनादरात् ।
 स्नापनं भूरि निवेद्यगुप्तं च कारयेन्मले ॥
 अनुक्तमत्र संपाद्यं सामान्यध्यापनोदितम् ।
 शिरालस्थापनं शेषं कुर्यादो नरतत्तमः ॥
 भुक्त्वा भोगानिर्द्धान्ते मोक्षं चैव समानुपाद्य ।

सुप्रभाते सिद्धासनप्रतिष्ठान्तिथिः

सिद्धान्तप्रतिष्ठापिधिः

॥ साक्षात्सन्निविष्टं वक्ष्ये श्रूयतां हिजसत्तमाः ।
 देवादीनां नृपादीनां मर्त्यानां च महात्मनाम् ॥
 देवाद्याः शिवपूर्वाः स्युर्नृणां वा नृद्वयो मताः ।
 भक्तवर्ती भवेदावस्यधिराजो द्वितीयकः ॥
 पृथीवः स्यात्तरेग्नस्तु ते च छत्रगमुच्यते ।
 भुजः सप्तद्वर्षमेतं पृथ्वीं च परिपालयेत् ॥
 भक्तवर्ती सभाप्रधातः सत्साराय्यं प्रपालयेत् ।
 अधिराजस्तभाप्रधातश्चिराजं यस्तु पालयेत् ॥
 नरेन्द्रः स तु विद्येयः स्वभ्योऽपि नम्रो मताः ।
 पार्श्वे यममुजास्तेषामासनाणि बह्व्यपि ॥
 द्वादशैव विभोगेन उत्तमं हीनमर्धतः ।
 अन्तरं त्वष्टा कृत्वा नवोत्सेवाः प्रकीर्तिताः ॥
 द्वादशसहस्रं वाह नवभागो नमेक वा ।
 नरेन्द्रसदृशं तस्य बाहुहनाभिदम्भजम् ॥
 प्रदेक्षानानेतद् द्याम्भुपाणामेव कीर्तिनम् ।
 तित्थकुलं समारम्य विष्णुपुत्रविजयनाम् ॥
 पञ्चपञ्चाशदंशान्तं गुह्यानि कथितानि तु ।
 सत्यैव सद्यो वाय त्रिपादोऽर्धस्तु वा मतः ॥
 विस्तारो अन्तरं कृत्वा चतुर्धा नवमानकम् ।
 हीनानां हीनमानं द्याम्भेष्ठानां सर्वमिष्यते ॥
 चतुरश्रमस्तार्धं वा सिद्धपीठं विधीयताम् ।
 चतुश्चं समं चूर्णं शुसदा चक्रवर्तिनम् ॥

अष्टमांशं समारभ्य तद्बृद्ध्या द्विगुणाधिकम् ।
सिंहासनायतं कुर्वाद्भुजैककारयेत् ॥

अनुष्ठेयमारभ्य द्विष्टुष्टुविषयनात् ।
द्विगुणार्त्तं जितेन स्वादायागेऽप्येक्षितम् ॥

पादकाशं तु देवानां सभ्यस्यै शक्तवर्तिनाम् ।
भग्येषामपि सर्वेषां पादागतं मानमिष्यते ॥

सर्वे सर्वेषु वा भाक्षे पादवित्तार उच्यते ।
 तार्थाङ्गकं सभारम्भं वर्षयेदर्थमाश्रितः ॥

यथाङ्गुलान्तं तद्विधेः पादवेदाशनिर्गमत् ।
यथावत् यथाशोभे मितिष्ठत विधीयताम् ॥

एकविंशद्भुजयो विस्तारे भक्तयो मताः ।
 दैर्घ्येर्नवाधिकाः प्रोक्ताः पूर्वोक्ता भक्तयो द्विजाः ॥

पादानामन्तरे पादा भौमुकपपीठके ।
पादे पादान्तरेऽम्पत्र सिद्धरूपाणि कारयेत् ॥

अवनेर्नमकैः पलेर्नानाधिदिविण्डयेत् ।
 सिंहासनस्त्रिमासेन चतुर्भ्यगेन वा । अथ ॥

एकद्विस्त्रिचतुर्मात्रैर्विस्तारादधिकं ततः ।
अप्युक्तं लिखेयं इत्यारूपमिह कथ्यते॥

स्वाभारं ज्ञानं सैव द्विविधं तदुदाहृतम् ।
 भूत्याभाणकुजेर्दन्तैर्लोहेषां सुधयाथवा ॥

सैकं लेष्टं मराणां स्वात् सर्वं देवेभ्यु योग्यकम् ।
दन्तवृक्षसं यच्च स्वर्णरत्नैर्विचित्रितम् ॥

16

20

एतदन्तर्विधेयं चोपभद्रं भद्रमेवऽपि ।
अविद्यानोर्ध्वतः कार्यः पादवर्गो द्विजोत्तमाः ॥

अविद्यामसमो वा स्याद् द्विगुणो वा समीरितः ।
तदन्तर्नवमाने वा पादाष्टाष्टान्वितोऽथवा ॥

शुद्धिकापादपादैश्च मादकैश्चान्वितः ।
सिद्धभूतगणैः पादैर्वर्गैः सर्वेषु भूषयेत् ॥

तदन्तःशुद्धपादैश्च नाराचैस्तुष्टं भवेत् ।
प्रस्तरः पादवर्गोर्ध्वं मानं चास्य निगद्यते ॥ 60

त्रिभागे तु समारभ्य भागभागविकर्षणात् ।
नवभागवत्मानं स्वादकङ्कालश्च कथ्यते ॥

तदुक्तं चोदकांशे तु गुणैश्चनमनाविधेयः ।
व्योमैकचन्द्रचन्द्रादिकुत्तरं वाज्रं ततः ॥

निद्रा कपोतमाकिङ्कं वाज्रं प्रतिवाजनम् ।
प्रवेशो निर्गमकैषां धामोक्तन्यायतो भवेत् ॥

एतदाद्यतलं प्रोक्तं भद्रमेतत् समीरकम् ।
पादान्ते वायु भद्रान्तं ह्यस्युक्तं च मुख्यतः ॥

एकाविरसभागान्तं पार्श्वयोस्तथोरपि ।
प्रवेशरहितं वा स्यादेवमेवोपभद्रकम् ॥ 65

रसस्वेकतलः प्रोक्तो द्विजोत्तमवितो न वा ।
थलादि त्रिंशद्विंशतं समं वा मूलपादतः ॥

प्रस्तरौर्ध्वं भवेन्मानं द्विजोत्तमप्रोक्तयोः ।
अनेनैव प्रकारेण कारयेत् त्रिजोत्तमकम् ॥

छादयेत् फलकैश्चोत्तलं सारसद्वयैः ।
एकाङ्गुलमनैरिष्टमनैर्वा सुदृढं यथा ॥

भद्रं चैवोपभद्रं च छादयेदेवमेव तु ।
न्यायेनानेन कर्तव्यः प्रवेशो निर्गमोऽपि वा ॥

पादानां पादतः कार्यः प्रस्तराणां च पञ्चतः ।
प्रवेशनिर्गमौ द्विजोत्तमो कुर्वाणः रज्जुसूत्रकम् ॥

अनेकतलसूक्तं चेद्विरोधः कश्चिदप्यते ।
रसस्यारोहणार्थं तु सोपानाकृतितलमिदम् ॥

भद्रोक्तन्यायविस्तारं मुखे शृष्टे द्वयोस्तु वा ।
प्रतिभौमं प्रवेशस्याद् भद्रस्य मुनिपुत्रवाः ॥

सोपानं वा प्रकर्ष्यं तद्विधानसमन्वितम् ।
उपभद्रविहीनं वा भद्रं सारान्तमेव ॥

एतत्सर्वं विहायाथ केवलं तृणीठकम् ।
आरोपरि विषातव्यं तदूर्ध्वं देवसंस्थितिः ॥

तृणीठं विहायास्मिन् केवलं वा मसूरकम् ।
बहिःकरणमेवं स्यादन्तरत्र निगद्यते ॥

पादवर्गोऽन्तरे श्रुद्धपादाः कपोपरि स्थिताः ।
ऊर्ध्वकम्पनिषदाश्च विषातव्या विचक्षणैः ॥

तदूर्ध्वं प्रस्तराग्रस्थाः पञ्चमाहियुता न वा ।
विहारा बहवः कार्यास्तलं प्रत्येकमाचरेत् ॥

तुल्यमुलानुगः कार्या ओजा युग्मा यथेष्टतः ।
अन्यस्यस्तुस्तदूर्ध्वं तु तदूर्ध्वं छादने मतम् ॥

तदूर्ध्वं च विभिः कार्या यथेष्टतलसूत्रतः ।
नानाकीलकपदैश्च पञ्चमाहिरैश्च च ॥

चाराचैः शुद्धकीलैश्च मादकैः पुरुषादिभिः ।
कोटिकैश्चकण्डैश्च नन्वोरसुदृढं यथा ॥

तदूर्ध्वं समाख्यातं तोरणेन युक्तं न वा ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं समारभ्य तालाभेन विवर्धयेत् ।
तदूर्ध्वं पादवैर्ध्वमन्वङ्गुलादिकम् ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ।
तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं तदूर्ध्वं ॥

आमः स्यण्डलं वा कृत्वा कुम्भामिसंस्कृतिम् ।
शिर्षं साङ्गं प्रधाने तु तर्पयेच्छतसंयमम् ॥ 105

मान्वावीन् स्वस्वदिकुण्डे पञ्चकस्ये द्वयं द्वयम् ।
एककस्ये गुरुः स्वस्विन् कुण्डे सर्वं च तर्पयेत् ॥

समिदाज्जालकावैश्च त्रिहोमं समाचरेत् ।
तत्तन्मूर्तिसदीशेन गुरुहोमं समाचरेत् ॥

पलाशोदुम्बराक्षयवटाः प्रागादिदिक्प्रसाः ।
सम्यग्गामार्गश्रीवृक्षादिपलास्त्युर्विदिग्भावाः ॥

पलाशश्च प्रधानस्य समिधस्तं प्रकीर्तिताः ।
पूर्णा दत्त्वा द्वितीयेऽङ्गि कुतकुम्भामिपूजनः ॥

संप्राप्तवक्षिणो मूर्तिधारदेवशक्तिस्त्रिभिः ।
सुहोमं समनुपासे मन्त्रन्यासं समाचरेत् ॥ 110

उत्तरकुम्भस्थमानीयैस्तत्तद्वैशं सुसेचयेत् ।
अनुक्तमत्र सामान्यस्यापनोक्तकदाचरेत् ॥

एवं रथं समापाद्य यः कुर्यात्प्रोक्षणं नरः ।
इदं च नवाङ्गीमात्रं वाञ्छितं फलमाप्नुयात् ॥

रथमेवं सुसंस्कृत्य रथयात्रां समाचरेत् ।
पैठी च शेरुरी मण्डी त्रिविधा परिकीर्तिता ॥

विश्वरूपं समारभ्य व्योममात्रविद्विजः ।
वज्रवत्यंशकान्तस्तु शिविकाविस्तरो मयः ॥

निस्सत्ताङ्गुलमारभ्य पर्ययेदेकमात्रतः ।
एकोनविंशतं यावदामात्रं परिकल्पयेत् ॥ 115

इति काणिकाग्रन्थान्तर्गतेऽष्टादशः ।
पादकाणं तु देवानां राज्ञामपि विहितम् ॥

पादमध्यस्तु सामान्यो व्याघ्राद्यामावर्धितः ।
एवमेवेष्टिकावाद्यमग्नये परिकीर्तितम् ॥

पादेष्टिकान्तर्गते यत् सर्वेषां परिकीर्तितम् ।
त्रिचतुर्भुजपद्मसप्तनवभिर्विस्तरो भवेत् ॥

दैव्ये तेन च मन्त्रवितस्तिरिति कीर्तितम् ।
वितस्तिरङ्गुलैर्वि शेषमायादिशोभनम् ॥

विस्तारेणाथवा दैव्यात् सकला वाक्च भवेत् ।
अष्टत्रिंशत्तुल्यं च सूर्यश्च मनुभिर्भजेत् ॥ 120

चतुर्भिश्चोक्तमिजितः पर्यन्ते केवलं तु तत् ।
त्रिंशद्भिर्निमित्तिप्राः कनाद्याद्यादयो मयाः ॥

व्यायो अयश्च योनिश्च नक्षत्रं त्रिभिर्भक्तैः ।
विस्तारेणाथवा यस्मादायामेन व्ययो भवेत् ॥

योनिस्तेनैव नक्षत्रं विस्त्रालेन प्रकीर्तितम् ।
विस्तारायामसंयोगाविधिर्विस्तरो मयः ॥

त्रिमात्रमेकमात्राभ्यां स्वव्यासाद्यन्तर्गतेः ।
हस्तान्तं तुल्यमानं स्यादलङ्कारस्तु कथ्यते ॥

त्रिमात्रं तु समारभ्य पादमात्रविद्विजः ।
त्रिचतुर्भुजपर्यन्तमिविकाविस्तरो मयः ॥ 125

व्योममात्रं समारभ्य पादमात्रविद्विजः ।
सप्तमात्रान्तमुद्विष्टमिविकावहकं विजः ॥

व्योममात्रात् पाददशो सप्तमात्रमावधि ।
हस्तमानं समुद्विष्टं कृतं वा चतुरङ्गकम् ॥

चतुर्भुजावतामं वा हस्तकम् प्रकीर्तितम् ।
अष्टाङ्गादष्टदशं तु स्वव्यासद्विगुणावधि ॥

पिकाहस्तयोः कर्णनिर्गमः परिकीर्तितः ।
किं तु हस्ते विरोधोऽयं स्वव्यासाद्विगुणावधि ॥

पादमात्रं तु पाददशं चतुर्मात्रसमावधि ।
पट्टिकाधनविस्तारो यथायोग्यं विधीयते ॥ 130

मालैस्त्रिहोमैश्चैतैर्विधापयद्विभिः ।
गुलिकापादपार्श्वे च पट्टैश्चैव वाक्चनैः ॥

सुदृक्पद्मैश्च वल्लीमिनोरावैः कौण्डिन्यैः ।
यथाशोभाक्षमार्गैश्च कपोतप्रतिवाजनैः ॥

सूर्यश्च वलयैः सुदृग्गुलिकापादवन्धनैः ।
स्वर्णादिभारताम्रोत्प्रेक्ष्यैर्नक्षत्रैस्तु वा ॥

शिविकावहकं कुर्याद्यथाशोभं यथावलम् ।
एषा पैठी समाख्याता शेरुरी शिखरान्विता ॥

पादैश्चैव मण्डी चैव पादपाकारसोमिता ।
शाकस्तल्लश्च तिमिरः पमसो निम्नकार्जुनौ ॥ 135

मधुकः खदिरो येऽन्ये सास्त्रज्ञासमीरिताः ।
शेरुवैः प्रकर्तव्या शिविका लक्ष्म्यान्विता ॥

अस्याश्च प्रोक्षणं काये सिंहासनविधानतः ।
रथे पर्यङ्गमानं तु शिविकाविस्तरो यथा ॥

तद्विस्तारसंयुक्तं त्रिगुणान्तरसंयुतम् ।
चतुष्पदादिसंयुक्तं पादमानं च कथ्यते ॥

अङ्गुलवङ्गुलदशं तु पञ्चाशत्क्षरजावधि ।
पाददैव्ये समाख्यातं द्वाङ्गुलात्पादवृद्धितः ॥

त्रिभिर्मात्रविशालं स्यात्पादमूले द्विजोचनम् ।
अनेकगण्डिकोपेतं नानाहीरसमन्वितम् ॥ 140

अनेककर्मसंयुक्तं त्रिगुणान्तरायता युतम् ।
तस्याश्च शिविकां कुर्यात् फलकां वा द्विजोचनम् ॥

फलकानां च बाहुव्यं यथाशोभं यथावलम् ।
नाना-रहसमायुक्तं नानावेष्टममायुतम् ॥

नानानाराचसंयुक्तं पुलकायैश्च सोमिवम् ।
लोहकं दन्तजं वाय दारुजं मिश्रमेव वा ॥

शिविकाग्रन्थवैस्तु संयुक्तं सम्पदे भवेत् ।
पर्यङ्गमेतद्विहितं बाहुपर्यङ्गमप्यथ ॥

प्रोक्ष्यते शिविका यद्वत् कर्णनिर्गमवर्धितम् ।
सट्टापादसमायुक्तं पट्टिकानेकसंयुतम् ॥ 145

पादभूतविनिमित्तसुदृक्चक्रसमन्वितम् ।
निम्नादिवहकसिद्धं बाहुपर्यङ्गमीरितम् ॥ 146

इति उत्तरकाणिकाग्रन्थे महाप्रज्ञे
रथादिस्थापनविधिरेकसप्ततितमः पटलः

करणलक्षणविधिः

लक्षणं करणानां च कथ्ये संक्षेपतः कथात् ।
बाहीयल्लकारस्तस्मात्सन्निधौ ब्राह्मणश्रुताः ॥

सत्यचरतास्तमच्छेदाः शक्रमन्त्रादिनिर्मिताः ।
त्रिंशद्दर्भदत्तैर्गर्भे प्रथिता नाहुमात्रकाः ॥

वेणिका पर्वुल्ल आषि विष्टरा दर्भनिर्मिताः ।
तन्माना क्रमवत्सामास्तत्कुण्डसमिदुद्भवाः ॥

निर्घणाश्च समच्छेदाः प्रोक्ताः परिध्वस्तमाः ।
चरमारे विष्टरास्तद्वन्महाः परिधयोऽपि च ॥

दर्भत्रयं समारभ्य ज्योमदर्भविद्विष्टः ।
षट्त्रिंशद्दर्भपर्यन्तं कूर्चार्थे दर्भमाहरेत् ॥

5

तत्संख्यामात्रद्वयं स्यात् द्विवैकादशमात्रतः ।
अन्धिरर्षाङ्गुलात्पादद्वयं स्याद् द्वाङ्गुलावधि ॥

अन्यैः प्रदक्षिणावर्तशिलामानं द्विमात्रतः ।
बृहद्वैकमात्रया प्रोक्तं नवमात्रावसानकम् ॥

अन्यमरहिता वाथ कूर्चस्त्रिभुविस्तरे मताः ।
त्रयविंशत्यध्याः कूर्चमुक्तमध्यामता मताः ॥

उत्कर्षन्मासपक्षोऽयमधः कूर्चे विक्रमगाः ।
उत्कर्षश्चान्तिदः प्रोक्तस्त्वधः कूर्चेस्तु पुष्टिदः ॥

अन्तःकूर्चो न कर्तव्यः स विधेयोऽभिचारके ।
द्वित्रिवेदपरैर्देवैर्मूलमसहितैस्तु वा ॥

10

पवित्रं दक्षिणावर्तप्रथितं सद्रिगर्भितम् ।
अनामिकाङ्गुलीयोगोऽयमन्ध्रसमन्वितम् ॥

प्रागुक्तमन्त्रशिलरं पवित्रमतिमुन्दरम् ।
ईश्वराविहितं प्राग्दक्षिणे चोभयत्र च ॥

करे संशोभनीये स्यात् काले देवार्चनादिके ।
अङ्गुलीयकमिष्टं स्यात्तदर्थे स्वर्णनिर्मितम् ॥

प्रयोर्विस्तृतिर्मात्रद्वयैस्त्वाभिर्मितेन च ।
नर्कमात्रादिषु त्रिंशदङ्गुलावनतेन च ॥

मयेष्टान्तरयुक्तेन लम्बनेन समन्विता ।
दर्भमात्रा विधेया स्यात् कनिष्ठाङ्गुलिनाद्या ॥

15

रक्ता वैव विधेया स्यात् साधन्यदस्तरहिता ।
आरभ्य हस्तप्रितयं त्र्यङ्गुलेन विवर्जनात् ॥

तिथिहस्तान्तर्द्वयं स्यात्तदर्धा विस्तृतिर्भवेत् ।
सदृशे वान्तरेऽष्टांशे नवमानं प्रकीर्तितम् ॥

द्वारमानोच्चतत्प्रोक्तविस्ताराद्वैर्ध्वतोऽपि वा ।
स्तम्भयोर्विष्टरस्यापि प्रमाणं त्र्यङ्गुलादितः ॥

पादाङ्गुलविद्वया तु त्रिंशन्मात्रान्तमीरितम् ।
यात्रिंशत्तदभिः कुर्यात् प्रतिष्ठादौ च तोरणम् ॥

श्लिष्टयेष्टकवाऽन्यत्र दारुमिस्तोरणं नयेत् ।
इष्टमानेन त्वातं स्याच्छिखामानं तथैव च ॥

20

विष्टरोर्ध्वं त्रिंशूलानि नवशूलानि पञ्च वा ।
सप्त्याङ्गुलं समारभ्य ज्योममात्रविद्विष्टः ॥

पक्षमात्रावसानं तु शूकद्वैर्ध्वं प्रकल्पयेत् ।
विस्तारात् पादद्वयं तु त्र्यङ्गुलद्वयमात्रकम् ॥

बाधवाक्यं घनं तेषामिष्टमानेन कारयेत् ।
एवं तोरणमाकृष्टातं मङ्गलद्वयमुच्यते ॥

नवाङ्गुलं समारभ्य पृथग्य ज्योमाङ्गुलेन च ।
षट्त्रिंशन्मात्रपर्यन्तं वैर्ध्वं तेषु प्रकल्पयेत् ॥

उपरभागे करणलक्षणविधिः

पादमर्धे त्रिपादे वा विष्टाकं तेषु कल्पितम् ।
वान्तरेऽष्टविभागो तु नवमानमुदाहृतम् ॥

25

नमस्काङ्गुलात्पादद्वयं सप्त्याङ्गुलावधि ।
बाहीयल्लकारोर्ध्वं मङ्गलाष्टकमाचरेत् ।

दर्पणं पूर्णकुम्भं च वृषभो सुगमचापरम् ।
भीवत्सं स्वस्तिकं शंखो वीवक्ष्यैवाष्टमङ्गलम् ॥

अन्येषामपि देवानां देवीनां चाष्टमङ्गले ।
वृषं त्वष्टवा तदर्थं तु स्वस्ववाहनमाचरेत् ॥

सेवाष्टमङ्गलं कुर्याद्देवतां वाथ वर्णिनाम् ।
प्रामादौ स्वगृहे वापि यजमानानुरूपतः ॥

विष्टिखेदपैर्वादीनि तन्मानमधुनोच्यते ।
पञ्चाङ्गुलं समारभ्य ज्योमाङ्गुलविद्विष्टः ॥

30

पञ्चविंशतिमात्रान्तं तेषां वैर्ध्वं समाचरेत् ।
विस्तारस्तद्व्याज्जेयस्सपादं वाथ दर्पणम् ॥

पादोन्मेषेन वा तस्मिन् पादे तस्य प्रकल्पयेत् ।
तथैव पूर्णकुम्भे तु पादमानं प्रकीर्तितम् ॥

स्वात्यतिर्व्यञ्जतोपेतं कृतमानं ततो महिः ।
तथैव पादमुष्टे स्यात् सिद्धो वा शमितोऽथवा ॥

पादपञ्चममायुक्तं तूर्ध्वं कञ्चसमायुतम् ।
त्रीवत्तस्तु यथोद्दिष्टः स्वस्तिको प्रामेक्षने ॥

सङ्क्रान्तोर्ध्वमुखो जेयस्तुष्टौ मुक्तौ विपर्ययात् ।
भीवत्सं पादपञ्चं च छत्रं च विनिवेशयेत् ॥

35

स्त्रीणां मूर्धनि कुर्याद्देवताः शृणुत द्विजाः ।
दर्पणे पूजयेत्सूर्यं पूर्णकुम्भे जलेश्वरम् ॥

चामरे मातरिभान् स्वस्तिके तु सरस्वतीम् ।
छत्रे तु विमले दीपे पूजयेद्भद्रवाहनम् ॥

लक्ष्म्यां लक्ष्मीं वृषं चोक्षे विन्यसेत्सामुता गुरुः ।
पूर्वस्मिन् पश्चिमे भागे चामरद्विजये न्यसेत् ॥

एकैकं दक्षिणे त्रामे वेदिद्यायां च विन्यसेत् ।
द्विष्ट्याष्टमङ्गलं वाथ उत्स्थाने तान् प्रपूजयेत् ॥

वज्रं शक्तिं च दण्डं च खड्गं पाशं तथाङ्गुलम् ।
अथ वाथ गदां शूलं पञ्च चक्रं च कारयेत् ॥

40

ज्वालाङ्गुली वा कर्तव्यौ दण्डं द्विष्ट्या द्विजोत्तमाः ।
कोद्वैर्वा यात्रिंशद्वैर्ध्वतोर्ध्वे च वेरमानतः ॥

देवान् कृत्वा तु इस्ताभ्यां कृताञ्जलिपुटान्वितान् ।
याने शक्तिगदे स्तेये शेषः पुरुषलक्षणाः ॥

नवताळप्रमाणेन तेषां लक्षणमुच्यते ।
तन्मूर्धनि मकुटोर्ध्वे वा हस्ते वज्रादिकान्यथैव ॥

देहलब्धेन तेषां तु प्रमाणं प्रविधायते ।
षट्त्रिंशदङ्गुलमात्रमष्टाङ्गुलमुविस्तरम् ॥

तिथ्यङ्गुलं समारभ्य द्विष्ट्याङ्गुलविधेनात् ।
मार्गैरेकोनपञ्चाशत्पर्यन्तं वीर्विमुच्यते ॥

45

कोद्वज्रं यदि दाह्यत्वं नयेन्मात्राङ्गुलेन तु ।
इष्टमानेन चैतेषां विस्तार इष्ट कल्पते ॥

कुक्कुटौ विधिना कार्यां सद्भिषानमिहोच्यते ।
तस्याधौ वान्तरे वापि सद्भिः विधिनाचरेत् ॥

षट्त्रिंशदङ्गुलं पञ्चत्रिंशन्मात्रमापि वा ।
वैर्ध्वं तस्य रवाज्ञेषुवेदिकाङ्गुलकर्णिका ॥

इत्येवं तु क्रमेणोक्ते प्रणेयुस्ते महीरते ।
मया द्रष्टेन तास्मर्वा दीक्षिता दीक्षया खलु ॥

आहूय मन्दिने तस्य चादाय करमध्यगम् ।
वेत्तं तस्माच्छिरस्यासां स्पृष्टानि द्विजसत्तमाः ॥

ततः प्रभृति वर्तन्ते सुवि नन्दाख्यसंज्ञया ।
यतो दण्डेन संस्पृष्टे शिरो दण्डिन्य इत्यपि ॥

विद्यातास्तकुम्भोत्थाभिश्चुद्रनृपं प्रवर्त्यताम् ।
नर्तको मर्दकश्चैव गायको वांशिकस्तथा ॥

तथा गौरविकश्चैव पञ्चाचार्याः प्रकीर्तिताः ।
असुर्यर्णानुलोमोत्था नाटयवेदकृतधमाः ॥

16

आयभागेयदृष्ट्या वायभानविशारदाः ।
नवनाटयसञ्ज्ञाश्च मञ्जुका वीतकलमवाः ॥

तेषु श्रेष्ठ इति प्रोक्तो नर्तको नृपज्ञाभवित ।
नर्तके च स्वयं शक्तो गात्रागणनतत्परः ॥

मर्दको मल्लविद्यायां सम्यक्कृतपरिश्रमः ।
प्रभृते शुद्रनृपे तु तदश्रेष्ठतत्परः ॥

गायको गानविद्याज्ञस्तत्तत्स्वरविशारदः ।
तत्तत्स्वरविभेदेन गायको गानगायकः ॥

वांशिकस्तद्वदेव स्यात् किं तु वंशकृतधमः ।
सौरुधे तु वादयेद्दंष्ट्रमुवापादिनिभेदतः ॥

20

वादयेन्मुरधं सौख्यकाले गौरविको मतः ।
नर्तको मर्दकोऽन्यश्च दक्षिणे तु न्यवस्थितौ ॥

गायको वांशिकाख्यश्च वायभागे व्यवस्थितौ ।
अग्रे गौरविकस्तीक्ष्णो वादयेन्मुरधं तथा ॥

ताः पूर्वसंस्कृतास्मर्वा गणप्यासो पुनर्नवात् ।
पुनर्दीक्षा विधेया स्यात् सा च लेखाभिगणते ॥

अमुकूजदिने स्वस्माः पञ्चसंवत्सराधिकाः ।
पञ्चाशद्वत्सरान्तास्ता योभ्या नैवेतराः कथयि ॥

मण्डपं सौख्यनृपार्थं कारयेत्तद्विधान्वितम् ।
त्रयस्त्रिंशत्कराद् द्विद्विहस्ताभ्यां ह्यस्तयेद् द्विजाः ॥

देवादिशूलपर्यन्तं श्रेष्ठमभ्यासमकमात् ।
मरयेकं त्रिभिर्नामानि तेष्विष्टं वरिष्ठकृतम् ॥

पुनोन्वेवं परिग्राह्यं देवादिप्रकमादिदम् ।
अथवा सर्वशामान्या मण्डपाः प्राप्तिनिर्मिताः ॥

पश्चिच्छिस्तादिभेदेन तेन प्राञ्चास्तु नर्तने ।
सर्वे च मण्डपाः कार्या निवृत्त्यादिकलामयाः ॥

तन्मन्त्रे च विनासक्यं शुद्रनृपं यथाविधि ।
नर्तके मण्डपेऽभ्यर्च्य साङ्गं गन्धादिनिस्तता ॥

आहूय स्त्रगणिकाः प्रोक्षयेच्छङ्खधारिणा ।
पञ्चाक्षरादिजप्तेन देवार्थे लेपिते पुनः ॥

जातने प्रथमं तत्र कल्पयेत्तस्य मध्यमे ।
शार्ङ्गं येनमादाय हेतिसो येन देखिकः ॥

संस्थाप्य वेत्तं पूर्वप्रियुषाग्रमणोपि वा ।
नन्दिने तत्र संभूज्य गन्धपुष्पादिभिर्गुरुः ॥

नवपञ्चसुगुप्तीवस्सोऽरीयस्तुमाध्यकः ।
ह्येतच्चन्दनकिंशोक्तसवादिर्लोऽङ्कगुलीयधुम् ॥

संप्राप्तदक्षिणः पञ्चनिष्काया दक्षिणा अपि ।
सचिह्नो वा तदादाय मूर्धादि क्रमणो न्यसेत् ॥

शिवायनम इत्येवं समस्तं शिरसि न्यसेत् ।
गन्धादिना समभ्यर्च्य प्राम्दूयेन पुनर्न्यसेत् ॥ 36

नामोचवा नन्दपूर्वं तु संभुक्तं यथा भवेत् ।
नामान्तरं च दास्यामि दण्डिन्यन्तं तद्वत्तरम् ॥

महीयोस्तवकाकादी तव नृपानुक्ततः ।
एवं पञ्चास्य तद्वस्ते प्रक्षिपेत्पुष्पसद्वितम् ॥

वामादाय तदा दद्याद् गुरवेऽङ्गलिसंयुतम् ।
पुनरादाय पुष्पाणि शिवाय विनिवेदयेत् ॥

ततः पञ्चपदीत्यादि नृपं यद् भस्मोदितम् ।
सिद्धप्रीतिकरं सौख्यं कारयेच्छिवसन्निधौ ॥

एवं कीर्तां तु दीक्षा स्यात् पञ्चाचार्येषु कथ्यते ।
देक्षिकस्य गृहे वाथ स्वगृहे वा मनोरमे ॥ 40

देवेशं मन्त्रमे माने समभ्यर्च्यार्जसंयुतम् ।
विन्यस्य तत्पुरःकुर्मं स्पर्जन्यस्त्रादिसंयुतम् ॥

पञ्चाक्षरेण जप्तेन ततोऽयमभिगन्तयेत् ।
पञ्चाचार्यान् कृतस्नाताङ्गशुक्लवस्त्रादिभिर्गुहान् ॥

तवम्भवा तु संप्रोक्ष्य शिरः कूर्चेन संस्पृशेत् ।
पञ्चाक्षरसमोपेतं तदा कर्माधिकारिता ॥

प्रवेक्षो रुद्रकन्यानामादौ संक्षिप्य कथ्यते ।
निर्विघ्नदिवसात् पूर्वं मन्त्रकाङ्कुरमाचरेत् ॥

प्रासादस्य चतुर्विंशु पूर्वोत्थं मण्डपद्वयम् ।
विषाय मण्डपे पीठं यत्किपीठवक्ष्याम्येत ॥ 45

सर्वस्मिन्मण्डपे कुण्डं स्थण्डिलं वा तद्वतः ।
निष्पाद्य देवदेवेशं पूर्वेषुसंभूजयेत् ॥

गन्धाद्यैर्युगसंख्याता रुद्रकन्या उपोषिताः ।
चौतदन्ताश्च सुजातास्तर्वावयवशोभिताः ॥

सर्वमलसंयुक्ताः पञ्चाचार्यास्तथाविधाः ।
कृतशर्बनताः शान्ता नद्वपतिसराभिताः ॥

अधिवार्य च पूर्वेषुः प्राप्तेनां किंवा नयेत् ।
संस्थाप्य देवदेवेशं सहस्रकलदादिभिः ॥

संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः प्रभूतहविषान्वितम् ।
मण्डपाच्छिद्यं सत्यगुह्यितुर्गुह्यलिप्य गोमयैः ॥ 50

पुण्योदप्रोक्षणं कृत्वा प्राञ्चान् भोजयेत्ततः ।
मन्त्रपीठस्य मध्ये तु यजेद्देवं सदा शिवम् ॥

नटेश्वरं वा देवता च सासने ब्रह्मविग्रहम् ।
साङ्गं चावरणोपेनमावृत्तिस्त्वधुनोपयते ॥

नन्दिनं पूर्वदेशे तु ब्रह्मणं दक्षिणे यजेत् ।
स्कन्दं च पश्चिमे देशे विष्णुं सौम्ये समर्चयेत् ॥

रुद्रहोत्रोत्पलाकाश्च सप्तशालं बहिर्बजेत् ।
पूर्वस्थां रुद्रमभ्यर्च्य गौरीदेव्या समन्वितम् ॥

प्राग्भावावरणोपेतं ब्रह्माणं दक्षिणे यजेत् ।
सरस्वत्या समोपेतं लोकपालादिसंयुतम् ॥ 55

पश्चिमे मण्डपे स्कन्दं लोकपालादिसंयुतम् ।
उदगविष्णुं यजेच्छ्रीमोक्षोत्पलाकावृत्तिं बहिः ॥

संस्कृत्य बहिः कुण्डं च स्वत्ववहो स्वदेवताम् ।
आवाह्याभ्यर्च्य गन्धाद्यैर्नामोत्पलाकावृत्तिम् ॥

होमयेच्छतसंख्यातामावृत्तिं दक्षसंख्याया ।
समिदास्यावकात्रैश्च त्रिकैः पूर्णा समाचरेत् ॥

शिवादिप्रसूत्याग्नेवानावावाभ्यर्च्य पूर्ववत् ।
गन्धपुष्पैस्तपूषैश्च क्षीपैश्च हविषान्वितम् ॥

स्नपनेन समोपेतं पञ्चाग्न्याभूषादिना ।
संपूज्येष्टतमं देवं कपे कुर्याद्विचक्षणः ॥

10

अक्षुप्तं वा तदर्थं वा अक्षुप्तार्चयेत् वा ।
सहस्रं वा तदर्थं वा सप्तमद्योचरं तु वा ॥

तत्तन्मन्त्रानुरूपेण जपकर्म समाचरेत् ।
मन्त्रमुच्चचार्य हे देव ध्यामि नाशय नाशय ॥

पठित्वा देवदत्तस्य पदं घ्रात्र विशेषतः ।
एवं कपं विनायैतद्विष्टदेवे निवेदयेत् ॥

गन्धपुष्पाकलोपेर्षं कुशदूर्वादिकान्वितम् ।
स्तुत्वा प्रणम्य देवेशं होमस्मात् समाचरेत् ॥

तत्पूर्वं चैतद्विभागो चतुरमेऽथ वृत्तके ।
कुण्डे वा स्थण्डिले वाथ शिवामि विचिन्ता नयेत् ॥ 15

तन्मध्ये स्थित्वा देवं तु समावाह्यं समर्चयेत् ।
गन्धाद्यैस्तमिदाज्याजितैः कल्पोदितैस्तु वा ॥

होमं अथाह्वातं तु सप्तमद्योचरं तु वा ।
कृत्वा पूर्णं समावायं समाह्वयं विसर्जयेत् ॥

देवं कुम्भं शिवामि च गत्वा कुम्भान्तिकं गुरुः ।
होमकर्म निवेदासीं देवं स्तुत्वा प्रणम्य च ॥

तत्कुम्भसंस्मरणेन ध्यायितं प्रोक्षयेत्सुषीः ।
तद्गन्धाद्यैर्षं कुर्यात्तन्मन्त्रध्यानसंयुतम् ॥

स्त्रादिभ्यो नक्तिं दद्यादभ्यर्चनं सङ्कृतं गुरुः ।
होमान्ते वा नक्तिं दद्यादभ्यर्चनं विगच्छते ॥

20

कृत्वा प्रतिकृतिं वैष्टिं सदाकृत्यनुरूपतः ।
गन्धपुष्पादिनाभ्यर्च्य समा बस्यन्तमेव च ॥

माताम्यजनसंयुक्तं पायसं मौद्गमेव वा ।
पुस्तकं वा त्वसंतुक्तं दध्यपूपादिसंयुतम् ॥

प्रत्यहं तु त्रिसन्ध्यायामेककालेऽथवा पुनः ।
चतुरे चैतन्मन्त्रस्य सुखे इत्यादिवापि वा ॥

मातृस्थानसमीपे वा शय्यानादौ विनिक्षिपेत् ।
यस्मिन्तो देवदत्तं तु समाभित्येह वर्तते ॥

उत्सर्गैश्च नक्तिर्भूयान्मन्त्रस्ताचार्यो मत्तः ।
पक्षाद्विदसाहान्तं मासास्संवत्सरान्तकम् ॥

वत्सराच्छतवर्षान्तमात्मनः प्राणिनामिह ।
नक्तिरेव समाख्यातो घृष्टीपसमन्वितः ॥

पताकाश्चादुषानीमयुक्तस्ताचार्यो मत्तः ।
अथवाभ्यप्रकारेण ध्यायितोचनमुच्यते ॥

किञ्चाक्षी देवमभ्यर्च्य अपहोमो समाप्य च ।
सौवर्णं राजतां वाथ सप्तनिष्कविनिर्मितान् ॥

तदर्चनिर्मितां वाथ पञ्चविंशतिनिर्मिताम् ।
दशनिष्कमितां वाथ पञ्चनिष्कविनिर्मिताम् ॥

तदर्चनिर्मितां वापि निष्कमात्रमितां तु वा ।
कुर्मादं प्रतिकृतिं विद्वान् विचक्षाढ्यं न कारयेत् ॥

रोगार्त्तकृतं निर्माय तत्तदाकृत्यनुरूपतः ।
कालरूपं तु वा नेत्ररूपं रूपान्तरं तु वा ॥

पूर्वोक्तविचिन्ताभ्यर्च्यं तच्छिवाय प्रदापयेत् ।
अनेन विधिना रोगी अरोगी स्थातु संशयः ॥

अथवाग्रे ध्यायितोचनविधिः

नक्तं नक्तिदानं वा चतुर्मासान्तमेव वा ।
अथवाभ्यप्रकारेण ध्यायितोचनम् ॥

अथवाभ्यप्रकारेण ध्यायितोचनमुच्यते ।
महत्यां वा चतुर्दश्यां वर्षेण्यपि च पक्षयोः ॥

मह्ये विपुले वापि द्वयोरन्यथोरपि ।
अथवाभ्यप्रकारेण ध्यायितोचनमुच्यते ॥

35

होमयेनानुक्तिरेव प्रोक्षयेदस्त्रवारिणा ।
नक्तिं सप्त कृत्वान्ते साधयेत् कलशाद्वत् ॥

अथविंशतिसंख्यातान् पञ्चसंख्यानवापि वा ।
एको वा मध्यमे तेषां पञ्चस्याद्दोषपूरितः ॥

अथवाभ्यप्रकारेण ध्यायितोचनमुच्यते ।
अथवाभ्यप्रकारेण ध्यायितोचनमुच्यते ॥

अथवाभ्यप्रकारेण ध्यायितोचनमुच्यते ।
अथवाभ्यप्रकारेण ध्यायितोचनमुच्यते ॥

अथवाभ्यप्रकारेण ध्यायितोचनमुच्यते ।
अथवाभ्यप्रकारेण ध्यायितोचनमुच्यते ॥

40

होमं कुर्याद्विशेषेण कुण्डे वा स्थण्डिलेऽपि वा ।
शिवामौ जुहुयाद्धोमान् समिदाज्याजसंयुतम् ॥

तस्माच्छ्रद्धा समाह्वयं ध्यायितं स्मापयेद्गुरुः ।
होमयागिस्तदेशे तु पक्षकोपरि संलितम् ॥

तत्तदुत्तरदेशस्य स्नापयेद्द्वेगसंयुतम् ।
निर्गुण्यं वैष्टिं चैव यथायोग्यं यथायोग्यम् ॥

स्नापयेत् संस्मरन्मन्त्रं तत्तद्व्यानसमन्वितम् ।
प्रोक्षयेद्वाभ्य मन्त्रेण तद्मन्त्राक्षेपेन ततः ॥

कुर्याद्विगुणस्तोत्रं पूर्ववेदेशिकं तदा ।
राज्ञां पट्टभृतां वाथ सामन्तानां महात्मनाम् ॥ 45

साधयेच्छ्रद्धासंख्यातान् कलशाद्वत्संयुतान् ।
पञ्चाशत्संख्याया तैश्चो न हीनान् साधयेद्गुरुः ॥

कलशेष्वपि सर्वेषु मन्त्रैकस्तु पूज्यते ।
मध्यमे च विशेषेण तैस्तान् संस्नापयेद्गुरुः ॥

अथान्योऽपि प्रयोगः स्यादध्यायिनां विशेषतः ।
आदित्योदयमारभ्य जले स्निग्धा मनुं जपेत् ॥

अक्षुप्तं वा तदर्थं वा तदर्थं वा सहस्रकम् ।
सप्तमद्योचरं वापि प्रत्यहं जपमाचरेत् ॥

सर्वत्र सर्पं कुर्मात् प्रागुक्तेर्वैक्ष्यमाणके ।
होमेन समसंख्यां वा अप्तुष्ट्यं परं मतम् ॥ 50

सक्तपद्मेज्जलमध्यस्थो जपेन्निर्यं समाचरेत् ।
अनेनापि प्रकारेण भूषेपत्रवगादिके ॥

सुपुष्टे सुखे तु ध्यायितोचनानुरूपके ।
कुक्षुमेन किञ्चिद्दूर्गास्तदेवेज्यापुःस्तरम् ॥

पूर्वहोमसमायुक्तं जपतर्पणसंयुतम् ।
विनायकं अपमानं वा गौरीचन्द्रयुतं तु वा ॥

संख्यायां सिद्धिर्वाजागराच्चैनाथवा गुरुः ।
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्षं कुर्यात्तन्मन्त्रध्यानम् ॥

स्वर्पेन रक्ततेनाथ मन्त्रा ताज्जेषु सन्तुना ।
कलशया वाथ सा कर्मा यावद्वाधविमोचनम् ॥ 55

सुर्वहो बलवान्कीरस्सर्वैस्तपूज्यते भुवि ।
कर्मे वा कण्ठदेशे वा शिखायां करेऽपि वा ॥

नाभःकटिपदेशाच्च मन्त्रसन्निहितम् ।

मन्त्रं पूजनीयो वा मन्त्रसर्वकलमदः ॥

अथ वा कारयेत्तस्य पूजां श्रद्धासमन्वितम् ।

पूर्वा होमं च ॥ नित्यं अष्टाष्टकसंयुतम् ॥

एवं करोति यो सर्वस्वोऽनिर्द्विप्रमुच्यते ।

मन्त्रात् प्रियदर्शश्च राजा चर्माधिको भवेत् ॥

मन्त्राणां च सर्वेषां शक्तः कर्मणि देशिकः ।

तन्निष्ठोऽथवा नान्यो विशेषाद्वाक्यकर्मणि ॥

विश्वासस्तत्र कर्तव्यो यः परानुग्रहे रतः ।

सर्वत्र सर्वथा सोऽवसादितैवः प्रकीर्तितः ॥

गणानां वाचकादौ तु रोगे शान्तिरिहोच्यते ।

मध्ये वा गन्धसाध्यां सुस्थाने मनोरमे ॥

शिवस्य हर्म्ये विष्णोर्वा दुर्गाया आस्करस्य च ।

विष्णवस्य श्वास्तुभ्य मातृगामाभ्येऽपि वा ॥

मन्त्रास्तीरे तटाकस्य देवोद्यानेऽप्यदेशके ।

गोमयेनेपलिप्याच्च प्रोक्षयेदक्षवारिणा ॥

स्थण्डिकं विविना कृत्वा छलिमिस्तण्डुलैरततः ।

अथदर्भसमायुक्तं द्रोणतोलप्रचुरितम् ॥

सकृच्च सापिधानं च गन्धोदकसमन्वितम् ।

एकमुद्रमुद्रकपूर्वककथयसमन्वितम् ॥

पूर्वापत्रसमायुक्तं श्वेततण्डुलवर्णितम् ।

सत्र साङ्गमधोरात्रं सासनं सन्ध्यर्चयेत् ॥

पञ्चजासनमध्यस्थं बहुभुजं सन्निकोचनम् ।

सर्वाभरतसंयुक्तं पूर्वचन्द्रसमप्रभम् ॥

कपालशूलसंयुक्तं धनुर्बाणसमन्वितम् ।

ऊर्ध्वकेशं विरूपाक्षं सङ्गालेदकधारिणम् ॥

एवं ध्यात्वा द्विजश्रेष्ठा अधोरात्रसमप्रभम् ।

पूर्वाकाकुलिसंयुक्तं श्वेतवर्णमथापि वा ॥

गन्धपुष्पसमायुक्तं धूपदीपसमायुतम् ।

नैवेद्यमुपदेशाय सताम्बुक्तं निवेदयेत् ॥

सहस्रं वा तदर्थं वा सप्तमहोत्तरं तु वा ।

प्रत्यहं तु अपे कुर्व्यदस्त्ररात्रौ देशिकः ॥

तस्याग्रे वैश्वदिग्भागे वृत्ते वा चतुष्पथके ।

कुण्डे वा खण्डिके वापि विधायौ होममाचरेत् ॥

सनिदाज्यवरूपेण तिलतण्डुलसंयुतम् ।

क्षीरवृक्षसमुद्भूता मिल्कया मन्त्रपूजनाः ॥

समिधसंप्रसृतास्सुर्ध्वर्वाहोमोऽथवा सतः ।

सहस्रं वा तदर्थं वा सप्तमहोत्तरं तु वा ॥

प्रोक्षयित्वा ततो दुग्धा पूर्णामन्ते समाचरेत् ।

उत्क्रमसंग्रहं कृत्वा देवं कुम्भे विक्षर्भयेत् ॥

ततोऽप्रोक्षणीयेत भस्मलेपनं निरमघ्नः ।

महा रोगाश्च नश्यन्ति तेषां पुष्टिश्च जायते ॥

अनुस्त्वपिच रोगाणां तेषामानुष्मयेच्च ।

स्वासेषां विजयी स्वामी यत्रैव कियते विधिः ॥

रुद्रादिभ्यो नक्तिं यथात् क्षेत्रपाकान्तिमं यथा ।

अलिभिकोऽपामेभ्यः कृतगतोऽयमण्डले ॥

गन्धसाध्यासीपे वा होमस्थानेऽथवा नक्तिः ।

एष एव विधिः प्रोक्तो हमादीनां तु रक्षणे ॥

किं तु धूमनिशो देवो व्यातव्यस्तापकोचमाः ।

सकृच्च द्वाभ्यां वा गोमहिष्यादिकं तु वा ॥

सन्ध्यं संरक्षणीयं स्यादस्त्ररात्रादितं यथा ।

तदर्थं व्याधिनिर्मुक्तं हृष्टपुष्टं विचिन्तयेत् ॥

पूर्वाह्णे वाच मध्यह्णे राजायेत्तरतमाचरेत् ।

एककालं द्विकालं वा त्रिकालं वा विहित्यते ॥

नित्यं यः कारयेद्वाजा स पुण्यो विजयी भवेत् ।

साधकं पूजयेत्कर्ता सन्तुष्टस्त यथा भवेत् ॥

हयानां च गजानां च रक्षणं चान्यथोच्यते ।

तर्पणं प्रथमं कृत्वा जलेन तदनन्तरम् ॥

कुम्भेऽधोर्ध्वं समभ्यर्च्य खण्डिके सात्त्वचोदिते ।

अष्टद्वौमेस्तदर्थं वा स्वारिभिः द्रोणनिर्मितैः ॥

तदर्थं वा दरिद्रश्चेत्तस्याप्यर्धेन वा द्विजाः ।

कीदृभिः स्तण्डिकं कृत्वा तदर्थं च तण्डुलैः ॥

तिलैर्वाजसमोपेतैर्गन्धपुष्पसमन्वितम् ।

तन्मध्ये द्रोणसम्पूर्णं कुम्भं विन्यस्य देशिकः ॥

सापिधानं सकृच्च च सत्त्वं पञ्चगान्वितम् ।

पूर्वोक्तद्वयसंयुक्तं गन्धतोषपूरितम् ॥

तन्मध्येऽधोऽरमावाह्यं पूर्वोक्तध्यानसंयुतम् ।

चन्दनं च लघूरेणं पुष्पं धूपं च दीपकम् ॥

नेवेद्यं च निवेद्याच्च शुद्धं पायसमेव वा ।

ताम्बूलेन समोपेतं होमं पश्चात् समाचरेत् ॥

सनिदाज्यवरूपेण तिलसर्पपञ्चकैः ।

क्षीरवृक्षसमुद्भूतमिद्रिर्ध्वमाथवा ॥

सहस्रं वा तदर्थं वा सप्तमहोत्तरं तु वा ।

पञ्चाशत्संख्यायां वा पञ्चविंशतिसंख्यायां ॥

प्रतिद्वयं च जुहुयादधोरात्रं समुत्तरम् ।

अधोरात्रं च तदर्थं च भक्तार्थं चेतानामुक्तः ॥

कुम्भद्वये वा होतव्यं एकस्मिन्स्थण्डिकेऽपि वा ।

पूर्वाहुतिं प्रदानेन मनुना तर्पयेत् वा ॥

पृथक्पूर्वाहुतिं दत्त्वा तदन्ते वलिमाचरेत् ।

साज्येनाग्नेन मध्ये तु दिक्ष्वाष्टास्तु नक्तिं नयेत् ॥

अधोरात्रेण मन्त्रेण नक्तिः स्वाहान्तं हरितः ।

कुण्डर्यैश्चान्तरिमाणो नक्तिमेनं तयाचरेत् ॥

अधोरात्रमहाज्वालाभिस्तुलिङ्गसिलान्वितः ।

पूर्वितस्तुर्ध्वतो येन नक्तितुष्टोऽधुना ततः ॥

रक्ष रक्ष गजानस्य स्वामिनं च विशेषतः ।

स्वाहान्तो नक्तिरिष्टस्यार्चणं च विशेषतः ॥

पूर्वाह्णे वाच मध्यह्णे राजौ कुर्वात् क्रियामिषाम् ।

महावलिश्चेत् कर्तव्यो मध्यरात्रे समाचरेत् ॥

अर्घं मधुघृतोपेतं वलिमाचरेत्समन्वितम् ।

कदलीकलसयुक्तं पूषैश्च समन्वितम् ॥

नानार्घं वसमायुक्तं मेरवाद्यैश्च समन्वितम् ।

दीपदीनं नक्तिं यद्यद्वा मासद्वौ नित्यमेव च ॥

विशेषाद्वाजसदने भक्ष्यस्थाने द्विभोक्तव्यः ।

अधोरात्रमधोपेतं मौनमवसमन्वितम् ॥

क्षेत्रपाकनक्तिं दद्याद्दुग्धादिभ्यो यथाशक्ति ।

तदन्ते कुम्भतोयेन व्याधिनान् प्रोक्षयेत्ततः ॥

यत्रैव क्रियते राष्ट्रे न किं प्रत्यक्षमादरात् ।
नोपसर्गमर्थं तत्र रोगपीडा न विद्यते ॥

उपसर्गोपनाशश्च न वस्तेन न संभवः ।
कर्तुः कारयिष्यन्वापि वैसिकस्य विशेषतः ॥

इति उपरकामिकाख्ये महातन्त्रे

व्याधिनाशविधानविधिः पञ्चसप्ततितमः पटलः ॥

राजस्थानविधिः

राजा रक्षाविधाने तु प्रवक्ष्यामि समासतः ।
अस्य कथादिनं त्वत्तुं सुगन्धं मन्त्रसंस्कृतम् ॥

ईषत्कं नृपे दद्यात्तामेकं गुणरसतः ।
कलाटपुरुषलाभिनाहुमूलादये मनुम् ॥

ईक्षानाथं ऊरुदध्यादिमन्त्रेण वा सुधीः ।
मध्यमस्थेस्त्रिभिः कुर्वाद्गुणैर्देवतारवैः ॥

महाभिः सप्तदेवावैरीशानादिकमेव तु ।
दद्यात्तानामिकाङ्गुल्या तद्देवात्मिका गुणिः ॥

महाभिः पुत्रिणा मूलापवदिरनुपूर्वतः ।
त्यागुक्तेन मन्त्रेण तत्तत्कर्तुं कुर्यात् ॥

6

इति उपरकामिकाख्ये महातन्त्रे

राजस्थानविधिः पञ्चसप्ततितमः पटलः ॥

अथोरस्य तदक्षस्य यजनं होमसंयुतम् ।
वर्तते न किंसंयुक्तं यस्य राष्ट्रेषु तस्मिन् ॥
आयुष्यमभिवृद्धिश्च भवेत्पीरोगतः क्षिप्वाः ।
जनेन सहस्रो योगो दुरितक्षयहेतुकः ॥
नास्ति कोके यतस्तस्याद्यनादेनं समाचरेत् ।

16

उपरकामिकाख्ये

दुर्गापूजायामहं पश्ये सर्वकामार्थसाधनीम् ।
लोकाभिचारपूर्वं तु ज्येष्ठां क्षिप्रसप्तमाः ॥

कन्यागते सविद्विंशत्युक्तेऽष्टमीयुता ।
पूजनक्षत्रसंयुक्ता सा महानवमी स्मृता ॥

आश्वयुज्युक्ते वा अष्टमी मूलसंयुता ।
सा महानवमी माग्ना तैकोक्येऽतिदुर्गमा ॥

अष्टमी च नवमी च अगन्तातरमनिका ।
पूजयित्वास्वयुक्तासि विशेषोक्तो भवति क्षिप्रः ॥

संतर्ध्वयति हुंकारैः सङ्गोपान्तकान् परान् ।
तस्या येऽप्युदयुज्यन्ते प्राणिनो महिषादयः ॥

सर्वे ते मुक्तिं याप्सि यतः पापो न विद्यते ।
भवाभीमाङ्गणे पाप्मानं ये च मुच्यन्ति देहिनः ॥

तेषां स्वर्गे भवेद्भासः पीडास्तेऽप्युत्तरतां त्रिधाः ।
पूजनीया जयैर्वाशः स्थाने स्थाने पुरे पुरे ॥

गृहे गृहे भुक्तिपदैर्मांसे ग्रामे वने वने ।
प्रागुदकपवने देसो स्त्राष्ट्र विपकरैर्गुहः ॥

मण्डपे कारयेत् कुण्डलामेय्यां हस्तताम्रतः ।
भेसकात्रयसंयुक्तं योनिरक्षरमपवदत् ॥

राक्षसिहानि सर्वाणि सर्वाण्यस्त्राणि यानि च ।
पूजयेद्देविकोर्ध्वं तु सर्वत्रैवाभिरासयेत् ॥

10

उन्मन्त्रैर्नयेत्तानि गन्धाधिः प्रत्यहं गुरुः ।
तन्मन्त्रैरेव होमस्त्वादुर्गायाश्च विशेषतः ॥

समिदाग्नेन हविषा पाचयेत् च होमयेत् ।
हुतशेषं सुराजानां गङ्गागामुपहारयेत् ॥

K (II)—68

दुर्गापूजाविधिः

अष्टपत्तिररान् पञ्चगजाश्चान् समं कुरुतान् ।
प्राग्भवेत्तदरे नित्यं नानाधोषपुरस्सरम् ॥

प्रत्यहं नृपतिः स्वाः स्वाः संयुज्य पितृदेवताः ।
पूजयेद्वाचविहानि कलमाम्बुलिसेवनीः ॥

नैवेद्यान्तैस्तस्याम्बुजैर्नानापूषसमन्वितैः ।
हुतशेषं महासम्पत्पौषनामनिके गजे ॥

तस्यापि हरणे राज्ञो विजयस्तमुदाहृतः ।
पूजामन्त्रान् प्रवक्ष्यामि श्रुत्वा निप्रसन्नताः ॥

ओं छत्राय नमः
यथाभ्युपगच्छादयन्ति शिवायेनां बहुधराय ।
तथाच्छादय राजानं विजयारोग्यवृद्धये ॥ अथमन्त्रः ॥

ओं दुर्गाय नमः
गन्धर्वकुलजातिस्त्वं भूयस्त्वं कुलमूषणः ।
वसुधैव कुटुम्बकम् सोमस्य वरुणस्य च ॥

प्रभातान् कृतास्तस्य विजयस्य सुराजम् ।
तेजसा चैव सूर्यस्य मुनीनां तपसा तथा ॥

रुद्रस्य वसवर्षेण परमस्य बलेन च ।
स्मर त्वं राजपुत्रोऽपि कौस्तुभं च गतिं स्मरन् ॥ ३०

यां गतिं वसुधागच्छेत् पितृहा मातृहा तथा ।
मूर्त्येऽर्घ्येऽमृतवादी च क्षत्रियश्च पराङ्मुखः ॥

सुर्वाचन्द्रमती वायुर्वावरपश्यन्ति दुष्कृतम् ।
अजेत्यं तां गतिं क्षिप्रं तज्ज्वोऽर्घ्यं भवेत्तव ॥

निष्कृतिं यदि गच्छेन्नो मुद्देऽप्यपि सुराजम् ।
स्मृत्स्मिन्मित्रस्य समरे सह भर्ता सुखी भव ॥ अथमन्त्रः ॥

ओं स्वं श्रुवाय नमः ।

शक्रकेतो महावीर्य सुपर्णः स्वरुपाभितः ।
पञ्चमिराह वैनेतेयस्तथा नारायणध्वजः ॥

काश्यपेयोऽमुवाहर्त्ता नागारिर्बिष्णुवाहनः ।
अग्रमेवो दुराधर्षो रणे वै रिपुसूदनः ॥

25

गह्वरमाभ्यासुतगतिस्त्वया सतिहिरण्यवतः ।
साक्षधर्मयुतान् योभान् रक्ष स्वं रिपुसूदन ॥

ओं गं गजाय नमः ।

कुमुदेरावतौ नागो पुण्ड्रस्तोऽथ कामनः ।
सुमतीकोऽञ्जनो लीक एतेऽष्टौ देवयोनयः ॥

एषां पुत्राश्च पौत्राश्च वसान्यष्टौ वनाभिताः ।
अत्रो मन्त्रो सुगन्धैव गजसङ्घीर्ण एव च ॥

वने वने प्रसूतास्ते वनयोनिर्गजायकः ।

पान्द्रु त्वां वसथो रुद्रा आविश्वासमकृष्णाः ॥

महार्तिं रक्ष नागेन्द्र समयः प्रसिपाकमतम् ।

अवाप्नुहि जयं युद्धे रामने रक्षति भो अग्र ॥

विषं सोमाद् बलं विष्णोस्तेजस्तूर्वाज्यकोऽनिलात् ।

स्यैव मेरोर्बयं रुद्राद् यक्षो देवास्तुरन्दरात् ॥

युद्धे रक्षन्तु नागास्त्वां दिशश्च सह देवसैः ।

अश्विनौ सह गन्धर्वैः पान्द्रु त्वां सर्ववस्तदा ॥

हस्तिमन्त्रः ॥

ओं पताकायै नमः ।

हुवमुभयस्यो रुद्रो वायुस्तोमो महर्षयः ।

नागकिन्नरगन्धर्वयक्षभूतगणा ग्रहाः ॥

प्रमथाश्च सहावित्यैर्भूतेशो मातृभिस्तद ।

गणस्तेनापतिः स्कन्दो वरुणश्चाभितास्त्वयि ॥

नम हन्तु रिपून्सर्वान् राजा विजयभूच्छतु ।

वसानः प्रयुक्तान्धरिभिः दूष्णामि समन्ततः ॥

पतन्तूषरि शत्रूणां हवामि तव तेजसा ।

काकनेमिवमे नक्षत्राण्यत्र त्रिपुरजातिनि ॥

हिरण्यकशिपोर्बुद्धे नक्षत्रेवासुरे तथा ।

सोमिवासि तमेवाद्य सोमया समयं सर ॥

लीकां हवेतामिमां द्रष्टुं नक्षत्रेणाग्रे नृनारयः ।

व्याभिर्बिम्बिष्येधोरैस्तस्मैश्च युधि निर्मिताः ॥

सद्यस्तस्या भवन्ति स्य स्त्रियातेनापमार्जिताः ।

पूतना देवती नाम काळरात्रोति याः सृता ॥

दहिस्वाणु रिपून् सर्वान् पताके स्वं ममाभिता ॥

पताकामन्त्रः ॥

ओं स्वं लङ्काय नमः ।

कशिर्बिष्टसवः स्वर्गगतीक्ष्णधर्मा दुरासदः ॥

भीरुमो विजयधर्मेव धर्मवारस्तथैव च ।

हृत्पद्मो तव नामानि स्वयमुक्तानि मेमसा ॥

नक्षत्रे कृषिका शुभं गुरुर्देवो महेश्वरः ।

हिरण्यं च शरीरं ते वाता देवो अश्विनः ॥

पिता पितामहो देवर्षि मां पालय सर्वदा ॥

लङ्कामन्त्रः ॥

ओं वं धर्मणे नमः ।

समप्रवर्त्तय समरे धर्मे सर्वपक्षो हसि ॥

रक्ष मां रक्षणीयोऽहं तवामय नमोऽस्तु ते । धर्ममन्त्रः ॥

ओं हुं हुन्दुभये नमः ।

हुन्दुमे स्वं सपत्न्यां योषाद्भुवयकम्पनः ॥

तव भूमिमभानानां तथा विजयभर्देनः ।

तथा जीमूतशकदेन स्त्रीणां जातो दि भायते ॥

45

तथास्तु तव शकदेन दण्डोऽस्माकं मुखावहः ।

तथा जीमूतशकदेन स्त्रीणां जातो दि भायते ॥

तथा च तव शकदेन शत्रून् तवद्विषो रणे ।

हुन्दुभिमन्त्रः ॥

ओं वं वापाय नमः ।

सर्वायुधमहानात्र सर्वायुधनिर्मुक्त ॥

वाप मां सर्वदा रक्ष साकं सायकसप्तमैः । वापमन्त्रः ॥

ओं शं शङ्काय नमः ।

पुण्यस्थं पुण्यशङ्कानो मङ्गलानां च मङ्गलः ॥

विष्णुना विभूतो निर्यमस्तद्विद्वान्निर्द्वयो यव ।

शङ्कामन्त्रः ॥

ओं वं चामराय नमः ।

शशांकाकारसंकाश हिमपिण्डितपाण्डुर ॥

मोरसाधयांशु दुरितं चामरामरवत्कम । चामरमन्त्रः ॥

ओं हुं सुरिकायै नमः ।

सर्वायुधानां प्रथमे निर्मितासि पिताकिना ॥

50

शक्रायुधामं लिङ्गुण्य कृत्वा मुष्टिभदं शुभम् ।

अष्टिकायाः प्रवृत्तासि सर्वदुष्टनिर्वाहिणी ॥

तथा विस्तारिता वासि देवानां प्रसिपादिता ।

सर्वतत्त्वान्प्रवृत्तासि सर्वशुभनिवाहिणी ॥

सुरिके रक्ष मां निर्यं धान्तिं यच्छ नमोऽस्तु ते ।

सुरिकामन्त्रः ॥

ओं कं कनकदण्डाय नमः ।

प्रोत्सारणाय कुट्टाशं साधूनां ग्रहणाय च ॥

नक्षत्रा निर्मितव्यासि व्यवहारपसिद्धये ।

यस्यो देहि सुखं देहि देवो दि मय मूपतेः ॥

वाक्यामृत् रिपून् सर्वान् हेमदण्ड नमोऽस्तु ते ।

कनकदण्डमन्त्रः ॥

ओं सिं सिंहासनाय नमः ।

विजयी भवदेवोऽसि रिपुघातो प्रियेश्वरः ॥

55

दुःखहा धर्मदक्षान्तस्तर्वारिद्रविनाशकः ।

एतेऽष्टौ सजिषो यथास्तु तव सिंहा महाबलः ॥

तेन सिंहासने निर्यं विधेयेषु गीयते ।

स्वयि स्विषदिविषवस्तासात् स्वयि शकस्तुरेश्वरः ॥

स्वयि स्विषो हरिर्देवस्तदर्थे तप्यते तपः ।

ममस्ते सर्वतोभद्र भद्रं ते भव मूपतेः ॥

वैशोक्यं जय साजिष्यं सिंहासन नमोऽस्तु ते

सिंहासनमन्त्रः ॥

लोकानिचारकं कुर्वात् कर्मैव मन्त्रपूर्वकम् ॥

सर्वजिघृक्षुर्गुणैर्धूर्ध्वदीपनिलेखनैः ।

अङ्गभ्यां पूजयेद्देवीं दुर्गां स्वर्णनिर्मिताम् ॥

60

रौप्या वा ताम्रानां शैलां वारुणां मुष्टिकोद्भवान् ।

पतिनां निजसंयुक्तां कृत्वा कस्त्यनुसारतः ॥

पूर्वादि वायु मन्त्राहे क्रियामेतां समाधरेत् ।

राजा स्नानाश्च विभूषणाश्च सककीकृतविभूतः ॥

स्नापयित्वा विलिङ्ग्याथ चन्दनागकुङ्कुमैः ।

कर्पूरसहितैः पुष्पैर्बहुभिर्गन्धसंयुतैः ॥

कुसुमेण्युष्णैश्च धूपदीपसमन्वितैः ।
नैवेद्यैः कलहं सुचैर्नुत्तमानादिभिस्ततः ॥

द्रोणपुष्पममामुक्तैर्दिव्यपद्मैश्च पूजयेत् ।
अष्टदोभिस्तमायुक्तां महिषासुरमर्दनीम् ॥

66

तस्योरागिसशूलद्वयकपालां शूलमण्डिताम् ।
धनुर्बाणसमायुक्तां लङ्काखेटकधारिणीम् ॥

शङ्खचक्रसमायुक्तां सर्वालंकारभूषिताम् ।
वराकपालां मुखतां महिषासुरसंश्लिताम् ॥

सिंहानुगां त्रिनेत्रां वा सर्वसन्नुविनाशिनीम् ।
चतुर्भुजां वा संपुङ्गवां वराहभयसंश्लिताम् ॥

शङ्खचक्रसमायुक्तां स्थितां तां खान्तरुचिणीम् ।
नागाभिषेकं गानेशं नृदेवाविचैररिभिः ॥

एवं हविर्नितां नीत्वा प्रभाते स्वर्गलोदये ।
वासुदेवमद्विपन्नेष्वनमतो मुहुःकम्बरान् ॥

70

सप्तमये तदर्थं वा तदर्थं यथेष्टकथा ।
ततोऽपराह्णमये नमःसां सन्वने क्विताम् ॥

इति सप्तकामिकागम्ये महात्मने दुर्गापूजाविधिः

सप्तसप्तविधमः पठतः ॥

वाग्निनीराञ्जनविधिः

खान्तिनीराञ्जनाङ्गं तु संप्रवक्ष्यामि वाग्निनाम् ।
कुर्मोदाश्च पुजे शसिं प्रतिसंवत्सरं गुरुः ॥

नवम्यापयवाह्यां पञ्चदश्यापयपि वा ।
आवृणोति वा तथा कुर्मोदाश्च दो विरोधतः ॥

भवानीं प्रापयेद्वाष्ट्रे स्वयं राजा स सैन्यवान् ।
कश्चिद्वा प्रेरितो क्षीरो विभूतेन च हेतिना ॥

भूतेभ्यस्तु बलिं दद्यादङ्गं सातयं मधुप्लवम् ।
दिग्बलिस्तु बलिं दद्यान्मन्त्रेणानेन बुद्धिमान् ॥

बलिं गृह्णन्निवमं देवा आदित्या वसवस्तथा ।
मरुतो वाग्निनी रुद्रास्तुवर्णाः पञ्चमाः महताः ॥

अक्षरा मातृधानाश्च मातृसर्वपिशाचकाः ।
आहिन्मः क्षेत्रवेलाळाः योगिन्यः पृथनादिशुभाः ॥ 74

सुभकारितद्गन्धर्वाः क्षीरा विष्णोरथा नराः ।
दिग्वाका कोकपाकाश्च ये च मित्रविनायकाः ॥

आतां सात्त्विकं कर्म ब्रह्मणाया मर्दयैव ।
मम विघ्नं मा चरन्तु मा सन्तु परिहन्तिनः ॥

सौम्या समन्तु तुलाश्च भूषमेतास्तुलावहाः ।
हस्तेन प्रापयेद्वाष्ट्रे राजा देवीं यथादिशताम् ॥ 78

मर्यानेन वा देवीं सर्वविघ्नविनाशिनीम् ।

नगरांशोत्तरे पूर्वे कुर्मोदीक्षामदेशके ।
अन्यस्मिन् वा प्रकर्षेद्यदा तद्विधानमिदोऽप्यसौ ॥

विष्ठातोऽष्टरसीका दशदशसमुच्छ्रिता ।
विंशदशसमायासा यागशालेऽमीरिता ॥

उत्तरभागे वाग्निनीराञ्जनविधिः

वृत्तंमितां चतुःश्रेणीं त्रिमय्यां वेदिमुद्धरेत् ।
तदर्थं क्षीरेकं चैव सा राजा वेदिकां मठा ॥ 6

गम्भीरं वेदिपथ्ये तु बद्धिस्थानं प्रकल्पयेत् ।
इत्तमात्रप्रमाणेन मेखलात्रयसंयुतम् ॥

आदीं प्रतिसरं कृत्वा किङ्किण्यौषधिसंयुतम् ।
अर्घं समीपं नीत्वा तु सोऽथं सरस्वीभिरावृत्तम् ॥

प्रदक्षिणोदके तद्वि वेदीं प्रागाननां नयेत् ।
कुण्डं तदूर्ध्वं कर्तव्यं होमार्थे पूर्वमानतः ॥

संस्कृत्य कुण्डमग्निं च होमयेद्देशि सोममः ।
मयुदेऽथो वन इमाञ्चतुष्टयः ब्रह्मणे हविः ॥

ततो विष्णुमिहदेभ्यश्चक्षुष्यं कुरुग्राय च ।
ततश्चाचक्षुष्यं सेताभ्यै चमदाय च ॥ 10

नागैभ्यश्च सविद्वचश्च ब्रह्मादिभ्यो यथाक्रमम् ।
ब्रह्मयावाहुतीरेता बलिं चैतेषु विन्यसेत् ॥

नद्यां वाप सगुह्ये तटाद्यादीं सरस्तु ॥
जापयेत् स्नापयेच्चैव यथोक्तैरोपवीतैः ॥

क्षिप्रसर्वपक्षकैश्च वज्रा चैताम् विधर्षयेत् ।
विमर्दितान् भीतमकान् पीवन्महाभगादितान् ॥

वाहनागारमागम्य ब्रह्मवर्षतमन्त्रितः ।
वद्धौषधानि बीर्षांश्च रक्षार्थं तेषु धन्ययेत् ॥

सर्वं प्रातश्च जुहुयात् सवाहं पूर्वैर्दुष्टैः ।
कुक्षैश्चक्षुष्यमित्थाज्यं कुक्षैश्चैव सप्तमयेत् ॥ 16

तन्निक्षिप्तमिहोऽथो द्वितीयमुपशारयेत् ।
आज्यं सूवा सृतीचैः तु कादितश्चमुवाहरेत् ॥

K (II)—69

दध्युपवराकैश्च चतुर्भुजैः सर्पयेत् ।
आक्षेपे गृह्णते प्रत्युपे ब्रह्मक्षेपाभिनादिते ॥

सूर्याचन्द्रमसो रश्मिर्यथा न वृष्टगते हयान् ।
तथा तेषां मदारस्त्वयास् स्नाने प्रातः प्रकल्पयेत् ॥

काङ्कद्वये प्रचानस्य दुर्गरास्य विशेषतः ।
गुण्वाहं वाचयेत्प्रियं स्वस्त्याक्षर्मज्जलं चैवतम् ॥

निवृत्ते सप्तशमे तु स्नातश्च पुरतःस्थितः ।
अष्टम्यां स्नापयित्वा स्नात् गौरसर्वपगौरसैः ॥ 20

उत्तरापादतारस्य सन्धाने भवणाय च ।
नवम्यां शुक्लपक्षस्य नगराक्षसयेद्धविः ॥

दिक्षि पूर्वोत्तरायां वा देशे प्राक्पक्षणे शुचौ ।
प्रदक्षिणोदके सोम्ये विधाळे हुमसंष्टे ॥

तत्र तोरणद्वयाभ्यां दशहस्तसमुच्छ्रिताम् ।
मिस्तारसोऽष्टरसीकां पाङ्गुलं माक्षयशानितम् ॥

तदार्थं कृतदृष्टे तु क्रियां पूर्ववदाचरेत् ।
सर्वमज्जलसंयुक्तो राजा पौरनर्तकैः ॥

गच्छेच्छान्तिगुहं हृष्टः सञ्जुर्वादिभिर्मह ।
प्रविश्य शान्तिगौहं तु विधानमिदमाचरेत् ॥

माञ्जिष्ठां चन्तनं कुण्डं हरिताकमन्त्रिणाम् ।
वर्षां वन्तीं गुह्यवीं च प्रिवक्ष्यं जुनसंक्षिप्तम् ॥

हरिद्रां स्वर्णपुष्पं च बद्धिपद्मं सतः पद्मम् ।
सर्पक्षं गिरिर्गमि च होममाणं वटशृङ्गम् ॥

सहदेवां मागपुष्पं कपिकण्डूकमेव च ।
सतादरीं सोमपक्षीं निक्षिपेत् कलशेषु च ॥

क्रुमेषु वाससंख्येयु वस्त्राविसंहितेषु च ।
गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च दीपैर्नैवेद्यकैरपि ॥
तानाविधैरपुष्पैर्दत्त्वा मरुयुपहारकम् ।
जुहुयात् पूर्ववत् क्रुद्धे पूर्वदर्थैर्यथाक्रमम् ॥ 80
वेद्यामवर्ग्यासीनो राजा गुरुसमन्वितः ।
वेदविद्वान्विद्वद्भ्यां सहितः पूर्वदिग्मुखः ॥
ज्योतिष्पुष्पाग्रे ज्ञारवा पुष्पादुत्सवसानके ।
ज्वारका तुरगज्येष्ठं प्रापयेत्तोरणान्तिकम् ॥
ज्योतिष्पुष्पान्वाग्निं च गान्ध्यादिभिर्गुह्यम् ।
पुष्पैश्चन्दनमालादये ज्योतिष्पुष्पान्निहतम् ॥
होमदोमं सदा पिच्छं पयोदधितमन्त्रितम् ।
कदलीकलसंयुक्तं दद्याद्वाग्निवराय च ॥
यदि शीर्षं समद्वीयाद्विजयाय भविष्यति ।
केवलरथैरुत्तमः सोमैश्च सखाद्युग्मरोत्थया ॥ 81

इति उत्तरकामिकाग्र्ये महात्मने

वाजिनीराजनविधिरष्टसप्ततितमः पटलः ॥

राजनीराजनविधिः

कार्तिके शुक्लद्वादश्यां प्रदोये राजनीमुखे ।
वेद्यां तोरणमालाभी रथे श्रीचातुरन्तके ॥
ज्वालयित्वा नवै बहिर्दुर्गः मन्त्रैर्गुरुवतः ।
वर्धमानसकृदाभिधीयिकाभिर्हुताशनम् ॥

प्रोक्षयेत्तु गुरुर्मन्त्रैस्तदा शान्तिकपौष्टिकैः ।
राजानं हस्तिनं पशुवाक्यं संप्रोक्षयेत्तदा ॥
शूकेनोरस्यले मिथ्याहरिं विप्रोऽथ शृण्वथम् ।
आभिचारकमन्त्रैस्तु तीक्ष्णकुण्डलयेन च ॥
हृषाम रक्षकां दत्त्वाहृषा प्रागुत्तरां दिशम् ।
राजा विजयसिद्धयर्थे गच्छेन्मङ्गलसंयुतम् ॥
एवमेव गजादीनां सदानां राजर्न नयेत् ।
किं तु सत् कृषिकामासे तुरज्येष्ठसमाचरेत् ॥
पूर्वोक्तास्तु च सर्वाणि विधिष्वपि च कारयेत् ।
गजयाने विशेषोऽथ चतुरर्थं च कूटकम् ॥ 40
वेदिका चतुरथा च गजभूमिरभ्युच्यते ।
शतहरिमितं कुर्याच्चतुरथं समादितः ॥
पञ्चाशत्पञ्चविंशत्या समन्तारसमिधां हयेत् ।

नदरेः कूर्चकैश्चैव पञ्चपुष्पाक्षरैस्तथा ।
संपूज्य गन्धपुष्पाक्षरैश्च नीराजयेत्पुनः ॥
उत्सवैकानुमतां गौरी हरिं कश्मी चतुर्भुजम् ।
विघ्नेशं चण्डिकां सूर्यं यक्षान्मातृगणान्स्तथा ॥

गुहं विदुषणाश्रमः सर्वोत्तमोऽयं चतः ।
नीराज्यं गवां कुर्यान्महिष्मादेश्च कारयेत् ॥
प्रासयन्विष्णुजालं च षण्णानादमहारवैः ।
नीराज्येद्विशेषेण राजानं देशिकोत्तमः ॥
तुरगान् द्विद्वान्वाग्निं च विद्वान् च गुरुवतः ।
शिवासनस्थं राजानं सामन्तप्रमुखावृतम् ॥

इति उत्तरकामिकाग्र्ये महात्मने

राजनीराजनविधिरेकोनशीतितमः पटलः ॥

पुण्याभिषेकविधिः

पुण्याभिषेकं वक्ष्यामि पवित्रं पावनमनम् ।
समोत्पातविनाशार्थं ज्योतीं द्विजसत्तमाः ॥
पुण्ये मनोरमे देशे रविहस्तममाणतः ।
कूटं कुर्यात्पुण्यं भक्त्या मध्यपादं यथा भवेत् ॥
द्राक्षस्तम्भसंयुक्तं स्वकमध्यमयेदिकम् ।
द्वैजोद्गस्तकाष्ठं मण्डनैरुपशोभितम् ॥
तस्य पश्चिमभागे च दक्षिणे तस्य बाह्वतः ।
वेदिकाद्वितयं कार्यं पञ्चपद्मस्तमानतः ॥
चतुरथं समं चतुर्दिग्गोरसेषसंयुतम् ।
पार्श्वे सोपानसंयुक्तं संहितं सद्द्वयं तथा ॥ 6
एवं सर्वं समाप्य कुर्याद्वाग्निषेकम् ।
पुण्यामसे तु पुण्यार्थं तार्पणायतनेषु च ॥

नीराज्येत् कुरुक्षेत्रेऽथ पुण्यादिपूजितम् ।
कुरुक्षेत्रेऽथ पुण्यादिपूजितम् ॥
यत्रैतत् किपते राष्ट्रे पुरे प्रापे दिव्योत्तमाः ।
तेषां राजा सुखं प्राप्ति सुभिर्हं आयते तथा ॥
चतुर्गणैश्च वर्ज्यानां रोगोरस्यवर्णयेत् ॥

कथानेषु च पुण्येषु निवस्थाने पिशोपतः ।
कुरुक्षेत्रेऽथ कुरुक्षेत्रे गुरुर्मन्त्रसमन्वितः ॥
दैवश्रेण बलिं कुर्यात्तुर्येषु कुरुक्षेत्रे ।
वचिनाकाशतेऽपेते गन्धपुष्पादिभिस्तथा ॥
जागच्छन्तु सुगर्भं रथं पूजयित्वापिगः ।
विशो वागा द्विजान् चैव चण्डयेश्वरादिभिः ॥
जागर्तुकमनास्तर्जनेन गुरुर्गुरुवतः ।
पूर्वं संपूज्य संपाद्य दत्त्वा च मित मदीपतेः ॥ 10
एवमुक्त्वा बलिं दत्त्वा राज्ञी स्वप्ने प्रकयेत् ।
शुभं चेदामेत् पावनपुष्पैः शान्तिं संयुतम् ॥
मण्डपं मूयेत् पञ्चाद्विद्वान् तोरणसंयुतम् ।
मङ्गलाङ्कुशैश्च पुर्वप्राक्तमवाचरेत् ॥

यश्चकसमुद्भूतं कुर्याद्व्यासनं द्विजाः ।
यश्चवशांश्चमारभ्य पञ्चाशत्करजान्तरम् ॥

भानं भद्राशने प्रोक्तं सभद्रं वा विमदकम् ।
सोपानद्वयसंयुक्तमे पृष्ठे विशेषतः ॥

रुद्रक्षणे विभास्यमासनं पादसंयुतम् ।
सोपानसहितं कुर्याद्विष्टमानसमन्वितम् ॥

15

आहं वृद्धिमिति यत् पूर्वेषु विधिना नयेत् ।
कुर्यात्प्रतिपदं रात्रौ सर्वाङ्गारसंयुतम् ॥

प्रभाते प्रहयश्च तु तद्विधानेन कारयेत् ।
चतुर्दशैः समारभ्य पञ्चदशविधैर्धनात् ॥

यद्दत्तान्तप्रमाणं यन्मण्डले मानमिष्यते ।
सुतभागं तु तत्कृत्वा दक्षिणादि ततः क्रमात् ॥

नवांशं भारतं वर्षे वर्णः स्वाभाविको मतः ।
भागद्वयेन द्विगुणोऽप्येतवर्णः प्रकीर्तितः ॥

वर्षे किंशुखाख्यं यन्मण्डलेन प्रकीर्तितम् ।
स्वर्णवर्णं तु तत्प्रोक्तं हेमकूटो द्विभागतः ॥

20

हेमकूटस्माद्व्यासश्चोत्तरे द्वादशवर्षम् ।
स्वर्णवर्णं समाख्यातं त्वाभ्यामिष्यन्मण्डलम् ॥

पश्चिमात् पूर्वपर्यन्तमेतेषां संव्यवस्थितिः ।
उत्तरांशात् समारभ्य नवांशं कुरुवर्षम् ॥

तत्स्वर्णवर्णं विज्ञेयं शृङ्गवान् स्याद्विभागतः ।
मयूखजो विज्ञेयस्तुवर्णवर्णसंयुतः ॥

द्विगुणं वा नवांशं तु स्वर्णवर्णं प्रकीर्तितम् ।
श्वेताचको द्विभागेन स्वर्णयुक् श्वेतवर्णकः ॥

स्वर्णवर्णं नवांशेन स्वर्णवर्णं प्रकीर्तितम् ।
नीलाचको द्विभागेन वैदूर्ययुतिसंयुतः ॥

25

अवशिष्टाश्चतुर्दशभाग्य मध्ये व्यवस्थिताः ।
पूर्वा दिशं समारभ्य द्वात्रिंशद्भागसंयुतम् ॥

भद्रास्वर्णवर्णमाख्यातं श्वेतवर्णं प्रकीर्तितम् ।
मास्यवान् पश्चिमे भागे निर्मितः कृष्णवर्णयुक् ॥

पश्चिमा दिशमारभ्य वर्षे स्यात् केतुमालकम् ।
द्वात्रिंशत्पदकं कृष्णं नामैतद्भद्रभादनम् ॥

समन्तादेकभागेन वर्षकं स्याद्विष्ठातम् ।
एकेन श्वेतवर्णं स्यात्पञ्चदशं तु मध्यमे ॥

पञ्च द्वात्रिंशदंशेन वर्षेयन्मेरुवर्णम् ।
वायव्याग्नेयपर्यन्तं वृत्ते सूत्रं प्रसार्य च ॥

30

तथैव नैऋतादीर्षं विदिकसूत्रे प्रसारयेत् ।
श्वेतवर्णं तु पूर्वं स्याद्विष्ठाते हेमवर्णकम् ॥

पश्चिमे कृष्णवर्णं स्यादुत्तरे रक्तवर्णकम् ।
अवशिष्टस्तु देशस्वर्गः पीतः प्रकीर्तितः ॥

अम्बुद्वीपः समाख्यातश्चतुर्भागविनिर्मितः ।
अम्बुद्वीपसमः प्रोक्तो लवणाभिधस्ततो वरिः ॥

आकदीपं तु तद्वत्स्यात् सप्तद्विगुणमानतः ।
वह्निस्तु द्वीपाश्च सप्तसंख्याः प्रकीर्तिताः ॥

अम्बुद्वीपः समाख्यातो लक्षयोजनविस्तरः ।
तद्वाद्ये सत्प्रमाणेन क्षारोदः परिकीर्तितः ॥

35

क्षारोदोद्विगुणं क्षीरं क्षीरोदोद्विगुणं दधि ।
दधन्स्तु द्विगुणं सर्पिषास्मात् द्विगुणो रसः ॥

रसात् द्विगुणं मांसं मन्वात् स्यादूदकं तथा ।
जाम्बूद्वीपाश्च आकश्चाकश्च कुरुसंयुक्तः ॥

कुष्मात् कौक्षो विनिर्दिष्टः कौक्षास्स्यात्पञ्चाशत्तथा ।
तस्माद् गोमेदसंयुक्तं गोमेदात् पुष्कलं पुनः ॥

ज्ञेयं स्यादूदकाद्वाद्ये लोकालोक इति स्मृतः ।
अन्तरे रक्तवर्णः स्याद् वाद्ये कृष्णः प्रकीर्तितः ॥

रक्षाकोटिमिको ज्ञेयः कीर्त्तार्थं स्याद्विष्ठातम् ।
तस्माच्चद्विगुणं ज्ञेयो लोकालोक इति द्विजाः ॥

40

सहस्रदशविस्तीर्णो देवानामाश्रमो मतः ।
द्विमाचले पिशाचाः स्युस्तेषां नामान्वमृजि वै ॥

अजश्चण्डश्च कंठासःकदली मङ्ग एव च ।
वज्रामुखो द्विपादश्च विपादः कारकः स्मृतः ॥

ज्वाला च कुम्भपात्रश्च तथा कुम्भी प्रतुन्दिकः ।
प्रतुन्दिकोपवीरोच मवीरो लङ्काकः स्मृतः ॥

उल्लुखली मर्वटो स्यान्मर्वटश्चकण्डकः ।
चक्रपण्डी पाणिपत्रः पाणिपत्री च बासुकः ॥

बासुकिः पांशुकुरपांसुमयनी निपुणो मतः ।
निपुणा बलिशुर् ज्ञेया पञ्चादुच्छेष्टा मता ॥

45

प्रस्कन्दः स्कन्दिका प्रोक्ताश्चतुर्दशदाहताः ।
मांसेनाग्नेन संपूज्य मधैः प्रतिहरादिभिः ॥

श्वेताचले दितिसुता वानवाश्च समीरिताः ।
हिरण्यकशिपुर्नाम्ना हिरण्यक्षो द्वितीयकः ॥

रत्नो दितिसुतो ज्ञेयो विप्रचित्रिरन्तरः ।
द्विगुणं क्षारोदश्च सप्तदशकुरिरा मताः ॥

ममश्च शङ्कुकर्णश्च द्विपादस्तदन्तरः ।
गवेर्धिर्यपवधश्च मत्स्रान् कपिलो मतः ॥

वापनश्च मरीचिश्च सथेक्षुव उदाहृतः ।
भागोऽभागस्तथा ज्ञेयश्चाकामह इति स्मृताः ॥

50

द्विगुणोमश्च सुकेसश्च केतुवीर्यदशतद्वरः ।
मन्त्रजिज्ञाश्वश्चिन् प्रोक्तस्तथा रात्रिदाहृतः ॥

देवजिन्धैकश्वश्च सुमादुर्वारको मतः ।
वैश्वानरस्तुलोमा च द्रविणश्च महाशिराः ॥

सर्मानुःपूषपूर्वश्च द्विगुणो धृतराष्ट्रकः ।
चन्द्रतापनसंयुक्तश्च लक्ष्मो निथन्द्र हि ॥

स्वर्णनाभस्ततःप्रोक्तो महागिरिरन्तरः ।
आभिलोकः सुकेसश्च मलयो मरुत्तस्तथा ॥

नयश्च नगमूर्धो च महोदर उदाहृतः ।
प्रमोदः कुमुदश्चाश्वमीवो वैश्वसंयुक्तः ॥

55

विरुपाक्षश्चरपथो हरो राजा उदाहृतः ।
हिरण्ययुक् शतमस्तदंशोऽपरश्चरभो मयः ॥

क्षरमस्तूर्यसंयुक्तश्च चन्द्रमास्त उदाहृतः ।
चतुष्पदश्च संज्ञानां पूज्यैर्वा च पूर्ववत् ॥

शृङ्गवरयचले पूज्याः पितरस्तस्मादाहताः ।
सुमासरासृताश्चामिष्यान्ता उपहृता मताः ॥

सोमपाश्च ततो ज्ञेया विज्ञेयाश्च सुकाळिकाः ।
कट्यादा आक्यवाक्षैव पूज्यं त्रय उदाहृताः ॥

सप्तमिक्षगर्भैरेकविंशतिरसंख्यया मताः ।
अग्निष्वाशा नर्दिवदस्तोमपाश्च ततो मताः ॥

हविष्मन्तथाज्यपःसमुद्धदेव सुकःलिङ्गः ।
 अम्यनमिदमवाहा हविर्लोभ्या दशैव हि ॥
 तिलैलज्जैर्मौलिः पूज्याः प्रतिपरादिभिः ।
 नीलःचले च अश्वयः संपूज्याः काश्यपादयः ॥
 काश्यपोऽत्रिंशतिष्ठश्च मग्न्याजोऽथ गौतमः ।
 विश्वामित्रो जमदग्निर्भरीचिश्च ततो मतः ॥
 पुलस्त्यः पुलहश्चैव ऋतुषोवागिरा मृगुः ।
 समरकुमारस्तनकः सनत्तश्च भगवाननः ॥
 दशोऽथ जैमिनीश्चैव दहनैकत एव च ।
 द्विस्तुतिशोऽथ आनाकी दुर्वासा दुर्धनीतकः ॥ ७५
 कण्वः कार्यावतो मार्कण्डेयो दीर्घतमो मतः ।
 ह्यनशोको विदुरश्चैव भवस्त्वर्त इत्यपि ॥
 ज्यवनः पराशरश्चैव ततो द्विपायनस्तथा ।
 यमकीठदेवरातो देवराजोऽमरुतमा ॥
 वरुणारिश्च मुनयो गन्धैः प्रतिपरादिभिः ।
 ऋग्यजुस्ताममर्गर्वा पूज्या वा स्वस्त्यनामभिः ॥
 निवसे पर्वते सान्ना अनन्ताया उदाहृताः ।
 अनन्तो वासुकिश्चैव ततः काकोटकः (सुतः) ॥
 पद्मश्चैव मद्रापयः शङ्खगोऽष्टमः सुतः ।
 सुस्तिकश्च ध्येदष्ट विमिर्गैर्गन्धपुष्पकैः ॥ ७०
 सिधायधुष्टं दत्ता दद्यात् प्रतिपरादिभ्यः ।
 देवाः पूज्या महाभेरो त्रयविंशश्च ते मताः ॥
 धरो सुव्य सोमश्च आपश्चैवानिलोऽनलः ।
 मरुदश्च प्रभासश्च वसवोऽष्टाविमे मताः ॥

अजैकपादद्विबुध्यो विरुपाक्षोऽथ रैवतः ।
 हरश्च बहुस्तश्च ज्यम्बको नाम रुद्रकः ॥
 सावित्रश्च जयन्तश्च विभाकी चापराजितः ।
 रुद्रा पकादश प्रोक्ता इन्द्रो चात्रा भगोऽर्थमा ॥
 रघुश्च मित्रश्च वरुणो विवस्वास्तु ततः परः ।
 सविता पूषःसुगम् विष्णुर्द्वादशाङ्ग उदाहृताः ॥ ७६
 प्रजापतिर्नृपदत्तश्चैव अश्विश्चैव देवताः ।
 मरुता मणामधूर्पश्च पुतादुतिभिरेव च ॥
 दद्यात् प्रतिपराद्यै च हेमकूटाक्ष्यपर्वते ।
 गन्धर्वास्ततः पूज्याः विमलसेनोऽमिसेनका ॥
 सुवर्णो गणपत्यैव पुतादुस्ततः परम् ।
 सूर्यवर्वा सुवर्णो सुविशामरनन्दिनौ ॥
 त्रेधापतिश्चित्ररथः पञ्चमश्च ततो मतः ।
 उर्ध्वश्चैव कलिश्चैव पर्वतो नारदस्तथा ॥
 साधनश्चैव सन्धिवश्च कुदश्च कलाञ्जकः ।
 कृत्वाथो ब्रह्मचारी सुवर्णो नील इत्यपि ॥ ८०
 विरुपक्षश्च सुवन्दश्च गन्धर्वास्तस्रविंशतिः ।
 अक्रतयश्चोदयन्तो गन्धर्वस्तस्रतः परम् ॥
 ऊर्जा सुवतमश्चैव हेतुनाया उदाहृताः ।
 स्यावनेनापुता मोदाः सुविवास्तु ततः परम् ॥
 रुपाश्च सीताश्चैव सौर्वाः सत्याम्बुर्दक्ष ।
 मेमता सज्जन्ता च तत्पूर्वा पुञ्जःस्तथा ॥
 हृतस्तथा वृणाञ्चैव विश्वाची पूर्वविंशिका ।
 प्रम्लोचन्त्यनुम्लोचन्ती मोचयन्त्यनुगा ततः ॥

वर्द्धाणमिथा चैव अजसा सुभगा ततः ।
 वासुकिश्च मनोवर्ती मुक्तेश्चैव सिक्कोत्तमा ॥ ८५
 अग्निभर्त्री च हेमा वै मेनका चोर्वशी ततः ।
 चतुर्विंशतिसंख्याताः सुगन्धैश्च सुपादवर्जैः ॥
 पट्टा प्रतिपराद्यै च हेमाद्वयपर्वते ततः ।
 यक्षान्तापूजयेत्ते च महाभैरवपुस्तथा ॥
 गाणिभद्रश्च सुस्त्रिः पञ्चमिथ विभण्डकः ।
 विधृतः पूर्वभद्रोऽथ विरुपाक्षोऽष्टमस्तथा ॥
 सूर्यवर्णकमलिभिः पूज्य स्त्रादिकं ददेत् ।
 ततो नीलावले सिद्धा मन्त्रश्चो मन्त्रविद्युतः ॥
 माञ्जोऽथ हंसराजश्च सिद्धपूजित एव च ।
 सिद्धिपरापरमसिद्धस्तथा केसरभद्रकः ॥ ९०
 एतान्ही यजेत् सिद्धान् बलिभिस्तर्पणकैः ।
 दद्यात् प्रतिपराद्यै च भेरो नवमटाग्विद्युतम् ॥
 नक्षत्रैर्विद्येसप्तपुक्तान् मातृभिरुतम् ।
 प्रसाविःपुण्ड्रादेवविशाखादेवैश्च लोचनैः ॥
 सविताभिरुक्ताङ्गीभिर्दशदिभिः समर्पितम् ।
 संयजेद् बलिभिस्तार्पणैर्बलिः क्रमस्तथा ॥
 दद्यात् प्रतिपराद्यै च तेषां नामान्यभूनि वै ।
 आदिस्त्यश्चैव सोमश्च अज्जारकपुत्रो ततः ॥
 हृदस्वतिश्च सुकृदश्च अर्वा च राहुकेतुकौ ।
 एते नवमटाः प्रोक्ताः कृत्तिका चैव ततः पराः ॥
 पूर्वाश्लोत्तरावातानिचिच्छ्रोणा च पश्चिमे ।
 चतिष्ठा शतमिपक् चैव पूर्वाभाद्रपदा पुनः ॥

उत्तराभाद्रपदा च रेवत्यश्चतुर्थी मती ।
 भरण्या चोत्तरस्यां तु मासो माहेश्वरी ततः ॥
 वाराही वैष्णवी चैव कौमारी च ततो मताः ।
 माहेश्वरी चैव चामुण्डा वीरभद्रमहाधिपौ ॥
 रुद्रो विष्णुर्वादेव प्रजा चैव विशाखकः ।
 इन्द्रानक्यमाददेव निर्मलतिर्बकस्तथा ॥
 वायुश्च धनदश्चैव ईशानश्चैव मताः ।
 सती माञ्जवन्कन्दर्वा धूम्रा मण्डनवर्तिनी ॥ १००
 पूर्वा चैव सिनीवली कुहू राकातुपस्थवि ।
 आयशा ज्ययनी चैव पञ्चा मेना चैव ततः ॥
 एताः सुरक्षयः प्रोक्तास्तस्रमया च चतुरेण ।
 मासरयावधिनो हस्तौ क्रमस्तस्रयजेद्विद्युतः ॥
 प्रसिद्धं च वस्त्रं च पताका भूषणं तथा ।
 यज्ञःपवीतं सयैश्च पदपञ्च गुरुतमः ॥
 सार्धैर्वर्गिकमिद्युक्तं पञ्चवर्णैर्द्विस्तथा ।
 ततः पश्चिमयेयां तु धुनेनापूजितान् यद्वान् ॥
 सप्तमन्त्रं तापिधानाश्च सप्तमन्त्रं पञ्चमन्त्रिणान् ।
 अष्टाविंशतिमष्टौ वा अष्टोत्तरशतं तु वा ॥ १०५
 एतान् विद्वत्तं तस्य चतुष्कोणेषु चोदय ।
 सूत्रवस्त्रादिसंयुक्तांस्तेषु दद्यान् विन्यसेत् ॥
 तयोतिष्ठोमश्चैव पूज्य ज्यमया चापराजिता ।
 जीवा विश्वेश्वरी वासु सम्राज्ञा विजया वृथा ॥
 सहा च सहदेवा च पूर्वकोशा कलावरी ।
 अरिष्टा च शिवा मद्रा कुम्भेयैवानि विन्यसेत् ॥

मासी समायुजा चैव सर्ववीजानि काष्ठनम् ।
मज्जानि यथाकामे सर्वैर्विहरतास्तथा ॥

इच्छानि सर्वगन्धान् मिहं च सविहङ्गम् ।
प्रसस्तान्मन्त्रोपयोगो हिरण्यं मङ्गलानि च ॥ 110

आवाधानमुहं चर्मे कस्या संभृत युवः ।
महत्तुल्यार्थं भूते मार्चानमीवमस्तुतम् ॥

उतो भूयस्य योपव्यवर्गालोहितशक्तम् ।
सिंहस्यापि तृतीये च न्यासस्य च ततः परम् ॥

चत्वार्येकानि चर्माणि तस्मां येषामुपरतरेत् ।
पूजयेद्गन्धपुष्पाद्यैः सुसुज्ज्वलान्मण्डपम् ॥

उद्धर्षे स्वापयेद्भद्रपीठमिहासनस्थितम् ।
औषधैः शालतं ताम्रगिरितं क्षीरपुष्पचम् ॥

तपादमार्गदुस्सोकं हस्तोत्तेजसितं तु वा ।
सर्वभौमस्य तच्छ्रेष्ठं मण्डलीकस्य कन्यतम् ॥ 115

नन्तरचितं मध्यमेवे वा परिकल्पयेत् ।
मेष्टन्यादिभेदेन सर्वं वैद्यस्य संमतम् ॥

उद्धर्षे विन्यसेत्पुष्पं सौवर्णं तस्य मध्यमे ।
क्षतस्नानं विस्त्रिप्तं सर्वाङ्गकारसंयुतम् ॥

निधेशयेन्मृषेन्दं तु पुनर्वरमुत्तं गुरुः ।
वैवर्धं नन्त्रिप्तमन्त्रैः पुरोहितमुत्सृज्यते ॥

वेदपुष्पादभौवैश्च नृत्तमाद्यसम्पन्नितम् ।
मेघमङ्गलसुन्दरैश्च दीवस्थापनपूर्वकैः ॥

महत्तुल्यमासोपुर्गं गुरुः पञ्चाङ्गभूषणः ।
कम्पलेन समाप्यतामभिविधेदुपवासः ॥ 120

आज्यं तैश्चतुर्दिग्माज्यं पापहरं परम् ।
आज्यं सुगन्धमाहार आज्ये लोकाः प्रसिद्धिताः ॥

योगान्तरितं दिव्यं वा यद्ये चतुष्पदगतम् ।
सर्वं सदाज्यसंस्पर्शादिपञ्चाङ्गभूषणचक्रम् ॥

उद्धर्षे कम्पलं न्यस्यतां स्थापितैश्च मृदाभूमिः ।
विविधैः फलपुष्पैश्च स्वादुभिश्च पुष्पभक्तैः ॥

अभिविधेन्मृषेन्दं तु मन्त्रेणानेन देविकाः ।
सुरास्त्राभिविधेन्तु ये च सिद्धाः पुण्यनाः ॥

मज्जा विष्णुश्च रुद्रश्च सार्वभौमः महर्षी गणाः ।
आदिरथा वसवो हवा इवाश्विनौ च भिषग्वरी ॥ 126

अदितिर्देवता वा स्वहृत् सवित्रस्तत्पती ।
वीरिर्देवमर्षिर्देविः शिवः सिमीवाकी कुङ्कुमवा ॥

मज्जानि पुष्टीद्वयं पञ्चाङ्गोरावतन्त्रयः ।
सौवर्गस्य दिनेकादश कल्पः काष्ठाः क्षणाः क्षणाः ॥

■ श्यामभिविधेन्तु काष्ठस्यावयवाद्भुजाः ।
अदितिस्तुरगा चैव विनता कङ्कुरेव च ॥

देवपुष्पद्वयं यादोक्ता देवतातर एव च ।
सर्वास्त्राभिविधेन्तु शुभः पञ्चाङ्गसंस्तुताः गणाः ॥

दैवानि काष्ठगणा मनवस्तागरेस्तद्व ।
सतिष्ठन् महाभागाः किमराः पुष्पास्तथा ॥

मैत्रानसा महाभागा द्विजा वैहापनश्च ये ।
सत्तपस्वरदारश्च धुरत्यानानि यानि च ॥ 130

मरीचिरग्निः पुष्कः पुष्करयः कटुः क्षिराः ।
धृगुत्तमकुमारश्च सनकाऽथ सनन्दमा ॥

सनातनस्य दक्षश्च भैगीपुण्ड्रोऽयं आजलिः ।
एकतद्वयं द्विषद्वयं त्रितो जायलिकास्तथौ ॥

तुर्धाता तुर्विनीता च कण्वः कात्यायनस्तथा ।
मार्कण्डेयो दीर्घतमाश्शुनश्शेफो विदूरताः ॥

जीर्धः संपर्तकश्चैव व्यवनोऽग्निः पराशरः ।
द्वैपायनो यक्षकीतो देवराजस्तद्वानुजः ॥ 136

एते बान्ये च बहवः पुण्यभक्तीर्तेनाद्भुताः ।
सौवैस्त्राभिविधेन्तु तमोऽपानिर्वर्तयैः ॥

चतैराधर्मेभ्यो मन्त्राभ्यायेन ■ गुरुः ।
महारीहिणकुम्भार्थः कुबेरश्चैवस्तद्व ॥

अन्वा द्विरप्यर्मेति चापो द्विष्टेति मन्त्रतः ।
जपन्वा शिवमथोरं वा सुसुक्तममथापि वा ॥

अभिविधेत् सितीतं तु विरुक्त्वा स्नापयेत्ततः ।
कार्पासकमृगकं दधानः कभिषाविषः ॥

ततः पुष्पादभ्यर्च्यैश्च सक्तुर्धैर्यात्पितम् ।
आचम्याध्वर्ययेद्देवान् स्वगुरुं प्राकणानपि ॥ 140

ततोऽर्चयेद्भुजं सत्तपं श्वेतच्छत्रं स्वकीयकम् ।
अन्योन्ये च तदङ्गानि पूजयेत्पूर्वमन्त्रतः ॥

परिवर्त्यै नस्त्रपुणकं सर्वभूषणभूषितम् ।
सर्वाङ्गहारसंयुक्तं होमयेद्दी पवित्रम् च ॥

तुल्यस्य पुष्पदक्षस्य तरोश्च पुष्पतस्य च ।
सिंहस्य व्याघ्रसंज्ञस्य चर्माप्यस्तीर्मे तत्र च ॥

कुण्डे वा स्वर्णिके चापि मुस्तस्याने गुरुतमाः ।
होमे कुर्वात् समिद्धश्च सर्पिर्मिद्वज शतं वतम् ॥

पञ्चाङ्गसमिधो मन्त्रो मृत्पुष्पिपरतो मतः ।
होमान्तो माक्षकिर्भूत्वा भूमादेवं गुरुतमः ॥ 146

पान्द्र देशगणास्सर्वे पूज्यामावाय पाथिवात् ।
सिद्धिं वरणां तु विपुलां पुनरागमनाय च ॥

सराकाले दक्षिणां यथादुर्गुरथे प्रीतिकारणम् ।
नृपेन्द्रो न.सणेभ्यश्च यथादानं विशेषतः ॥

उतो कन्धं द्विपुष्टयेत् कनान्तर्गमनाधिपः ।
मज्जाय देवदेवेशं तस्मै मानादिकाञ्जनम् ॥

दद्यात् सन्तुष्टचित्तस्तु मकुटादिभिर्गुहितः ।
ततो मातङ्गमारुह्य पविशेद्भवनं प्रति ॥

सर्वोपावदिनाथायै सर्वशेवमिद्वजये ।
सार्धभौमसिद्धयर्थेनायुरारोग्यसिद्धये ॥ 150

सर्वशत्रुविनाशार्थे विजयार्थे नृपस्य तु ।
पुण्याभिवेकं प्रत्यहं पुण्यस्थाने समाचरेत् ॥

इति उत्तरकानिकाख्ये महात्मने

पुण्याभिवेकविधिरशीतितमा पठता ॥

प्रत्यक्षविधिः

महर्षेः प्रवक्ष्यामि महार्णो मीतिकारणम् ।
सर्वदुःखं च सर्वेषां महत्कारणतो भवेत् ॥
नवमासीकृते क्षेत्रे मण्डपादौ गृहेऽपि ।
पूजयित्वा तु शुभयादेशिको दीक्षितैस्सह ॥
जर्कस्तोमः कुजस्तोम्यो श्रीवस्तुक सनैश्चरः ।
राहुकेतु नवैव शुभः पूजयेत् स्वस्वनामतः ॥
मणवादिनमोऽन्तेन मण्डले संश्लेषेद्गुरुः ।
तच्च कृतं चतुष्कोणं त्रिकोणं वापसमिधम् ॥
दीर्घार्धं पञ्चकोणं च चापाङ्गं शूर्पसमिधम् ।
अक्षार्धं मण्डलं प्रोक्तं मण्डपां वर्ण उच्यते ॥
भास्कराचार्यो रक्तौ हवेतौ शुक्रनिशाचरौ ।
शेखपुत्रो गुरुद्वयैव तादृशौ पीतशौ स्फुटौ ॥

कृष्णं सनैश्चरं विद्याद् राहुकेतु तथैव च ।
भ्यासैश्च पूजयेद्विद्वान् गन्धैः पुष्पैः तु कमात् ॥
सर्वेषां शुभगुणैर्हस्तैलेनाथ घृतेन वा ।
दीपः प्रोक्तस्तु नैवेद्यं शालिसमयमुच्यते ॥
चर्वर्धमपि शास्त्री स्याद्भोगे गन्धं घृतं मधुम् ।
कुण्डे वा स्थण्डिले वापि पूजास्थानं प्रवक्ष्येत् ॥
होमं कुर्यात्समिधसर्पिस्तिलैर्नैव समायुजम् ।
जर्कः पलाशः सतिरस्वपामार्गो यथाक्रमम् ॥
अक्षरबोदुम्बरो वैव लम्बी दुर्वा कुशस्तमित् ।
पलाशः सतिरो वाथ स्वसमित् कुशसम्भवे ॥
कीरवृक्षसमुद्रमूलावधवा ती प्रसंसितौ ।
शुक्रतुषी वृक्षयोपेतौ पलाशदकजावय ॥
होतृणां दक्षिणां दद्यात् तदन्ते कलहिरये ।

उत्तराभिक्रमिकार्ये महातन्त्रे

प्रत्यक्षविधिरेकाशीतितमः पटलः ॥

प्रतिसरविधिः

राज्ञां प्रतिसरं वक्ष्ये सर्वमङ्गलकर्मणि ।
निर्दिष्टदिनसप्तपूर्वरात्रे कौतुकवचनम् ॥
विद्वन्मादेशिकश्शुभः कृत्वा च सकलीकृतः ।
स्वष्टिकं शालिना कृत्वा चतुर्थे स्वष्टिकां न्यसेत् ॥
स्वेततण्डुलसम्पूर्णं पुष्पाहप्रोक्षणान्वितम् ।
अक्षतं च वरुणमङ्गुलीयकमेव च ॥

कृत्वा प्रतिसरं स्वर्णपुष्पं हेममयं शुभम् ।
महास्यास्त्रेण चाप्येण तण्डुलकोर्वे विनिक्षिपेत् ॥
संपूर्णगन्धपुष्पाधैर्मन्त्रयेन्मनुजिः कमात् ।
ईशानेन शिरःपुष्पं वर्णना मङ्गलत्रकम् ॥
वक्ष्ये इत्येनैव तद्देशाङ्गुलीयकम् ।
महुरयेण वा सर्वं मन्त्रयेद्देशकोत्तमः ॥

उत्तराभिक्रमिकार्ये

कौतुकं इत्येनैव तेनैव भसितं कृत्वा ।
भन्दनेन विधिं सदैशान्यां स्थापयेद्गुरुः ॥
गन्धारिसोमपर्यन्तं पुष्पाधं विनिक्षेपयेत् ।
शङ्खं वापयेद्वाथ पुरुषाययमनुं स्मरन् ॥
दूर्वायै केवलं स्वर्णमिर्मितं राजतं तु वा ।
माद्ये नैर्कस्ते न्यस्ता इत्येनाभिमन्त्रयेत् ॥

पट्टेराजद्विस्ता नगरीं आश्रयेत्ततः ।
सर्वाङ्गकारसंयुक्तं मातृहोत्रं संस्थितम् ॥

गृह्ये समनुशास्ते गुरुर्द्वेषसंयुतः ।
पुरोहितमुख्यैर्विद्वैरन्वितस्सर्वमङ्गलैः ॥

कृतशोभं विक्रिज्ञं क्षीमवस्त्रोपरीयकम् ।
सर्वाभरणसंयुक्तं सर्वाङ्गकारसंयुतम् ॥

इति उत्तराभिक्रमिकार्ये महातन्त्रे प्रतिसरविधिः

अप्यशीतितमः पटलः ॥

हस्तारोहणोदशदानविधिः

वक्ष्ये वीर्यश्रवानानि सर्वकामार्थसिद्धये ।
माङ्गणविचतुर्णां तु मृगीन्द्राणां विशेषतः ॥
महणादिषु कारेषु शुभे देशे विशेषतः ।
हस्तविशतिमानेन महाशेन द्विरष्टभिः ॥
कूटं वा मण्डपं वाथ तन्मध्ये वेदिकां नयेत् ।
नवपट्टसहस्तेन त्रिहस्तावर्षहस्ततः ॥

सिंहासनादौ नृपतिं पूर्वमङ्गलं निवेक्षयेत् ।
पुष्पाहप्रोक्षणं कृत्वा पुष्पाधं पूर्वमन्त्रतः ॥
दक्ष्णा नृपस्य सर्वं तु शुभयुजिनान्मन्त्रयन् ।
दक्ष्णा दक्षिणहस्ते तु कौतुकं सौम्यदिग्गुरुः ॥
सर्वाङ्गान् सङ्गृह्य मन्त्रं दक्ष्णा गुरुत्तमः ।
ईशानाधैर्यशान्यायमधवा परिकल्पयेत् ॥
कृद्दत्तामकपूत्रं तु पठित्वादेौ समुच्चारन् ।
नालिकेरकान्ध्रं लाजपुष्पादिमिस्त्रह ॥
समन्तात् स्थापयित्वा तु कुर्यात्प्रतिसरं गुरुः ।
दक्षिणं पूजयेत्कर्ता वैश्वं च पुरोहितम् ॥
आशानानपि सर्वाश्च ततो मङ्गलवाचकैः ।
अनेन विधिना कुर्यादेवदेवस्य शुक्तिनः ॥
अन्येषामपि देवानां चतुर्णांपि वर्णिनाम् ।

विस्तारेणोच्छ्रयेणापि त्वादसस्तम्भसंयुतम् ।
तद्भागे नव कुण्डानि चतुराणि तानि च ॥
चतुर्दशमायुक्तं चतुस्तोत्रमभूषितम् ।
दर्पमालासमायुक्तं दिग्ध्वजैश्च समन्वितम् ॥
अष्टमङ्गलसंयुक्तं वितानेनोपलोभितम् ।
सामान्यमेतदाख्याते तुल्यभारादिके द्विजाः ॥

विष्णुश्चैवपलाशाश्च्युतं नृणां वा ये मताः ।
पनसाश्चसमुद्भूताः स्नादिरो वा प्रशस्यते ॥

एकदारुमयसर्वस्वमयः । मित्र इष्यते ।
सप्तपदः सप्तैव पादस्य । भोऽस्यैव सप्तैव ॥

उत्तरात् सवृद्धिं स्यात् षष्ठ्यायामसंयुतम् ।
अङ्गुलप्रयदान्यां तु तत्रेया मासम रितम् ॥

पार्श्वस्वामिनामेन विहारोऽसेपसंगुहम् ।
पादाधिकस्त्रिपादो ॥ त्रिसेपः परिकीर्तितः ॥ १०

विहस्यं वा विहस्यं वा समोऽन्तरगानकम् ।
सुखादण्डस्य वीथे स्याद्विहस्यं वा ॥

अङ्गुलैर्माधिको वापि हीनो ॥ त्रिस्तरो भवेत् ।
चतुर्विंशत्याक्षसंयुक्तमात्रम वामं वैश्वदेवम् ॥

महाह्युक्तेन विस्तारस्तथ पद्यमनादिभ्यः ।
नद्विधानाप्रनादस्तु मध्यमे तु विधीयते ॥

कमे मूले य मध्ये वा हेमचन्द्रिर्मृगमेत् ।
 मुकादधौ प्रवर्तयन्मन्त्रमनन्तरम् ॥

सामेणान् प्रकृत्यन्वयमाधत्तेनाध्या भवेत् ।
 माये चोर्ध्वं भुवं कार्यं स्वर्गं चरुमाध्या ॥ १५

विद्यामेकां तुलामध्ये सौदाम्यं पक्कलमेव ।
सत्परायं तु मध्ये तु मयश्च ॥ १० ॥ नयेत् ॥

सहं सुविशेषं वलयेन समन्वितम् ।
सप्तमद्वयेनाथ ताभ्यामभ्यर्च्य प्रभोः ॥

एकाङ्गुलप्रमाणदशी येद० ३ अन्वितौ ।
 चतुःशृङ्गसंयुतौ द्वादशप्रमाणसंयुतौ ॥

प्रादेशं वा चतुष्कं च पञ्चात्रं स्यात् स्वकोपनि ।
यथा यथाविधेयौ तौ प्राक्पश्चिमगतवृत्तौ ॥

क्षमद्वयक्षित्वापानंमुच्यते।
 कुम्भपट्यादिभ्युक्तावयवा परिकल्पयेत् ॥ २०

स्माराश्च पुरुषवार्त्त ■ न्यस्तरा पादशिलां समाप् ।
तत्पूर्वे स्थापयित्वाधौ वाहकाभिर्विद्धं नयेत् ॥

धर्मं सर्वं समापाद्य विशिष्टोक्षावसानकै ।
 पुण्यार्हं वाचयित्वा तु मण्डपे समं कुरुते ॥

मङ्गलः शुक्रसंयुक्ते मानाकक्षप्रान्विते ।
मण्डकं कारयेद्दीमान् सर्वतोमदसञ्जम् ॥

१५५॥दिक्षुपर्वन्तं मण्डपस्याष्टदिक्षु च ।
कूलस्य बाधदेशे तु चक्रं पथं तु दक्षिणे ॥

मध्यमे देवदेवेशं धामे गौरीतमायुतम् ।
संपूज्य शम्भुपुत्रादीन्महादेवान् दक्षिणे यजेत् ॥ ३६

नामैः संवृत्तयेऽपि तन्मन्त्राः श्लोकपाठ्यसेत् ।
सूर्ये मध्येऽपि देशे तु भास्करं नैर्वातेऽथवा ॥

भातुं कामौ रविं चैवो विवाकरमधार्थमेत ।
सुधां प्रभां सवा प्रह्लां सन्ध्यां सावित्रिमर्चयेत् ॥

महामाहीशानर्थेन गन्धपुष्पादिनार्थयेत् ।
विस्तारो मध्यमे देशे सुतोनी वक्ष्यते ॥

मोषनी वायुदेशे तु शार्वे स्वर्ग्यशनी यजेत् ।
रविं च मध्यमे देशे पूजयेद्देशिकोत्तमः ॥

ममूने विरलं सारमागधं पूर्वदेष्टवः ।
उत्तरान्तं च संपुत्रं सुखं मध्ये प्रपश्येत् ॥ ३०

वृक्षरक्षणो सुखारोहपोषकदानविधिः

दीक्षायाः पूजयेच्छक्तीः पूर्वज्ञानव्याप्तमीदृशाः ।
लोमादिकेषु र्वैर्यन्तं महान्तो प्रपूजयेत् ॥

ततो ह्येगः प्रवर्तय्यस्तद्विधानमितीक्यते
प्रधानहोमे देवेभ्यं लोकपालहरिस्तु य ॥

स्वादान्ते प्रथमे पते स्वस्वतात्ता त्रिजे चभाः ।

सिवादि स्वस्वशास्त्रोक्तं सम्पादामिमुसाम्बितम् ।
लोकेनामसिद्धं देवं पराशरम् सर्वार्थहेतुम् ॥

नालीसन्धानसंयुक्तं ज्ञापयन्तस्यन्दितम् ।
प्रमिष्टरूपतोषितं सहस्रं वा तदर्थेकम् ॥ ४५

सहस्रसोपारं वाचं होतकर्मं स्वस्वदिभासैः ।
 शूद्रपायसप्रदुगाभिषेककविस्त्रिमिरतिवतम् ।

श्रीराक्षसैर्वा हीमे पञ्चविंशतिभिर्यथा ।
मृत्युक्षयं सप्तवार्यं वास्तुकोपमथाचरेत् ॥

मन्त्रस्यै पूजितान्सर्वान् देवानामभ्यर्च्य होमयेत् ॥

पूणी कृत्वा भुरेक्षन्। क्रियागत्र समचरेत् ।
सहस्रकलशैश्च संक्षिप्य परमेष्ठिने ॥

पद्मामृतैः पद्मगन्धैः क्षीरघृतैः स्नपनं स ॥ ४०

K 49-72

प्रायगान् भोजधेरश्चात् तुलरोऽणमाचरेत् ।
आहूय नृपतिं स्नातं शुक्लवस्त्रमुत्थेयनम् ॥

सर्वाभरणसंयुक्तं शुक्राण्यविभूषितम् ।
कृतप्रतिमं चान्तं स्वर्गलोकेदृशयिष्ये ॥

आहूय क्षिपते येन प्रक्षयेऽकवमुद्यन् ।
मथ्याहप्रक्षणं पथै भ्रम्यादिवः प्रमथम् ॥

सकलीकारणं कुरवा रोपयेन्मन्त्रगुणम् ।
हृत्वा यमिसंज्ञं तु यत्रमानस्तदा जपेत् ॥

अष्टिकां च तदर्थं वा तत्रैवागमनाजरेत् ।
पूर्वदिक्स्थानमगमनपर्युत्तरा ॥ मित्रलोका यथा ॥ ४५

आलोचय काष्ठं तस्मै कूर्चोऽक्षो हर्षसाधु ।
वेदांशुसमायुक्तं तस्मै तस्मै निश्चयम् ।

नयनजलसंधुके तस्मिन्निभने यदि ।
स्पर्शयेत् तदा येन तस्मादः क्वचि मयेत् ॥

एतन्मये तदर्थं वा श्रेयाद्यवधिकं यम् ।
 श्रेयेत्यं वाञ्छ कर्तुं तल्लक्षणेऽप्यप्रसिद्धम् ॥

देशिकं प्रपश्येत्तन्मन्त्रं कथं नृपैः ।
 होतुं इह तस्मिन् विभक्तः पदस्य तत्पर्ययः ॥

सप्तनिर्वाहं तदर्थं वा त्वर्थं काश्चिदप्यस्य सु ।

भागोपयुक्तं बहुद्वयं देशिकार्थं प्रदापयेत् ।
क्षिपार्थकस्य पूजा च प्राग्भवेत् समीक्षितः ॥

तस्यापि दक्षिणा क्षात्रे पञ्चाशत्किञ्चनमिता ।
दुकाधिरोहितं चितं मास्येभ्यः प्रदापयेत् ॥

तद्वर्केभ्यो विशेषेण तदर्थं वा प्रकल्पयेत् ।
देशिकेभ्यो विशेषेण दद्याच्छ्रद्धाक्षमन्त्रितः ॥
तद्वर्के विद्यतेद् यज्ञान् कारागृहनिवेशितान् ।
यत्र कर्मकरास्तेषां पुञ्चनिष्कं प्रदापयेत् ॥
एतत् सामान्यमुद्दिष्टं दानानां द्वित्रयस्यमाः ।

इति उपरकामिकाश्रमे महासन्ने

सुखारोहणोदसदानविधिश्चतुर्शीवित्तमः पटलः ॥

हिरण्यगर्भदानविधिः

हिरण्यगर्भे वक्ष्यामि दानं सर्वसिद्धिदम् ।
कुर्वात् सङ्कल्पिकेण स्वयंपात्रे हिरण्यतः ॥

तदर्थेनोर्ध्वपात्रं तु सहस्रेण द्वयं तु वा ।
त्रिपादे पार्श्वमानं वा सपादे पार्श्वमेव वा ॥

क्षिपुणं वा प्रकल्पयेत् यथाकामं तु वा भवेत् ।
द्वयं वा च तद्वत्त्वा स्वयंपात्रेण वेष्टयेत् ॥

सिख्यकुण्डे तु मूर्धं स्यादेकैकाङ्गुलवर्धनात् ।
एकोनत्रिंशन्नात्रं तु मूलविस्तार इष्यते ॥

विकाराक्षे तु तद्वत्त्वा एकैकाङ्गुलवर्धनात् ।
अर्धवर्गं तु विस्तारादस्यविस्तार इष्यते ॥

एकपञ्चाशद्वारम्भं प्रयोगमात्रविधेनात् ।
पञ्चसप्तसिमात्रान्तं सप्तसेचः प्रकीर्तितः ॥

अथ पादसमायुक्तो भित्तेः पादस्य निर्गमः ।
निमात्राजबनात्रान्तं निर्गमे गानमिष्यते ॥

पादुकोरसेवमानं तु तदर्थं पादमेव वा ।
त्रिपादे वा समं वापि कलकामनमिष्यते ॥

पादुकोपरि दीर्घं वा विस्तारो विधिवाङ्मतः ।
मायान्ता वा प्रकल्पन्ता केस्यश्चातिरिहागमे ॥

सिखान्तमूर्ध्वपात्रं स्यान्मध्ये पुरुषरूपवत् ।
आस्थानं भागवेद्विद्वास्तद्विधानमिहोच्यते ॥

स्थानं च वेदिकोपेतं मण्डलेन समन्वितम् ।
हस्ता तु पूर्ववत्स मध्ये छात्रं विनिक्षिपेत् ॥

तदूर्ध्वं विन्यसेत् केस्य नववर्गविवेक्षिताम् ।
नीरन्त्रं पादकस्त्रेण कृत्वा गन्धेन पूरयेत् ॥

प्रत्येकं पञ्चभिर्वा तद्वत्पञ्चमूर्तैरपि ।
वक्ष्यामिः पूरयेद्विद्वान्नीष्टमाधैर्गुरुतः ॥

गण्ड्या पूरयेत् दद्यात्तथा शिवमयं भवेत् ।
पूर्ववत् करयेत् पूजां सामान्यं द्वित्रयस्यमाः ॥

पाङ्गुलः प्रविशेत् कर्त्ता गौरीगायत्रिकां कसेत् ।
अथवेत् विधानेन गुरुद्विषयानुं स्मरन् ॥

तदा पोटलसंस्कारान् गर्भाधानादिकान्गुरुः ।
कुर्वादनन्तरं वाच उद्दिशेत्तु कथ्यते ॥

कठारं भार्यया युक्तं सर्वालङ्कारशोभितम् ।
आसीत् कुर्वात्स्यैव गर्भाधानादिकाः क्रियाः ॥

भार्यादक्षपुटे दूर्वारससेचनमाचरेत् ।
एकमिच्छतिसंख्यातानुदुर्गफलान्वितान् ॥

15

कुलानानीकं सस्यया कुर्वात् समन्तकर्म च ।
त्रिखलिष्वनितं कन्वा सर्वालङ्कारशोभिताम् ॥

भार्ययापि विनिक्षिप्य सिवादिभ्यो निवेदयेत् ।
भोजयेत्प्रायतैर्विमानजपान्नकर्मणि ॥

द्वैत्रयामन्त्रमुच्चार्य सर्वकर्म समाचरेत् ।
अनुक्तमत्र यत्कर्म सुखारोहवदाचरेत् ॥

एवं यः कुरुते मर्यः सोऽनन्तफलमश्नुते ।

20

इति उपरकामिकाश्रमे महासन्ने

हिरण्यगर्भदानविधिश्चतुर्शीवित्तमः पटलः ॥

सिलपर्वतदानविधिः

तिर्यकपर्वतदानं तु वदन्ते द्वित्रयस्यमाः ।
पूर्ववन्मण्डपं कृत्वा वेदिकारहितं यथा ॥

माधवीर्ध्या च कुण्डानि पाङ्गुलविधानमयेत् ।
पञ्चगव्येन संप्रेक्ष्य मण्डलं मध्यकस्त्रितम् ॥

संक्रामाहतवस्त्रैश्च श्लोकपुष्पं विकीर्य च ।
पुण्याशुप्रोक्षणं यथैव हतमात्रमुच्छ्रितम् ॥

वेण्यादिकस्त्रितं तत्र विन्यसेद्देशिकोद्यमः ।
सिक्काश्च निक्षिपेत्तत्र म्येऽन्यापिःपुष्पान् ॥

एण्यात् प्रादेशमात्रं वा पञ्चकुलमयापि वा ।
कर्त्तव्यमिदं सद्भिश्चतुर्गुणमेव वा ॥

दण्डमानसर्गं वाच हीनं नैव समाचरेत् ।
मर्यैश्च वेष्टयेत् सर्वातिष्ठान् सयादिमन्त्रतः ॥

देवं संकल्पयित्वा तु पूजयेत्तु विशेषतः ।
निक्षिपेत् पर्वतप्रान्ते मूर्तिपान् मूर्तिसंयुतान् ॥

सर्वादीन् दयादिपूर्वाश्च निष्कत्रयविनिर्मितान् ।
तद्वत्समर्थयेद्देवं सिलपर्वतमध्यगात् ॥

अर्चयेत्तु विधानज्ञो यजमानेन देशिकः ।
दत्तयेत् तिर्यकपर्वतं देवदेवसुभाषितम् ॥

अथ हि देवदेवेशसर्वेषां वृषभध्वजः ।
अस्यार्चने कृते सर्वं धुवं भवति कल्पनम् ॥

10

अत्रानुक्तं तु यत् किञ्चिदर्थं होममेव वा ।
स्नपनं देवदेवस्य सदृशचक्षुषादिभिः ॥
प्रागुक्तविधिना सर्वं तुलारोहवदाचरेत् ।
विद्युज्य देवदेवेशं शिवाम शिवधर्मिणे ॥
दद्यात्तिलनगं कर्ता जलदानपुरस्सरम् ।
अस्मात्परतरं दानं नास्तीह भुवनत्रये ॥
अथान्यप्रकारेण चास्मद्व्यं महाफलम् ।
सर्वदा सर्वकाले च वर्तन्महिम्नं कथ्यते ॥
गोमयासिद्धिदोषं वरप्राप्त्यार्थं वैदिकः ।
तिलं भारत्रयं तत्र निक्षिपेदश्वीकृतः ॥

15

कर्णिकाकेसरेपेतं पद्मपञ्चदशान्वितम् ।
दशनिष्केन कृत्वा सवर्धेनार्धमानसः ॥
तन्मध्ये विन्ध्यसैरुषं तन्मध्ये पूजयेच्छिवम् ।
तदुत्तरे उर्ध्वेन कारयेत्तु मनोन्मनीम् ॥
अष्टौ वापादिस्तर्काश्च कृत्वा निष्कत्रयेण तु ।
अष्टौ विधेस्तान् काष्ठे सद्गुणैर्गर्भमेव वा ॥
कृत्वा संपूज्य विधिदत्तं उत्तमं तिलसंयुतम् ।
दापयेच्छिवभक्तैश्चरुकर्पां देविकोत्तमः ॥

19

इति उत्तरकामिकाख्ये महातन्त्रे

तिलपर्वतदानविधिः पञ्चाशीतितमः पटलः ॥

सुवर्णभूमिदानविधिः

सौवर्णभूमिदानं तु वक्ष्येऽहं द्विजसत्तमाः ।
काष्ठनेन सदृशेण चतुरश्रादिमेदिनी ॥
एकहस्तप्रमाणेन सप्तद्वीपसमन्विता ।
समुद्रप्रवेष्टोपेता सर्वतीर्थसमन्विता ॥
मध्ये मेरुसमायुक्ता कर्तव्या शोभना तथा ।
अनेकमुनिसंयुक्ता नवखण्डा तु भावयेत् ॥

पूर्ववदेवपूजां च होमं चैव विशेषतः ।
मेवादीन् पूजयेत् स्वस्वकीजेनैव गुरुतमः ॥
सदृशकण्ठावैश्च स्नापयेत्परमेधरम् ।
पूर्ववत्स्य पूजा च विधेमा द्विजसत्तमाः ॥
शिवादिभ्यो प्रदातव्या मेदिनी स्वर्णनिर्मिता ॥

इति उत्तरकामिकाख्ये महातन्त्रे

सुवर्णभूमिदानविधिः पञ्चाशीतितमः पटलः ॥

—*—

उत्तरनामो दुलारोहादिकोऽष्टदानविधिः

289

कल्पपादपदानविधिः

कल्पपादपदानं तु वक्ष्येऽहं द्विजसत्तमाः ।
भावपं सप्तनिष्केन सुवर्धेन समाचरेत् ॥
बहुशालासमोपेतं पञ्चपुष्पसमन्वितम् ।
नानाफलसमायुक्तं सर्वलोभासमन्वितम् ॥
शालासु बहुधा कुर्वन्मुक्तमदामप्रसम्भनम् ।
छदनानि विचित्रानि कुर्यान्मरुतकौटिल्याः ॥
कारयेत् पल्लवानीह प्रवालैश्च विशेषतः ।
फलानि पद्मरामैश्च विविधानि समाचरेत् ॥
नीलेन दण्डयुक्तं तु स्कन्धं वज्रेण कारयेत् ।
वैकुण्ठेन प्रकर्तव्यं तु नामं पुष्करागतः ॥

5

इति उत्तरकामिकाख्ये महातन्त्रे

कल्पपादपदानविधिः सप्ताशीतितमः पटलः ॥

गणेशदानविधिः

गणेशदानं वक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् ।
पूर्ववन्मण्डपं कुर्यादेदिकामण्डलान्वितम् ॥
तन्मध्ये गेवदेवं लोकपालसमावृतम् ।
तद्भागे पूजयेदष्टौ विधेस्तान्पुत्रदिक्षु च ॥
सर्वे ते च सुवर्धेन निर्मिताश्च पुष्पकं पुष्पकं ।
तृतीयावर्णोपेतान् गन्धपुष्पादिभिर्गुरुः ॥

प्रधाने शुद्धपादीयं विधेस्तान्पुत्रदिक्षु च ।
ईशानादिषु संस्थाप्य सप्तविधान् समर्चयेत् ॥
उत्तरे पूजयेत् कर्मा गन्धपुष्पादिभिर्गुरुः ।
तेभ्यः प्रदद्याद्विधेस्तान् स्वस्ववन्त्रैरनुकृतम् ॥
अत्रानुक्तं तु यत् किञ्चित् तुलारोहवदाचरेत् ।

इति उत्तरकामिकाख्ये महातन्त्रे

गणेशदानविधिः सप्ताशीतितमः पटलः ॥

हिरण्यप्रदानविधिः

हिरण्यप्रदानं तु विनयार्थमिहोच्यते ।
अष्टोत्तरसहस्रेण सहस्रेणार्थमानतः ।

अष्टोत्तरसहस्रेण सहस्रेणार्थमानतः ।
अष्टोत्तरसहस्रेण सहस्रेणार्थमानतः ॥

पञ्चकस्याजविश्राजं रजतेन तु कारयेत् ।
सर्वाङ्कारसंयुक्तं कलायैव समन्वितम् ॥

मण्डपं पूर्ववत् कृत्वा वेदिकामण्डलान्वितम् ।
तन्मध्ये विन्यसेद्वात्रिमुचैः श्रवणमण्डः ॥

गन्धादिमिस्रमभ्यर्च्य विष्टेभ्यो विनिवेदयेत् ।
सुरेन्द्रबुद्ध्या संपूज्य पञ्चनिष्कं मदात् ॥

दीनान्धकृपणानामास्तोषयेद्भोजनविधिः ।
मण्डपमभ्यर्च्य होमं कलहस्तर्पणं समा ॥

दक्षिणां देशिकादीनां तुल्यभास्वदाचरेत् ॥

इति उत्तरकामिकाख्ये महातन्त्रे

हिरण्यप्रदानविधिस्तत्रवर्तितः पटलः ॥

कन्यादानविधिः

सर्वदानोत्तमं वक्ष्ये कन्यादानं द्विजोत्तमाः ।
सर्वकृष्णसम्पत्तां कन्यां दोषविवर्जिताम् ॥

विभक्तगोश्रमभवामनुकूलदिनोद्भवाम् ।
दत्त्वा घनादिकं पित्रोस्तत्संवादपुरस्सरम् ॥

उभयोश्चित्तमाकोष्य पुत्रीकृत्य च तां पुनः ।
संस्तप्य सन्ध्याकालिर्भूषणैर्वस्त्रसंयुतैः ॥

संपूज्य कन्यकां दद्याद्वागाय विचिन्तयन् ।
पूर्ववन्मण्डपं कुर्याद्वेदिकामण्डलान्वितम् ॥

उत्र संपूज्य देवैश्च कुर्यादहोमं च पूर्ववत् ।
नैमिषिकोदितं शान्तं शिवभक्तिसमन्वितम् ॥

संपूज्येश्वरबुद्ध्या च गन्धपुष्पसगादिभिः ।
पञ्चाङ्गमूषणैश्चैव वासोभूमिघनान्वितम् ॥

ग्रहोपकरणोपेतं दासीदासमनुचरम् ।
दद्याद्वाग्य संस्तुत्य शिवं श्रद्धापुरस्सरम् ॥

एवं सः कारयेद्दानं कन्यायास्तुल्यमेव ।
कन्यारोमाणि माधन्ति तावद्वर्षकं द्विजः ॥

इति उत्तरकामिकाख्ये महातन्त्रे

कन्यादानविधिस्तत्रवर्तितः पटलः ॥

—: * :—

हिरण्यप्रदानविधिः

हिरण्यप्रदानं तु संक्षेपेणाधुनोच्यते ।
कञ्चनेन सहस्रेण कुर्यान्निष्केण चार्चितः ॥

सहस्रेणार्थं कुर्यात् तस्याभ्यर्चनं चार्चितः ।
शुभं सकृदहं कुर्यादष्टोत्तरसहस्रेण वा ॥

स्फटिकेनार्चयन्नामं ललाटे राजतं तु वा ।
कले च पञ्चरागेन गोमेदेन च कुङ्कुमे ॥

मण्डपमार्गं तु कण्ठे तु रत्नविश्रा मया भवेत् ।
शुभाङ्गं कारयेद् विद्वान् किङ्किणीमलवावृतम् ॥

पूर्ववन्मण्डपं कृत्वा वेदिकामण्डलान्वितम् ।
तन्मध्ये विन्यसेदुक्तं पश्चिमास्यं द्विजोत्तमाः ॥

गायत्र्या पूजयेदुक्तं तदूर्ध्वं परमेश्वरम् ।
पूर्ववच्छिन्नपूजा च होमं चैव विशेषतः ॥

शिवाय शिवभक्तेभ्यो दद्यादुक्तं महत्तरम् ।
समिदाद्यवररूपेण शान्तिहोममथापि वा ॥

चरेदनुक्तमिह सत् सत्तुलाभारवद्गुरुः ।

इति उत्तरकामिकाख्ये महातन्त्रे

हिरण्यप्रदानविधिः पञ्चनवर्तितः पटलः ॥

—: * :—

गजदानविधिः

अतः परं प्रवक्ष्यामि गजदानं द्विजोत्तमाः ।
गजं सकृदहं कुर्यात् सौवर्णं राजतं तु वा ॥

सहस्रेण सहस्रेण तस्याभ्यर्चनं सहस्रेण ।
अष्टोत्तरसहस्रेण कारयेद्देशिकोत्तमः ॥

पूर्ववन्मण्डपं कुर्याद्वेदिकामण्डलान्वितम् ।
गजेन्द्रं विन्यसेन्मध्ये गन्धपुष्पादिनार्चयेत् ॥

पूर्ववच्छिन्नपूजा च होमयेव विशेषतः ।
शिवाय शिवभक्तेभ्यो दद्याच्छुद्धासमन्वितम् ॥

अन्यस्तर्पणमुद्दिष्टं तुल्यभास्वदाचरेत् ।

इति उत्तरकामिकाख्ये महातन्त्रे

गजदानविधिः पञ्चनवर्तितः पटलः ॥

—: * :—

लोकपालाष्टकदानविधिः

अद्यानां लोकपालानां दानं शक्याम्यसः परम् ।
प्रायुक्तदेसकथे तु वेदिकामण्डलान्विते ॥

पूर्ववच्छिन्नपूजा च होमश्चैव द्विजोत्तमाः ।
लैकानक्षी समाहूय सर्वलक्षणसंयुतान् ॥

उदङ्मुखस्तमासीनात्तवस्तोपरि स्थितान् ।
अर्घ्यवेद्वन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैर्लोकेश्वरादकैः ॥

एकस्मिन् स्थण्डिले वाथ कुण्डे वा होममाचरेत् ।
दक्षिणा दशतिष्ठा स्याद्भूषणैश्च समन्विता ॥

वस्त्रं भावरत्नं दद्यावासनं कम्बकं तु वा ।
अत्रानुक्तं तु यत् किंचित् शुक्लभारवदाचरेत् ॥ 5

लोकेशदानमेवं स्मात् सर्वसंपत्समृद्धिदम् ।
परशकप्रमथनं गजकाजिविधर्मम् ॥

पुत्रदं राष्ट्रवृद्धयर्थं गोवाहनहितावहम् ।

इति उत्तरकामिकाख्ये महातन्त्रे

लोकपालाष्टकदानविधिः सप्तमस्तितमः पटलः

—ॐ—

सर्वदानोत्तमविधिः

सर्वदानोत्तमं नाम्ना दानमर्घं पदाम्यहम् ।
मष्टपं विधिना कुर्यात्तेदिकाकुण्डसंयुतम् ॥

प्रपायां विधिरेवं स्मात् पूर्ववन्मण्डलान्वितम् ।
मध्यमे देवदेवेष्टं प्रक्षविष्णुसमन्वितम् ॥

गन्धार्चैरर्चयेत्तीक्ष्णं ब्रह्मणे विष्णवे पुनः ।
ब्रह्मन् ब्राह्मणमेदाय ब्रह्मणे धनदायिने ॥

शिवाय हरये स्वाहा स्वधा वीरकृदव्ययः ।
नारायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि ॥

तप्तो विष्णुः प्रचोदयात् ।
शेषहोमः प्रकर्त्तव्यस्ततःकुण्डे समाहितैः ।
चतुर्वेदविदो ब्राह्मा अक्षरक्षय एव हि ॥ 5

तानुद्दिश्य यमान्यायं द्विजेभ्यो वापयेद्भनम् ।
स्रतमहोत्तरं तेषां पृथक्पुत्रगनुत्तमम् ॥

एवाभूषणोपेतं सङ्ख्यावरणान्वितम् ।
अत्रानुक्तं तु यत् सर्वं पूर्वोक्तविधिनाचरेत् ॥

इत्युत्तरकामिकाख्ये महातन्त्रे

सर्वदानोत्तमविधिरष्टमस्तितमः पटलः ॥

उत्तरकामिकं समाप्तम्

P.R

